

تصویر ابو عبد الرحمن الحکرمی

چاپ و نشر
ویرایشی و تصحیحی و تصحیحی
میراثی و تصحیحی و تصحیحی و تصحیحی
(تصویر) (تصویر) (تصویر)

شاهزاده شاهی

میراثی و تصحیحی
چاپی و نشری

میراثی و تصحیحی
چاپی و نشری

میراثی و تصحیحی
چاپی و نشری

کۆماری عێراق
وهزارهتی روشنبیری و راگهیاندن
دهزگای روشنبیری و بلاکێدنهوهی کوردی
زنجیره‌ی ژماره (١٦٥)

شاری سلیمانی

(٢٠٠) سال

چاپی دووهم

نووسین و کۆکردنهوهی
ئهکره‌می مه‌حموودی سالحی ره‌شه

پیداچوونه‌وه و پێشه‌کشی
دوکتۆر عیزه‌دین مسته‌فا ره‌سوول

پیشہ کی

نروسی:

دوکتور عیزہ دین مستفا رہ سول

میژوو نووسی کورد، کوری هه لکه و نووی شاری سلجانی محمەد ئەمین زەکی له سەرەتای «میژووی سلجانی» ی خویدا نووسیوی یە «هیچ وۆلاتی نی یە که له سهحنە ی تەئریخدا وه زیفه ی خۆی به جی نه هینای. وۆلاتی سلجانیس به کی له وانه یه له زۆر قەیمه وه تا زه مانێ ئیحتلال، زۆر حادثیات و مه سائی بی دیووه.

شاخی (پیره مه گروون) ته گهر به اتابه زمان و نهوی دیوویه بۆی بگێڕاینا به وه. له سه رگوزه شتی حه قیقی ئەم وۆلاته زۆر باش حالێ ئەبووین. به لام ئەمه ته مه ننای محاله. پێشینه انیش له م خسوسه وه زۆر که مه تر خه میان نوواندووه له حه ق سه رگوزه شتی وۆلاته که هیچ مه رانیکی نووسراوه یان بۆ به جی نه هیشووین و ئەم نه وعه ته رکانه یان خستۆته سه ر شانی پاشینان و خوش یی و ترش یی، ئەنی قبوولی بکه یین و ئیمه هه ولی بۆ بده یین»^(۱)

ئەم ووتانه ی ئەمین زەکی با ئەمه گگ وه فادار ده رباره ی هه موو وۆلاتی سلجانی یه. خو ته گهر شاری سلجانیس بگراین ئەوه ئەنی هه ر پیره مه گروون نا، به لکو لووتکه ی ته زمرو چیا ی گوزه ش به ینیه گوفتارو رووداوو کاره سانی هه لمه ت و قوربانی و شارسنا ئینی ئەم دوو سه د ساله یان پی بگێڕینه وه، که زۆر که می تۆمار کراوه. شاری سلجانی له باری دروستبوون و پیره و ی ئەم دوو سه د ساله یدا چه ند نیشانه یه کی میژووی جیگه ر ته کات و چه ند خاسیه تی تایه تی ته دات به ده سه وه^(۲)

(۱) محمەد ئەمین زەکی. تەریخی سلجانی و وۆلاتی. به خندا، ۱۹۳۹ ل ۱

(۲) چه نده جار له مه و به ر با سی سلجانی ها ته ته نا وه له سو کو فی نوو سین وه ه ولی به سه ر چه اوه دا گه ران و ئیکه یانی خولا سه به کم له و باره یه وه دا وه، لێ دا تا ترا تم خو م له دوو باره کرد نه وه یان به دوو ر بگرم، له به ر ئەوه له پاشکۆی ئەم پێشه کی بده تا مه ریان ته که مه وه.

۱ - نهنجامی پټوښتی په کی مهوزووعی بو وو پټوښتی په بدا بوونی مهړکه زبکی تازه ی بازارگانی و سره ه لډانی پشه سازی و گه شه سندنی که لچه رو ټده بیات هیناوی په تی په مه یدان.

۲ - مه لڼه نندی تازه ی حوکمرانی له شوئینکی له قه لآچوالان له بارتردا بو گپړانه دوواوه ی هیرشی تورک و عجه م دامه زرنراوه.

۳ - شار بو مه به سینکی دوورو بناغی ټاوتیک دروستکراوه.

۴ - له سر بهر نه ی گواسته وه له ژبانی لادی وه بو شارستانی و به به کاره ټیانی نه جروبه ی زور لایه ی شارستانی گه لانی تر بنیاد نراوه.

۵ - بوو به مه شخه ل و مهړکه زبک بو خوینده واری و بیرووناکی و ټده بیات.

۶ - مه رجه پټوښته کانی هه لڼزاردنی شارو جیگه شار له ناو کورده وارید او له وولاتی شاخاویدا لڼره دا هاو ټه دی.

هه موو ټم مه به سانه ش هه له سره تاوه چه که ره یان کردوه و وورده وورده که و ترونه نه شتونوما.

ټه مین زه کی له م باره یه وه نووسیوی به:

ټبراهیم پاشا له لایه که وه له گه ل ریکه خستی ټیش وکاری ټه ماره و نه شری عه داله خه ریک بوو، له لایه کی تریشه وه هه له زبک سهراکه ی محمود پاشای مامی که له ۱۱۹۶ ی هجریدا له زبک گوندی مه لکه نندی یه وه دروستکراوو ده سی کرد به بینای شاریک. له ده وری سهراکه دا به غزی خانوو مزگه وټ و همام و بازارو خانی دروستکردو له سالی ۱۱۹۹ ی هجری (۱۷۸۴) ی میلادیدا ټم شاره تازه یه ی ته واکردو مهړکه زی ټه ماره ی له (قه لآچوالان) وه برده ټوی و به ناوی سلیمان پاشای والی به غداوه ناوینا «سلیمان»^(۳) مه علوم نی به له دووای ته و او بوونی چند مال بووه. به لآم میستر (هارت HUART) له ټه سره که ی خویدا ټه لی: له ۱۸۲۰ ی میلادیدا، په غنی له دووای ته و او بوونی به سی وشه ش سال نفوسی ده هزار که سیلک بووه و عه ده دی مالیشی ۲۱۴۴ بووه.

که له مه ۱۳۰ مالی جووله که، ۹ مالی کلدانی و پینج مالی کیش ټه رمه نی بووه و پینج مزگه و ټیشی بووه:

(۳) هه ټه مین زه کی غزی چند پای تر دهمباری ټم ناوانه دهمده پری

ئەم مەلۇوماتى مىستەر (ھارت) ە ھەر ۋەكۆ ئىزاحاتى مىستەر (رېچ) ە كە لە
 عەينى تەئرىخدا سلجاني دېوۋو ئەلى، كنىشت (كلىسا) يەكى بچووكو شەش
 كاروانسەراو پىنج ھەمام (تەنيا بەكىكى باش بوۋە) و پىنج مژگەوتىشى بو ە.
 پاشان ئەمىن زەكى ئەنووسى:

مىستەر (لىك لاما Lyck Lama) لەسالى ۱۸۶۸ ى ميلادىدا نفوسى
 سلجاني بە ۶۰۰۰ مال كوردو ۳۰ مال كلدانى و ۱۵ مال جۈۋلەكە داناوە
 (ئەنسقلويدىي ئىسلام)

خولاسە ئېراھىم پاشا بە دروستكردى ئەم شارە يادگارنىكى باش و بەدەوامى بۆ
 كورد بەجى ھىشت، يىچگە لەمەش بۆ ئاۋەدانى وولانەكەو راحەق خەلكەكەى زۆر
 ھەۋلى دا، حوكمى بەبەى ئا شەرۋ ھەرا گەياندە (خانەقېن) و (قەسرى شىرىن) و
 (زەھاو) ىش كەتبوۋە زىر حوكمى بەبەۋە ئىش و كارى ئەو وولانەى بە ئوسۋولنىكى
 باش و مەدەنى رېكخست، خەلك ھەسايەۋە، ئاۋەدانى كەۋتە وولانەكەۋە،
 زەرەعت پىشكەۋت، شەرۋەرا كەم بو^(۱).

مىستەر رېچ لەگەشتامەكەيدا كە كۆنترىن بەلگەيە دەريارەى شارى سلېمانى، ھەندى
 مەبەس بو ئەم باس و لىكدانەۋەيەى ئىمە دەدات بە دەستەۋە.

بۆ نمۇنە: بە درىزى ۋەسنى كۆشكى مىرى بابان دەكات و بە نووسىن نەخشەى
 مېغارى ئەو كۆشكەمان پىشاندەدات و دەيكات بە وىنە بۆ چەند خانۋوى ترى شار.
 كە باسى كەلەگى و ھەيوان و پىشت ھەيوان ئەكات و لە جيا كەردنەۋەى دېۋەخان و
 بەشى ھەرەم ئەدوئىت، ئەۋە دەر ئەخات كە ئەم چەشنە ھونەرى مېغارىيە لە
 خانۋوى تورك جيايە^(۲)

رېچ ئەلى:

ۋەدىم ژان لەگەل پياۋدا پىكەۋە ئەچون بۆ كاروبار بەجى ھىنان و پەچەو چار
 شىۋيان نى يە^(۳)..

(۱) ھىسەد لىمىن زەكى. ئەو سەرچاۋەپە. ل ۸۹ - ۹۲

(۲) كلودېوس جېسى رېچ. رەقلىرىچ فى العراق عام ۱۸۲۰ نقلها الى العربية بھاء الدين نوزي. بىناد، ۱۹۵۱، ص ۵۹.

(لەمۇدورا بە رېچ تلوۋ دەپمىن).

(۳) رېچ. ل ۶۰

باس له بوونی چەند بازارگانی بەغدای دەکات له خانەکلدا کە دێتە سەر وەسفی
حەمامی شار دەنووسی:

«ئەمڕۆ بەیانی چووم بۆ حەمام، زۆر جوانم دی. ڕووناک کردنەوێ زۆر چاک بوو و
خزمەتی چاکمی ئێدا ئەکرا، هەروەک لە هەموو یەکێک لەو حەمامانەم بەرزتردی کە لە
وولاتی تورکدا دیبوم. حەمامەکانی شام و ئەستەموول و قاھیرە نەن. هەرچەندە
هەندێ لایەنی لەوان باشتەر.

دیواریەکانی بەخشتی ڕەنگ تێر داپۆشرا بوو. ئەم پاشایەتی ئێستا بە پارە ی خۆی
دروستی کرد بوو، وەستای تاییەتی لە ئێرانەوێ بۆ هێنا بوو... ئەلێن لە حەرەمەکی
خۆشیدا حەمامێکی لەم چەشنە دروستکرد بوو^(۷).

لە چەند شوێندا ڕیج لە موسیقا دەدوێت:
«ئەم ئێرانەبەم لەگەڵ عوسمان بەگ بر دەسەر، تاقیکی موسیقای بۆ ڕابواردنی
من ئامادە کردبوو^(۸). ڕیج ئەم تاقە بەدەستەبەکی موسیقا ژەنی پلە ی دوویمی بەغدا
دادهن.

«ئەم بەیانی بە چووم بۆ زۆر خانەکی عوسمان بەگ. هیچم نی بە لەوێ زیاد
بکەم کە نیبۆر Niebuhr وەسفی ئەو زۆرخانەبە ی (شیراز) ی پێکردووە کە
بەراھێناتی جیا جیای یاریکەرانی خۆی جیا دەکاتەوێ^(۹)
هەروەها لە یاداشتەکییدا دەنووسی:

۳۱ ئایار: ... پاش نیوهرۆ چووم بۆ سەیری زۆرانبازی مەیدانەکە پر بوو لە
خەلک، هەندێ لە سەیرکەرانی بە دیواریەکاندا هەلگەرا بوون و ڕێی سەیرکردن بە
هەمووان ئەدرا^(۱۰)

کورد لە هەموو ئەو وەرزشەوانانە ی من ئەیانناسم بە عەزمترن، چ گەورەو چ
بچووک، چ لاو و چ پیر، وەرزش ئارەزوو و پەرۆشی گەورەیانە. پاشا تاقیکی کۆ
کردبوو تاییە مالهەکی من و شارەزایی خۆیانم لە شیربازیدا پیشان بەدەن^(۱۱)

(۷) ڕیج. ل ۶۶

(۸) ڕیج. ل ۸۵

(۹) ڕیج. ل ۸۶

(۱۰) ڕیج. ل ۸۹

(۱۱) ھەر ئەرێ

... پاشا فرمانی دا ئاھەنگیگی نومایشی ئەسپ پێشاندان پێك بھێری^(۱۲)
 ... پاشا فرمانی دا بە مۆنەجم باشی، یا سەروکی فەلەك و ئەستێرەناسان كە
 نەخشەبەكی جیانی لە سەر پێرەوی پۆزەھەلاقی نەخشەبەكیشیت، كێشای و ئەویش
 دای بەمن، لە راستیدا زۆر بەباشی نەخشەكێشرا بوو.^(۱۳)
 پێچ دێتە سەرباسی بازەركانی و دەنووسی:

... شارێ كەركوك ئەو بازارەبەكە ھەموو بەرھەمی ئەم بەشە كوردستانی بۆ
 ئەتێری، ھەر لەلایەن كورد خۆیانەو نا، بەلكو لەلایەن ئەو كەركوكیانەشەو كە
 دێتە سولەیمانی و چەلتووك و ھەنگوین سەلەم دەكەن. كوردستان مێقداریكی زۆر لە
 باشتەین جووێ ھەنگوین بەرھەم دێنی و ھەنگك لە كوورەیی لە قور دۆستكراودا
 ئەپاریزی. كوردستان مازووبەكی زۆر بەرھەم دێنی، بەتایبەتی لە دارستانی بەرستانی
 بەرووی قەرەداغداو مازوو ئەتێری بۆ كەركوك و لەوێو بۆ مووسل.^(۱۴)
 لەباسی بازەركانی سەلانیدا لە كاروانەكانی ئەدوی و دەنووسی:

... مانگی جارێك كاروان ئەچێ بۆ تەوریزو لەو سەرەو ئەوریشم و قوماشی
 ئەوریشم و شتی تر دێنێتەو. قوماشەكان لە كوردستان بەكاردێن. لە سەلانی یەو
 خورماو قاو و شتی تر دەبات و ئاسن و مس و ئیستەر دێنێتەو. لێرە زۆر لەم وولغانە
 ئەكرن و ئەبێن و باشتەین وولایغی ئەم ناوە لە ئەرزوورۆمەو دێ.
 مانگی جارێ لە ھەمەدان و سنەو قافلەبەكی بچوك دەگاتە سەلانی، پۆنو
 مێوێ ووشكەو كراو و ھەنگوین و پۆلای دەورەبەری دەریای قەزوینیان پێیە.
 بازەركانی لەگەڵ كەركوكدا بەردەوامە، لەوێو پێلاو و ھەندی قوماشی
 ئەستووری لۆكە دەھێنێ، لە سەلانی یەو دانەوێلەو ھەنگوین و مازوو و ترش و مێو
 برنج و پۆنو لۆكەو نەپرومالات دەتێری. كەركوك بەراستی بازەركانی بەرەو
 ھەموو بەرھەمەكانی كوردستانە.
 بازەركانی لەگەڵ مووسلدا ھەمیشە بەردەوامە. لەوێو پێلاو و جامانەو خامو

(۱۲) پێچ. ل ۹۹

(۱۳) ھەر ئەو

(۱۴) پێچ. ل ۹۹

قوماشی ره ننگاوره ننگی لوکه و که لویه لی شام و دیار به کرو شتی تر ده هینری. لیره شه وه
مازو و شتی تر ده نیرری^(۱۵)

بازرگانی له نیوان سلپانی و به غدادا به رده وامه، سلپانی خورماو قاوه و به ره می
هیندستان و نه وروپا و قوماش له به غداوه دینی. نیرراوی سلپانیش بو به غدا دانو و لوه
تووتن و په نیرو و ون و ترش و که تیره و میو (پیوی سابوونی عاده تی) و سابوونی پیوه.^(۱۶)
نهم دیمه نانه ی شارستانی که ریچ پیشانیان نه دات هر به رده وام بوون.
پیشه سازی سه ره تایی دامه زرانده چه شنی مانیفاکتوره هر له سه ره تاوه
دیاربوو، تا به ره به ره ژماره ی شاگردی نهم مانیفاکتورانه له زیادی بوون و شاری
سلپانی له پاش سالانی په نجاوه وای لیهات که بیته به شاریک له و شارانه ی
کومسه لی زوری کرنکاری تیدا کو بیته وه و به پیی نه عریفی زانستی کرنکار، چینیکی
کرنکار له کارگه کافی جگه ره چیمه ننوو شه کرو کارگه جیا جیا کافی سه به که رنی
نایه نه ی (سه رمایه دار) پیشه سازیدا بینین.

نهم و بناغه و مهرکه زی بازرگانی به ی له ده وری بابانه وه له سلپانیدا دامه زرا، نه گهر
روژگار روخاندنی نهم میرنشین به سه ردا نه هینایه. هر وه خوی گه شه ی
ده سه ندو په لی ده هاویشته، ده شپوه هوی پیشکه و تنی پیشه سازی و پیشه ساز
لیکرن (تصنیع) ی به ره می کشتوکالی ده ورویشنی شار. له گه له نه وه شدا که به و
چه شنه گه شه ی نه سه ند، به لأم له په ل وپوش نه که وت.

نهم و بناغه مادی به ی زبان، نهم ده سه که وته گه ورا نه ی زمان و نو سین و نه ده ی
تیدا بوو، که له زور ده فته دا باسکراون، شیرو قوتا بنجانه ی شیعی بابان، مه ولانا
خالیدو شیخ حسینی قازی و دامه زرانندی نووسینی په خشانی کوردی. به رده وام بوونی
نهم و بناغه دامه زرانده نه ی ژانی پروونا که بیر کوردی له چاخی دامه زرانندی سلپانیدا
له سه ده ی بیسته مدا گه لیک دیمه نی به رده وامی بیزاو شاری سلپانی چه ند
شانازی به کی میژووی تری بوخوی تومار کرد.

به که م چاپخانه. که له کوردستاندا که ویتیه کار، له شاری سلپانی بووه.
به که م روزنامه ی کوردی که له ناو کوردستاندا ده رچوو لی له شاری سلپانی بووه.

پیشه‌سازی) که پتویستی مه‌وزووعی دروستی کردن. هه‌روه‌ها دوور نه‌بوون له‌و ته‌ئسیره جیانی‌یانه له‌ کۆمه‌لگای عوسمانی خۆیدا له‌گه‌ل ڕووداوو دیارده‌کانی ئەو کۆمه‌لگایه‌دا ده‌چوون به‌ ناویه‌کداو له‌ زۆر جۆگه‌ی ژبانه‌وه ده‌گه‌بشتنه‌ کوردستان و ته‌ئسیریان له‌ شاری سلیمانیدا دیاربوو.

ئهمانه هه‌مووی بوونه‌ هۆی ئەوه‌ی شاری سلیمانی ناوه‌ڕۆک و دیمه‌ن کورد هه‌ر له‌ سه‌ره‌تاوه‌ گزنگی بیرى کوردایه‌تی تێدا دیار نی‌و هه‌ر له‌و سه‌ره‌تایه‌وه هه‌ولێ ته‌شه‌نه‌دانى ده‌سه‌لاتی سیاسى میرانی بابان و که‌لوپه‌لی بازرگانی و به‌ره‌مه‌ی کشتوکال و رێبازی نه‌قشه‌بندی و شیعری قوتابخانه‌ی خواروواو په‌خشانی کوردی به‌ دیالێکی تازه‌ی ئەم شاره‌ نووسراو به‌ کوردی خۆتندن بدات.

ئه‌گه‌ر ئەمێن زه‌کی میژوونووس ئاوانی ئەوه‌ بوو نی‌و که‌ چای پیره‌مگروون به‌یتنه‌ قسه‌و ئەو ئاوانه‌ (مه‌حال)، بوو نی‌و، ئەوا ره‌نگه‌ له‌م کتێبه‌دا که‌ له‌ به‌رده‌ستاندا به‌ هه‌ندی قسه‌ی چای گۆژه‌ ده‌رباره‌ی شاری سلیمانی خۆی بگێڕیته‌وه‌.

نووسه‌ری ئەم کتێبه‌ کۆریکی شاری سلیمانی به‌، دوور بووه‌ له‌ کۆری نووسین و بزوتنه‌وه‌ی ڕۆشن‌بیری‌یه‌وه‌، له‌ خیزانیکی کۆنی شاره‌که‌ به‌. ئەگه‌ر خیزانه‌که‌ی له‌ ژبانی کۆمه‌لایه‌تی و سیاسى و بیرروناکی شاردا ناو و جیگه‌یان دیار نه‌نی، ئەوا له‌ به‌ره‌پێدانی جموجوولی بازرگانی شارو به‌ستنی ئەو بازرگانی به‌ ده‌ره‌وه‌ی وۆلاته‌وه ده‌ستیکیان هه‌بووه‌ له‌ ئاوه‌ دانکردنه‌وه‌ی شارو دیمه‌ن پی‌به‌خشینیدا. به‌کێک بوون له‌ خیزانه‌ مولکداره‌کانی شار. له‌پال ته‌مه‌دا نووسه‌ر خۆی هه‌میشه‌ سه‌ر به‌ بزوتنه‌وه‌ی نیشتمانی و پیشکه‌وتنه‌خوازی ناو شار بووه‌ له‌و مه‌یدانه‌دا به‌ پی‌تواناو جیگه‌ی خۆی درێنچی له‌ به‌شداری نه‌کردوه‌.

خۆشه‌ویستی شاری سلیمانی وای له‌ نووسه‌رکردوه‌ که‌ به‌کویه‌ته‌ کۆکردنه‌وه‌ی که‌ ره‌سه‌یه‌کی هه‌مه‌ ره‌نگ ده‌رباره‌ی شاره‌که‌ی خۆی. نه‌بوونی سه‌رچاوه‌ هه‌ولێ پیشووترو پێوه‌ندی نه‌بوونی نووسه‌ر له‌گه‌ل لێکۆڵینه‌وه‌ی زانستیدا وایکردوه‌ که‌ ره‌سه‌کانی به‌ پی‌پلانی و بۆ مه‌به‌ستێکی دیاری کراو کۆ نه‌کاته‌وه‌، هه‌رچه‌نده‌ دووا مه‌به‌س، یا مه‌به‌سی سه‌ره‌کی نووسه‌ر هه‌ر خۆشه‌ویستی سلیمانی و ده‌رخستن و په‌رز گرتنی شاره‌که‌ به‌.

نووسه‌ر هه‌ولێ ئەوه‌ی داوه‌ که‌ هه‌موو لایه‌نێکی میژوو و ژبان و گورج‌گۆلێ ئەم شازه‌ دوو سه‌د ساڵه‌ به‌ تۆمار بکا. به‌لام هه‌ر بۆ مه‌به‌ستێک ئەم تۆمار کردنه‌ی له‌

سەرەتای شار دا مەزراڤدەنەو (بەپێی توانای کەرەسە دەستکەوتن) تا ساڵی ۱۹۶۰
هێناو و لەوێدا رابگرێتووە.

رەنگە سەر بە چینیکی کۆمەڵایەتی بوون و رەگی هەندێ هەستی ناو ئەو چینهو
خەڵکی کۆنی شار وای لە نووسەر کردبێ کە بۆسەکی لەو ساڵەدا رابگرێ. واتە
زانباری بەکافی دەربارەوی دیمەن و ژبانی کۆن و سنوورداری شاربێت و پێوەندی بەم
سەردەمی گەورەبوونی شار و دەیان هەزار کۆری لادی لە شاردا نیشتهجێ بوونەو
نەبێ. بەلام ئەنجامی ئەم کارە هەرخۆی سنوورێکی زانستی بۆ کارەکان دانائەو.
چونکە ساڵانی پاش شۆرشێ چوار دەوی ئەموزی ۱۹۵۸، چ بۆ سلیانی و چ بۆ
هەموو عێراق کۆمەڵی رۆوداو و گۆڕینی سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئابووری هێنا، کە زۆر
روخساری شار و لادی گۆری. بەم چەشنە ژبانی مەیی و سنوورداری شاری
سلیانیش لە رووی شەقام و گەرەک و بینا و لە رووی کۆمەڵایەتی و ژمارە و دانیشتوانی
شاربەشووە گۆڕانیکی سەرەکی بە سەرداھات. رەنگە حەز بەکەین نووسەر یا
نووسەریکی تر روخساری ئەم دووایی بەش کە هێشتا ئەو سنوورە دیارەوی پیشووی
نی بە تۆمار بکات، بەلام ناتوانین پەختە لەو تۆمار نەکردنە بگرین. هەر وەک ئەسک
بوونەوێ کۆشش و زانیاری بەکافی نووسەر لە نێوان سەردەمی عوسمانی و سەردەمی
تازەدا نای بە هۆی رەخنە لێگرتن، بەلام ئاوانی رەگی ئەم زانیاری یانە بردنەو سەر
دەوری بابان و فراوانکردنەوێ دیمەن دەرخیستی ئەو رەگی باسانە هەر ئاوانیکە و
رەنگە بە گەرەکان بە دووای هەندێ سەرچاوەی ییگانەدا و بە دۆزینەوێ کەسانی
پیرترو شارەزاتر لەوانە نووسەر پستی پێ بەستون بە شێک لەو ئاوانە یێتە دی.

ئەگەر لەم بارەبەرەو زۆر لە کۆرانی شار کە زانیاری بەکافی نووسەر لایان تازەنین،
کۆششی ئەو بە ئاسانی بزەنن، ئەوا ئەم تۆمارکردنە بۆ ساڵانی داھاتوو بایەخی
گەورەیان هەیە و بەمە هەموو ئێمە خوێمان لەو گەڵەیی بەرزگار دەکەین کە ئێستا ئێمە لە
پیشانی دەکەین و سەرسامین لە تۆمار نەکردنی زۆر لایەنی ژبان لەلایەن ئەوانەو.

بەگشتی کێشە کە سەر بە میژوو، بەلام کەمتر لەرێگە سەرچاوەو رەگەزی
میژووی تۆمارکردوو، بەلکو زیاتر لە رووی پەل ھاویشتی مەبەدانی یەو دیمەنی جیا
جیای ژبانی کۆمەڵایەتی و روخساری ئەتوگرافی کۆ کردۆتەو.

شارى سَلْمَانى سَالَانىكى زوورو دريژ، زېوره ووتەنى: (بە خاك و بەردو دارەو،
بە ئاوى سەرچنارەو)، لە دوژ تونى كىتەكەدا جىگەى كراوەتەو، ئەو شارى
هەلمەت و نەبەزىن و زىرەكى و چالاكى بە لەسەر كاغەز نوێزەو. كەمىك لە مێژوو و
كەمىك لە فۆلكلۆر و ئەتوگرافىا و بەشىكى زۆر بۆ تەزوو بەخشىن و تاوێك خوشى
بەخشىن و كات بردنەسەر بوو بە كەرەسەى ئەم كىتە .

پەنگە نووسەر بە ناوێ و زياتر لە كەرەسە خۆى خەرىك كەردى و ئەمە بۆ
ئەوانەى ئەنبا لايەنى زانست و مێژوو تۆمار كەردى ئەوى زىاد بىت . هەرچەندە لە
كىتەبى گەرۆكە مێژوونووسەكانى كۆنىشدا لەم بابەتە دەبينى دەشتوانى پەرسىن ، كى
ئەم مێژوو پەرشكۆيەى دوو سەد سەلەيەى دروست كەردووە ؟

ئايە هەر ئەوانە نىن كە بە گەرۆكە و بچووكيانەو بە بەشدارى زۆر كەمیانەو
ناويان لە ناو كىتەكەدا تۆمار كراوە ؟ زۆر جار كە لە مێژوو ئەدوين ، ئەلەين : كرىكاژ

بورجى بابل و باخچەى هەلواسراو و تاقى كىسراو ئەهرا مەكانى ميسرو شوورەى
چىيان دروست كەرد . بەلام مێژوو بە ناوى پادشا و ميو وەزىرەو تۆمارى كەردن . چەند
خوش ئەبوو ئىستا لە ژىر هەر يەكێك لەم بەرهەمە دەستى بە گەرۆكەى ئادەمىزادا
لېستەى ناوى هەموو ئەوانەمان بەدبایە كە رەنجيان لە دروست كەردنیدا داو .
كەواتە – ئەگەر بە دووای بنیات و دروست كەردنى ئەم شارەو زۆر لە چالاكى بەكانیدا
گەرابت ، ئەوا كۆمەلەىكى باش لە ناوى مروڤى بنیاتنەر و دروستكەر دەبىنى ، با
ناتەواوایش بىت . لەلایەكى ترەو زۆر جار بەرهەمى پىنوس بۆ گەشەوخوشى
بەخشىن و گات بردنە سەرەو . لەمەش خەزمەتێكى خەلك و خوێنەرەو ، با ئامانجى
ئاشكراو مەبەسدار بەروونى خۆى دەر نەخات .

هەر وەك لە سەرەتای يەكە يەكە لە باسەكانىشدا ووتومانە ، بۆ ئەو كەسانەى
دەیانەوى لايەنێك لەم لايەنانەى نووسەر زانبارى دەر بارە كۆ كەردوونەتەو فراوانتر
قوولتر بكەنەو . ئەوا لێرەدا كەرەسو سەرەتايەكى باشىش بۆ ئەوان هاتۆتە كايەو
دەپتە بناغە بۆ زۆر باسى لێهاتووى زانستیانەى لەمەو دووای پەشپۆران .

سالى خوێندنى ١٩٧٦ – ١٩٧٧ لە مۆسكۆ ئامادەى موانقەشەى دوونامەى
دوكتۆرا بووم ، هەريەكەيان لايەنێكى لە شارى سەلمانى گرتبوو .

په که میان: له کولېجې ښه د زيارې مېمارۍ. دوکتور علی بابا شاولیس به
گه لیک وینه پښه ننگینو نه خښه زانایانو لپه اتوانه پر وړی دوو پر وړی
په رسته ندنی شاری سلپانی مونا قه شه کرد.

دووه میان: دوکتور مهجید حمید عارف له ښستوتی مه کلور و مه کلای
ته توگرافیا له گه لیک لایه نی ته توگرافیا ناوچه سلپانی دووا، که به رته که ی
په سم و عاده ت و هونه ری شاردامه زرانند و خانوو به ری سلپانی بوو و جینگه به کی
تایه بی داچه سپاندن له لایه نه به و شاره تازه به به خشرا. همه ته نیا دوو لایه نی هم
شاره. بوون که هر خویان گه لیک نامه ی تریان له سر ده نوو سرت و هر باسلیک
له م باسانه ی له م کتیه دان شایانی چند نامه ی ترن له م باره به وه.

به هیچ جور لیک هم کتیه له کم و کووری به ده زنی به. رهنه بتوانین زور لایه نی
ته و کم و کووری به ده ست نیشان بکین. به ښه بوایه زور ناو باسان لی لانه دا،
که به زیادیان ده زانین، به لایم به مایه ی خهوش و زیانداریان نازانین. له گه لیک ته وه شدا

ده بوو له م پرووه وه هست و زهوق نوو سر خوی و کومه لیک له خه لکی شار په چاو
بکرت که حزل له م چه شنه بابته ده کن و له م بابته تاندا خویان و باوو باپریان له
رني هم کتیه وه له ناو ناوینه ی گه شی شاری سلپانیدا ده یسته وه، هه روه ک
له دابه شکردن و ریکه سختی فله کانی کتیه که دای هه رچه شنه نوو سره ری باز لیک
هه به، به لای ښه وه ته و ری بازه باشر بوو که له گه لیک پیره وی زانستی لیکو لینه وه دا
بگوځی. به لایم نوو سر ښاننج و مه به سینکی له بهر چاوو دابه شکردنه که ی بو ته و
مه به سیه و باوهری به وه به تینه که به م چه شنه خر مه تیکي گه وره ی شاره
خو شه ویسته که ی ته کات.

پینگومان ته و خر مه ته شی کردو وه ته م هم مو زانایری یانه به ره می کوششی
به رده وام و کولنه ده رانه ی تاقه که سینکی به په روژن. به لایم ته گه ناوینه ی هم مو
چالاکی مرقانه ی خه لکی شاری تیدا بینین، ته و ده یان، به لکو سه دان که س که
نوو سر چوته لایان و پر سیاری لیکر دوون و هر به که له کوچیکي بیره وهری و زانایری
خو به وه یار مه یی داوه، چه شتیکی تر له و چالاکی به مرقانه یه یان بو میژووی

شاره‌که‌یان تۆمارکردوووه ئهم تۆماره مه‌زنه بۆ يادی دوو سه‌د سآله‌ی سلجانی جیگیر
کراوه.

دوا ووتهی منیش:

حاجی مه‌لا ره‌سوولی دېلێزه (موخلیس) که روو ئەکانه شاری سلجانی وادی کاک
ئه‌حمه‌دی شیخ و شیخ حسینی قازی ئەکانه‌وه ئەلی:

مه‌دینه‌ی موّلکی بابان موخلیسا به‌عنی سلجانی
که‌جی دوو سه‌زره‌تی وای ئەلی وه‌ک که‌عه‌توللانی

ئهم شاره‌ پیرۆزه، مه‌زنه، ئەگەر له‌ يادی دوو سه‌د سآله‌یدا به‌ به‌جی هێنای ئهم ئەرکی
پیشه‌کی نووسین و پێدا چوونه‌وه‌یه، چ نووسه‌رو چ ده‌زگای بلا‌و‌کردنه‌وه‌و رۆشنییری
کووردی ئهم ده‌رفه‌ته‌یان دا بێ، ئەوا زۆر سوپاسیان ئەکەم و ئهم ئەرکه‌ی منیش وه‌ک
نه‌وه‌به‌کی ئەو موخلیسه‌ی سلجانی، کۆپ‌نووشیکه‌ بۆ ئەو شاره‌ پیرۆزه، بۆ يادی دوو
سه‌د سآله‌ی، هەر به‌رزو سه‌ربه‌رزێ و مه‌له‌ندی چالاکی و هه‌لمه‌ت و شارستانێتی و
ووشه‌ی پیرۆز ئی

سلجانی ۱۳/۱۲/۱۹۸۴

■ پاشکوی پنبه کی

S شاری سلجانی:

تەنیا ئەوانەن ئێمە بە ئەنجامی ئارەزووی خواستی ناوە کە سێک باجەند کە سێک دادەنێن، دروستکردنی شاری سلجانی بە ئەنجامی ئارەزوویەکی براجم پاشای بابان و ئالودەیی ئەو پاشایە لەگەڵ چاوی رەشی ئاسکی کانێسکاندا دەزانن.

بەلام راستی ئێمە ئەوەمان پێ دەڵێ کە پێوستی یەکی مەوزووی وای کرد کە لە ئەنجامی پەرەسەندنی ئێمە و یوگۆمە لایەتی و ئابووری میرنشینی باباندا پێوست بە شاریکی گەورە و پێش کەوتوو هەبێ کە بێ بە پانتەختی ئەو میرنشینی دەوی و پێست پەرەسێتی و پەل بۆ میرنشینی کانی تری کورد بەاوێزی و ئەو ئاوانەیی بێتێدە کە بۆ میرانی بۆتان و سۆران نەهاتەدی - ئاوانی یەکی خستی کوردستان.

باری جوغرافی و کۆمەلایەتی شاری قەلچالان لەوەدا نەبوو کە ئەو پانتەختی لی پەیدا بێت. بۆیە هەر لەو نزیکە شوێنی ئێستای شاری سلجانی لە هەموو رۆوبە کەوێ لی دەهات کە ئەو پانتەختی تیا دا دروست بکری. بناغەدانەوی شاری سلجانی لە ساڵی ۱۷۸۴. دا ئەنجامیکی تەجروبی چەند سەدەیی کوردیشە لە شار دروست کردنداو دنیا دیدەیی پادشای بابان خوێشی لە نەخشە کێشان و بینا کردنی شاردا جیگەیی خۆی گرت.

هممو شارينكى تازه له ميژوودا، به تايهني نوو شارانهى له سهردهمى شارستانيتى تازهو بهرهو پهيداوونى پهيوهندي سهرمايهدارى چوون له بهر هممدا دروستكراون، هممو نهجاميكى پيش كهوتى نوو چند سدهيه لهوښدا دادهچسپينو دواكهوتهكهى نوو چند سدهيه له دهرهوى شارچي ډلن. بهم چهشه له شارى سلطاني دا هر له سهرتاي دروستبووندا گهليك شت پيك هات. ^(۱) شار لهسهر بناغى زانينو شارستانى دروستكرا. بهچهشنيك كه له شارى تازهى پيشكهوتوو بجيت و هونهري نهرخيتكچهري نوو سهردهمى روژههلاتي تپادا بهكارهتيا ^(۲) هر له سهرتاي دامهزاندني به وه پرژوى ناوو ^(۳) زيراي تايهني بو هممو شارهكهكرا. ^(۴) چند چهشه پيشهسازى له شارهكهدا دامهزرا، كه لهو پيشهسازيانه دهچوون كهوا له سهرتاي راپهريني پيشهسازىو پهيداوونى پهيوهندي بوزرواني نهوړوپادا پهيدا بوو بوون. وهك سابوون دروستكردن ^(۵) وچنينو رستنوجولاي و موناخانهو ^(۶) دهباخانه ^(۷).

هر وهك گهلي سنعته كارى تر لهشاردا پهيداوون، وهك چهخا خسازىو كارگهچى... هند وه زورى هم سنعتهانه كارى تافه كهسى ياتافه وهستانه بوو.

(۱) مسررېچو مېهرسون. له باسې سلطاني دا شى جياواز دهگيرنوه. رېچ له دهورى باباندا چوته سلطاني لويدي بموهبروه كه بابلن بهرامير بهتورك راست كاتوه بويه له جواني سلطاني ددهوى. سون له شىخانې سلطاني ناوميد بروه. له بهر نعه ته نانت خانوو گوي سېانهى سلطاني لا نارېكو بههيراى نموه برو هلهچيه تاواني بيښتهدى. بويه باس له جوانو و رېنكيكي شارى هلهچيه زياتردهكات. راي هم نهرواوانى لېهر ياليزم هرچى پك ښت. پاشاهوى دهورى بابانو خاتوه كونهكانى سلطاني بهلگى ووتمان.

(۲) تا هم سالانى دواى لسلطاني تاولمو كاريزانه دهغورايهوه كه زر زموى دا به هممو مالى گهرهكدا دهرؤشتو لهشوبهكدا برو كه زور پانستنى گهورى روژههلات، تا هم سالانه هر نوو چهشه پرژويان بهيو. بو (زيراب) ښ لهو شيوانى له سلطاني ريك خرايو وېستا دهرشرون هر لهوى كوزن. تهاو لهو پرژوى زيراب (مجارى) يانه دهچن كه تازه له شويښكي وهك بهغداها دروستدهكرى.

(۳) له سلطاني تاپستا گهرهكك همپ ښي دهښوى سابونكيرانو تا سالانى دواى هممو مالانى نوو گهرهكه سابوونيان دروستكرد. سابوون همروكه لهبري پهيداوون پيشهسازى دا دهرښوى، ښهانهى بلاډيونوى پلكو تهميزو شارستانپه.

(۴) موناخانه: نوو چيگهيه كه خمرارى تپادروست دهكرى، خمرلر دروستكردن به زورى هر وهك پيشهساز همروما پلدهكيشه بو بستنى برهمى گوند بهشارموه وانه بهبازرموه كه نهمش له ناوړى دا همنگاوېكي تازهى پيشكهوتى كونهله.

(۵) دهباخانه: دهباغ خانه: پستى تپا چاكدهكرى. چ بو رموانهكردنو نيجاروت ښي كردنو چ بو پلاو دروستكردن كه لوېش پيشهسازى بهكي خرمالي به.

به لکو زورتر نهو بهو که وه ستابه که چهند شاگردی له ناو چوار دیواردا کۆده کرده وه ویشی پی ده کردن. که نه مه له لیکوژومی دا به (مانیفا کتوره) ده زانری، که به کم وینه کارگهی تازهی دهوری سرمایه داری بهو به کم ده ستگابه که شیوهی (به کۆمهله بهرهم هینان) بدا به بهرهم، که نه مه خاسینهی به کمی رژیمی سرمایه داری بهو نه وهنگاوه به که رژیمی سرمایه داری به سوشیالیزمه وه ده به سستی، هر وه پیشه سازی له به کم روزه وه له سلطانی دا سوری ده رده هینا، ههروه ها نهو شاره بهو به مرکزیک پتهوی بازرگانیش. بی گومان نه پیش که وته تابووری بهو نه وه وه سیاسی به پیش که وتی زانیاری و نه ده بیاتی لی ده یته وه و چه شته وریانی و هوشیاری به که له ناو دانیشته وانیشتا دورست ده کات. به تاییه گه نه وه هوش بزانی، که سه چاوه کافی میژوو ده یگیرنه وه که وا پاشای بابان کاتی شاری دروست کرد هه والی بو هه موو دهنات و سه رتیره کان نارد که هر لایه چهند مال بترین بو نه وهی له شاره تازه به دا نیشته جی بین. دیاره که هر گونده وه هر سه رتیره به نه وه که سو و خیزانانه بیان نارد شاره، که هه زیان له ژانی شارستان و پیشکه وتن ده کردو له گه له نهو ژانده دا ده گونجان وه ده لئین شایانی نهو بهوون پرووی خویمان و تیره و گونده که بیان له به رده می پاشادا سپی به کن.

پاسنی به کی عیلمی نهو توش هیه که لیره دا هاته دی. نهویش نهو به که هه میسه هوشیارترین ده ستهی جوتیار رووده که نه شاره، نه وانهی بتوانن له گه له ژان و ریک وینکی ئیش کردن و گوزه رانی کرینکاردا بگونیجن^(۶)

گه نه مه له باسی زهحه تکیشانی شاردا راست ییت. نهو بو سته تکارو بازرگان و توجاریش ده یته شتیک که پرووی داوه. زور له پیاوه پیره کافی سلطانی و له خیزانه کۆنه کافی باش نهو ده زانن که هه ریه که بیان له کوی وه هاتوون و بوچ؟ هر سته تکاریکی کوردی ده سب رهنگین که سنووری گوندو شاره کی خوی پی ته نگ بووی. هاتوو لیره دا هونه ری خوی بنوئی و پیش به کوئی. سلطانی به مه مرکزیک که خاوهن یاره ی زور شوین بهو جینگه بهی بزانی که سرمایه که بیان به

(۶) نه ده سته به له ناو له للاحدا به ده سته به کی پیش که وتن و هوشیار ده زانری. به لام له وولاتانی پیش که وتنودا. که چینی کرینکاری پته وکۆنی تیا به. به ده سته به کی تازه و تا راده به که دوا که وتنو ده ناسری. که هوشیاری و ریک وینکی کرینکاران شاش ده کن.

نازادی پهری تیا بسینی. بویه له کوردی ههمه دان و له نازربایمانی و جوله که وکلدان روویان کرده سلطانی^(۷) ته ناهت له توماری یادگارا باسی زور موسیقاژنو و گورانی بیژیش ههیه که بهم مه بهسه روویان کرده سلطانی. له رووی زانست و خوینده واریشه وه هه له سه ره تاوه چهند مزگهوت دروست کراو مزگهوتی گه وره بوو به مه لهنندی خویندن و به سه ره ریشنی پاشای بابان و له پاره ی میرنشینی ری و شویژن بۆگزه رانی سه دان فقهی دانرا، که له هه موو کونجیکی کوردستانه وه فقهی زانست خوازو زیره که بۆ خویندن ده هاتن، مه لای لی هاتووو هه لکه وتوو بۆ دهرس ووتنه وه روویان کرده ئه وه مه لهنده. دیسان ئه وهش ئاشکرایه که ئه وه مه لا گه ورانه له کوی وه هاتن و بۆج؟ وه چۆن هه ندیکیان له سلطانی دا پی گه یشتن و به ناو هه موو وولاتی ئیسلامدا ناویانگیان بلاقوووه هه له م باره به وه کیشه ی نیوان ته ریفه قی قادری و نه قشه بندی به شه قلیکی پیش که وتی شار ده زانی^(۸)

قوتابخانه ی ئه ده بی نوی

بی گومان له م زه وی به به پته داو له م مه یدانه پیش که وتوووه دا، بزوتنه وه به کی ئه ده بی ی تازه ش به ریا ده بی و په ریه ویکی ئه ده بی ی تازه باچه ند په ریه و دپته کابه وه. گزنگ و مه شخه لی په ریه ویکی ئه ده بی تازه له سلطانی وه سه ری دهره یناو بوو به رووناکی به که ته تانیستا به رده وامه و به شی زوری کوردستانی گرتوه. باراستر ئه وه به (که له رووی زمانه وه) بوو به ئه ده بیانی ئه وانه ی به سی دیالیکتی کوردی ده دوین. قوتابخانه ی شیعی بابان، که هه ندی له میژوو نووسانی ئه ده ب به قوتابخانه ی نالی داده نین و هه ندیکیش له باسی دا ناوی نالی و سالم و کوردی پیکه وه تومارده کن. ئه وه قوتابخانه به گه ر له رووی ناوه روکیشه وه گه لیک دپه نی له ئه ده بیانی

(۷) میجرسون هه ولی ئه وه ی داوه زور ناهه ستانه له م ئیکه لی خه لکی سلطانی لیک به داته وه به چه شیک که به سوکی ته ماشای له و شاره نه یزه بکریت که ئه مه ته نیا له دوژینکی وه که له و ده وه شته وه. جی ی دانخه که هه ندی کورد ئه و روته ناهه یانه ی له و دوو باره بکه نه وه

(۸) تا ئیستا لی کۆلنه وه به کی عیسی ئه م کیشه به مان فی به که مه سه لکه په ستی به ژانی سیاسی و ئابووری کورده واری و به به ی ئه وسای کورده بیانی به وه تانیشت. لی کۆلنه وه ی راسته قینی ژانو به ی بزوتنه وه ی ئه و راپه رو روشن به یه ی کورد پشت گری خراوه، که به شه هیدیککی گه وری به یو به یو ده زییری مه به سی مه ولانا خالیدی نه قشه بندی به. که به یژو تالواره دهر به دهر کراو له دوور وولات به رشانه وه کۆچی کرد (۱۲۵۲ هـ)

ئەمروماندا ئەمانى. ئەوا قورمى ئەدەبىياتى ئەمرومان ھەر بەرەۋىش چوونى مېزۋى
 قورمى ئەدەبىياتى ئەوا قوتانجانەيە، بەتايەتتى ئەوا زمانى كە ئەدەبىياتەكى
 پى ئەنووسرى ھەر ئەوا زمانە، تازە پتەۋەيە كە ئەوا قوتانجانەيە كوردىۋى بە كەرەسە
 دەرپىنى ناۋەرۈكەكى بە ھۆى دارشتى قورمى تايەتتى خۆى. گەر گۆرپىشكىش
 لە زمانى ئەدەبىياتى ئەمرومان و ئەوا قوتانجانەيەدا بىيىن، ئەۋە ھەر ئەوا گۆررانەيە كە
 مېزۋو سۈشتى پىشكەۋتن دروستى كوردۋە دەپ رۈۋىداۋ سەرچاۋەيە كە مى ئەوا
 پىشكەۋتن و بەرەۋىش چۈنەش لە زمانى ئەدەبىياتى ئەمروماندا ھەر ئەوا رۈشتى و
 تازە گەرى و دىنامىكىيە بە كە لە زمانى ئەدەبىياتى دەۋرى باباندا ھەبوۋ
 دەستى پى كە. ئەۋە زمانە كوردى بە، ياۋوردتر ئەۋە بىيىن ئەۋە دىپالېكە كوردى بە
 لە سەرەتاۋە شىعرى نالى و سالم و كوردى پى نووسرا، ئەۋا ئەۋە دىپالېكە نەبوۋ كە
 خەلكى سىلپانى پى ئەۋە يەيىن. بەلكو ھەر ۋەك خەلكى سىلپانى خۆيان
 تىكەل بوۋن و گەر شىۋەي قەسە كەردىيان تەئسرى چەند دىپالېكتى جىۋاۋىزى كوردىشى
 تيا دىار نەبوۋى ئەۋا چەند بەشە دىپالېكتى ھەر كارى تى كوردۋە. ھەرۋەھا ئەم
 تىكەل پە لە زمانە ئەدەبىيە كەشدا ھەر دىار بوۋ. ھۈنەرمەندى و. ۋەستانى
 دامەرزىنەرانى ئەۋە قوتانجانە ئەدەبىيە، توانايەكى ۋاى بەخشى بە ئەدەبەكەيان، كە
 زوۋ بىلاۋىيىتەۋە باش بىچىتە دۋەۋە كار بىكانە سەر شاعىرانى ناۋچە تى كوردستان و
 ئەۋە دەنگەي لە سىلپانى بەۋە، دەنگى دا بەۋە دەنگ دانەۋەكەش لە بەكەم پەلە لە
 ناۋچە سۆرانەۋە^(۹) بوۋ. ھەر لەۋ سەردەمەدا شىعرى حاجى قادىرى كۆنى
 (۱۸۱۵-۱۸۹۷) و ئەختەر - (۱۸۳۶-۱۸۸۶) و كەبىي جۋانرۋى لە خاكى
 سۆرانەۋە مەجلى (۱۸۴۹-۱۹۲۵) لە ئەردەلانەۋە كۆمەلى شاعىرى تى
 ناۋچە سەنەۋە مۇكرىيان ھەر بەۋ چەشەنەيان نوۋسىۋە كە نالى و ھاۋەلەكانى نوۋسىۋانە.
 ۋاتە: پىشت بە گەلېك بەلگەي ئەدەبىي دەتۈنن بىلېن ئەۋە زمانە ئەدەبىيە لە
 سىلپانى بەۋە ھەلقولى ھەر لەسەرەتاي دروست بوۋيا زمانى ئەدەبىي ھەرچۈر بەشە
 دىپالېكەكى كىرمانجى خواروۋ بوۋ ۋاتە: سىلپانى سەنەۋە سۆران و مۇكرىيان. ئەۋە ساش و
 ئىستاش لە ئاخىتى رۆژانەياندا ئەۋەندە جىيان كە ھەربەكى لەۋان ناۋىيىن بەشە

(۹) تا پىشتا زۆر نووسەر بە ھەلە بەھەمىز (كىرمانجى خواروۋ) دەلېن (سۆرانى)، كە سۆران ھەر بە ناۋچەي مېزىشنى سۆران
 دەۋرىي شىۋەكەي بەشېكە لە چۈرەش دىپالېكتى كىرمانجى خواروۋە ۋاتە (سىلپانى، سە، مۇكرىيان، سۆران).

(دیالکت)، به لأم ئەوساش و ئیستاش هەر بەیەک زمان و بەک چەشن نووسییانە. گەرباری سیاسی لۆرستان و لەناوچوونی میرنشین بۆتان پاش ئەوش هێرشى جانە وەراندی کەمالی بەکان وای کردی کە مەشخەلی شیعری بابەتایەرو شیعری کرمانجی ژووروو، یابلین ئەدەبیاتی بۆتان کزبیت، یا لەناوچیی و تەوژمی شیعری بابان وای کرد بێ کە زۆر لەوانەى هەورامى نەبسون و بەهەورامى شیعریان دەووت، یا تەنانت خۆیندەوارانى هەورامانیش ئەم شیوە تازەیهى نووسین بە شیوەى رەسمى ئەدەبیات بناسن و هەورامى بچجی یێلن. ئەوا مەشخەلی شیعری بابان نەهاتە کزی و جاروبار هەر گەشی دەسەندو هەر پیش دۆکۆت و گەر جاروبار کپ بوو بێ، ئەوا هەر ماوەر رینگى خۆی نەگۆرپووە و رووداوى کۆمەلایەتى و سیاسى جاروبار گيانیکى تازەى کردووە بە بەریا.

داگیر کردنى عوسمانى :

نزیکى خاکی بۆتان و تەنانت بادینانیش وای کردووە کە دەسەلانی تورک بەکسەر بگاتە هەموو کونجیکى ژبانی ئەو دوو میرنشینە پیشووەى کورد. داگیرکردنى عوسمانى لەفەرەنگى سیاسەتدا بەرامبەر بە نەزانی و نەخۆشى و دواکەوتە. بەم جۆرە لە هەموو خاکی داگیرکراوى کورددا، عوسمانى بەکان دەستان دایە کۆژاندنەوى هەموو مەشخەل و چرایەکی زانیاری. لەجێرە و نامیدی و ئاکرى و شووش و بالەتەو سلیمانى و گەلی شۆنێ کوردستان مژگەوتە گەورەکان جیگەى خۆتندن و سەرچاوەى زانست و ئەدەبیات بوون. بەلام داگیرکەرى عوسمانى ئەو مەشخەلەى فەرماندو گەر بۆ خاپاندن و دەسەلات پتەوکردنی خۆیان کاریان بە ئاین و مژگەوت بوونی، ئەوەهەولێ ئەوەیان داوێ کە لە جیگەى دەنگى مواناقەشەوزانین، دەنگى دەف و لەجیگەى چرای زانست بریسکەى شیرو زرکی دەرویشی تیا دا جیگیر بیت، ناوچەى سلیمانى، هەرچەندە زۆر کارەساتى دی کە بیته هوى دواکەوتن و راگرتنى بەرە و پیش چوونەکەى دەورى بابان بەلام لەگەڵ ئەوەشدا هەندى هۆهەبوو کە ئەو مەشخەلەى لە کۆژاندنەوه رزگڵکرد.

داگیر کردنی ئینگلیز:

ئەوێ دەربارەى داگیرکەرى عوسمانى دەووترى، دەربارەى داگیرکەرى ئینگلیزىش راستە. دەسلاتی ئیمپریالیزی ئینگلیز ھەر لە رۆژى خۆیەو و تائەمڕۆش بەکەم سەرچاوەى ماتەم و کارەسات و دابەش کردن و دواکەوتنى کوردستانە. بەلام ریکەوتىکی سەبرى مێژوو وای کرد کە بەکى لە کۆلەکانى ئەم ناوەى ئیمپریالیزی ئینگلیز کە مێجەرسۆنە، لە پال ئەو ھەموو دۆژمنايەى بەدا کە لە گەل کوردی کردو لە پال ئەویدا کە مێژوو بەبەکەم دۆژمى سەردارى نەتەوێ کوردو رابەرى دەیان سالى خەباتى شێخ مەحمودى حەفیدی دەزانى، ھەندى خزمەتى زمانى کوردیش بکات و لە دەورى ئەویدا ئەو تەوژمى ئەدەبیات و زمان پوختە کردەى دەورى بابان بەرەوپێشەو پروات (۱۲).

فەرمانرەوایى شێخ مەحمود:

ئەم تەوژم و پێشکەوتنە کالائى ماندوونى لە سالى ۱۹۲۲دا کردەو و پشتىنى بە ئاسوودەى رۆشنى تاماوە بەک لی بەست. سالى ۱۹۲۲ لە مێژووى کورددا سەرباسىکى زۆرینە. گەر لە مێژوودا ئەو سالى بەت کە لە ناوچەى کوردستانا بەکەم قەوارەى تازە بابەتى کورد دامەزراو شێخ مەحمودى پێشەوا بە رەسمى بوو بە مەلىک مەحمودى بەکەم. ئەوا پۆ رۆشن بیری و خۆیندەواری کە لێچەرى کوردی، بە سالى رەسمى لە دایک بوون دەژیری و لە و سالىدا ئاوانەکەى خانى ھانە دى و زمانى کوردی بە رەسمى ناسراو وەک ئەو دەیفەرموو "نەقدى مە بوو بە سەکەى مەسکوکە". لە رۆژانى پاشایەتى شێخ مەحمودا زمانى کوردی بە رەسمى بوو بە زمانى دائیرە دەستگای دەولەت و قوتابجانه. ھەر (شێخ) لە دەست بەسەرى ھىندستانەو گەراپەو پابنەختەکەى. قوتابى کورد بەکەم سروودی خۆیان بە کوردی پۆ ووت (۱۳) بەکەم جار بوو لە مێژووى قوتابجانهى تازەو ھاو دەمدا زمانى

(۱۲) لەم بارەى تەماشای ئەو بەکەم کە نووسەرى ئەم نامەى لە حوزەیرانى ۱۹۷۰ دا لە (التأني) دا بە ئیمزای (ع) نووسیوە.

(۱۳) رەفیق جلیلى لە یادداشتدا باسی ئەو سروودە دەکات کە شاعیری ناودار زۆرەر لە بەرەوپێچوونى شێخدا پۆ قوتابیانى نووسیوە.

کوردی زمانی ره سمی ییت. پۆژنامه گهری ی کوردی له م دهوره دا چالاكانه پهری
سهند؛ شیعرو ئه ده بیات بوو به چه کی پاراستنی شوێرش و ئه قهواره به ی کورد، ئه
زمانه ش که له هه موو ئه م که یه و به یته دا به کار ده هێزا هه ر ئه و شیوه کوردی به بوو
که له پۆژانی نالی دا ده ستی پی کرد بوو و له ده وری هه ردوو داگیر کردا پهری
سهند بوو.

ده ولتی عیراق:

پاش ئه وه ی جار یکی تر داگیر که ر هاته وه و (شاره زوور بۆه به ده ربای خوین و
سلهانی گه می به ره نگ) و ده سه لاتی شیخ مه حمود پاش نزیکه ی سالتیک له ناودراو
ناوچه ی سلهانی کرا به لیوا به کی مه مله که تی عیراق که تازه فه یسه لی به که م هێزا بوو
کرا بوو به مه لیکی.

پاش ئه وه ش له ناوچه ی سلهانی دا خویندن و زۆر کات کاروباری ره سمی ی
ده سگا کانی ده ولت به کوردی هێزابه وه. له و ساوه و تائیتا شه ش پۆلی سه ره تانی
به کوردی ده خوینتری. پۆژنامه و گۆفاره کتیی کوردی له م ناوچه به هه ر نه پراوه.
فراوان بوون و په ره سه ندنی یا که م یه و نه وه ی و کزیوونی به سه تراوه به تیزبوون و هیواش
بوو نه وه ی هیرشی رژی کۆنه په رستی ئه و سه رده مانه وه. به لām به هیج جوړیک تا
سالی ۱۹۶۱ سالتیک رانه بور دووه که ئه م ناوچه به چاپه مه نی کوردی تیا نه یی. هه ر
وه که له پۆژانی بابان دا ئه م ته وژی زمان و ئه ده بیاته ناوچه کانی تری کرمانجی ی
خوارووی گرت هوه، هه ر وه ها له م ده ورانه شدا ئه و دیمه نه هه ر ییزاوه. زۆر
به سه ر تیکچوونی ده سه لاتی شیخ مه حمود دا رانه بور دوو که حوزنی ی موکریانی
چاپخانه ی (زاری کرمانجی) ی هینایه ره واندزو کردی به ده سگایه کی ته وژی
رۆشن بیری ی کوردی که تائیتا هه ر له کاردا ییت. له ناوچه ی که رکوک و هه ولێردا
به گشتی یا له هه ندی شوین دا، هه میشه یا ناو به ناو به کوردی خوین هه ر هه بووه.
هه موو ئه م نووسین و ئه دیات و خویندنه ش هه ر به و زمانه ئه ده ی به بووه که له سلهانی
به کار هێزاوه. بۆ ناوچه ی هه ورامانیش، هه ر وه که ته وژی ئه ده بیاتی بابان وای کرد
که زۆر له وانه ی هه ورامی نه بوون و به هه ورامی یابلیین به شیوه ی گۆران ده یاننوسی

وازی لی یینو بهو شیوه تازه به بنوسن. لهه دهوړه دا خویندنی کوردی هه له زووهو چوه ناوچه هه ورمانی خوارووه وه هه لهو کپانه شدا که له سلجانی ده خویندران، بهم جوړه له هه ورماندا کوهمه لی خوینده وار په بدابوو که به تهاوی بهو شیوه نه ده بی به خوینو بنوسن. باری بهر ویش چونی زانی تابوریش وای کرد که ناوچه هه ورمان نه توانی لهو قاوغه تابوری به کوته ی خویدا بزای که جاران تیدا بو، واته بی په نا پردنه بهر بهرهمی کشتوکال و پیشه سازی هیچ جیگه به کی تر بتوانی بزای، بویه له نهجای نیکه لی تازه ی تابوری و بازگانی بهو وای لی هاتوه که زور بهی خه لکی هه ورمان هه دوو شیوه باش بزائن. هه وهك سروشته کی هه ورمان خوی کهوا هه لیکه ونوه که بو کشت و کال ده ست نه داو ده ستی پیشه سازی و هاوینه هوار ناوه دان کردنه هشتا نهك هه ورمان به لکو همو کوردستانی نه گرتوته، نهه وای کردوه که خه لکی هه ورمان له پال توجاره تدا (له ده ره وای هه ورمان) رو بیکه نه خوینده واری و فرمان بهر پی گه یاندن. له نهجای نهه دا وای لی هاتوه گه جاران له سلجانی بهو فیر که ده چو بو هه ورمان و به شیوه ی سلجانی خه لکی نهو ناوچه بهی فیر که کرد. ئیستا زور له فیر که رانی ناوچه ی هه له یجه و تنانه ت سلجانی همووی و تا ناوچه ی سورانیش خه لکی هه ورمان بن و هه بهو شیوه به کگرتوه ی خویندن ده رس بلینه وه، گه که سی نهو توشیان تباهل بکه وی که خه ریکی نووسن و نه ده بیات بی نهه نهویش هه بهو شیوه به کگرتوه ده نووسی به شیوه کی خوی نا^(۱۱)

بو ناوچه ی سته و مکر یانیش هه وهك لهویش هه له سرده می بابانه وه و پاش کز بوونی شعری دبالیکی گوران هه له سر په پروه کی (نالی و سالم و کوردی) شیر ده ستی پی کرد؛ هه لهو کاته وه و تائیشا ش نهه په پروه هه بهر ده وام بووه.

---

(۱۱) له گولاری (گه لاوین دا ناوی گه لی نووسر ده یین که خزان کله یون یا کرمانشاه و (لهجانی شیوه ی خزان) هه وهك نووسرانی تری گه لاوین نووسیاته هه وهك پکی له نووسره گه و کاتان که ملا جمیل بهندی روژیه یانی به، شیوه ی له کردنی خوی (روژیه یانی) به که به شیکه د بالیکی گوران. به لام نووسنه کی که هه بهم زمانه نه ده بی به کگرتوه ی ئیستا ئیم به ده بخته ریزی نووسرانی گه ووه نهو نووسرانه وه که کوردی پاش ده نووسن و هه وهك له تار خه لکی هه ورمان دا ئیستا نووسر شاهیر هه بهم زمانه نه ده بی به ده نووسن و ده تاین له واته ناوی نهه خاوهن بهر مه ماته به یین شیخ محمد نهمین کار و خوی، سسه کرم رهمزان و دانای هه وری و رشید هه وری هه وری هه وری... هند.

ئەو شتانەى لە ناوچەى سنە دەنووسرێن و دەگەنە ئێمە، یا ئەو نووسەرانی خەلکی ئەو ناوچەیانە کە لە گۆفار یا رۆژنامەدا دەنووسن کە جاروبار لە ئێرانانە رینگەى پى دەدرى یا جاروبار کوردی ئێران لە دەرەوێ وولات دەرى دەکن هەر بەو شێوە بەکگرتوو دەنووسن. ئەم بریارە زۆر قوولتر و فراوانتر بەسەر خەلکی موکریاندا دیتەدى. چونکە ناوچەى موکریان لەپال ئەودا کە میژووی ئەدەبیاتەکەى ئەم دوو سەدەبەى لەگەڵ ناوچەى سۆران و سلیمانی و سنەدا جيانا کرێتەو. ئەویش وەك سلیمانی سالیکی گەشەدار و زیرین لە میژووی نیشتمانپەرەوێ و سیاسى دا هەبە کە کارىکى ئەواوى کردە سەربزوتنەوێ رۆشن بیری و سەر ئەدەبیات کە تائىستا ئەنسىرى هەرماني

کۆمارى مەهاباد

ئەو سالتەش سالى دامەزراندن و دەسەلاتى کۆمارى کوردستانە کە مەهاباد پایتەختى بوو و زۆرى دەسەلاتى لە ناوچەى موکریاندا بوو. میژو نووسان دەتوانن زۆر شتى رەنگین دەربارەى ئەو سالتە بنووسن و نیشتمانپەرەران و شاعیران و شۆرشگیرانیش لە تۆمارى یادگار زۆر وێنە و تابلۆ ئازایەتى و فیداکارى بۆ بەجى بێنن بەلام بۆ ئەم باسەى ئێمە، سالى ۱۹۴۶ ئەو سالتە کە زمانى کوردی بە زمانى پەرسى ئەو ناوچەیانە ناسرا کە دەسەلاتى کۆمارى کوردستانى تیا بوو. فەرمانى سەركۆمار بەو زمانە دەرەچوو کاروبارى دەستگای دەولەت بە کوردی بوو، قوتابى کورد بە زمانى زنگماکى خوێ کەوتە خوێندن. تاقە چاپخانەکەى (کوردستان) لە مەهاباد کەوتە گەرو هەموو شتى بۆ کاروبارى کۆمار و قوتابخانە چاپ کردو کێب و گۆفار و رۆژنامەى کوردی کەوتە دەرچوون. ئەو زمانە ئەدەبى بەش کە کە بۆ ئەم مەبەسانە بەکار دەهێنرا هەر ئەو زمانە بوو کە لە دەورى بابانەو گەشەى سەندبوو. تەنانەت لە پرووى خوێندنەو هەر بەرھەمى تەجروبهى بیست و چوار سالتەى ناوچەى سلیمانی براو بە پوختەى لەوى سوودى لى بێنرا. هەر وەك لە رۆژنامە و گۆفارەکانى کۆمارە کە شلدا کارى ئەم تەجروبهى زۆر دیار بوو. ^(۶)

(۶) لە کوردستانى عێراقەو گەلێک خوێندەوارو نووسەر و مامۇستا چوونە مەهاباد لە دەسگای فێرکردن و رۆژنامە نووسىنى کۆمارە کەدا جېگەى دیاریان هەبوو.

لەم سالتەدا پرێره‌وی دووایی بە یەك شیوه نووسینی موکریان لەگەڵ سێ بەشه دیالیکته که‌ی تری کرمانجی خوارودا جیگیربوو وای لی‌هات که هەر وه‌کوتا ئیستا ده‌نگی سروودی ئه‌و سه‌رده‌مه له‌ گۆنێ ئه‌و لا‌وه‌و کالانه‌دا ده‌زرنگیته‌وه که ئه‌و سه‌رده‌مه‌یان به‌ قوتابێتی یا‌گه‌وره‌ی دیوه. هه‌روه‌ها ئه‌نسیری جیگیربوونی ئه‌و شیوه نووسینه‌ش له‌ به‌رهممی ئه‌و نووسه‌رو شاعیرانه‌دا دیاری‌که‌ له‌ نا‌وچه‌یه‌دا پێ‌ده‌گه‌ن یاله‌ بنه‌چه‌دا له‌وتوه‌ هاتوون^(٧)

زمانی ئیستای ئه‌ده‌بیات:

که‌واته‌ ئه‌م شیوه‌ نووسینه‌ی ئیستا له‌ به‌شی زۆری کوردستانی عێراق و ئێراندا پێ‌ی ده‌خوێترێ و ده‌نووسرێ و زمانی ئه‌ده‌بیاته، شیوه‌ نووسینیکی به‌کگرتووی کوردی‌یه که هه‌موو خاوه‌نانی کرمانجی خواروو (سه‌نه - سلجانی، سۆران، موکریان) و نووسه‌رانی کوردی (گۆران) و هه‌ندی نووسه‌ری کوردی لو‌ر^(٨) به‌کاری ده‌هێن.

ئیه‌ ناتوانین به‌هیچ جورێك به‌م شیوه‌ ئه‌ده‌بی یه‌ بلێین، شیوه‌ی سلجانی، چونکه هه‌ر وه‌ك نووسینه‌که‌ خۆی، ته‌نانه‌ت نووسینی شاعیران و نووسه‌رانی شاری سلجانی‌ش له‌گه‌ڵ قسه‌کردنی ناو مایاندا جیاوازی‌یه‌کی بجو‌و‌کی هه‌ر هه‌یه. هه‌روه‌ها وورده‌ وورده‌ گه‌لێك ووشه‌ی ئه‌م به‌شه دیالیکت و دیالیکتانه‌ی تری ئیکه‌ل بوو هه‌ر وه‌ك هه‌ندی له‌ گراماتیکی ئه‌وانیش جی‌ی خۆی تیا‌دا دۆزی‌وه‌ته‌وه‌و هه‌ندی له‌ جیاوازی به‌کافی قوته‌نیکێ خه‌لکی سلجانی‌ش لێ‌ره‌دا جی‌گه‌ی نه‌بوته‌وه. زمانی ئه‌ده‌بی ی به‌کگرتوو لێ‌ره‌دا له‌ سه‌رچاوه‌یه‌ك ده‌جی، که له‌ سه‌رناکه‌به‌دا، واته‌ له‌زێر زه‌مینه‌دا، چ له‌ دیمه‌ن و تام و پێ‌کهاتنه‌دا هه‌ر ئا‌وی رو‌ونه‌؛ بریتی‌یه له‌ دوو به‌ش هایدروژین و به‌شێك ئوکسجین (H2O) به‌لام که ماوه‌یه‌ك به‌زێره‌مه‌یندا ده‌پ‌وا زۆر

(٧) له‌ کوردستانی عێراقدا چهند نووسه‌رمان هه‌یه که له‌ بنه‌چه‌دا موکریانێ و نووسینان شه‌ق‌لی ئه‌و له‌ موکریان‌وه‌ هاتنه‌ی تیا‌دا دیاره هه‌روه‌ك له‌ کوردستانی عێراقدا ژان له‌ شه‌ق‌لی موکرتیی نووسنی گیری موکریانی و هه‌زارو حه‌سه‌نی قزله‌جی و ره‌حمانی زه‌هیعی نه‌گۆزی‌وه.

(٨) دیارترین نووسه‌ر له‌ نا‌و کوردی لو‌ری عێراقدا نووسه‌ر کاسیل حه‌سه‌ن به‌سه‌ره که نووسنه‌ کوردی‌یه‌کافی هه‌ر به‌م زمانه ئه‌ده‌بی ی به‌کگرتووه‌یه.

ره‌گه‌زی تیکه‌ل ده‌ی و تا لووتکه‌ی تیربوون له ئاوه‌که‌دا ده‌توتیه‌و که به ره‌گه‌زی تر
 گه‌بشت هه‌ندی له تیاوه‌ که‌ی پیشو داده‌نی و هه‌ندی شتی تر ده‌توتیه‌وه. تا له
 نه‌نجام‌داو له‌و کاته‌دا که هه‌لده‌قوتی له نه‌نجامی نه‌نالیزدا هه‌ر (H20) ده‌رناچی،
 به‌لکو شتیکی تر ده‌رده‌چی که ره‌گه‌زی په‌که‌می ئاوه، هه‌رچه‌نده دیمه‌ی ده‌روه‌و
 ره‌واله‌ی هه‌ر له ئاوی ساده‌یا له ئاویکی په‌ی روون ده‌چی به‌م چه‌شنه ئه‌و زمانه
 نه‌ده‌ی به‌ی ئیستا بووه به‌زمانی نه‌ده‌ی په‌کگرتوی ناوچه‌یه‌کی فراوانی کوردستان و
 ئه‌و کوردانه‌ی به‌سی دیالیکتی کوردی ده‌دوین به‌و زمانه ده‌خوین و ده‌نوسن و
 زمانی نووسی نه‌ده‌یانیه‌نه. ئه‌و زمانه له سه‌ره‌تاوه له‌شاری سلجانی دا بو به‌زمانی
 نه‌ده‌یات و بلا‌بووه هه‌موو ئه‌و تیکه‌ل بوون و توانده‌وه‌و رو‌چونه‌ی به‌سه‌ردا
 هاتوه که به‌سه‌ر زمانی نه‌ده‌ی په‌کگرتوی هه‌موو گه‌لاندا دیت تاده‌یه‌ی زمانی
 نه‌ده‌ی هه‌موو نه‌تیه‌وه. ئه‌م زمانه له‌گه‌ل شیوه‌ی سه‌کردنی شاری سلجانی دا
 جیایی هه‌به، هه‌رچه‌نده ره‌واله‌ته‌که‌ی هه‌ر شیوه‌ی ئه‌و شاره‌ی پیه‌ دیاره.

به‌لام ئایا ئه‌م زمانه نه‌ده‌ی په‌کگرتوه بووه به‌زمانی په‌کگرتوی هه‌موو
 نه‌تیه‌ی کورد؟ گه‌ر نه‌بووه ده‌ی پیرسین - ئایا نه‌تیه‌ی کورد ئه‌مرو دوو زمانی
 نه‌ده‌ی په‌کگرتوی هه‌به یه‌که؟ ئایا زمانی نه‌ده‌ی کوردی کردن به‌ دوو له‌گه‌ل
 ری‌ره‌وی میزوی نه‌تیه‌ی کورد و قازاجی زه‌حمه‌تکیشانی ئه‌و نه‌تیه‌یه‌دا ده‌گونجی
 یانا؟ ئایا په‌یدا کردنی دوو زمانی نه‌ده‌ی له‌گه‌ل یداو یه‌سه‌کانی بزوتنه‌وی
 ئازادینوازانیه‌ی گه‌ل کورد (کوردابه‌ی) دا به‌که؟ گه‌ر یه‌که نه‌یت ئه‌و چه‌شنه هه‌وله
 له میزوی نه‌تیه‌ی کورد و کوردابه‌ی دا به‌چی ده‌ژیرین؟ پاش وه‌لامی ئه‌مانه ئایا
 ئه‌م زمانه نه‌ده‌ی په‌کگرتوه‌ی ئیستا له‌ قالی ئیستایدا لی‌ی دی و ده‌توانی بی به
 زمانی نه‌ده‌ی په‌کگرتوی هه‌موو نه‌تیه‌و؟ وه‌چون ده‌توانین ئه‌و ریا‌زه‌ بدو‌زیه‌وه
 که می‌وو بو‌دروست بوونی زمانی نه‌ده‌ی په‌کگرتوی هه‌موو نه‌تیه‌ی داناوه‌و چون
 ئه‌مه‌ی ئیستا والی ده‌کری بی به‌بنه‌کی په‌یدا بوونی ئه‌و زمانه؟ له‌م لاپه‌رانه‌ی
 دووایی دا هه‌ول ده‌ده‌ین به‌بی‌ی رای خو‌مان و به‌پی‌ی ئه‌و باوه‌ره‌ی له‌ نه‌نجامی
 خو‌ندنه‌وه و ته‌جرو به‌وه په‌یدا بووه وه‌لامی ئه‌م په‌رسیارانه‌ بدیه‌یه‌وه.

له‌ کتیی.. سه‌رنجی له‌زمانی نه‌ده‌ی په‌کگرتوی کوردی به‌غدا، ١٩٧١ ل
 ٤٥ - ٢٥ ی نووسه‌ری پیشه‌کی به‌وه.

■ سەرھاتىڭىز _____

بۇ ھەموو كوردېكى دلسوز، بۇ دانىشتوانى شارى سلتانى خۇشەويست،
بۇمىزۇو...! ئەم كىيەي كە ھاتە بەرھەم و كەوتە دەست خويندەواران و خەلكى شارە
خۇشەويستە كەمان بەرھەمى چوار سالى رەبەقە. شەوو رۇز بەت و چان.. لە ئەيلولى
۱۹۸۰ دەستىم پىكىرد تا ئەيلولى ۱۹۸۴ تەواو بوو ئامادەبوو بۇ چاپ.

راستى بەكەي ھەرچەند ئەمە ئىشى من نەبوو بەلكو ئىشى كۆمەلى نووسەرانى ئەم
بابەتە بوو كە ئەبوو لەزوو ھەو بۇ ماو ەكەي زۆر خەرىك بوونا بە بۇ كۆكردە ھەو
زىندو و كۆردە ھەي رابوردووى شارە كەمان كەبوايە بەكئىيىك بۇمىزۇو بۇ يادگارى
خۆمان و بۇ نەو ەي داھاتوومان. بۇيەمن ئەلئىم ئەم كارە ئىشى من نەبوو چونكە
نووسەر نەبووم و ئەمە بەكەم بەرھەمە لەزنام دا ئەو ەي كە پالى پىو ەنام و كارى نىكردم
بۇ ئەم مەبەستە زۆر ھۇ ھەبوو كە كۆيىو ەنەو لەدل و مېشكەم دا ەك:

گۆرانی ژبانی جاران و ئىستا لە ھەموو بابەتیکەو ەك شتى فولكلورى و نەرىت و
خوورەوشت و ژبان و راباردن و رابوردووى جاران. ئەوسا پارە كەم بو بەلام شت
زۆر ھەرزان و تالان بوو، خەلكى بەساكارى و قەناعەتەو ەنژان.

برایه‌تی و خزمایه‌تی و دراوستیی و براده‌ریه‌تی زۆر به‌هیزبوو، ریزوخۆشه‌ویستی هه‌بوو له‌ ناو خه‌لك داو له‌نیوانی گه‌وره‌و به‌چوك دا. جاران نه‌خۆشی كه‌م بوو خه‌لكی ئه‌و رۆژگاره‌ زۆر به‌ته‌مه‌ن تر بوون له‌ هی ئیستا؛ چونكه‌ ئه‌وه‌نده‌یان لێك نه‌ئه‌دایه‌وه‌ گۆی‌یان نه‌ئه‌دایه‌ دنیا..

له‌خیزانیكدا ته‌نیا پیاوی ماله‌كه‌ كاسی ئه‌كرد ئه‌وانی ترئاگیان له‌ چۆنیی ی نان په‌یدا كردن نه‌بوو. چاولیكه‌ری و به‌خاله‌ت و هه‌له‌ نه‌بوو دزی و پیاوكۆشتن و خراپه‌ زۆر كه‌م رووی ئه‌دا. یه‌كینی به‌هیزبوو له‌ ناو شاره‌كه‌دا هه‌روه‌ها له‌ ناو گه‌ره‌ كه‌كان و گۆزه‌ره‌كاندا كه‌س نه‌ی ئه‌توانی دزی و پیاو خراپی و ده‌ست دریزی بكات.. كواشاره‌كه‌ی جاران...؟

شاره‌كه‌ی برام پاشا و كاك ئه‌حمه‌دی شیخ و مه‌ولانا خالیدو شیخ مه‌حمودی نه‌مرو شاره‌كه‌ی شه‌شی ئه‌یلوول..؟ وه‌ك شاعیری به‌ناوبانگ شیخ په‌زای تاله‌بانی ئه‌فه‌رمی:

«دریغ بو ئه‌و زمانه‌ ئه‌وده‌مه‌، ئه‌و رۆژه‌، ئه‌و عه‌سه‌ره
كه‌ مه‌بدانی جریهبازی له‌ده‌شتی كانی ئاسكان بووه‌»

داخی گرانم بو ئه‌و پیاوه‌ به‌هه‌یه‌ت و منه‌وه‌رانه‌، به‌و جل و به‌رگه‌ جوانانه‌وه‌و ئه‌و كۆر و پیاو و دیوه‌خانه‌وه‌و ئه‌و پیاوه‌ قسه‌ خۆش و به‌ه‌زم و په‌زمانه‌و ئه‌و قسه‌ نه‌سته‌قانه‌كه‌ نه‌مان.... هه‌روه‌ها ئه‌و ئافره‌تانه‌ی وه‌ك ئامینه‌خانی نه‌قیب و حه‌پسه‌خانی نه‌قیب كه‌ نمونه‌ی ئافره‌تانی جاران بوون. چی‌یان لی‌هات؟؟ ئه‌و كارو پیشه‌سازی به‌ ده‌ستی یانه‌ی جاران، وه‌ك شنیرگه‌ری و كارگه‌چیی و موتاب‌چیی و چه‌نخا‌سازی و پانی‌به‌رزو كه‌وش درووی.. به‌داخه‌وه‌ هه‌چی نه‌مان له‌به‌رچار و ن بوون. كه‌ پێویسته‌ ئه‌و به‌ره‌مه‌مانه‌یان كه‌ نمونه‌ی بخرینه‌ مۆزه‌خانه‌و پێشانگای فوئوگرافی، بو ئه‌وه‌ی یادیان بكرینه‌وه‌ و پیشه‌ی باوو باپیرانمان له‌ناونه‌چیت كاتیك ئه‌م شاره‌ كاره‌بای ئێدانه‌بوو.. یان كه‌ په‌یوابوو به‌م جوهره‌ی ئیستا كه‌ نه‌بوو، له‌ هه‌ندێ چایخانه‌دا نه‌ی گرامه‌فۆنی ده‌ستی ئێدابوو. به‌لكو رادیو و ته‌سجیل و ته‌له‌فیز یون نه‌بوو. به‌ تایه‌نی شه‌و پیاوان له‌ چایخانه‌كاندا كاتیکی خۆشیان ئه‌برده‌ سه‌ر، به‌قسه‌ی خۆش و سه‌رگه‌روشته‌ گێرانه‌وه‌. له‌ هه‌ندێ چایخانه‌دا نیمچه‌ ئاهه‌نگیكیان ئه‌گێرا چه‌ند

كه سيك هه بون پي يان ئوتن حه قايت خوان وهك مالا ساييل و عوساي قاهره ش
 ده ستان نه كرد به شانامه خويندنه وهو حه قايت كردن. كورانيش دهسته دهسته به
 كولاناي گره كه كاناي خويان دا نه گهران و ده ستان نه كرد به گوراني وتن و چه پله
 ليدان. مندا له كانيش له بېرده رگا و كولان دا ده ستان نه كرد به ياري هه مه جورى
 نه و كانه ههروه ها ژاناي لاي مندا له كانه وه كورى خويان نه به ست وه ده وري
 ئافره ئيكى به تهمنه دنيا ديدو قسه خوش و سوعبت چي يان نه داو گوي يان
 له قسه ئه گرت و پياوه به تهمنه نه تاين پرسته كانيش پاش نان خواردن ئيواره نه چون
 بو مزگوت.

هه موو مزگوتيك سه كويه كي گه وري هه بوو هاويان ئاورشين نه كراو دواي
 بېره و هه سيريان دائه خست له سر سه كو كه نويان نه كردو گوي يان له هه ديئي
 مه لا كه راته گرت پاشان ده ست نه كرا به قسه خوش.. باسي دين و دناو قيامه تيان
 نه كرد.

هه موكهس ئاوا وه ختيان نه بېرده سر به تاييه ئي شewan به ئي كينه و قسه ئي
 به تويكل، جاران شواني هاويان له سر يان هات و چوي يه كترى يان نه كرد له م چيخ
 بو نه و چيخ نه چون به ميواني يه كترى ده ست نه كرا به قسه خوش و چاي لئان و
 گيزه گيزي سه ماوه رو خواردنه وي به فراو دوي سارد.

نه وسا سه يرانگا كاناي باو كاريزي مه جي به گ و تووي مه ليك و سه يراني
 نه ورزي لاي كاريزي وه ستا شريف به رگردي مامه ياره كه حاجي ئوفقي
 (پيره ميرد) هه موو ساليك نه م شارهي وهك خيزانيك كو نه كرد وه له وي. نه و روزه له و
 ده شته دا ده ست نه كرا به ياراخ و چاي لئان و ده ست گرتن بو هه له پركي و رمبازي
 ئايواره به خوشي كاتيان نه بېرده سر، جاران له ره مه زاندا ئيواران پيش به ربانگ نه م
 شاره نه خروشا، له هه موو لايه كه وه خويان ناماده نه كرد بو پيشوازي به ربانگ.
 نه و هاوارو بگري ناومه يدان و جاده كان هه ر يه كه ئي له ئاوازيك بو فروشنه ئي
 ميوه هات و كوليره و له واشهي گهرم و دوو شهر به ئي ميوزو وه كلوه به فري گويزه، نه و
 زه مانه جه ژنان دواي مه لابانگدان سيني يه چيست نه چو بو مزگوته كان پياواني
 گه ره كه له وي ناي به يانيان نه خواردو هات و چوي دراوسي و خرمانيان نه كرد له
 دواي دا مندا لانيش جه ژنانه ئي خويان وه نه گرت و نه چون بو بېرده ركي سه راو

پېرمه سوور بۇ سواری چهرخ و فلهك و كورسی كورسی و ماين چهقل و به سواری
 عره بانو پاس قهمره نكهران به ناو شاردا به گورانی وتنو چهپله ریزان.
 نهو سهردهمه زستانو شەوانی زستان زو پای دارگرم نكرا له قوتانجانكانو
 چایخانكانو مزگهوتكاندا خهلكی كۆ نه بوونهوه لهدهوری دهست نكرا به قسهی
 خوش و سهر گورو شنه گیرانهوه، شهویش له مالان دراوسی كورو كچ نيكه له نه بوون
 وهك خوشك و برا ههر شهو هی له مالیک كاتیکی خوشیان نه برده سهر و دهوړه یان
 نهدا له مهقلی ناگر یان ناگردان. دهست نكرا به چایی لېنانو خواردنی باسوق و
 سنجوق و میوړو گوړیز، دهست نكرا به حه قایهت كردن و قسهی خوش و یاری كردن
 وهك گورهوی بازی و فنجانین و شهړه گورز، هه موو شهو به خوشی زستانه كه یان
 نه برده سهر.

نهو گورانه بوو به هو ی نهو هی دهست بكم به كۆ كردنهو هی نوسینی نهو جوړه
 شتانه، به لام له سهره تادا بو (كتیب) نه بوو بهلكو بۇ یادگاری خوم بوو، تابوو
 به شتلك و بیرم كردهووه و بریارم دا بیکم به كتیبك كه پیشكش به هه موو كوردنیکي
 دل سوزو نهو شاره خوشه و یسته مانی بكم.

نهو شتانهی كه كۆم كردوونهتوه لهم كتیبه دا نوسراوه و باسكراوه له دروستیونی
 شاری سلطانی سالی ۱۷۸۴ تا كۆتایی په نجاكان. مه به ستیش نهو به تائه و سالانه نهو
 جوړه شتانه ههر ما بوون، دوا ی نهو و رده و رده له بهرچاو نه مان و ون بوون.. باوو
 با پیرانمان له گه له خو یان دا بردیانه خاكه وه منیش بیرم كردهوه كه زیندووی بكمه وه
 له ناو نه چیت جارنیکي تر قولم لی هه لك كرد وهك مه له وانه كه بریارم دا (؟) كه نه لیت:
 (سیروان بجهی ههر لیت نهدهم نه میهی ههر لیت نهدهم). به لام نهو هی شایانی باسه
 من مه له وانیش نه بووم و وتم نه گهر بش خنكیم ههر لیت نهدهم نهو بوو به سایه ی
 خوی میهره بانو سهری نهو هی خوشه و یسته وه، نهش خنكام و په ریحه وه نهو
 به ره م هم هینایه دی كه پیشكشی كدم بۇ هه موو كوردنیکي دل سوزو دانیشوانی شاره
 خوشه و یسته كه مان و نهو هی داهاتوومان كه وه كو گه وه هریك بدره و شینه وه هه تا
 هه تایه روناکی هه ییت و نهو شاره مان له یاد نه چیت. دوا به دوا ی نهو ته تكام وایه له
 دانیشوانی شاری سلطانی نیسته كه شاری سلطانی كۆن نهو به كه نهو كتیبه
 نه خو نتهو نهو شاره یی له سهر تانه ریزی لی بگرن وهك پیشیان نه لین و كانیهك تاوت
 لی خواردوه به ردی تی فری مه ده.

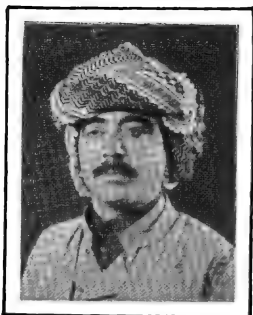
ههروه‌ها تکام وایه له خه‌لکی شاره‌که‌مان که لیم بیورن له‌هه‌رکه‌م و کورێ به‌ک
یان ناوی هه‌رکه‌سیکم له‌بیر چوویت که‌ناوی بێم چونکه‌ له‌مه‌ زیاتر له‌ توانام دا نه‌بوو
پشت به‌ خوا بو چا‌پی دووهم چاوه‌روانی یارمه‌تی ئیوه‌م چونکه‌ چه‌پله‌ به‌به‌ک ده‌ست
لی نادری.

دیسان داواکارم له‌ نووسه‌ران و رۆشنیران له‌هه‌ر سوچیکی ئهم کوردستانه
له‌هه‌ر شارێک و قه‌زاو ناحیه‌ و دێهاتێک هه‌یه‌ که‌ ئهمه‌ بیه‌ته‌ غوونه‌به‌ک و نه‌وانیش ده‌س
بده‌نه‌ ئهم جوړه‌ شتانه‌ و قو‌لی لی‌ هه‌لکه‌ن و کو‌ی بکه‌نه‌وه‌ و بیکه‌ن به‌ کتیب و میژووی
باوو‌با‌پیرانیان زیندوو‌بکه‌نه‌وه‌ بو‌ ئه‌وه‌ی داها‌تو‌یش سوودی لی‌ و هه‌ر بگرن منیش له‌
سالانی په‌نجاکان به‌دواوه‌ به‌جی‌ دێلم بو‌ نووسه‌ران و رۆشنیرانی ئیستا که‌ له‌مه‌ و دوا
ده‌ست بده‌نه‌ ئهم جوړه‌ شتانه‌، تو‌زی وازی‌ن له‌ شتی بیگانه‌ و هه‌ول بده‌ن بو‌ زیندوو
کردنه‌وه‌ی که‌ له‌پو‌وری نه‌توه‌ که‌مان.

له‌کۆتایی دا هیوادارم ئهم به‌ره‌مه‌ی من جیگای پینخۆش بو‌ون و ره‌زانه‌ندی
هه‌موو مرفی‌کی کورد بیت. جی‌ی خۆیه‌تی هه‌ر لیره‌ش دا پر به‌دل سوپاسی برابان
سه‌روه‌ری برام و جه‌میلی نووری مه‌لا عه‌لی و مامۆستا کامیلی برای و نه‌نوری حاجی
رؤوف و عه‌تای برای و ئهمه‌دی عه‌لی عارف و مامۆستا عه‌لی له‌تیف ئه‌که‌م که‌
یارمه‌تی هه‌ندیک له‌نووسینه‌وه‌ی ئهم کتیه‌یان داوم هه‌روه‌ها سوپاسی مامۆستا
ئهمه‌د حسین ئهمه‌د ئه‌که‌م که‌ یارمه‌تی نووسینه‌وه‌ی به‌رگی به‌که‌می ئهم کتیه‌ی
داوم دوا‌ی پاکتوس کردن. هه‌روه‌ها سوپاسی کاک فه‌ره‌ بدونی که‌رمی قاله‌ی قه‌جول و
کاک که‌مالی خه‌لقه‌ فه‌ره‌جی که‌با‌جی ئه‌که‌م که‌ یارمه‌تی یان داوم له‌پیدا کردنی
هه‌ندیک وینه‌ی ناو ئهم کتیه‌دا. هه‌روه‌ها سوپاسی دوکتور عز الدین مصطفی‌ رسول
ئه‌که‌م که‌ چا‌و‌یکی وردی به‌م کتیه‌دا گیرایه‌وه‌ و پشه‌کی‌ی گشتی و ورده‌ پشه‌کی‌ بو‌
هه‌موو با‌هت و با‌سه‌کان نووسیه‌وه‌. هه‌روه‌ها سوپاسی مامۆستا کاکه‌ی فلاح ئه‌که‌م
که‌ له‌ هه‌ندیک پرسیارو راویزی ئه‌ده‌ی و رۆشنیری سه‌ر به‌م کتیه‌ دریغی
لی‌ نه‌کردوین هه‌روه‌ها سوپاسی هه‌موو ئه‌و که‌سانه‌ ئه‌که‌م که‌ به‌هه‌ندی زانیاری
وردو‌به‌ناو کو‌کردنه‌وه‌ که‌ره‌سه‌ی شیعرو زۆر با‌هتی تر یارمه‌تی یان دام و بو‌ونه‌ هو‌ی
ته‌واو کردنی یه‌که‌ یه‌که‌ی با‌سه‌کانی ناو کتیه‌که‌م هه‌ر به‌که‌ش له‌شو‌ئنی خو‌یان دا ناویان
ها‌تووه‌ هیوام وایه‌ وینه‌ی ئهم مرفه‌ دلسوزانه‌ له‌ ناوگه‌لی کوردمان دا هه‌میشه‌ زۆر

زۆرترین بەتایەتی. کاک قادر برسی که ئەو کۆمەڵەشیعرە جوانانەیی لە کافی خۆیدا
 نوسبوو و ھەلیگرتووھە که بابەتی ئەم کتێبە یەو باسی جاران ئەکات یەکەم جارە
 بلاویتەو و پیشکەشی بەم کتێبە کرد زۆر زۆر جیگای سوباسە. ھەر وەک پێویستە زۆر
 سۆپاسی کاک عومەری نەمان و کاک عەلی دەدە بەکەم که لە کۆکردنەوێ زۆر بابەتدا
 یارمەتی یان دام.

ئەکرەمی سالحی پەشە

خاوەنی کتێب ئەکرەمی مەحموودی سالحی پەشە ساڵ ١٩٣٦ ز لە
 سلێمانی لە گەرمی مەلکەندی پێرەسور لەدایک بوو.

■ شاری سلیمانی ■

شاربکی دلگیر پر نرخ و جوانی
 شاری هلمه ته و شاری قوربانی
 کافی زیره کی و زمان ره وانی
 هاوتایه نه بووه بو سوله یمانی
 هزارو حه و مسد له گهله هشتا و چوار
 میژووی میلاده که بوت بوو به شار
 شه پوئی عه شام هور و ورمی به کجار
 بو دامنه گویزه شاری یادگار
 قهلاچسوالانی کۆچ کرده سه یوان
 به نه مری پاشا ئیبراهیم بابان
 له ده ست و پیوه ند له تاغا له شوان
 له شیخ و مه لا له کوردو گوران
 دی بچو که که ی به ناو مه لکه ندی
 بوو به گه ره کی نه ما گوندی
 پروو له بره و به رزی و بلندی
 پر جافو به گ و پر هه مه و ندی
 نه پو لکه ی ده بو ی زه مانی تورکان
 بوو به عرووسی و دیوانی بابان
 راسته شه قام و بازار و دوکان
 مرگه وت و ناش و حه مام و پر خان
 له خواری ده بو له دامنه قهلا
 بو نوژو ناعه ت بو بانگ و سه لا

(باشا) مزگهونی گهورهی بینانا
 بناغهی عیلم و مهلای بو هینا
 له دیوی قسفی پیر مهسوری جوان
 مزگوت و مالی کرد (حاجی نهان)
 پیر مهسورهی نهزری بوداوه
 بهردی نیازی توند پیوه ناوه
 خانوی مهلکندی نرم و بلاوه
 درکهزی په‌رژین چواردهوری داوه
 زترخانی درپژ ناوی ناگردان
 به‌کلاورژنه دووکه‌لی سهربان
 شویی پرمبازی و سوار چاکی مهیدان
 ده‌می ثیواره به‌رگردی سه‌یوان
 خو (پوره‌به‌گی) باخی شیرینه
 بوسه‌یرو سه‌فا خوش و په‌نگینه
 نه‌گریجه شوری پیشه‌ی بیینه
 نه‌شی رستن و کلاو چنینه
 قهرسیلی سه‌وزی جوانی به‌دیمه‌ن
 به‌ر قاوه‌خانه‌ی ده‌شتی سه‌رچیمه‌ن
 پیاوانی گه‌په‌گک پیش زه‌رده په‌رین
 چوار مشقی نه‌دوون له دنیاو له‌دین
 رووکه‌ره ناوچه‌ی که‌لیسه‌ی گاوران
 گولاو گرته‌نه پیشه‌و کاربان
 جامانه‌په‌شه له‌مه‌یدانی کار
 بو پیکه‌ینانی خپرینه‌و خه‌رار
 قولا که به‌چینه سه‌رگول
 خانووی هه‌زاران چوار نه‌ترانی چولا

دەرگەزىن خەلكى بەدىيە خانە
 بازارگان ئەشراف عەبا بەشانە
 خانو دوونېم ھەبوان سى دەرى
 سەكۆ لە ھەوشە باخچە لەوبەرى
 خواجە نشىنى بەر قابى ديارە
 خۆى نشان ئەدا شوين پارە دارە
 جى نويزو تاعەت بۆ تريك و دوور
 مەولانا خاليد خانە قاي مەشھور
 گەرەكى ھۆلى لە قەراغ شارن
 قاترچى، سەپان، پەنجەر ھەزارن
 ھەوشيان بچووكە تووى تيا رواوہ
 سەربانى مالىان بەجىغ گىراوہ
 لە شىوى قازى بۆ ھۆمەرمەندان
 تىپەرەكى چۆتە سەركانى دۆمان
 كەلەپاچەكان كۆلانى بارىك
 رىخ و زىخ، ھەموو ناخوش و تارىك
 گەرەك پىچاوينچ بەردەلەن و لىژ
 دىوارى نزم و گۆسوانەى درىژ
 لەتاشە گواوى بۆ ماست فروشان
 ئەگەتە ناوچەى كۆلانى كەلان
 ئوورووى سەر چىمەن قەزازەكانە
 پەر لە كەلاو و شوئى وىرانە
 لە دەشتى سەعەى بلە ئىواران
 كەوشەكەو سى باز گەنج و مەلان
 داخزى بەرەو شىوى جوولەكان
 كەنشتەى خواجە لە شوئىكى پان

زهړه ننگر پېشه و عه تاري فېرن
 گه نځي نې موويان کولنگېرن
 سره شقام ناوچه ي کافي و کاريزه
 پر له مرگه وت و پياوي ريزه
 له مرگه ونه که ي ره سوولې تاغال
 که تپه پرت کرد چوار باخي که م. مال
 چوار باخ خانويان نرم و بهک نهوم
 ده رگاي حه وشه يان کليل و کلوم
 جي نزرگي وه يس له قولي نه وديو
 پشت ده باخانه هه موو چه م و شيو
 پروکه سرچاوه ي خوړي کاتي سکان
 پاني بهر ز له پي پره ثيواران
 نه گرځي خاوو نرم و چاو به کل
 ده ست به سه تله وه نه رن شل و مل
 په نځي سوخمه سهوز خوړه ي شير دوشين
 مالآت له حه وشي چه په رو په رزن
 با له شيخانا پشوويه بدين
 له ده فو زيكرا سرې ده ريخه ين
 (شيخ جافر) شوتې سوقي و ده روښه
 پر له ريش پان و خه لکي نې ټيشه
 له کاريزه که ي (نه حه د زه ننگه نه)
 زن گوزه به شان دوس و پي خه نه
 بو شه ره سه گيش ده شتي په ستهك سوور
 به ده وريا که وش په رش فه قيانه نه ستور
 خان و ناو بازار ناوهندی شاره
 نه سحابه سپي لای چه پي دياره

سەرچاوه‌کافی باخ و شینایی
 وا له گونجه‌که‌ی حسنه به‌غدایی
 (شخصه فقهیه) له گۆژیه دیاره
 له‌ویوه ئه‌روا بو (مامه‌باره)
 زیافه‌تی کفته له سابوونکه‌ران
 پیشه‌ی گه‌ره‌که سهر له ئیواران
 سه‌زکاریز چۆنه؟ چۆن دانراوه؟
 به‌ناو کاریزی دایکی پاشاوه
 جینگه هه‌لپه‌رکی به‌گله‌رو ئاغا
 ده‌شته پانه‌که‌ی (ئه‌حمه‌دی ساغا)
 بو حه‌سانه‌وه‌ی کاروانی پتی دوور
 حه‌وشی گه‌وره‌یه‌و (حه‌وشی په‌سته‌ک سوور)
 چوار شه‌مه‌ی به‌هار سه‌یرو گه‌رانه
 داری شیخ هه‌لباس شوینی سه‌یرانه
 له‌شوینی خویا گوریس راته‌خه‌ن
 ژن تیه‌لکیش دیلانی ئه‌که‌ن
 به‌متموورو و به‌به‌رو به‌رموور
 گیرفان پرشانه‌و ئاوینه‌و کلتوور
 به‌که‌وشی سوورو سه‌روو پینچی سهر
 که‌وای (شیرداخو شه‌یتان ییز) له‌به‌ر
 له‌درزی قاپی ژن وه‌ستاوه دوور
 که‌رته‌ بوو پیاوی مل ئه‌بانه‌ژوور
 (شه‌ماله‌ی) به‌خت شه‌و لای ژنان باوه
 له‌ سووچی کۆلان خویان مات داوه
 پشکۆو مقاشی له‌گه‌ل جامه‌ ئاو
 نرسی ده‌رئه‌که‌ن منالی تۆقاو

شەخس و مووفەركو نووشتەرەوايە
 حاجى مامۇستا دوعاى گىرايە
 كىشتەكى مەچەك بۇ لەرزوو تايە
 مەلاش بەسەريا دەم بەدوعايە
 بە قۇچكەى ساوا دووكووژەكەى شىن
 بۇ پارىزگارى لە شەوہى لەعين
 بەقامىش و دویت مەلا بەباشى
 نوسىبويە نەورۇز چوار دەورىكاشى
 منالى حوجرە ترسى فەلاقان
 بە (سايە) و (حونجە) دەور ئەكەن قورئان
 خەتەنە سووران ياپراخ لىئانى
 رەش بەلەك شاپىي و زورناليدانى
 كەوشەكى فەق شىعرو گۆرانى
 بېيشەنە پىشرەو ئەى سولەيمانى

ئەندازيار
 (نوورى كاكە حەمە)

رودا و نیکی چاوه پروان نه کراو

ئیواره بیهک له ئیواران له مالهوه دانیشتیووم، له ناکاوێک دا زهنگی تهلهفون
 لێ دا، وهمنیش له جیجی خوومهوه دهستم دایه تهلهفون و له داوی بهکتر ناسین لهگهڵ
 بهکتر دا که وتینه باس و خواست و ههوال پرسین له نهنجام دا براده رێکی دێرینی دهوړو
 بهری مندالی خۆم ده رچوو که هه ندیک بیر به وهری و یادگاری خوشمان هه بوو
 پیکهوه له سهردهمی مندالمان دا. له کۆتای دا داوی نهوهی لیکردم که ئیشیک
 گرنگی پێم هه بهو تهگهر له توانا دا هه ییت به زوو ترین کات بهکتری بینین

وهمنیش له وهلام دا به وهری شادمانی بهوه داوا که بێم په سه ند کردو پیکهاتپن له
 سه رکاتی بهکتر بین هه ر له مالی خویمان نه وهندهی نه خایاند بهیهک گه یشتین له
 شوین و جینگای دیاری کراوی خویمان دا.

پاش نهوهی به دیداری بهکتر شاد بووین وه هاتینه سه ر باس و خواستی داواکاری
 به کهی، وه پریاری نه وه م دا که نه وهندهی له توانا ما ییت یارمهتی بدهم. بهلام
 له گهڵ پێژم دا بو براده ر زۆر بهلامه وه سه یر بوو که خوولیا بهکی وا کاریگهر که وتۆته
 سه یری بهوه، چونکه به لای منه وه له م بواره دا هه یج جوړه تاقیکردنه وه بهکی نه وتوم

به دی نه نه کرد له تیش وکاری روزانه ی دا بویه پیم سه یروو کاروپرؤده به کی واکه ووره و
 گرننگ و پیرؤز که پر ییت له شانازی و فیداکاری به میژویه کانی شاره
 خوشمویسته که مانه وه به هممو لایه و نریت و بهرگ و په لاس و خوراک و چونه تی
 وه فاداری پر بابه وخ به هایه کی شو توو که فی نمونه ییت، له گهل هممو یاساو
 ده ستوره کانی شو سرده مانه وه به پای من شه بوو هم کاره به لیژنه به کی روشنیرو
 نه ده ب دوست و زمانه وان و میژوو نووس خاوه ن پروانه میه کی شه توو بووین که گه لیک
 بهرهم و تاقیکر دنه و یان لم رووه وه به بویه، به لام به داخوه نازانم بوچی
 خوینده واره گه وره کاغان هم لایه نه یان به بیردانه هاتووه وه یاخود پشت گویان
 خستوه. چونکه روون و ناشکرایه هم کاره هروا تاسان نیه که به ته نیا که سیک
 له ماو ی چوار سال دا عهدالی کوکر دنه وه ی هم بهروو بووم کو نانه ییت و
 له وه خت و ناوه ختا به کوچو مالان دا بگریت و شو شته کزانه ی که له ناوچووین
 هر هممو ی کزیکانه وه وینه یان بگریته وه نو یان بکانه وه بو شه وه ی بگانه
 ده ست نه وه و داهاتووه کاغان که میژوی راسته قینه ی شاره کئی خویان بزانه،
 وه خویان باوو باپیران یان بناسن.

جا لیره دا شو هقه نه ده مه ده ست خوینده واران خویان که لک و بابه خی هم
 په رتو که دیاری ی بکه ن وه نرخی شو هممو هیلا کی و به شوین گه پان و خه رج و
 پاره به دیاری بکه ن که نووسه له پینای دا هیلاک و ماندوو بووه.
 وه کو خوالیخو شپور نجم الدین مه لا فرموویه تی :

«عتر شه وه به خوی بوئی ییت نه که عتاره که معنی بکات» بویه منیش نامو ییت
 له مه زیاتر له سهری پروم باجه ماوه خویان پر یاری خویان به فرمون، هره ته مه ش
 بوو به هوی شه ی که منیش بهرهمی ساله های سالی خوم که له نه نجای شه و غوئی و
 هیلا کم دا پیشکesh به په رتو کی ناو براو بکه م. له هممو سه برتر شه وه به که منیش
 له ساله کانی (۶۰) شه ست دا له تی پروانینی خومه وه وام بیرکرد بووه که شتیکی شه توو
 له چوار چپوه ی شیعردا پیښمه بهرهم وه ته گه ر توانیم پیشکesh به خوینده واران ی
 بکه م. شه وه ی چاره وروان نه ته کرد و نه ته هات به بیرم دا شه بوو که کاک (اکرم) یش
 دوا به دوی من له حه فکا کان دا هر بهو جوړه ی په کتر بیرمان کردو ته وه، جیاوازیان
 ته نا مه گه ر له ساله کان دا ه ییت، ته گینا وه کوتر ههستی شه شه مان بویه که مه به ست
 له کارا بووه.

بەلەم چۇن ئىمە گەبىشتىنەيك ئەگەر پىكەوت يارمەنى ئەوۋى نەدەپىن بۇ
بىرەمەمەكى كاك ئەكرەم.

وہلەكۇتانی پەر بە دل پەرزىبابى وماندوو نەبوونى پىشكەش كاك ئەكرەم ئەكرەم
لەوہەموو ھەولۇ كۆششەى كەوا داویەنى ئومىدەوارم بەسەرکەوتنى ماندووی
تەواوہنى بچەوتنەوہ.

«ئادر برى»،

ناو دارانی سلطانی

• «برسی» •

بنه ماله کهي بابان
هاتن بو قهلاً چوالان
بوزاو يکي کانيسکان
خوشو دلگير، ثاوه دان
شاري خنجيله ي کوردان
نهوي خوشويستی بهزدان
ره مزي هه ولو نيکوژشان
بوژي دين په روه ران
مه حوی و بيکسو و گژوران
يان حمدي صاحبقران
لای مامه ياره ي جاران
زيوهري به ناونيشان
قانيمي چه وساوه کان
وردبيني راستو رهوان
حهز به جه مالي جوانان
واحد نوري نه وجهوان
شهيداي مانگي بي ثاسان
ميژوونوسي کوردستان
خواهني يادا شه کان
روژنامهو گوژاره کان
بابه گه وري قوتابيان
گيان و ژباني ته رخان

فهقي نه حمهد خانه دان
کله دارشانه وه
سيرايم پاشا ريکوت
مه لکه ندي کرد بهم شاره
سوله ياني بوکبي جوان
نه زرگا کهي کاک نه حمهد
شاري شيخ مه حموي نهر
مه ولانا خالي نهر
کانگاي نه دهب و هونه ر
نالي و سالم و کوردي
مه يرانگه کهي پيره ميژد
لانه ي بيخودو سه لام
ره مزي مه لا مارف و
مه لا حمه دوني بيچاو
ميژا م م م م م م م م م م
کاکه نوري شيخ صالح
علي که مالي باپير
نه مين زه کي به ناوبانگ
ره فنيق حلمي کوردشوناس
توفيق وه مبي قه له م نيژ
خواجه فهني نيکوژشر
کاکه حمه مهي سيف الله

له پښتوای زانباری
 که شتی نه جمه دین مه لا
 خاوه ن ریزماني کوردی
 نه مرود مصطفی پاشا
 مه حمود جهوده دلیز
 حاجی فقی و عه بدوللا
 مه لا مصطفی سه فوهت
 مه لا عه لی خانق
 خاوه ن ده نگو و سه لای خوش
 کریم به گی فتاح به گ
 هه فیدزاده شتیخ قادر
 مامه شتیخ حه غریب
 مه لاعلی مه لکه ندی
 حاجی نیراهیم ناغا
 شتیخ نوری بابا علی
 برام ناغای خوبيله
 ناغا فتح الله، په کتاه گ
 توفیق قهزاز، حه ماغا
 عارفو جمیل صائب
 فتاح چلی، نه زمی به گ
 حاجی عزیز قه رهنی
 حاجی شتیخ نه مینه کدی
 شتیخ محمدی گولانی
 لاری داناو به په روش
 حاجی باقی به بگینه
 کاکه محمد قودسی
 شاره کدی شه شتی نه بلول
 نه له گون سووناوه کدی
 هه ربه رده فرکی نی شو بوو
 به خوینی نه له و عه ول

شاروزوربه ی ناوچه کنان
 قوتابخانه ی زانایان
 مه لا سعیدی کابان
 فهرمانده ی گشت نه فهران
 نه وه ی خیللی بابجهان
 نمونه ی ناو شالی په کان
 نه دب وزانای قورشان
 جه نای حاجی نه جان
 مه لا نه حمیدی دیلان
 هه لوکدی ده شتی بازبان
 سوسا سالاری کوردان
 کریم علکدی کلدان
 که مبه جه رسونی به زان
 بازرگانی به ویزدان
 مه لاو مه ردوخه نی په کان
 سه روکی کاکه نی په کان
 سه روک شاره وانی په کان
 ماموستا صالح قه فتنان
 نمونه ی پیای جاران
 نا که رکوکلی زاده کان
 خاوه ن پردی قلباسان
 مزگه وتی صابونکه ران
 مه جی فهندي کاتیسکان
 کاکه قاله ی نایشه خان
 خه غواری نه صحابه کان
 شه هیده کدی حوزه یران
 عه وله سبی قاره مان
 قوچه قانی نه وه شان
 مه نره لوزه کدی شکان
 شه شتی نه بلولیان نه غشان

ده روئش نه ولای شمال زان
 گوینه ناسراوی خوشخوان
 پیاوی قوشه نوکته زان
 سکه لیدا بهئاسان
 ماموئا جمال عیرفان
 وسواغای په شه له شان
 له دزی پیاو خراپان
 شیر بهی ناو نان
 ناکو مردن له برسان
 بو نامه ردو دوژمنان
 خزمهت به په رتوکه کان
 زانای له هه موو شت زان

سه چاوه ی سازو هونهر
 فحای ناصری په سوز
 نه حای کړنووی بلیمهت
 کاک شیخ لطیف دانساز
 حسن ناغای نغه نگیچی
 کریمی کاکه زالو
 سه رکرده ی نیشکچی بوون
 کاک که ریمی کاکه پوهش
 ده رگای له سه رخوی داخست
 بو نه ووی کړنوش نه با
 کاک ملا علی صحاف
 هونه رمنده رفیق چالاک

نه قیب زاده حه په خان
 له تهک پیاو شان شان
 خاوهن لاو و دیوه خان
 فاته خان و گازی په خان
 له چوار لاوه ده ست نشان
 سه ره و خوار تاجو له کان
 شه قاسمی صابونکه ران
 گه رکه کی ژاله پیسه کان
 سه ره قاسم کان پیکان
 گه رکه سه رکه کی په کان
 کاریز و کانیاوی جوان
 کاتی هولو نیکوژان
 له دزی داگیر که ران
 چه شنی شیر نه بیان نه ران
 له گه عره ب شان به شان
 به پرووی ټینگلیزه کان

شاننی هه لکه وتوو بوو
 نامینه خانی نه قیب
 شاننی ناو ژنان بوو
 داهینه ری حه مام بوون
 نه خشی بنه رقی شار
 سه ره و ژور به ندیچانه
 روزه لاتی کوئیالی
 روزه او شویی حامیه
 صابونکه ران مه لکه نندی
 هه رهم چواره ناسراو بوو
 شارمان ته روپارو بوو
 پر له وه فاداری بوو
 هه موو په که ده نگه و ره نگه بوون
 له ناو کړی خه باتا
 شاری فیداکاری بوو
 به لگم شورش بیسته

مالى عارف به گه گه
 چه كسى پاوه رى نه وسا
 قورباتيان
 وهرن باگه شتى بگه ين
 چاپخانه گه پيره ميرد
 لاي قادر ناغاي عه تار
 چاپخانه ي دهرويش شريف
 جى نه دبىرو راويز بو
 لهوى كۆمەلليان نه بهست
 له مەكتەبه ي گه ولايز
 خەرىك بوون به خويندنه وهى
 حەمه سەعى خەيات و
 نيشنجى شېخ و ناغاو
 دوكانى صالحى ره شه
 هەميشه نهوى بوو
 له پال ديوارى سەرا
 دائه نيشتن به ريزه
 حاجى بارام وهكو شير
 حاجى عبدالله گورنى
 بارگه وينه ي ناوريشم
 سەعولى خەلفه كەريم
 عەلى چاپوك سوار
 حەمه ي شېخەلى سوارچاك
 خالە مچە ي به گويهنگ
 خالە به جەبى قوشمه
 نهوى خامه سەبى
 قادر زەكى بو به زم
 فرمىكى دروى نه رشت
 كورانى حاجى شريف
 بهك له يەكتر خوشتر بوون

ويران بوو
 مانگرتن خو پيشان دان
 به كرو قاله ي نهوجوان
 بوئاو بازاری جاران
 رۆژنامە ي ژين و ژيان
 خويندنه وهى نو سراهه كان
 له به رده مى كانيسكان
 له لاي پاوه گه وره كان
 پاش نيوه نيواران
 رۆژبيران نهوستان
 رۆژنامە و شيعرو پەخشان
 كورو كۆمەلى جاران
 كله پاوه به گزادان
 ليكه ونه وكون نه فهران
 به شوين جى و نزرگه يان
 سەر شومته و حەسرى يان
 به ردگيش و مەلكەندى يەكان
 له وناويانا
 خاوهنى قافلە و كاروان
 نيوان عيراق و نيران
 سەر باشقه ي قەسابه كان
 حەمه نه مبيى نايشه خان
 قوزو دهست و نيشان
 له ناو سەر جەمى ياران
 خاوهنى نوكتە ي
 مەحزول و نهو به حمان
 غوربه تى خوى هەل نه سان
 هەر وهكو ناوى ياران
 موختارى صابونه كهران
 رهوشه و صديق و عوسمان

هەركاتى ئەيان دوان
 خودا بەردى ئەباران
 جولەكەى دانائو زۆر زان
 ئەشراقى جولەكەكان
 شاهینو قەچەو دیکران
 ئەرمەنى و کەلدى ئەكان
 لەگەن خالە ئىسنىغان
 لەپزەى مەى فرۆشان
 واپىشكەشم کرد یتان
 بېرىنە داھانوتان
 پرویان سوورە ئەجدادن
 خۆزگەم بەجاری جاران

صابرى تەپە چنە
 بەجۆزىكى وا ئەدوا
 ئىسحاق میرى پارێزەر
 میرى مووشى بە ناوانگ
 بەشیر و ساکۆو جەرچیس
 گەرەبیت و ئەسکەندەر
 مام عەبدى گەرەو بچوک
 کەسپەرۆ تۆبیاو ئۆفیک
 یادگارى یەندەیه
 نیوش خۆنان و خوانان
 میرات و کەلەپوورە
 لەمە(بىرسى) تریش بىم

قادر بىرسى

خاوەنى ئەم شیعراى، دەربارەى شارى سلیمانى سالى
 ١٩٣٤ ز لە سلیمانى، لەگەرەكى مەلکەندى لە دایک بوو.

ټم نامليکه بهم ناو نا به پيشوو
 مه به ست زبانه و خوراكي پيشوو
 جاران ژباني ټم شاره و ابوو
 هدا ټم پيشو ده ستوره باو بوو
 ټم مه بويه وت بمينته وه
 راپور دوى خومان بير نه چينه وه
 وهك ميرانيكي نه ته وايه تي
 ميزوو به كيش ييت بو كور دايه تي
 ره ننگه داهاتووش بو موزه خانه
 كه لكبيكي هه تي بو خوو بينگانه
 كاتي مندال بوو ين پي ره و كه و سر پي
 عه زيزي و چا كه ت به روانكه و ده رپي
 دواي به سر چووني بشه و گروگال
 پرزگار بوو ين له ده ست شه وه دايكي ټال
 كوزه كه و شيلان يا حه ت حه تو كه
 بو چاوه زاري ديرو جنو كه
 لاي لايه دايه و گورگانه شه وي
 تاكو له ترسا خه و مان لي بكه وي
 ټايشي گوي دريو خته و شه له بان
 پيشه دايكان بوو تابه ري به بيان
 قورقوشم و ټاگر له گه ل جامه ټاو
 بانگي شيوان و مندالي ټوقاو
 گوڼچكه سمين و مه لاشوو كه وتن
 بوڼ و بهرامه و شه خس و پير بدن

عه‌ره‌قی نه‌عناو مایلوس و گولآو
 خه‌یار چه‌مه‌رو هه‌زار به‌ندوباو
 ساده‌ی هه‌راش بوین و اچوینه کولآن
 کات به‌سه‌ر نه‌به‌ین له‌ناو منداآن
 چوینه به‌ر خویندن بولای ماموستا
 له‌وخه‌وی مه‌رگه‌ ناوه‌لآن هه‌ستا
 به‌یانیان حوجره، به‌کی چلی دار
 فیرکراین شیعی نه‌وروزو به‌هار
 به‌هه‌یه هه‌یه‌و یاری چاوشارکی
 ده‌ست به‌ دیوارو به‌حه‌ماموکی
 هه‌لور بلورو به‌ئاخچی و بوخچی
 به‌سواری قامیش وه‌ك ئاره‌بانچی
 شه‌ره‌ تۆبه‌له‌و شیر به‌فرینه
 هه‌روه‌کو برا بی رقو کینه
 جارجار ئاش و ماش بو تامی تامی
 یانه‌ره‌ سازبوو یا گه‌غه‌ شامی
 کولآره‌ هه‌لدان شه‌قه‌ی داره‌هلوک
 به‌سوورو سه‌مای به‌رئاوینه‌ی بووک
 خل نه‌بوینه‌وه شه‌وانی به‌رات
 مالان نه‌گه‌راین بو‌نوقل و نه‌بات
 نه‌وروزاو نه‌وروز له‌مامه‌یاره
 کو نه‌بوینه‌وه خه‌لکی نه‌م شاره
 هیلکه‌و خورماورون په‌نیو یا‌پراخ
 لای پیره‌میدی به‌شه‌وق و ده‌ماخ
 هه‌موو جه‌زنانش بو‌بویه‌ده‌ستور
 کو‌رو کال نه‌چوین بو‌سه‌ر پیره‌سوور
 بو‌کورسی کورسی و بو‌چه‌رخ و فه‌له‌ك
 ماین چه‌قه‌ل و منداالی گه‌ره‌ك

گيرفانمان پر بوو له فلس و ثانه
 برېشكهو نوكو پاره ی جه ژاننه
 به هه ی به لارو به سته ی سه وزه لی
 شیرینی له یلانی و نه ری هو له یلی
 بهم به زم و به زم و چه پله لی دانه
 ناوشار نه گه راین به نه ره بانه
 روژه روژه خوشتر وهك باقی یاران
 پی شه و کارمان بوو سه یران و گه یران
 نه وسا سه یران گای تووی مه لیک باو بوو
 تا چه پسه خان و شیخ مه محمود مابوو
 وه یس و کافی باو دولی ده باشان
 قوری به شکاوو پردی قلیاسان
 به رده م ولویه و پردی تانجه رو
 پیاده نه سپ سوار هاده ی زو و پرو
 ده هول و زورناو شالی و ره شبه لهك
 قریوه و شاباش نه گه یشته فه لهك
 کابرای سه رچوی ده سه سر به ده ست
 و ینه جووی ناو بوو سه رخوش و به ده مه ست
 سو ورو چه قه نه و به سته ی چه له بان
 تا نه هاتنه وه به ره و جووله کان
 جووله که یش و ابوون بۆ که پره شینه
 شه راب به کوپه و کاسه و مه سینه
 باوو باپیریان به و کارو ئیره
 شه موان پشوودان چیشتی هه ریه
 روژانمان تاوا شه وان ئیواره
 به دیار شانامه و له دیار شهواره

ھەوت شەو مېۋىگۈز ياخورماي دانە
 ئەبەخشاھەو بۇگۈزە بانە..
 خورشيدو خاوەر رۆستەم و زۆراب
 ھېكايەت خوانى دەنگ خوش و ئەرباب
 مەلا ئىسماعىل سەھى خواامراد
 بەھەرچۆ شېرۆو شېرىن و فەرھاد
 لەگەلى مالىش بەزم و ھەلپەرىن
 دەستار و ساوەر کوتان و ھارپىن
 دوای تەواو بوونى ئەم تەپەتەپە
 گەغە کوتا و بوو ساوەرى لەپە
 گەلى كەس ئەيگرت شەوان مۆتەكە
 بەپىرخەنلەو بەچەن سووتەكە
 كەشك و دۆخەوا ترشى و ترخىنە.
 شانى بەرەبەر كىو پىروخىنە
 باراش ھارپىنان لەئاشى ئاوبو
 نان و كۆلپەش لەمالان باوبو..
 كۆلپەرى ساوەر يا پەنجەكىشى
 جۆى نىكەل ئەكرا بۆيزو كىشى
 چىنگال كەلانە ياخود شلىكىنە
 تېرى و لەواشە تا ناوەشكىنە
 پەو تېرۆك و تەنوررو ساجى
 ماپەو كۆلەووز تاوەوناو ساجى
 لەگەن و سەھەن، كەوگېر يەغنىكىش
 دەسكەوان يېزىنگ تەختەو قىمەكىش
 كەرەسەى پېويست تەشت و سىنى مىس
 ئەى ھىتاو ئەبىرد دراوسى ئىپرس

کورده و مقالی ناگردان مهقاش
 داروخه لووزی هه لاش و به لاش
 رهفه و فهخفوری په نجه ره و تاق
 سندوق ههشت ته رخان یاخو بوراق
 کلیم و به ره فرهشی سوورو شین
 سه ریخی په رو جاجم پویه شمین
 لێفه و دۆشه ک و چه رچه فو پشتی
 مشکى و خامه ک بوو بو بهروپشتی
 چرامان له مپا قوتله یا موم
 نیرگه و کۆله که ی زوری خواروکوم
 تاکا که رادیوی که متر ته له قون
 سندوق قهوان یاگرامه قون
 پایزتا به هار میژو باسوق
 له گه ل کاکله گوێز بادام و سنجوق
 له بهر زویای دار یاخود ناگردان
 به سه رگورشته و چیرۆک و داستان
 کۆ ته بوینه وه خزم و دراوسی
 ده ست و داوین پاک بی ورته و باسی
 سیوی بن ته رزوبنه گۆزروان
 ههنگوینی شانه و دوشاوی خومان
 گنیزه رو توورو قارچک دومه لان
 ره به نه ناری ده وری شه ره کان
 به پرو و گوێزوو ههنجیری په پکه
 مره بای به هیه و خوشاوی له تکه
 شه قه ی گوێزی سوێر چه قاله و قه زوان
 بێشتی کوردی بابته ی ژنان

کلاشو کلاو چنن و پستن
باری گه وره کچ گوریس داخستن

کاروپشه لاو دپوه خان

ثم شاره و ابو بولاو دپوه خان
بو پياوی گه وره و کانی ليقه و مان
که و او چاکه ت و عه پای شان سورمه
به شان و شه و که ت به و سام و شهرمه
له گه ل نه و یش دا شایانی باس بوون
زور به یان حاجی و مه لاو خواناس بوون
شاعرو نه دپ یان مه لاو میرزا
عه ره ی و تورکی و فارسی شاره زه
پياوی هه لکه و تورو زاناو منه وهر
روشنیر سویل سداره به سهر
کار به ده ستان و پياوانی میری
کلته و عه ینه ک باستون بو پیری
زوریان کاسب بوون، بارزگان عه تار
حوجره له خانا قه یسه ری و بازار
هه ندیکیش قه ساسب یا به قال باشی
خه یات و خه قاف جولاو دارتاشی

مرگه ر نانه وا ليفه دروو هه لاج
 زه رهنگر خومچى چه خاخ ساز سراج
 ورده بابته و كۆلگر جووله كه
 به قاليش سلق و بامى و كووله كه
 سهرتاشى جاران باكش كه له شاخ
 عه جامات لوكه و خوئين و خورو زاخ
 چه لوك و گه نم دوكانى عه لاف
 ليره نه سكه ناس چۆته لای سهراف
 ئاسنگر تهورو خاكه نازو پاچ
 كورتاندروو نالبه ننگ باجگر خه رج و باج
 حيلى گولوى دوكان لاكۆلان
 گه زوو مه سكه ت و چه رچى و منالان
 پوره مه نيچ و ئامهى چه قاله
 ئورزدى باك بوون بو حه مه و قاله
 شيلم به ترش و تهره تووى وليان
 ده له مه و دوشاو به لالوك ده رمان
 شهره نى ميوز پر عه ترو گولآو
 يا دوكه ي پر حه خوشتر له ماستاو
 تۆله كه ي كولاو، چه نه وه ر پيشوك
 قه نبه لى نوك و تا فه ريكه نوك
 كه وچك و چه قو شانه و شه كردان
 ده سته كرد هه جيچى كارگه ي هه ورامان
 كلآشى په رو به كۆنه ي خومان
 چيني دوّم بوو له هۆمه رمه ندان
 له ده رگاي مالان ده نكي ده ف نه هات
 كتىب گر هوه كه لان و خه رات

وړچ و مه مېوون و ده هېول و زورپنا
 لوتی تهی گېړان به کولانا
 قهره چو چیخ و بیژنگ و هیلکه
 هوروزمی منال گه پره کاو گهره ک
 یا زله حسیر گه وره پر مالتان
 هرزان و تالان به قهدهر حالتان
 به جرت و جوین ته هات ساله شیت
 برد به مالانا ههی شهوم به کویت
 خوشترین شیتی شهو سا ساله بوو
 تهویش که کوپری سه عهی قاله بوو
 وېله ده ری بوو به توخم و ره گز
 به زمانی خوش بوو شهمنهی بالابهرز

گه پره که کانی سلیمانی

(کانیسکان) ناسراو به راوه ناسک
 بیشه ل و قامیش کانیاوو باسک
 مالی کاک شهحمه د، گه پره کی شېخان
 شهو تواناو هیزه ی چهنده های روخان
 دیارو ناشکرا ناوچه ی پر مه سوور
 به گوزه و دیزه ناگردان تهنوور
 مه لکه ندی ناسراو به مېرو تاژال
 به رده لکه ندی، گوئزه و به فرو چال
 سابونکه رانیش بو به زی و شه ماش
 قه سابه کان و سه رویی شه عواش

سه رکار تېرمالی دايکي پاشابو
 نه وهی و تومو دواي وه چهی شابو
 سه رچېمه ن، چوار باخ بو باخو باخات
 نيشانه ی سه وزی پيشو دهر نه خات
 به لام دهر گه زرين ناو چهی سه ر شه قام
 جني پياوی گه و ره ی به جیگا و مه قام
 خانوو به ردی کون به نه خش و نیگار
 دهر گا و په نجه ره به نه خته و به دار
 ته کی ی دالان و تاق بهر دهر گا
 به کاشی شین و نال و شاخه گا
 دیوار به ردو گه چ پانو دوونوم
 به نه لقه ریزو دولاین و کلوم
 شوو شه ی په نگاو په نگ تاوینه ی مه ر مه ی
 بو زستان گه رم و هاوینان سه ر سه ر
 سه ر خان و ژرخان حه وشه و دهر وازه
 باخ و باخانی به ی نه ندازه
 حه وزو فواره ی جوان قه نه فو کورسی
 هه یوان شوو شه به نگ کوشک و عوروسی
 نه خاوه ن مالما نه کوشک و ته لار
 خاپو رو روکا ول ماوه شوینه وار
 گه ره کی گا وران، کلدان، نه ر مه نی
 باسرمه و شه راب چیشتی سه مه نی
 به شادی و خوشی جه ژنی سه ری سال
 نه درا به میوان هیلکه ی سه وزو نال
 له که نیسه وه له پاش ده نگي زه نگ
 له دواي دو عاونو یژ موسیقا و تاهه نگ

هه مووگوى رايه ل فەرمانى قەشە
قەشەى به ئى ۋىن به و به رگه رەشە
خۆ به خۆى خۆيان و ايان قىر ئەکات
لە ئەک شە ماشە و پۆلى راھىيات
خزمەت گوزارېن بار بووى يەك بکەن
پە و شتېان جوان ئى خراپە مەکەن
مردوويان ئەناشت لە گەردى گاوران
ئە وېش گەردىک بوو هاوشانى سەيران...

§ شاری سلیمانی

شاری سلیمانی شاریکی شاخاوی به له کوتای سالی ۱۷۸۴ دا کوتای هات به دروست کردنی له لایه ن ابراهیم پاشاوه میری بابانی به کان له نزیك ناوچه ی سهر که مامی (عمود پاشا) سالی ۱۱۹۶ کوچی دروستی کردوه ، له سهر سنوری گه به کی مه لکه ندی تم شاره دروست کراوه ابراهیم پاشا چند خانویه که له گهل حه ملهک وه مزگه وتیک وه بازاریکی تیادروست کردوه له قه لآچوالانه وه که پابته ختی بابانی به کان بوو گویزابه وه بوسلیمانی وه داوای له خه لکی لادی به کان کرد ته وانیش بگویزنه وه بو شازی سلیمانی وه لهو میژوه وه شاری سلیمانی ویستویه تی جیگای شاری شاره زووری میژووی بگریته وه که له زور کزنه وه ناوه دانی تیا به بوه .

سنوری شاری سلیمانی بریتی به له شاخی گویزه وه بیوان له باکور وه طاسلوچه له روزئاووه ، گله زه رده له باشور به لام له روزه لاتوه ناوچه به کی ده شتایی به وه ته پروانی به سهر ده شتی شاره زووردا .

شاری سلیمانی مه لبه ندی قه زای مه رکه زه بریتی به له چوار قه زای (هه له بیج) ، (شارباژیر) ، (رانیه) ، (قه لآدزه) .

میستره هارت له په پراوه کې خویا ته لیت له سالی ۱۸۲۰ - دانیانی دواي ته و او بوونی به ۳۶ سال ژماره ی دانشتوانی (۱۰) هزار که سینک بووه وه ژماره ی مالیشی (۲۱۴۴) مال بووه که له مه (۱۳۰) مالی جووله که وه (۹) مالی کلدانی وه (۵) مالیشی نه رمنی بووه .

ناووه ووا

ناووه وای سلیمانی ناووه ووا یه کی کیشوهری به پله ی گهرما نزم ده بیته وه بوژیر پله ی سفر له زستان داو نه گاته (۴۰) پله له هاویندا به هو ی نه وی که وتوته ناوچه یه که وه که به شاخ ده وه دراوه وه هردوو ورزی فینک (به هاروپایز) کورتن وه باران به زوری له زستان و به هاردا ده باری وه نه گاته نزیکه ی ۹۰۰ - ۱۰۰۰ ملم هرو هها سلیمانی ناسراوه به هلک ردنی بایه کی توند که پی ی ده وتر ی ره شه با نه ویش له نه نجامی جیاوازی پله ی گهرما له نیوان شاخه کان و ناوشاری سلیمانی دا .

سه رچاوه

- ۱ - نامیلکه ی سلیمانی له لایه ن قوتابیانی قوتابخانه ی پی گه یان دی ماموستایانی سه رتایی کورانه وه سالی ۱۹۶۰ لاپره ۵ - ۶ - ۷
- ۲ - دليل الطالب الجديد في جامعة السلیمانیة سالی ۱۹۷۸ - ۱۹۷۹ لاپره - ۱۳ - وه سالی ۱۹۸۱ لاپره ۱۵
- ۳ - کتبی میژوی سلیمانی امین زکی بگ .

گهړه کهکان و لقه کانی

ناوه کانیان له چیه ووه هاتوون ؟

گهړه که کونه کانی سلطانی

۱- مه لکه نندی :

کونترین گهړه کی شاری سلطانی به . له پېش دروستکردنی سلطانی دا دی به کی خنجیلانه بووه ، هندیك ته لېن گوايه دی (میلیکی هندی) بووه ، به لام هرگیز پدې نی ناچېت ..! ههروهك لای هندیك به میلیك کهندی واته ههك کهندراوی میلیك ده زانریت . تمین زه کی ده لی رهنگه ملک گوندی «بی» (محمد امین زه کی به گگ تاریخی سلطانی و ولاتی به غدا ۱۹۳۹ لاپره ۸۹) .

دوور نیه (مهل) (کهندی) بوو بیت واته کهندی مهل و بالنده بووه که هیلانه یان تیدا کردووه .

۲- چوار باغ

نوسا بریتی بووه له چوار باخی سهوزو ناودار پر بووه له میوه هاتی همه جور ههك قه یسی ، قوخ ، هه نار .. که محمد پاشای بابان دروستی کردوون

۳ - دەرگه زېڼ

به ناوی دځی (دەرگه زېڼ)ی همه دانه وه ناو نراوه ، چونکه هندی له دانیشتووانی له کاتی خویدا له ویوه هاتون .

۴ - سر شه قام

ثو سارپنگای کاروانی به ینی قه لآچوالان (که مەرکه زی فرمان ره وایه تی)و به بغداد بووه ، به که لی (سه گرمه) دا که به م شوینه دا تیه ږیوه .. بویه که تاوا کرایوه ناو نرا گهره کی «سر شه قامه که» .

۵ - گویزه

له داری گویزه وه هاتوه که ثوسا لهو شوینه دا و به شاخه که شوه زور بووه ، یان به ناوی چپای گویزه وه ناو نراوه که به پشت سلجانی به وه به .

۶ - کانیسکان

وشه به کی لیکلراوه له (کانی) (ناسکان) له کاتی خویدا پش بنیاد نانی سلجانی کانیاوویشه لآن بووه ناسک پرووی ټیکردوه بو تاو خواردنوه ، هره وه کاروانی یش لایان داوه بو پشوودان و حه وانه وه .

۷ - جووله کان :

به ناوی ثو جووله کانه وه ناو نراوه که له کاتی خوی دا تیدا دانیشتون^(۱)

(۱) سرچاوه له بلاژکروه کای شاره وانی (سلجانی) ژماره ۲ سالی ۱۹۶۸ لاهره ۲۶

لقى گهره که کان

۴ - سر شه قام :	۱ - مه ن که ندی :
ا - هومره مه ندان	ا - پیر مه سوور
ب - گونجی	ب - حاجی حان
ج - حهوشی په ستهك سوور	۲ - گوبزه :
د - شیوی قازی	ا - صابونکه ران
۵ - چوارباغ	ب - قه زازه کان
ا - هوئی (قه صابه کان) .	ج - گاوران
۶ - کانی ئاسکان :	د - سر چیمه ن
ا - شیخان	۳ - ده رگه زین :
ب - بازاره بچکوله	ا - سرکاریز
ج - ژاله بی یه کان	ب - سرگول
د - نوری یاوا	

تی بینی :

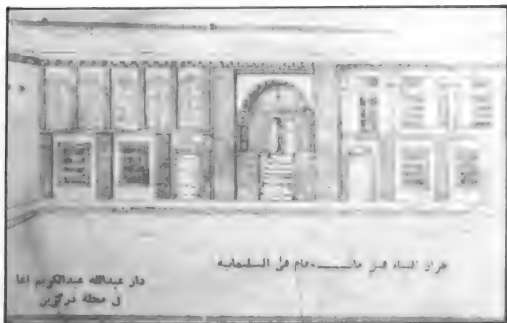
له هه ندی گهره کا خانوو یه کی گه وره چهند ژ ووریکي تیدا بوو، هه ر ژ ووره ی خیزانیکی تیدا بوو پی یان وتوو (حهوشی گه وره)، یان بۆ نیشانه وتوو یانه کولانه که ی لای حهوشی گه وره .

دیمہ نسی کۆنسی سلیمانسی

ویندهی شهری سلطنتی له سالی ۱۹۵۲ دا کپاره پهلویکی له پهلوی ده هزار پیوه - ۱۰۰۰۰ - قدم

کوتبخانه‌ی مه‌سه‌نیه ۱۹۱۸

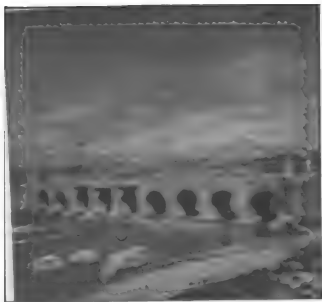
به‌ردم‌کی سہرا سانی ۱۹۳۴

قهیسه‌ری و هسمان پاشا

خوار مزگوتی گه‌وره به‌رده‌می کوشکه‌ک‌ه‌ی نیستای نه‌وفیق قه‌زاز سالی ۱۹۳۶
گیراوه.

پردی قلچاسان سانی ۱۹۵۰

نۆبەچی بەردەرکی سەرا

بەرمەنگەوتى گەورەمەكتى نوپۇزى جومعه

مەيدانى دارو خەنزەكە سانى ۱۹۵۰

دیمه‌نی ناوسه‌راو جاده‌کە‌ی تە‌نشتی بە‌ره‌و خە‌ستە‌خانه

باخی میلی بە‌رامبەر مزگەوتی گە‌وره

شەقامی سابونکەرەن

شەقامی کارە قوتابخانەی فەرستە

بهرده‌رکی سراو قونابخانه‌ی فیه‌لیه و جاده‌ی تازه (موله‌وی)

بهرده‌م قونابخانه‌ی فیه‌لیه به

گرده‌کافی

ده‌وروپشتی شار

شونیی شاری سلیمانی به‌قهد پالی جیای گۆیژه‌وه هه‌ل‌بژنراوه ، له‌دووره‌وه هه‌میشه چه‌شمه‌ندازی چای به‌رزى پیره‌مه‌گروون که (٢٦٧٠م) به‌رزوه لای خۆرئاوايه‌وه چای گله‌زه‌رده دیاره .

شونیی کۆنی سلیمانی له‌سه‌ره‌وه لێزی خوار گۆیژه‌دا هه‌ل‌بژنراوه ، به‌لام ده‌وروپشتی شاری کۆن ، کۆمه‌لی گرد بوو ، که له‌سه‌رده‌می دامه‌زراندنی شاردا شوین کشتوکال بوون و ورده ورده هه‌ندیکیان بوون به‌گۆرستان له‌گه‌ل‌گه‌ره‌وه بوونی شاردا ، زوربه‌ی ئه‌و گردانه‌ بوون به‌خانوو . که‌واته ده‌توانین بڵین شاری سلیمانی ئیستا چوار ده‌وری به‌چیا ته‌نراوه‌ شاره‌ که‌ خۆی له‌سه‌ر کۆمه‌له‌ گردیکه‌ که‌ ناویان به‌م جوړه لێنراوه .

١- گردی حاجی ئه‌ولا - پشتی باخی شیخ له‌تیف ...

٢- گردی ناوه‌راست پنی‌شیان ده‌وت گردی سه‌ید عه‌بدول که‌ریی کاسه‌وکه‌وچک چونکه ئه‌و زاته‌ی لی‌نێنراوه ، به‌رامبه‌ر گردی حاجی ئه‌ولا ته‌نیشت پێگا کۆنه‌که‌ی هه‌له‌یه .

٣- گردی سه‌یوان ته‌نیشت گردی ناوه‌راست و شیخ مارفی نۆدی، باوکی کاک ئه‌حمه‌دی شیخی لی‌نێنراوه .

۴ - گردی شیخ حسینی قازی که پیشی ده‌لین گردی شیخه بچکوله چونکه نه و دوو زاته‌ی لی نیژ راهه. شیخ حسینی قازی خوشکه‌زای کاک نه‌حمده‌ی شیخه و شیخ محمد (شیخه بچکوله) کوری کاک نه‌حمده‌ی شیخه نه‌که‌وینته پستی گردی سه‌یوانه‌وه.

۵ - گردی گولان: پیشی ده‌لین گردی مامه یاره، چونکه مامه یاره له‌سهر نه‌وگرده نیژ راهه پستی کاریزی وه‌ستا شریف

۶ - گردی گاوران: پیشی ده‌لین گردی نه‌له‌مانه‌کان چونکه گورستانی گاواره‌کانه، له پستی گردی شیخ حسینی قازی یه‌وه^(۱)

۷ - گردی هومره‌کوز:

له‌نیوانی گردی سه‌یوان و گوندی قرگه‌دایه.

۸ - گردی سه‌لیم به‌گ:

له‌پستی گردی گاروانه‌وه‌یه له‌سهر ریگای قرگه.

۹ - گردی کانی شه‌کراو

له‌پستی گردی سه‌لیم به‌گه‌وه‌یه‌وه.

۱۰ - گردی سوتوایان گردی گرونی، شونی کانی به‌ردی مه‌لکه‌ندی‌یه‌کانه.

ده‌که‌وینته پستی تانکی ناوه‌که‌ی شه‌رووشار.

۱۱ - گردی صالحی مه‌حمود:

۱۲ - گردی ده‌باشان:

نه‌میش له‌ته‌نیشت گردی صالحی مه‌حموده وه‌یه.

۱۳ - ناوگردانی خواروو له‌پستی گردی ده‌باشانه‌وه‌یه.

نویسنی:

گردی له‌لمانه‌کان بویه نه‌و ناوشیان لئاره له‌جه‌نگی به‌کمی جیهانیدا له‌ سالی ۱۹۱۶ز فرۆکه‌یه‌کی له‌لمانی هاتوو له‌ده‌شتی فرۆکه‌خانه‌که نه‌شته‌وه، جیگای گه‌یه‌کی شوړشی نیشا له‌ سه‌رخه‌نی پنجه‌نی پنجه‌که. به‌لام ده‌لین له‌به‌ر نه‌روی نیشانه‌ی نه‌شته‌موجان له‌بیر چوره‌ بزی بکه‌ن به‌روو پروی کوژی نه‌شته‌وه، خزاروو که‌وینته شیوی (دورخ مینه) نه‌نیشت مالی قادر ناغای حاجی مه‌لا سه‌هید. نه‌و شیویه‌که لای سه‌رجاوه‌ی کانی ئاسکانه‌وه‌یه به‌روو ده‌شتی وه‌یسه نه‌روشت دوو فرۆکه‌چی نژدا پوره به‌و کاره‌ساته همدروکیان مردوون و له‌ گردی (گورستانی گاوران) ناشیان پاش ماوه‌به‌ک دهریان هینابونه‌وه، ئیسقانه‌ کاتیان بره‌بوو نه‌وه بۆ نه‌له‌مانیا له‌و پروده‌وه‌و ناوشیان ناوه گردی له‌لمانه‌کال.

۱۴ - ناوگردانی سەروو کە پێی دەلێن - گردی دۆلی میران لە پەشتی ناوگردانی خواروووەوەیە .

۱۵ - گردی کانێ بەهەرە :

ئەم گەردە دەکەوێتە پەشتی گردی دۆلی میران .

۱۶ - گردی جوگا : لە بەرامبەر شەخسی شێخ جافەرەوەیە .

۱۷ - گردی فەقی یان : لە پەشتی مزگەوتی کانی ئاسکانه وەختی خۆی فەقیکان یاریان تێدا کردوو .

۱۸ - گردی شێخ ئەحمەدی هندی : ئەم گەردە بەرامبەری کارێزە وشکەییە .

۱۹ - گردی قۆری یە شکاو : لە پەشتی ئاوی قۆری یە شکاوەوەیە ، واتە بەرزایی یە کانی پەشتی گەڕەکی شۆرش .

۲۰ - گردی غاباتە کە : ئەمیش گردی مالی پارێزگەرە (محافظ) .

۲۱ - گردی مسکینان : لە پەشتی شەخسە کە ی ئابلاخەوەیە .

۲۲ - گەردە کان : کە گردی رعایە شەب و ئەرێزە گەردە پێیان دەلێن و وتوون گەردە کان .

۲۳ - گردی گەورە : ئەو گەردە گەورەییە لە پەشتی رعایە شەبەوەیە .

۲۴ - گردی کەرتێنە کە . بەردەمی خانووە کانی کارگەیی جگەرەییە .

۲۵ - گردی موشر اووا : لە پەشتی کارگەیی سەهۆلی قەندیل و خوار مۆزەخانە کەییە .

۲۶ - گردی شێخ فەتاح : بەرامبەر گردی شێخ محەدینە .

۲۷ - گردی شێخ محەدین : لە پەشتی مۆزەخانە کەوەیە .

۲۸ - گردی گۆرە جەوولە کە : سەروو جەوولە کان و خوار یاریگەیی پەرورەدەیی ئیدارە محەلی یەووەیە ، لە مێژ گۆرستانی جەوولە کە کان بوو .

۲۹ - گردی کاک ئەحمەدی بۆن خوش : خواروو گۆرە جەوولە کە

۳۰ - گردی شێخ هەباس : خوار جەوولە کان و دێی ولۆیەیی .

۳۱ - گردی حاجی مەلا عەلی : بەرامبەر دەباخانە کەییە .

۳۲ - گردی زێرنۆک : رینگە کۆنە کەیی هەلەبجە پەشتی گردی کانی با بە دەستە راستا بەرەو تانجەرۆ

- ۳۳- گردی کانی با دوی گردی زیرینوکه .
 ۳۴- گردی پیرمکایل بهرامبر گردی سلیم بهگ پشی دئی هومره کویره .

کاریزه کانی ناوشارو دهر و پشی سلطانی

شاری سلطانی :

هەر له سه ره تاوه بناغه ی شارستانی سهرده می خوئی بو دانراوه . ده توانین کاریز هه له کەندن و راکێشانی ئاوی کاریز به بۆری بو مال و مزگهوت و حه مام و ناشی گه رهك ، به به كه م پرۆزه ی ئاودانی شار دابشێن ، كه تائێستاش هه ره ئه وه بناغه ی ئاودانی شار ه .

به م جو ره ده توانین بلیین دامه زینه ری شاری سلطانی بری له وه کردۆته وه كه شاره که ی له شوێنیکی ئاوداردا بنیات بنیت ، ئه و کاریزانه ی له کانی شار دامه زراندا هه لکه ندران تا سالانێکی زۆر به شی شاریان ده کرد . بو گه وه بوونی شاریش هه ره وه ک پێش بینی ئه وه یان بوو ییت كه ئاوی سه رچارو پاشان زی ی دوکانیش فریای شار ده که ون وابوو ه .

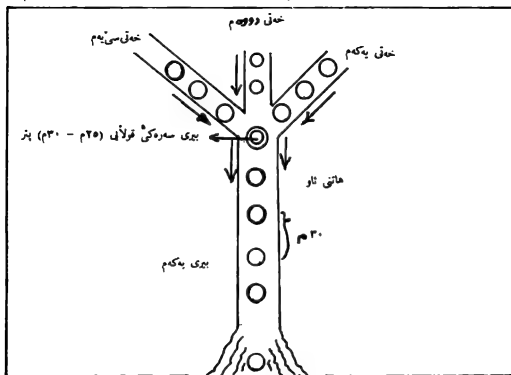
کاریز هه لکه ندن هه ره له سلطانی نه بووه ره نگه له زۆر شاری تری جیهانی دا هه ره به م جو ره بوو ییت ، به لām ئی سوودنی به که وه سفی جو ری کاریز هه لکه نندی جارانی سلطانی به که ین تا که ره سه ی به راورد کردن بده ی نه ده ست پسپۆرانی خو ی له زه مانی کۆن دا بو دروست کردنی پرۆزه ی ئاو به پشی سهرده می خو ی چه ند کاریزێکیان لێداوه وه به هۆی ئه م کاریزانه وه ناو ماله کان و حه مامه کان و مزگه وته کان بوو ژاونه ته وه ، وه هه ره ها بو کشتو کالیش سوودێکی زۆری لی وه رگه راوه ، زو ره ی مزگه وت و حه مامه کانی سلطانی کاریزی تایه تی خو ی تێدا به ئه وه ی کاریزی نه ییت له کاریزه نزیکه کانه وه به گونج بو ی راکێشراوه . لێدانی کاریز ئه رکیکی زۆری هه بووه وه ماوه یشی ویستوه و ورده کاری به کی زۆری تێدا به کار هتیاره .

(ع . م . ۰)

چونیتی لیدانی کاریز :

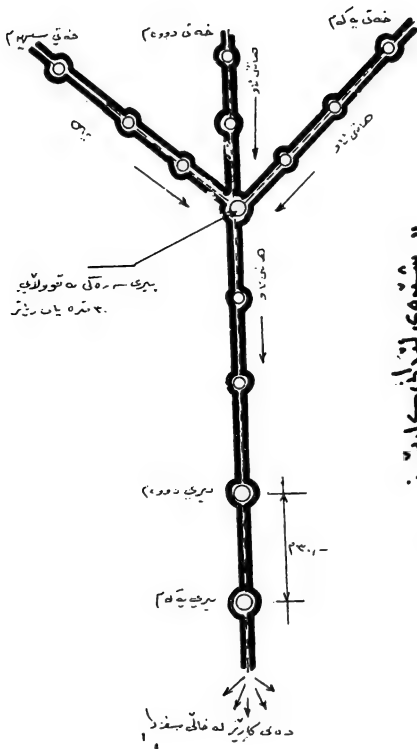
ئەگەر مژگەوتىك يان ھەمامىك يان زەوى بەكى بەيىت و بەرەكەت بۆكشتوكال پيوستى بەكارىز ھەبوايە دەچون لەدوورى (۵۰۰م تا ۱۰۰۰م) لەسەر و ئەو شوئەو زۆر جارىش لە ۱۰۰۰م تى دەپەرى بىرىكى قوليان لیدەدا تاكو نزیكى (۲۵م - ۳۰م) قوولى وە زۆر جار لە ۳۰م پتریش تیدەپەرى ، پاشان دەھانتەو ئەو شوئەى كاريزەكەى بۆ لیدەدەن ، وەكو ئەو مژگەوتە يان ئەو ھەمامەبا ناوى بئین خالى سفر واته (نقطة الصفر) ئەوانەى ئەم كاريزەيان لیدەداو ھەليان دەكەندن پىيان دەووتن كاريزەكەند .

ئەم كاريزەكەندانە لە خالى سفرەو بەرەو پووى بىرەكە زەوى بەكەيان ھەل دەكەن تانزىكەى پەنجامەتر دەپۆشتن ، ھەموو گلەكەيان فرى دەدايە دەرەو بە وینەى سەنگەرلىك سەرەكەى بەتال بوو ، پاشان بەبەرد ھەليان دەچنى بە بەرزى ۱۴۰م وەبەپانى ۴۰سم پاش لیدانى و ھەلکەندن ئەم پەنجامەترە قولى سەنگەرەكە دەچوو نزیكەى ۳مەتر ، ئیتر لە دواى ئەو ھەر لەسەر ھەمان لیۆى لەزەرەو زەوىيان كون دەکردو بەزىرى دا دەپۆشتن ھەربە بەرزى ۱۴۰م و پانى ۴۰سم

دەمى كاريز لە خالى. سفرەو

« شیوهی لیدنی کاریز »

بەم جوړه به ژړه زوی په که دا دېر وېشتن، هه تا کو پر وېشتنایه پتر له سەر پرووی زوی دور ده که وټنه وه، واته قولتر ده بسو، به لام هه ماوهی سی مه تر دیان توانی به ژړ زوی دا بړون، له دوی ئم سی مه تره له زوی یوه بیرنکیان لی دها تاکو ده گېشته سەر کوتایی سی مه تری په کم، وه قولایی ئم بیر ده گېشته دوری شش مه تر ئینجا له بیر هوه ده چونه خواره وه و ده ستیان. ده کرد به هه لدرینی زوی په که هه بهر و پرووی بیر که ی په که مجار لیدر ابو ئازی لی هه قولابوو و ورده ورده گل که بان فری دها په دهر وه، دېر وېشتن هه تا نزیکه ی سی مه تری تریان دېر ی ئینجا هه له بهر ئه وه یه ئه ویش نه توانینی فریدانی گل و توند بوونی هه ناسه و تاریکی ده هاتنه وه سەر زوی و له کوتایی سی مه تری دووم دا بیرنکی تریان لی دها و لیه ی ده چونه خواره وه و ده ستیان ده کرده وه به هه لدرینی ناو زوی. وه ئم بیر قولی ده گېشته دوری نو مه تری، هه و هه ها هر سی مه تریان لی ته و او بکر دایه ده هاتنه دهر وه و بیرنکی قولتریان لی دها و لیه ی ده چونه خواره وه و ئیشیان ئیدا ده کرد بهم جوړه به لیدانی نزیکه ی بیست بیر یا بیست و پنچ بیریان زور جار له وه زیاتر تا ده گېشته دمی بیر سهره کی په که که ئاوی ئیدا بسو. پاشان بو ئه وه ی ئاوی ئم بیر پتر په ر بستی و پتر به لیزی بیته خواره وه ده چون له بیر سهره کی په که وه بهر و وور به دوویان سی ریگادا به و جوړه زه و په که بان هه ل ددری و به ژړی دا دېر وېشتن.

پاش سی مه تر ده هاتنه دهر وه بیریان لی دها هه تا کو (۳ - ۵) بیر دور ده که وټنه وه به هه ر سی خه ته که دا وه ئاوی ئم خه تانه ده هاتنه وه سهر بیر سهره کی په که هه مووی له یه کی دها و به ناو کاریزه که دا دېر وېشت له ژړ زوی یوه وه له خالی سفر وه، ئم ئاوه سهری دهر ده هینا وه پیان دهرت کاریزی فلان.

ته نه لیدانی بیر سهره کی په که بو هه قولاندنی ئاوه که بو به لام بیر کانی تر هه مووی بو چونه خواره وه بو گل فری دان بو وه له دوی دا ئم بیرانه سهریان ده گیرا وه به بهرد هه ل ده چنران وه نیشانه ده کران، وه له هه ج شونیکدا ئاوی کاریزه که هه ره سی بهننایه وه بگیری به له بیرانه وه بو ده چونه خواره وه و گل که بان دهر دها و دپوی ئاوه و بان به دیوار هه ل ده چنی بو ئه وه ی جارنکی تر هه ره س

نەھييت وەپاش تەواو بوونی ھەر لەو بېرەو دەھاتنە دەرەووە سەری بېرەکیان
جاریکی تر دەناپەو

ئەو کەرەستانەى که کاریزکەندەکان

بەکاریان دەھینا

کاریزکەندەکان چەند کەرەسەبەکی تایبەتی خۆیان پى بوو بەکاریان دەھینا
وەکو: (پاچ) بۆ ھەل کەندنی و قولنگ کە کلکێکی کورتی ھەبوو بە درێژایی بستیک و
چوار پەنجە بۆ لابردن و دەردانی گلە کە ھەرەھا تەرازوو، خۆ ئەم تەرازوو بەکار
دەھینرا بۆ زانیی لێژایی زەوی بەکە وە لە مەعدەنی زەرد دروست کرابوو، لە شپۆی
سێ گۆشەدا، وە لە گۆشەى ناوەرەستەو خەتیک کە بە پرەند تێی کرابوو بەرێکی
ھاتبوو خوارووە ھەتا کو ناوەرەستى بنگەى (قاعەدە) سێ گۆشە کە ئەم گۆشەى
ناوەرەستە بەزەوى دەچمێزا، پەتیک لە بنگەکەو بەرەو خوار شۆر کرابوووە
قورسائی بەکی کەمى پێو بوو وە لە گۆشەکانى ئەم لاو ئەولای بناغەکەو دوو قولایی
پێو بوو کە بەھۆى دوو پەت و دوو پارچە تەختەو دەیان توانی کە لێژایی زەوى بەکە
بدۆزنەو چونکە ئەو پەتە ھەج کاتیک لەسەر خەتی سەر تەرازوو کە ریک بوەستایە
مانای ئەو بوو شۆتە کە تەرازوو، وە بەم جۆرە کارى خۆیان پى دەبردە سەر.
ھەرەھا لەو کەرەسانەى کە بەکاریان ھیناوە.

ھەرەکو تورە کە بەکی بچکۆلە بۆ ئەوێ گلە کەى تى بکەن و دوورى نەنەو،
شێکیان دروست کردبوو پى یان دەووت دۆلکە. ئەم دۆلکە بە لە شپۆی تورە کە دا
لە پىستی «گا» دروست دەکرا بە دەمى دۆلکە کە بە دارىکی چەقاوێى خەر قايم
دەکرا... ئەم دارە دەبوايە یان لە دارى ھەنار یان بەرپو بوايە...

ئەمە دەدوورا بە دەمى تورە کە پىستە کەو بىگومان دووکەس لە دەمى بېرە کەو
دەچوونە خوارووە یە کە میان ھەلێ دەکەند بە قولنگە کە فریى دەدایە دواو زەلامى
دووم ئەم تورە کە بەی بە دەستەو بوو پرى دەکرد لە گلە دوورى دەخستە وە بۆ
دەمى بېرە کە وە ھەندى جار ئەگەر شۆتە کەى زۆر دوور بوايە لە دەمى بېرە کەو
زەلامىکی

تريش ده چووه خواروه له م توره كانه ي پي بوو گلي دوور ده خسته وه بو دم بيره كه، هروه ها بو چاره سه ركردني تاريخي ناو كاريزه كه هر چند كاريزه كه لده مي بيره كه دوور بكه وتايوه تاريخ تر ده بوو ، له بهر نه وه هر له ديواري كاريزه كه دا ناقيكي بچكوله ي لي ده داو مؤميكي تيدا داده نا هتا داي بگير سيني ؛ حوت هشت مه تر دوور ده كه وتوه ناقيكي كه ي لي ده دا مؤميكي كه ي تيدا داده گير سان . بهم جوړه ناو بيره كه رووناك ده بووه و تاماوه ي نزيكه ي ۳۰ مه تر دواي نه وه پيوستي به بيريني تر ده كرد .. نه مه جوړي هه لكه نندنو دوور خسته وه ي گل بوو بو دم ي بيره كه و له گه ل جوړي كه ره سه كافي كه به كاريان ده هينا به لام دواي نه وه به هو ي چند كه ره سه به كي تره وه به تافه كه سيني تر له سر زه وي يوه لده مي بيره كه نيشان ده كرد نه مانه نيشان دهر داني گله كه ي ناو بيره كه بوو . دوو كوله كه ي گه وريان له ملاو له ولاي بيره كه وه به توندي ده چه قانده زه وي به كه و قايمان ده كرد ، له دواي دا كه ره سه ي سر خستي گل كه به هو ي چه رخه وه كه له داري بي دروست كرا بوو . نه م چه رخیان ده خسته سر نه دوو كوله كه يه و گوريس و قولاي لي ده به ستر او شوړ ده كرايه بو دم ي بيره كه ، نينجا دوو زه لام به قاچ و به ده ست نه م چه رخیان باده داو گوريسه كه ده رويشته خواروه بو ناو بيره كه وه له خواروه نه و زه لامه ي گله كه ي ده هينا به ده مي بيره كه وه توره كه كه ي ده كرد به قولايه كه دا وه به هو ي باداني چه رخه كه وه توره كه كه سرده كه ووت و زه لاميك له سره وه ليده كرده وه به تالي ده كرد . نه م گوريس و قولايه وا دروست كرا بوو له دوو لاهه كاتيك كه چه رخه كه باده درا توره كه يك سرده كه ووت و توره كه به كيش ده چووه خواروه وي نه وي خواروه توره كه به تاله كه ي لي ده كرده وه ، نينجا جاريكي تر پري ده كرده وه ده بكرده وه به قولايه كه دا وه ناماده ي ده كرد بو سر خستن .

به م جوړه گلي ناو كاريزه كيان لده مي بيره كه وه سر ده خسته سره وه به م شيو به ده وامي ده كرد هروه كو وتمان هه تا كوسي مه تر له دواي دا ده هاته دهر وه بريكي تريان له دووري سي مه تره وه لي ده داو دام وده زگاي دهر داني گلپان داده مه زرانده .. به م چه شنه تا ثيواره كاريان ده كرد ، ثيواره ش كه ره سه كانيان كوده كرده وه قسليان ده كرد به توره كه كانه وه بو نه وي تورت يته وه بو ن دهر نه كات چونكه له پينتي گا دروست كرا بوو .

ئاۋى ئەم كارىزانە ھەندىكىيان چوار پىنج ئىنج ئاۋى لى دەھاتە دەرەۋە ۋە ھەندىكىيان شەش ئىنج، ۋە ئەممانە زورىيان ئاشى پى دەگەر كارىزى ۋا ھەبوونزىكەى دەئاشى گىراۋە، لە دوايى دا ئاۋەكەى كراۋتە سەرزەعات سودى لى ۋەرگىراۋە ھەندى جار ئەگەر كاتى بەك ئاۋى زور بوايە دەچون ھەلىان دەدېرى بۇ ئاۋەۋە ھەلىان دەچنى بە دىوار ۋە دەيانكرد بە كارىز.

بەلام ئەۋشۈنسانەى كە پىۋىستيان بە ئاۋە ھەبوۋىت ۋەنزىك بوۋىن لە كارىزەكەۋە ۋەكۈھمام ۋەمزگەۋت ۋەھوزى چەندماتىك لە گەرەكەكان دا بەگونج ئاۋيان راكىشاۋە، گونج پىرى بوۋە لە بۇرىيك كە درىزى (۵۰ - ۶۰) سەم بوۋە، خېرى دەمەكەى نىزىكە ۲۰ سەم بوۋەۋە لە قور دروست كراۋە سوور كراۋەتەۋە ۋەئەم بۇرى يانە دەبەسترا بەيەكەۋە لە دەمى بەستەكەدا شىكىيان بەكاردەھىنا پى دەۋترا (جارۋ) كە لە قىسل ۋەخولەمىش دروست كراۋەۋە بەينى بۇرىيەكانى سارىز دەكرد، ۋەئەگەر لە شېۋىنىكدا گونجىك بشكايە يان كۈنى تى بىۋايە قىسل ۋەپولەگەل ۋورەدە لۈكەدا تىكەل دەكراۋ ئەۋشكاۋىيەى پى چاك دەكرا.

بەلام لەدوايى دانانى پرۇزەى ئاۋەۋە زورىيەى ئەم كارىزانە بەسەرچوون ۋەكەس نەبوۋ خىزمەتيان بىكات ۋورە ۋورە كەم بوۋنەۋە، ھەندىكى كەمىيان نەبىت ماۋە لەۋانەش ھەندىكىيان لە نەماندان. بەلام بەداخەۋە ئەگەر چاك بىكرىنەۋە خىزمەت بىكرىن، دەتوانرى ھەرۋەك يادگارلىك بىمىنىت ۋە شارەكەش سودى لى ۋەر بىگرى.

● کاریزه کآن ●

ئەمانەش ئەو کاریزانەن کە لە سلیمانی و دەورووشتی دا هەبۆن لە گەل دیاری کردنی شوێنە کانی دا .

- ۱ - کاریزی شیخ مەحمود : لە بەردەمی داری (تووی مەلیک) دابوو .
- ۲ - کاریزی حاجی بەگ : لە سەر و مەلکەندی لای کەمپی ئەر مەنی یە کان کە ئیستا کراوە بە عەماراو ، لە بەردەمی مزگەوتی عەلی کەمال دایە .
- ۳ - کاریزی عەزیز ئاغا : (دوول و لەکە) لە سەر و مەلکەندی ، بەرامبەر بە نەدیخانە ی سەرەوێ ئیستا لە سەر فۆلکە ی ئەزمەر کە ئیستا کراوە بە عەماراو .
- ۴ - کاریزی داروڤا : ئەو کاریزە کە ئیستا مزگەوتی داروڤای لە سەر دروست کراوە .
- ۵ - کاریزی حاجی حەمە سوور : کە وێتە سەر و کاریزی داروڤاوە .
- ۶ - کاریزی سەید ئەحمەدی بابا رەسوول . کە وێتە تەنیشت کاریزی حاجی حەمە سوورەو .
- ۷ - کاریزی عەزیزە جوڤا : کە وێتە ناو مزگەوتە کە ی گەرەکی ئازادی یەو .
- ۸ - کاریزی وەستا شەریف : کە وێتە بەردەمی گردی مامە یارە .
- ۹ - کاریزی مەجید بەگ : کە وێتە بەردەشتایی یە کە ی بەرامبەر گەرەکی ئیسکان .
- ۱۰ - کاریزە وشک : کە وێتە ناو گەرەکی کاریزە وشکی ئیستاوە لە نزیک پرده کەو .
- ۱۱ - کاریزی ئەحمەد زەنگەنە : کە وێتە پشتی سەراوە .

- ۱۲ - کاربزی کوله سپی
که ووتنه ناو گهره کی صابونکه رانه وه
- ۱۳ - کاربزی کافی ناسکان
که ووتنه بهرده می مزگه ونی کافی ناسکان (کانیسکان) هوه
- ۱۴ - کاربزی قوری به شکاو
که ووتنه چالانی به که ی دهشتی فروکه خانه که
- ۱۵ - کاربزی دهشتی نه حمده دی ساغا
که ووتنه بهر گهراجی نه سحابه سپی به وه
- ۱۶ - کاربزی ناو ماله ماسی به که
که ووتنه ناو گهراجی جوانر وه
- ۱۷ - کاربزی ناو خانه سووتاو
له ناو گهراجی گهل دا به له بهر خانه قا
- ۱۸ - کاربزی ناو گومرگه سووتاو
که ووتنه ناو گهراجی به غدا له بهر خانه قا
- ۱۹ - کاربزی دایکی پاشا
له بهرده مائی عهزمی به گک دایه له سهر کاربزی .
- ۲۰ - کاربزی گونجی حهسن به غایی
که ووتنه ناوه ند باخی (شیخ له تیف) هوه .
- ۲۱ - کاربزی مشیراوا
له دهشتایه که ی بهرده م گردی مشیراوا دا خوار کارگه ی سه هونلی گهره بیت
- ۲۲ - کاربزی حاجی مهلا عهلی .
که ووتنه ناو مزگه ونه که ی گهره کی خه بات .
- ۲۳ - کاربزی نه مینی عهتار
که ووتنه پشتی گهره کی خه باه وه
- ۲۴ - کاربزی کافی دویمان
که ووتنه خوار باخی شیخ له تیفه وه .
- ۲۵ - کاربزی جووله کان دووکاربزی هه بوو له گهره کی جووله کان به کیکیان لای
که نیشته ی خوارووی جووله کان ، نهوی تریان لای که نیشته ی سهرووه وه بوو .

- ۲۶ - کاريزی خولهی نهر
که وئوته پستی گرده سرونو (گرده گروی) پشت کانه بهرده کا
۲۷ - کاريزی ده باشان .
هر له ناو ده باشان دا دوو کاريز هه بوو .
۲۸ - کاريزی گاقران سهروو کاريزه وشک .
۲۹ - کاريزی غفور ناغای حاجی نهولأ
که وئوته بهینی زهرگه تهو کاريزه وشکه وه
۳۰ - کاريزی زیرينوک :
دوو کاريزه که وتونه ته هم ديوو نهو ديوي ريگا کونه کي هه له بجه وه که
ده چيت بو کافي با
۳۱ - کاريزی سي توان که وئوته بهرده می کافي باوه
۳۲ - کاريزی باشچاوهش که وئوته بهینی گردی سليم بهگ و قرگه وه .
۳۳ - کاريزی هومره کویر : که وئوته نيوان گردی سه یوان و قرگه وه .
۳۴ - کاريزی کافي شه کراو :
که وئوته نهو ديو هومره کویره وه
۳۵ - کاريزی بوگه نه
که وئوته بهردهم شه خسه که ی کاک نه حمه دی بو نغو شه وه
۳۶ - کاريزی حمه ناغای برايم ناغا
له گه ره کي چوار باخ لای ناشی حاجی نه حمه دی مچه سلاق نهو سا ناو باخه کان
بوو
۳۷ - کاريزی مهولانا
که وئوته خوار جووله کانه وه .
۳۸ - کاريزی کافي سارد له خوار سهر شه قامه وه
ناو قه سا بجان ه کونه که .
۳۹ - کاريزی کافي ماسی : که وئوته هم ديو قهره توغانه وه له سه رريگای قهره داغ .
۴۰ - کاريزی نورری بهگ پستی کافي ماسی .
۴۱ - کاريزی کامام له ناو دی ی ولوبه که نيستا که وئوته ناوشاره وه
۴۲ - کاريزی شيخ هه باس هم ديو گرده کي شيخ هه باس .

● کاریز که نده به ناوبانگه کان ●

ئەمەش لیستەی ناوی هەندیک لەو کاریزە ندانەیی که لە کاتی خۆی دا زور بەی ئەو کاریزانە که ناومان بردن ئەمانە بردن هەلیان که ندوون و ئیشیان تیدا کردوون :

- ١ - وەستا حەمە ئەمین .
- ٢ - وەستا کەریمی ئەحمەدی .
- ٣ - وەستا ئیسماعیل کەریم .
- ٤ - وەستا رحیم .
- وەستا حەمە حەیران .
- ٦ - وەستا عەباس .
- ٧ - وەستا حەسەن .
- ٨ - وەستا ئەحمەد .
- ٩ - وەستا عوسمان ئیسماعیل کەریم .

وەجگە لەوانەیی که وەستای کاریز بوون هەندیکی تر هەبوون که وەستای گونج دانان بوون لەوانەش ئەوێ که زۆر ناسراو بوو ناوی وەستا (پیرۆت) بوو .
یەکیکی تریش ناوبانگی دەرکردوو بە دروستکردنی گونج ناوی حاجی سالحی کورە بوو .

سەرچاوه :

وەستا عوسمانی وەستا سماییلی کاریزکەند .

ئاشى ئاۋو شوينەكانى

«ئاش» بۆلادى ۋ شار دىيار دەيەكى بە شارستانىيە، لە زوربەي لاپەرەي مېژوۋى كۆن دا، دروستکردنى ئاش بەدیمەنكى بەيەكەۋە بەستنى شارو لادى، يان كشتوكال ۋ شارستانىتى دادەنریت. ھەر لەبەر ئەمەيە بۆ بەجى ھېتانی ئەو ئەركە لەسەرەتای دروستبوۋنى سلیمانىيەۋە، سود لەو كارىزو پرۇژەي ئاۋە بۆ ئاش دروستکردنىش بېنراۋە.

شارى سلیمانى تاپەيدا بوۋنى ئامېرى ميكانيكى ۋ تەكنىكىي تازە، پيوستى شارى، لەگەنم ھارېن ۋ چەلتوۋك كره كۆردن بە دروستکردنى گەلېك ئاشى ئاۋرایی كرددوۋە.

ھەر لە لاپەرەي يادگاردا چەند لاپەرەش بۆ ئەۋ دیمەنەي ژيان ۋ گورج ۋ گۆلىي شار بەباسى ئاشى ئاۋ بەجى دېلېن.

پیش نهوهی ناشی مه‌کینه بینه شاره‌که‌مانه‌وه زۆر ناشی به‌رد هه‌بوون که به‌ ناوی
کارێزه‌کان ده‌گه‌راند بۆ هارینی گه‌نم و جوو چه‌لتوک

ناوی نه‌و کارێزانه‌و نه‌و ناشانه‌ی که له‌ سه‌ری گه‌راون له‌سه‌ر چاوه‌ی
کارێزه‌که‌وه‌ یه‌ک له‌ دوا‌ی یه‌ک هه‌تا نه‌و نه‌و چه‌وته‌وه‌ ده‌ری شار بۆ ناو شیوه‌کانی
جووله‌کان به‌م شیوه‌یه‌ بوون

۱ - ناوی کارێزی حاجی به‌گه‌ک له‌ سه‌رو گه‌ره‌کی مه‌لکه‌ندی که ده‌ره‌وه‌ی
شاربووه ، له‌ کاتی خو‌ی دا نه‌و ناوه‌ پی‌یان ده‌وت (که‌مپی ئه‌رمه‌ن) چونکه
عه‌سکه‌ره‌ لایه‌یه‌کان که سه‌ر به‌ ئینگلیز بوون مه‌لبه‌ندیان له‌و‌ی بووه‌ ئیستا که
سه‌ری دا‌پو‌شراوه‌ وه‌ بووه‌ به‌ عماراو ، شو‌ینه‌که‌ی به‌رامبه‌ر مرگه‌و‌نی (عه‌لی
که‌مال) ه

ئه‌وکاته‌ که ناوی کارێزه‌که‌ هاتووه‌ به‌ره‌و خوار پاش ماوه‌یه‌ک که نه‌وه‌که‌ ده‌رواته
سی‌ ناشی یه‌ک له‌دوا‌ی یه‌ک دێته‌ به‌ر هه‌ریه‌که‌ی به‌ینیان زۆر نه‌بووه ، وه‌ نزیک بوون
له‌یه‌ک . یه‌که‌م ناشی سه‌روو دووهم ناشی ناوه‌راست سی‌یهم ناشی خواروو
دوا‌ی نه‌وه‌ نه‌وه‌که‌ به‌ره‌و خوار له‌سه‌ره‌تای جاده‌ی ئیبراهیم پاشاوه‌ ده‌ست پی‌ نه‌کات
له‌و دیو جاده‌که‌وه ، له‌وی‌وه‌ دێته‌ خواره‌وه‌ ناشیکی تری دێته‌ به‌ر نزیک کارێزی
دارو‌غاو شه‌خسه‌ فقهیره‌وه‌ (ناشه‌ خه‌رکه‌) له‌وی‌وه‌ ده‌چینه‌وه‌ نزیک تووی قو‌جه‌ پشتی
(دارالط‌لبه‌) ی ئیستا ، ناشیک له‌و‌یدا بووه‌ به‌ ناوی ناشی ره‌مه‌زان ، نه‌وه‌که‌ له‌وی‌وه‌
دا ده‌گه‌ریته‌وه‌ دێته‌ خوار‌ی به‌رامبه‌ر مرگه‌و‌نی (ته‌کیه‌ رووته‌) ده‌رواته هه‌تا ده‌گاته
پشتی گاوران .. له‌و‌ی دا ناشیک هه‌بووه‌ به‌ناوی ناشی گاوران که ئیستاش شو‌ینه‌که‌ی
دیاره ، وه‌ ئهم نه‌وه‌ له‌وی‌وه‌ پ‌رۆیشتووه‌ به‌ به‌رده‌می ما‌لی که‌ریعی عه‌له‌که‌دا بۆ
کو‌لانه‌که‌ی نه‌و به‌ر ، وه‌ له‌و‌ی‌وه‌ له‌به‌رده‌می ما‌لی مه‌لا عه‌لی سه‌رکارێز چه‌وته‌وه‌
به‌رده‌می ته‌کیه‌ی (شیخ مارف) وه‌ له‌و‌ی دا ناشیک هه‌بووه‌ پی‌یان گو‌تووه‌ ناشی به‌ر
ته‌کی‌ وه‌ به‌ناو بانگی‌ش بووه‌ به‌ناشی (حه‌یه‌ ره‌ش) وه‌ نه‌وه‌که‌ چه‌وته‌وه‌ نه‌و به‌ر پشتی
باخی شیخ له‌تیف وه‌ له‌و‌ی دا ناشیکی تر هه‌بووه‌ به‌ناوی ناشی حاجی حه‌سه‌ن
نه‌وه‌که‌ له‌وی‌وه‌ چه‌وته‌وه‌ پشتی کانی دۆمان ئینجا بۆ و‌لو‌وبه‌ بۆ شیوه‌کانی خوار جووله‌کان
هه‌موو زه‌رعانی نه‌و نه‌و به‌و نه‌وه‌ نه‌و دراوه .

که وئوته سه روو یانهی وه زرخی کرئکاران که بهرامبر بهندیخانهیه وه ئیستا عه ماراوه ئهوکاته سهریان گرت و دوو لوولهی ناوی گه وره یان تی خست وه ئاوه که بهو دوو لووله به دا ده هاته خواره وه بۆ ناو مه لکه نندی ، وه پی یان دهوت «جوت لووله» . وه له مه لکه نندی به وه ده چوه ناو شیوه کان .

ئهم دوو لووله به له به هاردا شونیی سهریانگا بووه ، وه ئه و ئاوه له کانی خوی دا ئه پهری به وه ئه و بهر به ته نیشت بهندیخانه دا ده رویشته بۆ لای سه رقه برانی گردی جوگا له سه رته ئای سه ر قه برانه که وه له دیوی ئهم دیو به قه راخ دا ئاوه که ده هاته خواری .. وه له ناوه راستی بهردهم سه ر قه برانه که دا ئاشیک هه بووه به ناوی ئاشه په پروه ، پاشان ئاوه که سه ره و خوار ده بووه وه له کۆتایی سه ر قه برانه که دا ده گه رایه وه وه له ویش دا ئاشیک هه بووه به ناوی ئاشی «حاجی کهریم» بهرامبر شه خسه که ی شیخ جافر . ئینجا تۆزیک ده رویشته وه بۆ جارێکی تر داده گه رایه وه به ره و خوار ده بووه وه بۆ «کانیسکان» وه ئاشیکی تری ده هاته سه ر ری پی یان ده ووت ئاشی «شیخ محمووده» بهرامبر «همامی شیرین» .

له ویشمه وه به ره و خوار ده بووه وه بۆ لای داره سوناوه که خوار کوره خسته که ی حاجی صالحی کوره ، له ویدا ئاشیکی تر هه بوو پی یان ده ووت ئاشی ناو مالان یان ئاشی (حه مه عه لی شه یلک) چونکه ئه و ده مه ئه و ئاشه وانی بووه له بهردهم مائی حه مه قیله ی قه سابه وه ... ئاوه که ده رویشته بۆ ناو مائی «جه مال عیرفان» که ئیستا مائی شیخ لطیف شیخ محمووده ، ئینجا ده پهری به وه ئه و بهر به ژیر مائی مه زه هری ئه حمده ئه فه نندی وه ده رده چوو بۆ ناو مائی حاجی مه جیدی ده باغچی وه له وێ وه ده چوه ماله مه لا کان ئینجا به ره و خوار ده بووه وه به ره و نوری ئاوا ، ئاشیکی ده هاته بهر ری یان به ناوی ئاشی مارف به گگ خوار مائی عه به ده لاک که ده که وینه پشتی به نزنخانه هه ره کۆنه که وه پاشان به ره و خوار ده بووه وه بۆ بهردهمی ده باخانه کۆنه که که ئیستا جینگای به ریده تازه که به وه ده رویشته به ره و خوار به جاده ی مه وله وێ دا تی ده پهری ، ئه و کاته جاده نه بووه له سلیمانیدا ئهم ئاوه به بهردهمی چاچخانه ی

صالحه شیت دا تی ده پیری و بهرو خوار ده بووه بهر دهمی مالی صالحی وشکه
ثاشیک ده هاته بهری نه ویش هر ناشی مارف به گ بووه، هر مولکی
خویشی بووه وه پی شیان دهوت ناشی «خه له یلی» چونکه نهو کاته نهو نافره ته
ناشه وانی بووه.

له وئی وه بهرو خوار ده بووه بو کولانه که ی نهو بهر پیش شه خسه که ی «شیخ
مصطفی» وه ثاشیک ده هاته بهری به ناوی ناشی همه ی نهو ره حمان ناغا، وه
له وئیوه به لای شه خسه که وه تی ده پیری بو ناو باخه کانی چوار باخ وه دوا ناش ده هاته
رئی، به ناوی ناشی «حاجی نه همه دی مچه سلاق» وه له وئیوه ناوه که به ناو
باخچه کان دا ده رویش بو ناو شیوه کانی جووله کان.

۳ - ناوی کاریزی سه رچاوه ی کانیسکان:

نهم ناوه له بهر دهمی مزگه وتی کانی ثاسکان دا دهستی پی ده کرد وه ده پیری یه وه
نهو بهر مالی شیخ عه زیزی خه لیفه وه له وئیوه ده هاته ده ری ده چوه حه وش ی گه وه
پاشان به ته نیشت مالی مه جید ته فندی کانیسکان دا تی ده پیری وه ده چوه ناو
حه وزی جو تیاران. وه له ویدا حه وزیکیان کردبو ژنان جلیان لی دهشت.

وه دوا ی نهو ثاشیکی ده هاته بهر به ناوی ناشی مه جیده فنی کانی ثاسکان هر
له خوار مالی مه جیده فنی یه وه نهو بهرو خوار ده بووه به شوینی جاده که ی ئیستای
به ردهم یانه نه زمرو فرمان به ران وه باخچه ی گشتی، بهرو خوار ده بووه به به ردهم
قه سا بخانه کونه که ی نهو سادا تی ده پیری که له دوا یی دا بوو به مالی موته سه رریف
به شوینی حه وشه که دا ده پیری وه نهو بهر به شوینی جاده ی مهوله وی دا تی
ده پیری.

بو یه که م کولانی پشتی نه قلیانی سه عه ی ته ها کو یی، له وئی دا ثاشیک ده هاته
بهری به ناوی ناشی شه فیق به گ هر له به ردهم مالی شه فیق به گ دا بووه، وه پی ی
شیان دهوت ناشی بهر ته له که، چونکه دار ته لی له نزیکه وه بووه ناشه وانه که ی همه
که چه لی نابوه وه له وئیوه ریک بهرو خوار بوته وه به شوینی غازه کونه که وه ته نیشت
مالی فقی ره شید بهرو خوار بوته وه بو باخه کانی چوار باخ وه له وئیوه بو ناو شیوه کانی
جووله کان.

نی بیی :

ئاوی کاریزی حاجی بهگ و عهزیز ئاغا که له سهرووی شارهوه بهره و خوار بوونه تهوه ههتا شیوه کان ده توانین بلیین سنووری سلطانی له دیوی ئهم دیو کاریزه کانهوه و اتا دیوی ناوهوه ناو شار بووه ... وه له زۆر شوین دا ئاوه که دوو بوون .. له ناو شار .. بهلام شوینی ههردوو کاریزه که که بهره و خوار بوونه تهوه دهشت بووه .. بهلام له زۆر شوین دا که دهلێن بهفلان شوین دا پویشتووه بو زانیو نیشانهی شوینه کهیه ...

ئهو ئاشانهی به ئاوی شیوه کانی ناو شار ئیشیان کردووه ...

له مهیدانی کافرۆشه کانهوه له خوار مهیدانی ماسته کهوه دهست پی دهکات به پشتی مزگهونی خویمخانه کان ههتا پشتی جووله کان ...

۱ - ئاشه گراوی مهیدانی کافرۆشه کان .. لهویوه ئاوه که دهپهیری بهوه نهو بهر ، وه دهرویشته بو بهر مالی صالحی عهزه ی مه مه ند .. وه تی دهپهیری بهره و خوار وه لهوی دا ئاشیک هه بوو : ئاشی ئهمینه فنی مه سرف - پشتی مزگهونی مه لا حسینی پیسه که ندی وه لهویوه ئاوه که دهچووه ناو گه ره کی جووله کان .. وه ئاشیک لهویدا هه بوو به ناوی ئاشی (حه مه کویر) وه دهچووه خوار تر ئاشیکی تر هه بوو هه ره له ناو جووله کان به ناوی ئاشی غولام ئه له وه ئاوه پیسه که له شیوه کانی ناو جووله کانهوه رویشته بو خوار جووله کان .. وه لهویدا دوو ئاش هه بوو هی مه لا عه لی مه لکه ندی بوو .. یه که میان پی یان دهووت ئاشه گه وه وه دووهم پی یان دهووت ئاشی کانی موسه له م .. وه خوار ئهم دوو ئاشه .. دوا ئاش ئاشی عهزیزی کرێخا وه لهوی وه ئاوه پیسه که ده چووه شیوه کانی پشتی جلوله کان .

- ۱- گزړستاني گردی حاجی ټولاً پشني باخی شیخ له تیف .
- ۲- گزړستاني گردی ناوه پاست .
- ۳- گزړستاني گردی سه یوان .
- ۴- گزړستاني گردی شیخ حسینی قازی .
- ۵- گزړستاني گردی گاوران . گزړستاني گاوره کانه .
- ۶- گزړستاني بهرامبر ته کیه پروته .
- ۷- گزړستاني بهر ده می مرگه وټی حاجی مه لاشه ریف له مه لکه نندی .
- ۸- گزړستاني لای شەخسۍ پیر مه سوور له مه لکه نندی .
- ۹- گزړستاني گردی جوگا بهرامبر شەخسۍ شیخ جافر .
- ۱۰- گزړستاني لای شەخسۍ شیخ جافر بهرامبر گردی جوگا .
- ۱۱- گزړستاني گردی فقی یان پشني مرگه وټی کانی ټاسکان .
- ۱۲- گزړستاني لای شەخسۍ شیخ مسته فای شاملی له کانی ټاسکان بازاره بچکوله .
- ۱۳- گزړستاني لای شەخسۍ شیخ ټولاً کولانی بهرامبر حه مامی کانی ټاسکان .
- ۱۴- گزړستاني پشني قه ساغنا و ده باخانه کونه که شونځی ټولوی سواری پشني مالی مونه سر ریف .
- ۱۵- گزړستاني لای شەخسۍ وه یس شونځی مه لبه نندی سو پای عه سکه ری و سانه وی فرشته ی کچان .
- ۱۶- گزړستاني گردی شیخ محی دین پشني موزه خانه که
- ۱۷- گزړستاني گردی شیخ فه تاح بهرامبر گردی شیخ محی دین .
- ۱۸- گزړستاني چوار باخ لای شەخسۍ شیخ مسته فاه خوار مالی حاجی نه حه دکریسی قه سباب

۱۹- گورستانی گردی گۆره جووله که ، گورستانی جووله که کان بووه سهرووگه پره کی جووله کان خوار یاریگای پهروه رده بی .

۲۰- گورستانی لای شه خسی هومه رمه ندان .. له هومه رمه ندان .

۲۱- گورستانی دهشتی سهعه ی بله نزیك قه سابخانه کونه که له سه ره قام .

● قه بر هه لکه نده کان ●

گه پره کی مه لکه ندی

۱- حه مه ی نه مینی مه لی

۲- ده رویش موچه ممد

۳- حه مه سه لیم

۴- شیخ موچه ممدی شیخ نه حه د

گه پره کی گۆزه

۱- حاجی عه لی موچه ممد

۲- که ریبه زه رد

۳- نه مینی مینو

۴- حه مه عه قراوی

۵- عه لی ده رویش نه مین

۶- عوسهانی حاجی عه لی (بابل)

گهره‌کی ده‌رگه‌زین

- ۱ - همه گاسوار
- ۲ - فهره‌جی همه موراد
- ۳ - حاجی نه‌حه خپره
- ۴ - مام بارام
- ۵ - سنایی صالحی ده‌رویش نه‌مین
- ۶ - همه عه‌زیز

گهره‌کی سهر شه‌قام و چوارباخ:

- ۱ - نه‌مین خوله‌ی بووک
- ۲ - فه‌تاحة گوج
- ۳ - علی حوله
- ۴ - حاجی نه‌حمه‌د
- ۵ - نه‌حه چوله
- ۶ - ده‌رویش موحه‌ممه‌د

گهره‌کی کانپسکان :

- ۱ - مه‌لا سابیر
- ۲ - نه‌حه‌ی بله
- ۳ - همه‌ی نه‌حه‌ی بله
- ۴ - همه حه‌یران

شەخسەکانی ناوشارو دەرووشتی

شەخس و پیر

لەلای مسوڵمانان و لای خواوەنانی گەلی ئایینی تر بەشیکە لە (میتۆلۆژیا) و ئەفسانەی کۆن و بەشیکە لەباوەڕی سەر بە ئایینی ئاسمانی لەناو کورددا بە چەشنیکی سەیر میتۆلۆژیا و ئایینی کۆنی پیش ئیسلام و کۆمەڵیک باوەڕی ئیسلامی تێکەڵ بەیەک دەبن و پێوەندی بەگۆڕی شەخس و پیر و پەرەگەزی ئەم دیاردە بە دەدات بەپسپۆرانی خۆی .

لەناو شارۆی سڵمانی و دەرووشتی دا کۆمەڵیک زیارەتگا هەیە کە زۆربەی پیش دروستبوونی شار هەبووە بەدوای رەچەڵەک گەڕانیان دا زۆر زەحمەتە ، ئەمەش ئەوەمان بۆ دەردەخا ، کە پێوەندی خەڵکی ئەم شارە لەسەرەتای دروستبوونی شاردا بە میتۆلۆژیا و باوەڕی پیشووەوە نەبراو .

لەبەرئەوە لەهەر کونجەوێ شونێک و قسێک دۆزراوەتووە کە مەراسیمی ئەو باوەڕەیان تێدا بەجی بێت . بەلگەش بۆ ئەم کۆن تازەکردنەوەی ئەوەیە ، کە تەنیا گۆڕی کەسیکی گەورە وەک «کاک ئەحمەدی شیخ» لەناو زیارەت گاکان دا سەر بە دوو سەد سالی سڵمانی یەو بناغەی روون و ئاشکرای هەیە .

تۆماری ناووشوونی ئەم زیارەتگایانە ، دەبنە بەلگەی ئەم پیرە .

(ع . م . ٥)

له‌شاره‌که‌مان‌دا‌چهند‌شە‌خسێ‌ك‌هە‌یه‌كه‌له‌كۆ‌ن‌دا‌وه‌تا‌ئێ‌ستاش‌ ژ‌نان‌ ده‌چ‌ن‌ بۆ‌ زیاره‌ت‌ كردنی‌ به‌تایبه‌تی‌ كه‌ مند‌آلیان‌ نه‌خۆش‌ بکه‌وتایه‌ . وه‌یان‌ یه‌کی‌کی‌ گه‌وره‌ ده‌یان‌برده‌ سه‌ر‌ شە‌خسه‌که‌و‌ لێ‌ ده‌پاران‌ه‌وه‌ دوعایان‌ ده‌کرد‌که‌ نه‌خۆشه‌که‌ یان‌ بۆ‌چا‌ك‌ بکاته‌وه‌ ، وه‌یان‌ ئه‌گه‌ر‌ که‌سی‌کیان‌ له‌غهریبی‌ بوايه‌ بێته‌وه‌ وه‌یان‌ کچێ‌ك‌ هه‌زی‌ ده‌کرد‌ شووبکات‌ به‌ خۆشه‌ویسته‌که‌ی‌ لێ‌ ده‌پارایه‌ که‌ «مه‌قسه‌دی‌ خۆی‌ حاسل‌ بێت» یان‌ دا‌یه‌کی‌ کو‌رێ‌ك‌ ده‌پارایه‌وه‌ که‌ دلی‌ که‌س‌ و‌ کاری‌ نه‌و‌ کچه‌ی‌ کو‌ره‌که‌ی‌ به‌ته‌مایه‌تی‌ نه‌رمی‌ بکات‌ .. یان‌ کو‌ره‌که‌ی‌ له‌قوتابخانه‌ ده‌ربجێت‌ و‌ زۆرشقێ‌ تر .. تاده‌که‌ ده‌چونه‌ ناو‌ شە‌خسه‌که‌وه‌ به‌ردێ‌کی‌ بچووک‌ی‌ ته‌نک‌ و‌ سافیان‌ ده‌نایه‌ به‌ردی‌ لێ‌واری‌ قه‌بره‌که‌وه‌ .. بکه‌ به‌رده‌که‌ی‌ پێوه‌ ده‌نا‌ نیازی‌ دلی‌ خۆی‌ ده‌وت‌ ، ئه‌گه‌ر‌ هات‌ و‌ به‌رده‌که‌ نووسا‌ به‌ به‌ردی‌ قه‌بره‌که‌وه‌ ئه‌وه‌ گوايه‌ مه‌قسوودی‌ حاسل‌ ده‌بێ‌، ئه‌گه‌ر‌ به‌رده‌که‌ نه‌نووسایه‌ به‌ قه‌بره‌که‌وه‌ ئه‌وه‌ مه‌قسوودی‌ حاسل‌ نه‌ده‌بوو .. به‌وه‌ زۆر‌ دلته‌نگ‌ ده‌بوو .

زوربه‌ی‌ شە‌خسه‌کان‌ ژ‌نان‌ روژانی‌ چوارشه‌ممان‌ ده‌چونه‌ زیاره‌تی‌ به‌تایبه‌تی‌ له‌به‌هارد‌ا‌ وه‌نیمچه‌ سه‌یرانیکیان‌ له‌ پال‌دا‌ ده‌کرد‌ .
ناوی‌ شە‌خسه‌کان‌ له‌ گه‌ره‌که‌کاندا‌

گه‌ره‌که‌ی‌ مه‌لکه‌ندی

- ١- شە‌خسی‌ پیر‌ مه‌سوور : به‌رامبه‌ر‌ مالی‌ عه‌زیز‌ قه‌زاز‌ بۆ‌ (له‌رزو‌ تا) ..
- ٢- شە‌خسی‌ شێخ‌ حه‌سه‌ن : له‌سه‌روو‌ پیر‌ مه‌سووره‌وه‌ .
- ٣- شە‌خسی‌ پیر‌ مه‌حمود : له‌پشتی‌ مزگه‌وتی‌ حاجی‌ حانه‌وه‌ .
- ٤- شە‌خسی‌ شێخ‌ جافر : به‌رامبه‌ر‌ مالی‌ عومه‌ره‌به‌گ‌ی‌ ئه‌حمه‌د‌ به‌گی‌ تاپۆ ..
- ٥- شە‌خسی‌ فه‌قیهه‌ نزیك‌ کارێزی‌ دارو‌غا
- ٦- شە‌خسی‌ پیر‌ موچه‌مه‌د : له‌ناو‌ مالی‌ برامی‌ پیرۆت
- ٧- شە‌خسی‌ کاکه‌لاو : به‌ر‌ مالی‌ حه‌مه‌که‌ری‌ ئاشه‌ گوای ..
- ٨- شە‌خسی‌ شێخ‌ ئه‌حمه‌دی‌ هیندی : به‌رده‌می‌ گرده‌که‌ی‌ به‌رامبه‌ری‌ کارێزه‌ و‌شک .

۹- شەخسى سەيد مەحمود لەقەبرستانی گۆرى فەقىيان لە پشت مەزگەونى
كانيسكانەوه .

۱۰- شەخسى پىرى كۆكە لەبەينى قەرگەو وىلەدەر (بۆكۆكەرەشە) ..

گەرەكى گۆزە

۱- شەخسى ئەسحابە سېى كەوتۆنە ناو گەراجى ئەسحابە سېى يەوه .

۲- شەخسە فەقىرە لەقاوەخانەى سەرچىمەن (بۆ ئازار)

دەرگەزىن

۱- شەخسى ھۆمەرمەندان لەھۆمەرمەندان شۆئى سەيرانگابووه (بۆ ئازار)

۲- شەخسى قازى بەنى پىشى گەرەكى خەبات لای كاريزى ئەمىن عطار
(بۆمندانل بوون) .

۳- شەخسى كانى با سەرگردهكەى «كانى با» بۆ «نەخوشى بادرارى»

۴- شەخسى شىخ محمدى بروسكە لەكۆلانى لای مالى حاجى عبد اللهى شالى .

گەرەكى سەرشەقام و گەرەكى چوارباخ

۱- شەخسى شىخ ئەبۇبەكر : بەردەمى مالى عاصەى كەلەنتەر ، «بۆ شىت و فى»
لېھاننە .

۲- شەخسى شىخ ھەباس خوار جوولەكان و گوندى ولۆوبە وەختى خۆى شۆئى
سەيرانگابووه .

۳- شەخسى شىخ مستەفا خوار مالى حاجى ئەحمەد كرىس .

۴- شەخسى مەلاخدر بەرامبەر مەزگەونى شىخ سەلام «بۆ لەرزوتان»

۵- شەخسى شىخ محى دىن سەرگردهكەى شىخ محى دىن .

۶- شەخس شىخ فەتاح سەرگردهكەى شىخ فەتاح .

۷- شەخسى كاك ئەحمەدى بۇغخوش بەينى جۈلەكانو ئابلاخ ، «بۈكۈكە رەشە» .

۸- شەخسى وەيس شۇيى سەيرانگاي بەھاران بوو بۇ «نيازى دلدارى» ئەم شەخسە لەفولكلورى كوردى دا دەماودەم بەيتى بەسەردا ھەلدراوھ وەك

بابچىنە سەر وەيس بۇ تۆبە كارى
تۆبە لەگشتى غەيرەس دلدارى

لەناو مەنبەندى ھىزى سوپاۋ پىشتى سائەۋىى فرىشتەى كچان ..

۹- شەخسى شىخ مستەفا لەسەر شەقام پىش مزگەۋى مەلا حەسەنى پىسكەنى .

۱۰- شەخسى سەى مەمەد پىشتى مزگەۋى قامىشانى خوارو .

گەرەكى كانىسكان

۱- شەخسى شىخ جافر : پىشتى زەراخە بەرامبەر گردى جۇگا بۇ (ھەموو نەخۋىى يەك) .

۲- شەخسى شىخ ئەۋلا كۆلانى بەرامبەر حەمامى كانىسكان «بۇ لەرزۇنا» .

۳- شەخسى سۆفى غەبەدە بازارە بچكۆلەكۆلانى لاي حەۋشى گەۋرە لاي مالى حەمەى سەكىنە .

۴- شەخسى شىخ مستەفاى شاملى بازارە بچكۆلە لاي مالى شىخ موحەممەدى حاجى سەيد حەسەن بۇ نيازى دل :

۵- شەخسى موحەممەد صالح لەناو مالى شىخ فتح اللەى شىخ پەشىدى تەنەكەچى پىشتى مزگەۋى گەۋرە . بۇ ئازارى ژان .

۶- شەخسى شىخ بزرگ لەناو مالى مەجىد بەگى قادر پاشا پىشتى مزگەۋى گەۋرە .

۷- شەخسى شىخ مستەفا پىشتى دەلەن شەخسەكى ئابلاخ لەمسكىنان لەپىشت مزگەۋى حاجى حەسەنى لۈكە .

باخه کانی ده وروپشتی سلطانی

باخی سه وزه و میوه

شاری سلطانی که خوئی له سه ره تاوه ئاودار بوو ، بو پئویستی شار له سه وزه و میوه ، هه ره نه و نه بووه که پشت به دهبانی ده وری شار بهستی ، به لکو نه و پروژه ی کاریزانی شارو ته نانهت ، پروژه ی (شیوه کانی شار) که جیی مه جاری ئیستا ده گریته وه و هه ره نه و زیرا به کۆنانهش بناغه ی پروژه ی زیرانی شارن .. سوود له وهش بینراوه بو ئاودان و پیگه یاندنی نه و باخانه ی له ناو شارو ده ورو پشتی شاردن بوون .

به م جوړه شاری سلطانی تانیوه ی به که می نه م سه ده ی بیسته مهش ، هه ره به ری و شوینی سه ره تای دامه زرانده نا ، به هوئی نه و باخ و بیستانانه وه به کی له سه وزه و میوه نه ده که وت .

(ع . م . ن)

پو يادگار ناورى ټولو باخانهو شميرن و باخهوانيان دهنوروسين ، که لهم دورو سده سالهدا باهښکي زوريان پو شار هه بوره ..
 ناوه کابيش زوريه ي ټولو ناروانه ن که پي يان به ناو بانگ بورن .

ناوۍ باخه کان	باخه وانه کان	شونځۍ باخه که
۱- باخي شينخ له تيف	ټول کدرم	له گره کي دهرگرزين
۲- کارپزي حاجي مهلا علي	نه حه ي حسين	له گره کي خه بات
۳- باخي شينخان دوانن	۱- نه حه ي حه ليم	شونځۍ قه سايخانه ي
	فه ناخي حاجي نه سه	کون
	ب- حه و برابر	
۴- باخي سه ي حه سمن	سنان ي مام مه محمود	له گره کي سرشه قام
۵- باخي حاجي صالح ي قاسم	حاجي دهر و پش ره حيم	
۶- باخي حاجي سه عياضا	حسني برايم ناغا ثي جاري کرد بوره	له پش ي جوله کان بوره
۷- باخي کافي موه لم	حاجي سعيد هوه و کوره کافي	له دهر و پش ي جوله کان
	علي فانه ي عه لا ور	قه سايخانه ي تازه
	حاجي مه محمود	

چوار باخ

مام حه‌مه نهمین‌ک‌مه‌مشهور

بور به‌شیره کوله لگه‌ل

علی ده‌ولت

کاتیسکان

حاجی سه‌عید علی‌قبادو

حاجی صاللی برای ئیچار یان کرد بور

غفوروی خه‌جلی

له‌خوار جور له‌کان

حاجی عدول و نه‌سینی مریم و

ئیساعیل صاللی ده‌ولت

مه‌جید به‌گ

ده‌رویش به‌مه‌زان

شونقی زانگور خه‌سته‌خانه‌که

حاجی صاللی و حه‌مه علی

له‌ولویه لای حاجاره

حه‌می مولا نه‌حه‌مد

حاجاره‌وی ئیستا

عه‌بی شامو حه‌مه‌دو

لای سه‌په‌ره‌که‌ی

حه‌می مولا نه‌حه‌مد

رینگای عه‌ریه‌ت

کاکی سئان و

غفور ی مام شریف

له‌سر پیتی قه‌ج‌ج‌ج‌ج‌ج

عه‌بدولای حاجی وه‌جیم و

نه‌سینی حاجی وه‌جیم

۸- بانخی حه‌مه ناغای

ئیرام ناغا

۹- بانخی کاتیسکان

۱- بانخی خه‌جه خانی

۱- بانخی خورگه‌ی

خواروو

۱۲- بانخی مه‌جید به‌گ

۱۳- بانخی فاتیق به‌گ

۱۴- بانخی ولویه

۱۵- بانخی کانی کامام

۱۶- بانخی زیرینک

۱۷- بانخی کانی ماسی:

۱۸- بانخی کانی دزمان

خوار قدره توغان-
لای کانی با
لای توڭه

بەر توڭه وونی مەلکەندی

بەردەمی ئاوی خورگە
پشتی کانی گۆمە
بەردەمی هەواره بەرزە
تووی مەلیکی

پێستا

هەواره بەرزە
لای داروغا
بەرەو ئوردووتر

حەمە رەشید حەمە سەعید
حاجی قادری کا بچکۆل
خێلی حاجی سەعید

توڭه یی

مارفی دەرۆیش مەحمودو

شیخ حەمە مارف

حاجی غەفوری باخەوان

حاجی فتح الله

حاجی ئەسینی مەلکەندی

رەئوفی حاجی پەجمو

عارفی حاجی بارام

حەمە ی هەسەن توڭه یی

حاجی حەمە سوور

۱۹- بانجی چارەشە
۲۰- بانجی سێ توان
۲۱- بانجی کاربیری

بارچارەش

۲۲- بانجی مەلکەندی

۲۳- بانجی مولانا

۲۴- بانجی گۆم دۆل

۲۵- بانجی حاجی بەگ

۲۶- بانجی کاربیری

تووی مەلیک

۲۷- بانجی شێخە بچکۆلە

۲۸- بانجی حاجی حەمە

سوور

لای گردی مام‌یاره

په‌سوله درېزی باخه‌وانو

۲۹- باخی کارېزی

لای خانوه

مام غه‌فور

وه‌شاه‌ریف

قوره‌کان

مارف حاجی سه‌عیدو

۳۰- کارېزی حاجی

پشتی حاجی حان لای

صالحی چاپچی

سه‌عیدی جولا

شخصه‌کی شیخ جافر

حاجی نه‌جم

۳۱- باخی دارو‌غا

سدرچاره

حاجی ره‌ثورف وه‌جم

باخه‌وانی کارېزی تووی مه‌لیک

شیخی

پېنگه لم باخانه باخی تره‌ه‌بوو ، له‌ناو شارددا وه‌کو باخی پوره‌ه‌گی شونځی ناشی نه‌له‌کتریکه‌کوو شونځی مرگه‌ونی نه‌کېدروونه‌و
مرگه‌ونی شیخ مه‌حموددی قهره چیوار (چوارباخ) وه‌شونځی بیناکه‌ی ترفیق قزاز وه‌ه‌ندلی شونځی تریش .

مزگه‌وته‌کان

ماموستا مه‌لا موچه‌مه‌دی قزلبی ده‌رباره‌ی مزگه‌وته‌کانی سلطانی نووسیبی به له‌هه‌ر گه‌ره‌کیک دا له‌گه‌ره‌که‌کانی شار (جوله‌کان) نه‌ییت چه‌ند مزگه‌وت هه‌به‌که له‌زه‌مانی بابانه‌کان دا دروست کراون ، بینا‌کانیان نه‌قش و پازاندنه‌وه‌یان تێدانین ، هه‌رچه‌نده‌ دیمه‌نی ده‌ره‌وه‌یان جوان و به‌ره‌ونه‌قن . بناغه‌ی مزگه‌وته‌کان له‌به‌ر‌دو گه‌چن ، هه‌ر مزگه‌وته‌ هه‌ره‌مێکی بۆ نوێژ‌کردن و ژووریکی بۆ که‌ له‌په‌لی مزگه‌وته‌که‌ تێدا به‌ ، له‌گه‌ل چه‌ند ژووری تر بۆ ژیان و گوزه‌رانی پۆژو شه‌وی فه‌قی‌کان ، که‌ له‌وێدا ده‌ژن و ده‌نوو و ده‌ور ده‌که‌ونه‌وه ، هه‌روه‌ک ژووریکی تر بۆ موده‌ن پس‌دانراوه‌که‌ له‌وی دا خه‌ریکی خوێندنه‌وه‌و ده‌رس و ته‌هه‌به‌ ، هه‌وشه‌ی هه‌ر مزگه‌وته‌ باخچه‌به‌کی جوان و په‌نگین و جوگه‌ ئاوێکی تێدا به‌ ، که‌ ئاوه‌که‌ی ده‌رژنه‌ هه‌وزیکی سازگاره‌وه‌و خه‌لکی لێ ده‌خۆنه‌وه‌و ده‌ست نوێژی تێدا ده‌شۆن ، ته‌مه‌ش له‌سه‌ر مه‌زه‌به‌ی ئیامی شافعی به‌که‌ ده‌لی ئاوه‌که‌ قولله‌تین بێ پس‌ناییت .. به‌لام ته‌م هه‌وزانه‌ ئه‌وه‌نده‌ به‌کار هێناون پیاو ئیتر قیزیان لێ ده‌کاته‌وه‌ .

مه‌سه‌ره‌فی مزگه‌وت و مه‌دره‌سه‌و فه‌قی و مووچه‌ی مه‌لا هه‌موو له‌سه‌ر بابانه‌کان بوو ، که‌ زۆر به‌خشنده‌ له‌وه‌قفو له‌پاره‌ی خۆیان مه‌سه‌ره‌فی ته‌م مزگه‌وتانه‌یان ده‌کرد .

پێره‌و وابوو هه‌ر فه‌قی به‌که‌ خوێندنی ته‌واوبکرده‌به‌ ئیجازه‌ی له‌مه‌لا وه‌رده‌گرت و به‌ینی توانای خۆی له‌مزگه‌وتێک دا داده‌مه‌زراو مووچه‌ی بۆ ده‌په‌ریه‌وه‌ .

پاش له‌ناو چوونی بابانه‌کان خه‌لکی گه‌ره‌که‌ مه‌سه‌ره‌فی مزگه‌وت و مه‌دره‌سه‌و فه‌قی و مووچه‌ی مه‌لایان گرت ته‌ستۆ له‌زه‌کات و خه‌یروخه‌یرات ته‌م کاره‌ به‌جی ده‌هێنا بروانه‌ محمد‌القرلبی - التعریف بمساجد السليمانية ومدارسها الدينية .

بغداد ۱۹۳۸ ص ۳۲ ، ۳۳

ئەمە دەربارەى سەرەتا بوو ، بەلام تادواى دەولەتى عوسمانى و سەرەتاي دەولەتى عىراق ئەم پېرەوى دواى بەردەوام بوو ، ئىتر لەدەورى دروستبوونى حۆكەمەتى عىراقەو وەردە وەردە مەزگەوتەکان و وەقف و ئەركيان کەوتە دەس دائىرەى ئەوقاف .

لەسلەمانى دا مەزگەوت دەورىكى گەورەى لەزبانى خەلک دابوو . شونى خواپەرستى و خویندن و کۆبونەوى خەلک بوو . هەرەك سلەمانى لەو شارە کەمانەبە کە پەرسەى مردووى بۆ پياوانى هەمىشە لەمەزگەوت دادەگىرتەبەلام پاش نووسىنى ئەو کتەبە ژمارەى مەزگەوت لەگەل فراوان بوونى شاردا زىادى کردو دروستکردنى جىگەى تايەبە لەهەر مەزگەوتەدا بۆ پەرسە بوو بەپېرەوىكى تازە .

بەپەى توانا چەند لاپەرەبەك لەناوو زانىارى دەربارەى مەزگەوتەکانى سلەمانى دەکەين بەيادگار ...

(ع . م . ن)

لە کتەبەى ماموستا قەلجیدا باسى مەزگەوت هەبە.

مزگه‌وته‌کان

۱ - دامه‌زرنه‌ری مزگه‌وت

۲ - ناوبانگی مزگه‌وته‌که .

۳ - دابه‌ش‌کردنی مزگه‌وته‌کان به سەر گه‌ره‌که‌کان‌دا

۴ - ناوی ئیام و خه‌تی‌ب و موده‌ڕ یسه‌کانی مزگه‌وته‌کان .

نێ‌یینی

بلا‌ۆ‌کردنه‌وه‌ی ته‌ریقه‌تی قادری و نه‌قشه‌بندی له‌ ناوچه‌ی سلطانی ..

۱ - ته‌ریقه‌تی قادری بلا‌ۆ‌که‌ره‌وه‌ی شیخ ماری نۆدی‌یه ...

۲ - ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌بندی بلا‌ۆ‌که‌ره‌وه‌ی مه‌ولانا خالیده

له‌ مزگه‌وته‌کان‌دا ته‌کیه شونیی قادری‌یه و .. خانه‌قاش شونیی نه‌قشه‌بندی‌یه

هه‌روه‌ها ده‌رویشه‌کان له‌ ته‌کیه‌کان‌دا زکریان ده‌کرد به‌ ته‌زییحی ده‌نگ گه‌وره‌ی

(۱۰۱) دانهی به‌لام صوفیه‌کان له‌ خانه‌قا‌کان‌دا ورده به‌رد به‌کۆمه‌ل دانراون هه‌ر

صوفیه‌ک صد دانهی لی‌دینیت وه‌زیکری خۆی پی‌ده‌کرد .

۱ - شیخ ماری نۆدی که بلا‌ۆ‌که‌ره‌وه‌ی ته‌ریقه‌تی قادری یه ، زاناو شاعیرو

پیاوچاکێ ئاین و به‌ناو بانگی‌کۆرده ، باپیره‌گه‌وره‌ی شیخ مه‌حمودی نه‌مه ..

ناوی سه‌ید محمه‌د ناسراو به‌ (مه‌عروف) کۆری سه‌ید مسته‌فا کۆری سه‌ید

ئه‌حمه‌ده وه‌ باپیره‌ی سیانزه هه‌مینێ سه‌ید عیسا‌ی به‌رزنجی‌یه کۆری بابا عه‌لی

هه‌مه‌دانی ، له‌ دی‌ی نۆدی له‌ شارباژێر له‌ سا‌لی ۱۱۷۵ ک له‌ دایک بووه وه‌ له‌

سا‌لی ۱۲۵۴ ک له‌ سلطانی کۆچی دوا‌ی کردوه و له‌ گردی سه‌یوان نێ‌زاوه

ناوبراو پتر له‌ ۵۰ کتیی ئاین و ئه‌ده‌بی بو به‌جی هێشتووین و زۆریان له‌

کتیبه‌خانه‌کانی ده‌ره‌وه‌و ناوه‌وه ماون و وا سەر له‌ نوێ لی‌ژنه‌یه‌ک خه‌ریکی

چاپ‌کردنه‌وه‌ی هه‌مووین .

۲ - مه‌ولانا خالیدی نه‌قشه‌بندی

بلا‌ۆ‌که‌ره‌وه‌ی ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌بندی‌یه . ناوی (ضیاء الدین خالیدی کۆری

ئه‌حمه‌دی کۆری حسین) ی مکاییلی یه له‌ عه‌شیره‌تی جافه‌و له‌ سا‌لی ۱۱۹۳ ک له‌

قه‌ره‌داخ ها‌تۆته‌ دنیاوه . ئه‌م زاته به‌ریزه پۆشنیرو عالمیکی به‌رزو به‌ترخی کورد بووه‌و

گه لیک خزمه تی زوری ثابین و زانستی کردووه و به چەندان زاناو هەلکەوتووی
پی گه باندووه .

گه لیک کتیی به نرخی بۆ به جی هینتوین . زۆر ولات گه پراوه وهك ئیران و
تورکیا و هیندستان و ئهفغانستان له سالێ ١٢٢٨ ك له سهرا داواکاری چەند زانایهکی
شام چوو بۆ ئەوی وه له شهوی ههینی ٢٨ شهوال سالێ ١٢٤٢ ك به نهخوشی ناعوون
کوچی دواي کرد وه له ولاتی شام نێزراوه .. وه گوهمه زیکي جوان و نایابی له سهرا
چپای قاسیون ژوور گه په کی کوردان (تاخی کرمانج) بوکراوه .

له بهرگرتگی ئەم باسه که لکمان لهم سهراوانه ی خواره وه وه رگرتووه

١ - التعریف بمساجد السليمانية ومدارسها الدينية ... نویسی مهلا محمدی قزلیجی
سالێ ١٩٣٨ م .

٢ - میژووی سلیمانی و ولاتی نووسینی زانای به ناوبانگ میژوونوس ئەمین زهکی
به گک .

٣ - شاری سلیمانی له لایه نه بریوه به رایه تی ناوخۆ .. نووسینی شیخ محمدی خال
سالێ ١٩٦١ م .

٤ - شیخ محمدی شیخ خالدی شیخ احمد امامی مرگه وتی شیخ یوسف .

٥ - شیخ فتح الله شیخ رشید .

مرگه وته کان

گه ره کی مه لکه ندی

١ - مرگه وتی مه لکه ندی به ناوبانگ بووه به مرگه وتی ته که ی وسوو پاشا له زه مان
بابانه کان دا . دامه زینه ری به خه لکی دی ی مه لکه ندی پیش دروستکردنی شاری
سلیمانی ..

- ئىمام و مودەرىسەكان -

- ۱ - مەولانا ئىبراھىم لەكاتى دروستکردى سەلتانى دا ..
- ۲ - مەلا عەبدول رىحانى تۇتشى (موفىى سەلتانى) زەمانى ئەحمەد پاشا
- ۳ - حاجى مەلا ئەحمەدى كۆپى مەلا عبد الرحمن تۇتشى موفىى سەلتانى) دواى باوكى ۱۲۲۷ ك - ۱۳۰۲ ك .
- لەم دواى يانەش بەبىرەوهرى خەلك .
- أ - شىخ حمە مارق .
- ب - مەلا موحەممەدى كوستەنى «شەل» .
- ۲ - مژگەوتى حاجى حان دامەزرىنەرى حاجى ئەحمەد (أحان) پياونكى دەولەمەندبوو لەزەمانى بابانەكان لەقەلأچالانەوہ هاتوتە سەلتانى و ئەم مژگەوتەى دروستکرد .

ئىمام و مودەرىسەكانى

- ۱ - شىخ رەسوولى شىخ موحەممەد بەناوبانگ بوو بە(پلاوخۆر) لەدوا سالانى چەرخى سىانزە ھەمىنى كۆچىدا ، كۆچى دواى كردووہ .
- ۲ - شىخ عەلى و شىخ ئەحمەد كۆپرانى شىخ رەسوول .
- ۳ - شىخ مستەفاو شىخ مارق كۆپرانى شىخ ئەحمەدى شىخ رەسوول .
- ۴ - شىخ لەتىفى كۆپرى شىخ عەلى (ئىمام بووہ) .
- ۵ - مەلا عەبدول كەرىمى مودەرىس ۱۳۲۳ ك .
- ۳ - مژگەوتى شىخەلى (شىخ عەلى) .
- لەپىنشدا بەناوبانگ بوو بەمژگەوتى مەلا ئەمىنى مام رۆستەم دامەزرىنەرى حاجى ئەولائى ھەمە كەركووكى باوكى حاجى مەلا سەعید كەركووكى زادەبە ...
- ئىمام و مودەرىسەكانى .

- ۱ - مهلامه محمود کوکړی .
- ۲ - مهلا نهمینی مام روښتم .
- ۳ - شېخ علی شېخ محمد به (شېخهلی پېر) به ناولېگ بووه .
- ۴ - مهلا عه بدوللا .

مزرگه وټی بن ته به قی هرمنی

- دامه زرينه ری سلټان پاشايه ..
- ټپام و موده پېر بښه کانی .
- ۱ - حاجی مهلا نه حمه دی هرمنی .
  - ۲ - حاجی مهلا صالحی کوری .
  - ۳ - مهلا فتح اللهی پاوه بی .
- مزرگه وټی سید نه حمه دی نه قیب .
- دامه زرينه ری سید نه حمه دی میره سووری نه قیه

ټپام و موده پېر بښه کانی

- ۱ - سید نه حمه دی نه قیب ۱۲۸۰ - ۱۳۲۷ ل .
  - ۲ - مهلا موحه مدهی رهش .
  - ۳ - مهلا شېخ عزیززی سابلخی .
  - ۴ - مهلا موحه مدهی چروستانی .
  - ۵ - سید عارف نه بو بکر .
- گهره کی گوریه
- ۱ - مزرگه وټی شېخ نهمینی خال .
- دامه زرينه ری مهلا مسته پای کوری مهلا شه مسه دینی کوری مهلا عسانه ،
- له سرده می ټپولم پاشادا له کاتیکا که فدلچوالانیا گواستونه وه بو سلټانی
- داروپه ردووی مزرگه وټه کی تریان هیناوه له م مزرگه وټه دا به کاریان هیناوه .

ئىپام و مودەپرسەكانى

- ۱ - مەلا مستەفاي كۆپرى مەلا شەمسەدىنى كۆپرى مەلا عوسمان .
- ۲ - مەلا ئىسماعىلى كۆپرى مەلا مستەفا كۆپرى مەلا شەمسەدىن .
- ۳ - شىيخ موحەممەدى خال كۆپرى مەلا ئىسماعىل .
- ۴ - حاجى شىيخ ئەمىنى خال ۱۲۶۰ - ۱۳۵۰ ك .
- ۵ - شىيخ موحەممەدى خال كۆپرى شىيخ عەلى كۆپرى حاجى شىيخ ئەمىن .
- ۶ - كەشىيخ موحەممەدى خال بوو بە قازى چەند مەلای تىر بوون بە ئىپامى مەزگەونەكە
وہك مەلا مصطفى .

- ۲ - مەزگەونى شىيخ موحەممەدى بەرزىنجى
دامەزرىنەرى حسينى عزيزى جولا بىنا ئەكەى كىردووه ئىنجا لەگەل ئەھلى
كەپەك تەواويان كىردووه .

ئىپام و مودەپرسەكانى

- ۱ - شىيخ موحەممەدى بەرزىنجى لەدوای جەنگى بەكەمى جىپانى وەفائى كىردووه .
- ۲ - سەيد عەلى كۆپرى شىيخ موحەممەدى بەرزىنجى .
- ۳ - شىيخ نەجمەدىنى شىيخ شەمسەدىن .
- ۳ - مەزگەونى سەيد حەسەن .
- دامەزرىنەرى عەبدول رەحمان پاشاى بابان بووه .

ئىپام و مودەپرسەكانى

- ۱ - مەلا عەبدوللاي رەش .
- ۲ - شىيخ مۇستەفاي مۇفى كۆپرى بابا رەسوول .

- ۳ - سهید موحه‌ممدی کوپری شیخ علی بابا ره‌سول.
- ۴ - سهید حسن کوپری شیخ علی بابا ره‌سول.
- ۵ - حاجی مه‌لا مسته‌فای کوردی.
- ۶ - سهید غه‌فور.

- ۴ - مزگه‌وتی هه‌مزاغا بابیری حاجی توفیق پیره‌میرد.
- دامه‌زرینه‌ری سه‌ره‌کی بووه.

لپام و موده‌پرسه‌کانی

- ۱ - مه‌لا نه‌حمه‌دی صائب.
- ۲ - ره‌توف صائبی کوری مه‌لا نه‌حمه‌د.
- ۳ - مه‌لا مه‌عروف وه‌جی (باوکی په‌مزی ی شاعیر).
- ۴ - مه‌لا عه‌بدول په‌حیمی عه‌زیزی مه‌ریوانی.
- ۵ - مزگه‌رتی شیخ بابا علی : له‌پیش دا به‌ناوبانگ بووه به‌مزگه‌وتی شیخ عه‌بدول په‌حافی شیخ نه‌بویه‌کر دامه‌زرینه‌ری عه‌بدول ره‌حانی پاشای بابان بووه..

لپام و موده‌پرسه‌کانی

- ۱ - سهید عه‌بدول که‌ریمی سهید علی به‌رزنجی : که به‌شیخ عه‌بدول که‌ریمی کاسه‌وکه‌وچک ناوبانگی ده‌رکردوو. له‌سالی (۱۲۱۳) ک کۆچی دوانی کردوو له‌گه‌ردی ناوه‌پراست نێزاوه.
- ۲ - مه‌ولانا خالیدی نه‌قشبه‌ندی ۱۱۹۳ - ۱۲۴۲ ک.
- ۳ - موحه‌ممه‌د فه‌یزی زه‌هاوی (موفقی به‌غداد) ۱۲۰۸ - ۱۳۰۸ ک.
- ۴ - شیخ عه‌بدول په‌حانی شیخ نه‌بویه‌کر.
- ۵ - شیخ بابا علی ۱۲۷۵ - ۱۳۵۹
- ۶ - شیخ نووری شیخ بابا علی ۱۳۰۵ ک - ۱۹۵۶ م.

۶ - مزگهوتی شیخ جلالی قهره داغی (قہزازه کان) دامہ زرتنہری حاجی عزیز
خہبات بوہ ..

نبام و مودہ پرسیہ کانی

- ۱ - شیخ جلالی قهره داغی ۱۲۹۵ - ۱۳۵۰ ک .
  - ۲ - شیخ موحہ ممہدی کوپری شیخ جلالی قهره داغی .
  - ۷ - مزگهوتی موفی .
- دامہ زرتنہری مہلا مہممودی پیر حسہنی باوکی مہلا ٹحمہدی چاومار لہ
پیش دا نبام و مودہ پرسی بوہ .

نبام و مودہ پرسیہ کانی

- ۱ - مہلا ٹحمہدی چاومار (موفی سلانی) (۱۲۲۰ - ۱۲۸۸ ک) .
- ۲ - حاجی مہلا موحہ ممہد ٹمین کوپری موفی سلانی (۱۲۵۰ - ۱۳۱۵ ک)
- ۳ - عہدول عزیز موفی (موفی سلانی) ۱۲۸۸ ک ۱۹۴۷ ز .
- ۴ - مہلا مہممود (بیخود) ۱۲۹۸ ک ۱۹۵۵ ز .

- ۸ - مزگهوتی تکیہ رووتہ گوڑہ .
- دامہ زرتنہری شیخ علی تالہبانی بہارہی خہلکی دروست کراوہ

نبام و مودہ پرسیہ کانی

- ۱ - شیخ علی تالہبانی .
- ۲ - شیخ نووری شیخ بابا علی .

۹ - مزگهونی شیخ موحه‌م‌دی ئالەکی (ناوبازار) . دامه‌زریته‌ری عه‌زیز ئاغای
مه‌سره‌ف له‌زه‌مانی ئه‌حمه‌د پاشای بابان‌دا ، مه‌سره‌ف که‌ری پاشابووه ..

ئپام و موده‌پرسه‌کانی

- ۱ - شیخ موحه‌م‌دی ئالەکی .
- ۲ - مه‌لا عارفی ئه‌مینى جه‌فار .
- ۳ - مه‌لا عارفی ئه‌مینى وه‌سمان .
- ۴ - مه‌لا غه‌فوری چه‌قزی .

گه‌ره‌کی ده‌رگه‌زین

- ۱ - ته‌کیه‌ی شیخ مارف
دامه‌زریته‌ری حاجی به‌گ له‌ سالی ۱۸۴۵ زینا‌کراوه ، له‌ سالی ۱۹۸۰ ز به‌ر
جاده‌سی مه‌تری به‌که‌ که‌وتوووه‌ پوختی‌راوه .
  - ۱ - شیخ مارف له‌ سالی ۱۳۰۴ ک به‌رره‌حه‌قی خودا چوووه .
  - ۲ - شیخ سه‌عیدی شیخ مارف
  - ۳ - شیخ ره‌ئوفی شیخ سه‌عیدی شیخ مارف .
  - ۲ - مزگه‌ونی شیخ عه‌بدولای هه‌ولیری (شیخ ئه‌ولای) «مزگه‌ونی دووده‌رگا»
دامه‌زریته‌ری سه‌ید عه‌بدول قاده‌ری به‌رزنجی به‌که‌ ریکه‌ونی سالی ۱۲۳۱ ک بووه .
- ئپام و موده‌پرسه‌کانی
- ۱ - مه‌لا موحه‌م‌د
  - ۲ - شیخ ئیسماعیل
  - ۳ - شیخ ئه‌ولای هه‌ولیری کوری شیخ ئه‌حمه‌د
  - ۴ - مه‌لا محمه‌د ئه‌مینى بالیکده‌ری
  - ۵ - حاجی مه‌لا ئیسماعیل
  - ۶ - حاجی مه‌لا عینایه‌ت

۳ - مزگه‌وتی شیخ عه‌بدول ره‌حجانی عازهبانی (هه‌لاجه‌کان) دامه‌زرتنه‌ری مه‌حموود
پاشای بابان بووه ..

نیام و موده‌ریسه‌کانی .

۱ - حاجی مه‌لا ره‌سوول

۲ - مه‌لا موحه‌مه‌د صالحی کوری حاجی مه‌لا ره‌سوول

۳ - شیخ عه‌بدول ره‌حجانی عازهبانی

۴ - سه‌ید نه‌حمه‌دی شیخ عه‌بدول ره‌حجانی عازهبانی

۴ - مزگه‌وتی مه‌لا‌عه‌لی نیزامی

مه‌لا عه‌بدول ره‌حجانی ره‌سوول تا‌غا دایمه‌زراندووه

نیام و موده‌ریسه‌کانی

۱ - مه‌لا‌عه‌لی نیزامی

۲ - شیخ قادری سته‌بی

۳ - مه‌لامه‌حموودی حاجی‌عه‌لی (حاجیه‌لی)

۴ - مه‌لامه‌حموودی مه‌لا نه‌وره‌حجانی ده‌رمان کوت نه‌م مزگه‌وته سالی ۱۹۸۰

به‌رجاده‌سی مه‌تری‌یه که که‌وتووه له‌نه‌نجام دا‌روخیزاوه .

۵ - مزگه‌وتی شیخ له‌تیف

دامه‌زرتنه‌ری شیخ عه‌بدول که‌ریبی شیخ قادری سته‌بی ، له‌پیش دا

به‌ناوبانگ بووه به‌مزگه‌وتی شیخ عه‌بدول که‌ریبی سته‌بی . دیسان نه‌م

مزگه‌وته سالی ۱۹۸۰ که‌وتووه به‌رجاده‌سی مه‌تری‌یه که‌و بوخواوه

نیام و موده‌ریسه‌کانی

۱ - شیخ عه‌بدول که‌ریبی شیخ قادری سته‌بی

۲ - شیخ له‌تینی شیخ عه‌بدول که‌ریبی سته‌بی

۳ - حاجی مه‌لا جه‌لالی مه‌لا‌حه‌سه‌ن

۶ - مزگه‌وتی شیخ له‌مینی قه‌ره‌داخی

میری بابانه‌کان دای‌مه‌زراندووه له‌کافی خۆی دا‌به‌ناوبانگ بووه به‌مزگه‌وتی

(شیخ مارفی قه‌ره‌داخی) ..

نیام و موده پرېسه کانی

- ۱- شیخ ماری شیخ هومر کورې عېدول له تېنی گه وړه ..
- ۲- شیخ عېدول پرهانی کورې شیخ ماری
- ۳- شیخ نه مینی قهره داخی برای شیخ عېدول پرهان بووه
- ۴- شیخ ماری شیخ نه مینی قهره داخی
- ۵- شیخ مسته فای شیخ ماری قهره داخی نه م مژگه وته وه ختی خوی خانه قابووه ، جیگه ی نه قشبه ندی بووه .
- ۷- مژگه وتی حاجی مهلا ره سوول

دامه زرينه ری (باش چاوه ش) بابیری همه پاشای نه وړه حان ناغایه ، نه مژگه وته به رجاده که ووتوه ، شوینه کی فولکه کی (نالی) به سالی ۱۹۶۱ به رجاده که ووت .

نیام و موده پرېسه کانی

- ۱- حاجی مهلا ره سوول ۱۲۸۰ - ۱۳۳۸ ک
- ۲- مهلا مسته فای حاجی مهلا ره سوول ۱۳۲۴ ک - ۹ - ۱۲ - ۱۹۶۳
- کوچی دواي کردووه ، ناوبراو شاعیرو نوسر بووه (صه فووت) .
- ۸- مژگه وتی خانه فای مهولانا خالد
- دامه زرينه ری مه محمود پاشای عېدول پرهان پاشا بووه . نیام و خه تیب ه و موده پرېسه کانی .
- ۱- مهولانا خالدی نه قشبه ندی ۱۱۹۳ - ۱۲۴۲ ک
- ۲- شیخ ماری
- ۳- مهلا موسی
- ۴- شیخ عومهری قهره داخی
- ۵- مهلا عېدول لای چروستانی موده پرېس بووه .
- ۶- که سالی ۱۹۵۶ کرا به شوینی نویزی جومعه ، مهلا مسته فای حاجی مهلا ره سوول (صه فووت) به که م خه تیبی خانه قابووه .

گه یکی سرشه قام و چوارباخ

- ۱ - مزگهونی حاجی مهلا عهزیز : له پشدا به ناوبانگ بووه به مزگهونی مهلا حه مه
ته مینی بالیکده ری . حاجی مه محمود رهش دایمه زرانده .
نیام و موده پرپسه کانی
- ۱ - مهلا عه بدوللا سوور ۲ - مهلا حه مه ته مینی بالیکده ری ۱۲۷۰ - ۱۳۳۰ ک .
- ۳ - حاجی مهلا عهزیز که سالی ۱۳۳۵ کۆچی دواپی کردووه .
- ۲ - مزگهونی شینخ حسینی قازی
دامه زرتنه ری حاجی مهلا عه بدول رهحانی (کانی که وه) بووه

نیام و موده پرپسه کانی

- ۱ - شینخ حسینی قازی ۱۲۲۵ - ۱۲۹۲ ک .
- ۲ - حاجی مهلا عه بدول رهحانی کانی که وه پی له دواپی جهنگی به که می جیهانی
کۆچی دواپی کردووه .
- ۳ - مهلا عه بدول رهحانی کۆل .
- ۴ - مهلا عه بدولواهیچ

- ۳ - مزگهونی خانه قای حاجی مهلا عه لی مهلا وه سمان
دامه زرتنه ری حاجی په سوولی حه مه ئاغای گوروون بووه
نیام و موده پرپسه کانی
- ۱ - مهلا عه سمان یان مهلا وه سمان له دواپی دا ته م نیامه مه زنه که شاعیریکی
ناودارپشه ههستی به گه وره کردنی مزگهونه که کردو کردی به خانه قا
- ۲ - حاجی مهلا عه لی مهلا وه سمان
- ۳ - مهلا صالحی برای مهلا عه لی
- ۴ - مهلا ته حه دی مهلا صالح .
- ۴ - مزگهونی قامیشانی خواروو

دامه زرينه‌ری حاجی ره‌سول تاغال بووه

نيام و موده پريسه‌کافی

۱- مه‌لا قادری ده‌نگ گه‌وره

۲- مه‌لا صالحی کورده

- مزگه‌ونی مه‌لا غه‌فور

دامه زرينه‌ری بابانه‌کان بوون

نيام و موده پريسه‌کافی

۱- مه‌لا نيراهيم

۲- مه‌لا عه‌لی مه‌لا نيراهيم

۳- مه‌لا غه‌فوري مه‌لا عه‌لی مه‌لا نيراهيم (باوکی نه‌جمه‌دين مه‌لا)

۴- مه‌لا عه‌لی داريکه‌لی

به‌لام نهم مزگه‌وته روخواوه حاجی فهرج که خه‌لکی گه‌ره‌ک بووه له‌سه‌ر
حسابی خو‌ی چاکی کردوته‌وه ، له‌م دوا‌ی به‌دا مه‌لا حه‌سه‌نی (گرده‌زو‌ی‌ری)
مه‌لای بووه

۶- مزگه‌ونی شينخ يوسف..

دامه زرينه‌ری شينخ يوسف بووه.

نيام و موده پريسه‌کافی

۱- شينخ نه‌حمه‌دی شينخ يوسف

۲- شينخ خالیدی شينخ نه‌حمه‌ده‌شينخ يوسف

۳- شينخ موحه‌مه‌دی شينخ خالیدی شينخ نه‌حمه‌د.

۷- مزگه‌ونی خو‌مخانه‌کان (ناوبازار گوزه‌ری ئاسنگه‌ره‌کان) دامه زرينه‌ری حاجی

عه‌بدول‌ره‌حان به‌گ بووه ..

نيام و موده پريسه‌کافی

۱- حاجی مه‌لا نه‌حمه‌دی ديليزه ۱۲۵۰ - ۱۳۱۸ ک

۲- مه‌لا حه‌مه‌سه‌عیدی حاجی مه‌لا نه‌حمه‌دی کوری

۸- مزگه‌ونی مه‌لا حسینی پيسکه‌ندی مزگه‌وته که له‌پيش‌دا بينابه‌کی به‌جووکی

کون بووه مه‌لا حسینی پيسکه‌ندی گه‌وره‌ی کردوو چاکی کرد .

نیام و موده پریسه کانی

۱- مهلا مه محمود سوور

۲- مهلا عومه ری قهره وهیسی

۳- مهلا حسینی پیسکه نندی ۱۲۸۲ - ۱۳۶۷ ک

۴- مهلا سهلامی کوری مهلا حسین

۹- مزگهوتی شیخ ههباس (ههباس)

شوین که نیشته ی جووله که کان ، نهو کاته جووله که کان سلیمانان به جی هیشته

کرا به مزگهوت .. نه مزگهوته مهلا مسته فای حاجی مهلا ره سوول مهلولودی

تیا خویندوه له سالی ۱۹۵۰ ز کرابه مزگهوت و خرایه سه ره نه وقاف

نیام و موده پریسه کانی

۱- مهلا سهید عهبدول که ری شیخ محمدی شیخ محی الدین قووله

۲- مهلا مه محمودی حه مه محی دین

۱۰- مزگهوتی خانه فای مهحوی

دامه زری نه ری حاجی مهلا موحه مهمد (مهحوی) به که سولتان عبد الحمید هزار

لیره ی ناردوه بو چاک کردنی و کردی به خانه قا بیگومان له پیش دا مزگهوتیکی

بچکوله بووه ، مهلا عوسانی بالخی باوکی مهحوی نیام و موده پریسی بووه ،

سالی ۱۸۹۱ تازه کراوه تهوه ، بووه به خانه قا .

نیام و موده پریسه کانی

۱- حاجی مهلا موحه مهمدی (مهحوی) ۱۸۳۰ - ۱۹۰۴ ز

۲- حاجی مهلا عومه کوری (مهحوی)

۳- مهلا خالیدی کوری مهلا موحه مهمدی مهحوی

۴- مهلا نه سهمدی کوری مهلا خالیدی مهحوی ۱۸۹۷ - ۱۹۷۶ ز

۱۱- مزگهوتی شیخ مه محمود : چوارباخ

دامه زری نه ری شیخ مه محمودی قهره چواره له سه حسابی خه لکی له سالی

۱۹۳۹ دروست کراوه ... که حاجی صابری به قال به کوکوردنه وهی پاره وه

خه ربیک بووه .

ٲيام و موده پريسه كاني

١ - شيخ مه محمودي قهره چيوار

٢ - مهلا محمدي دنگه لي

١٢ - مزگه وني حاجي عهلي ٲاغا

سالي ١٩٤٦ دامه زراوه له لايه ن عه بدوللا لوتفيه وه به ناوي باوكي يه وه

دروست كراوه

ٲيام و موده پريسه كاني :

١. مهلا موحه ممدي كاني روضاني له شهسته كانا كوچي دواي كرد

٢ - مهلا قادري جاف (عهره ت)

گهره كي كانيسكان (كاني لاسكان)

١ - مزگه وني گه وره

دامه زرينه ري ٲيراي م پاشاي بابان بووه كه دامه زرينه ري شاري سلطاني بووه .

گه وره ترين وبه ناوبانگترين مزگه وني سلطاني به .

ٲيام و موده پريسه كاني

١ - شيخ ماري نوودي به رزنجه ي ١١٧٥ - ١٢٥٤ ك

٢ - حاجي كاك نه حمه دي شيخ ١٢٠٨ - ١٣٠٥ ك

٣ - مهلا عه بدول ره حاني ٲينجوني : ١٢٥٠ - ١٣١٩ ك

٤ - سه ييد عه بدوللاي حاجي سه ييد حه سن

٥ - حاجي مهلا عه بدوللاي ييژوي ١٣١٣ - ١٣٩١ ك

(١) پاش كاك نه حمه دي شيخ سه ييد غه وسه و شيخ محي ديني سه ييد غه وسه خه تبي

بوون ديسان له زه ماني كاك نه حمه ددا حاجي مهلا ره سولي ديليزه ي كراوه به

واعيز عه سران وه عزري خوئندوته وه . له سه رده مي حوكراني شيخ مه محمود

شوني كلپه سه ندي جوئي نيشتان په روه ري بووه . ترمي كاك نه حمه د وشيخ

مه حموه له وي دا نيزاون ٲايتستا زياره هكاي خه لكين .. ته توانين بليين يه كه م

مزگه وته كه جومعه ي ٲيدا كراوه .

۲ - مرگه‌ونی کانیسکان

دامه‌زرنه‌ری عه‌بدوللاً پاشای بابان بووه

ئیام و موده‌ریسه‌کانی

۱ - مه‌لا گوروون

۲ - شیخ عه‌زیزی خه‌لیفه

۳ - مه‌لا عه‌بدوللاً کانیسکان

۳ • مرگه‌ونی قامیشان

دامه‌زرنه‌ری عه‌بدوللاً پاشای بابان دوامیری بابان بووه

ئیام و موده‌ریسه‌کانی

۱ - شیخ مسته‌فای گولانی

۲ - شیخ موحه‌مده‌دی کوری شیخ مسته‌فای گولانی

۳ - مه‌لا صالح

۴ - مه‌لا شیخ مارف

۴ - مرگه‌ونی شیخ مسته‌فای نه‌قیب

دامه‌زرنه‌ری شیخ مسته‌فای نه‌قیه

ئیام و موده‌ریسه‌کانی

۱ - حاجی مه‌لا عه‌لی‌ی کانی که‌وه

۲ - حاجی مه‌لا ره‌سول

- مرگه‌ونی بن ته‌به‌ق بچکۆله (عرفان)

دامه‌زرنه‌ری خضر ئاغای ئاشنای بابانه‌کان بووه سالی ۱۸۳۷ ز

ئیام و موده‌ریسه‌کانی

۱ - مه‌لا عه‌بدو‌للاً (عرفان) باوکی جه‌مال عرفان سالی ۱۹۱۸ کۆچی دوابی

کردووه

۲ - حاجی مه‌لا نه‌حمه‌دی حاجی مه‌لا په‌سوولی دیلیزه‌یی

۳ - مه‌لا ماری خاوی‌یی

۶- مرگه‌ونی شیخ سه‌لام

زه‌وی ی نهم مرگه‌وته هی بابانه‌کان بووه به‌سه‌ره‌رشتی شیخ قادری گه‌وره
باوکی شیخ سه‌لام (قازی سلطانی) به پاره‌ی گه‌ره‌ک بنیات نراوه
نیام و موده‌ پسه‌کانی

۱- شیخ سه‌لام

۲- شیخ نه‌حمه‌دی شیخ سه‌لام

۳- شیخ مسته‌فای شیخ نه‌حمه‌دی شیخ سه‌لام

۴- مه‌لا عه‌بدول ره‌حیمی چروستانی

۵- مه‌لا عه‌بدول‌لای چروستانی کوری مه‌لا عه‌بدول ره‌حیم

۶- مه‌لا عه‌بدول ره‌حیمی میرزا

نهمه به‌کهم مرگه‌وته که له لایه‌ن حاجی سه‌عیدی عه‌لی قوباده‌وه شوینی تاییه‌تی
بو پرسه تیدا دروستکراوه

۷- مرگه‌ونی حاجی عه‌لی به‌گ

دامه‌زینه‌ری حاجی عه‌لی به‌گ له سالی ۱۹۵۰ دروستکراوه ..

نیام و موده‌ پسه‌کانی

۱- مه‌لا حه‌مه نه‌مینی بیژوی

مزرگونی گهره سالی ۱۹۵۰

تکیه شیخ مارف

نویز کردن

شیخ بابا علی تهکیه

له ۲۷ / ۱۱ / ۱۹۴۰

له تهمه فی ۸۵ سالیډا

کۆچی دوانی کردوووه

شیخ نوری بابا عمل

له ۱۲ / ۳ / ۱۹۵۶

له تهمینی ۷۰ سالیدا

کۆچی دواي کردوه

شیخ مارف شیخ ئەمینی قەرەداغی

له سالی ۱۸۷۹ ز له سلێمانی

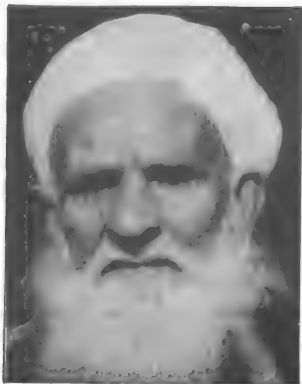
له دایک بووه له سالی ۱۹۵۳

کۆچی دواي کردوه.

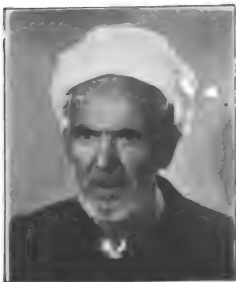

شیخ عومهری شیخ ئەمینی قەرەداغی
 لە ساڵی ١٨٨٤ز لە سلێمانی لە دایک
 بووە لە ١٣ / ٥ /
 ١٩٣٦ کۆچی دواڵی کردووە.

مەلا عەبدوللە بێزەوی
 لە ساڵی ١٣١٣
 ١٣٩١ ک
 گۆچی دواڵی کردووە.

مەلا مەحمەد ەدی چەرۆستانی
 سالی ۱۸۹۰ ز لە دایک بوو
 سالی ۱۰۶۳ کۆچی

مەلا مەحموودی بێخود
 سالی ۱۲۹۸ ک لە دایک بوو
 سالی ۱۳۷۵ ک کۆچی دوای کردوو

مەلا مەستەفا حاجی مەلا رەسوول سەفوەز
 ک ۹ ۱۲ ۱۹۶۳

مەلا سەلامی مەلا حوسینی پەسکەندی
 سالی ۱۹۰۹ ز لە دایک بوو

حوجره كان

زۆر جار كه باسى شاعيرنىڭ يان گهۈره پياۋىڭ دەخوينىنەۋە ، سەرەتا بەۋە دەست. پى دەكرى كه دەلى له منداليدا خراپە بەرخويندن ، كه قورئان و كىيە ورده كانى تەۋاۋ كرد ئەۋسا چۈۋە مزگەوت و بوو بە فەقى . كه واتە پلەى حوجره كه لەناو عەرەب دا «كتاب ج. كاتىب» ى پى دەلىن لەپلەى خويندىنى سەرەتايى ئىستا دەچى چونكه قوتايى لەۋى دا فىرى تىپەكان دەيىت، ئەۋسا بۇ فىربوۋنى خويندەنەۋە دەس دانە قورئان خويندن تاجزىمى يەكەم يان دوۋەم قورئانى بە «حۈنچە» واتە «نەجى» و تىپ بەتپ دەخويندوۋ دۋاى ئەۋە ئايدەت بەئايدەت بە (سايە) واتە پى حۈنچە كردن دەخويندرا .

پاش تەۋاۋ كردنى قورئان كۆمەلى كىتب ھەبوو بەكوردى و فارسى بۇ بەھىز كردن و پەيدا كردنى چىزى ئەدەبى بەقوتايى دەۋترەۋ پاش ئەم ئامادە كردنە ئىتر قوتايى دەچۈۋە مزگەوت و دەستى دەدايە خويندىنى زانستى يە عەرەبى و ئىسلامى بەكان و پلەى مزگەوت جى پلەكانى ترى دوۋاى سەرەتايى ئىستاي دەگرەۋە . بۇ باسى شارى سىلانى دەتوانىن چەند شىڭ لەم بارەيەۋە دەست نىشان بەكەين

۱ - شارەكە ھەر لەسەرەتاو ، چەند حوجرەى تىدايوو ھە بەرنامەكانى وەك بەرنامەى حوجرەكانى وولائى ئىسلام يوو .. بەلام ھەندى شتىشى لى زىياد كراون ، وەك خوئىندنى شىعەرى فارسى لە پەندى عەتارەو و تاگولستان بوستانى سەعدى شىرازى . بەلام زاناو شاعىرى شارەكە خوئىشى لەم بەرنامە داناھدا دەستيان ھەبوو وەك ئەو ھى «ابشە» ى شىخى نۆدى لەگەل كىتەكانى تردا خوئىندراو و كىتە «ئەحمەدى» شىخى نۆدى ، كە دوو ھەم ھەرىھەنگى كوردى عەرەبى بە شىعە^(۱) سەرەتاي عەرەبى فېربوونى بۆ منداالى كورد بەتەوى تەخت كەردوو .

۲ - ديارەبەكى ئاشكەرايە كە زۆر لەم حوجراھە ئى خوئىندەوار بردوونى بەرپو ، ئەمەش ھەر لەسەرەتاي دامەزراندنى شارى سەلتانى يەو پۆلى تاييەنى دەدا بە ئى كورد . ئىكەم ئەم چەند لا پەرەيش ئەو پەردەبەى ژيانى سەلتانى دەگىرتەو .

(ع . م . ن)

---

(۱) وەك ووتمان قورغانو پاشان كىتە وردەكان دەخوئىندران .. ھەر وەك ھەندى جار شاھون حوجرە مەلایەكى بەتواناى شاھون ئىيازى تاييەنى پەرورەدە بوون وەك (خواجە لەفەندى) ، پان كۆلكە مەلایەك بزوو لەتواناى مەلایەنى ھەرئەمەندەى لەتوانادا بزوو (ع ، م) .

حوجره لهوسه رده مه دا زور به ی گهړه که کان حوجره به ک یان دوو حوجره ی ټیدا
 هه بووه .. حوجره که ش بریتی بووه له مه لایه ک و چهند قوتایی به ک له دوکانیک یان
 مالیک دا ماموستایه ک قورثانی فیرده کردن^(۱) چونکه نهوسا قوتابخانه کم بووه منال
 پیش قوتابخانه ده خرایه حوجره وه تا حوجره ی تهواو ده کرد ، نهوسا یان ده خرایه
 قوتابخانه وه یان ده بووبه شاگرد لای وه ستایه ک . ماموستا که کام مندالیان له هه موویان
 گه وړه ترو ووریا تر بوايه ده یکرد به (خه لقه) ، نه گهر مندالیک هارو حاجی بکر دایه
 سزا که ی داروفه لاقه بووه .

داریکیان ده هیئا په ټیک بهم سهر و نهوسه ری به ستر ابووه منال که یان پال ده خست
 له سهر پشت هه ردوو قاچیان بهر ز ده کرده وه په ته که یان ده خسته هه ردوو قاچی به
 وه ، داره که یان بهر زده کرده وه و بایان ده دا تاپه ته که توند ده بوو له هه ردوو قاچیدا ،
 نهوسا ماموستا به داریک ، چهند داریکي ده دا له بڼی پنی ، پاشان فه لاقه یان
 ده کرده وه .

خوړندنی ناو حوجره که ش له پیشه وه «حوینجه» فیر ده کران بهم شیوه به
 الف سهر تا .. لام زه نه ال .. حی سهر حایم زه نه حهم دال بوو دوو «الحمد»

تابه م شیوه به ماموستا که ده ی ووت و مندال که کان ده بان و ته وه هه تافیری سووره فی
 «الحمد» ده بوون ټیر له مه وه ده ستیان پی ده کرد هه تا فیری قورثان خوړندنه وه
 ده بوون ..

---

(۱) مه لا قائم کچی مه لا محمدی چاو هار دایکی مه لا کاکه حه می حاجی سیف الله به (ع . م) .

حوجره كان

- ۱- حوجره ی مهلا عهزیزی زه لزه له ی .. لای مزگه وئی حاجی حان .
- ۲- حوجره ی خواجه ئه فهندی ، لای مهلا عهزیزی زه لزه له ی خوئندویه ی بهرام بهر مزگه وئی گه وره .
- ۳- حوجره ی مهلا موحه عه دی قوول ره شی لای مزگه وئی گه وره .
- ۴- حوجره ی مهلا موحه عه دی رهش ته نیش مزگه وئی بن ته به ی بچکوله (عرفان) له گه په کی شیخان .
- حوجره ی مهلا سووره له چوار باخ له لای ناشی حاجی ئه حمه دی مچه سه لاق .
- ۶- حوجره ی مهلا فاتم (ئافره ت بوو) قوتایی کچ وکوپ له ده رگه زین بهرام بهر مزگه وئی حاجی مهلا په سوول^(۱)
- ۷- حوجره ی مهلا په عنا ئافره ت بوو قوتاییان له کچ وکوپ بوون . بهرام بهر مزگه وئی شیخ سه لام .
- ۸- حوجره ی عه به ی مهلا مووسی ده رگه زین لای خانه قای مه ولانا خالید .
- ۹- حوجره ی مهلا صالحی کافی ئاسکافی لای مزگه وئی قامیشان .
- ۱۰- حوجره ی مهلا خه جی ئافره ت بوو قوتاییان له کچ وکوپ بوون له گه په کی سه ر شه قام .
- ۱۱- حوجره ی مهلا شیخ عوید سه ر شه قام لای خانه قای مه جوی .
- ۱۲- حوجره ی شیخ سه عیدی موعلیم بهر خانه قا
- ۱۳- حوجره ی مهلا ئه حمه دی عه ینه ک سه ر شه قام .
- ۱۴- حوجره ی شیخی نیام نیامی مزگه وئی کافی ئاسکان له ناو مزگه و ته که دا
- ۱۵- حوجره ی مهلا حه یب لای مزگه وئی شیخ سه لام .
- ۱۶- حوجره ی مهلا عه لی سه حاف : ناو بازار لای قه سه ری نه قیب .
- ۱۷- حوجره ی مهلا ئیبراهیم ده رگه زین بهرام بهر مالی مهلا ئه حمه دی چایی .
- ۱۸- حوجره ی مهلا فه تاحی مه رجان : کچ وکوپ ، مه لکه نندی پشتی پیرمه سوور .
- ۱۹- حوجره ی مهلا قادر سه ر شه قام له ناو مزگه وئی حاجی په سوولی ئاغال .

- ۲۰ - حوجره‌ی مه‌لا صالحی کورد : نه‌میش دوا‌ی مه‌لا قادر چووه شوینی نه‌و له‌ناو مزگه‌ونه‌که‌دا .
- ۲۱ - حوجره‌ی شیخ محی‌دین سر شه‌قام ته‌نیشت مزگه‌وتی مه‌لا حه‌مه‌نه‌مینی بالیکده‌ری .
- ۲۲ - حوجره‌ی مه‌لا مسته‌فا سر شه‌قام به‌رامبه‌ر خانه‌قای مه‌حوی .
- ۲۳ - حوجره‌ی مه‌لا ثامینه ئافره‌ت بوو ، کچ وکوپر ، سه‌شه‌قام .
- ۲۴ - حوجره‌ی مه‌لا محم‌دی زرگ‌ویزی سر شه‌قام به‌رگومرگه سووتاو .
- ۲۵ - حوجره‌ی مه‌لا حسین به‌ناوبانگک به (عه‌رزم) له سر شه‌قام له ماله‌که‌ی خوی‌دا .
- ۲۶ - حوجره‌ی مه‌لا عه‌لی باوکی لوا مه‌جید عه‌لی کولانی به‌رامبه‌ر سه‌را
- ۲۷ - حوجره‌ی شیخ حسینی به‌رزنجی نزیک خه‌سته‌خانه‌ی سه‌ره‌وه ، (جه‌مه‌وری) ته‌نیشت مالی خه‌لیل چاوه‌ش .
- ۲۸ - حوجره‌ی مه‌لا شه‌له له‌گه‌په‌که‌ی سر شه‌قام .
- ۲۹ - حوجره‌ی عه‌بدوللای شیخ ته‌ها خوار شه‌وکه‌تی دانشاز له‌ناو بازار .
- ۳۰ - حوجره‌ی تاجیه خان (ئافره‌ت بوو) دایکی که‌ریی تاجر خان له سه‌شه‌قام .
- ۳۱ - حوجره‌ی مه‌لا نه‌جمه‌دین له‌پیش‌دا ژیرده‌که ، جاده‌ی تازه (مه‌وله‌وی) دوا‌ی گواسته‌وه صابونکه‌ران به‌ناوی (که‌شتی‌نوح)ه‌وه .
- ۳۲ - حوجره‌ی مه‌لا موحه‌عه‌دی چروستانی ته‌نیشت مزگه‌وتی شیخ سه‌لام .
- ۳۳ - حوجره‌ی مه‌لا عه‌بدوللای کانیسکان کولانی پشتی مزگه‌وتی گه‌وره .
- ۳۴ - حوجره‌ی میززا ته‌نیشت مزگه‌وتی شیخ عه‌بدوللای هه‌ولیری وانا مزگه‌وتی دوو ده‌رگا .
- ۳۵ - حوجره‌ی ده‌رویش عه‌لی ده‌رگه‌زین له‌ناو مزگه‌وتی شیخ یوسف .
- ۳۶ - حوجره‌ی مه‌لا سه‌دیق له صابونکه‌ران .
- ۳۷ - حوجره‌ی مه‌لا عاصم ئافره‌ت بوو : کانیسکان به‌رامبه‌ر مالی شیخ لطیف .
- ۳۸ - حوجره‌ی حاجی شه‌له کانیسکان لای مزگه‌وتی قامیشان کوپه‌زای حاجی نه‌حان دامه‌زرینه‌ری مزگه‌وتی حاجی حان .

- ۳۹- حوجره‌ی مه‌لاسه‌ید عه‌زیز کانیسکان بازاره‌ بچکۆله .
- ۴۰- حوجره‌ی مه‌لا موحه‌مه‌د خوار گۆزه‌ری ئاسنگه‌ره‌کان .
- ۴۱- حوجره‌ی مه‌لا حامیدی مه‌لاحه‌مدوون ته‌نیشته‌ مزگه‌وتی حاجی مه‌لا
په‌سوول .
- ۴۲- حوجره‌ی شیخ نه‌جمه‌دینی شیخ عارفی خانه‌قا له‌خانه‌قای مه‌ولانا .
- ۴۳- حوجره‌ی حاجی مه‌لا سه‌عید له‌پشته‌ مزگه‌وتی بن‌ته‌به‌قی هه‌رمی .
- تی‌بینی: زۆر حوجره‌ی تره‌ه‌بووه‌ له‌کۆنه‌وه‌ به‌لام توانیومانه‌ هه‌ر نه‌مه‌نده‌
کۆبه‌که‌ینه‌وه‌ .

حجره

نمونه‌ی حجره لسه‌ر شانز

گه‌رماوه‌کان - همه‌نامه‌کان

هه‌ر له‌کونجی شارستانییه‌وه له‌سه‌ر پێره‌وی زۆر کۆنی شارانی جیهان ، له‌سلێانی چهند همه‌مامی گشتی دروستکرا گه‌ره‌کی صابونکه‌ران و بوونی ئهم همه‌مامانه‌ لایه‌نیکی ئهم دیمه‌نی شارستانییه‌ ده‌رده‌خه‌ن به‌لام ئه‌وه‌ی که ده‌چینه‌ لاپه‌ره‌ی نه‌مان و ووبوونه‌وه ، ئه‌وه‌ لایه‌نی میه‌جاری و نه‌خشه‌کێشانی. ئهم همه‌مامانه‌یه ، که له‌هه‌ندی لاوه‌ له‌ همه‌مامی ولاتی رۆژ هه‌لات ده‌چروون و له‌هه‌ندی دیمه‌ن دا جیاواز بوون به‌ داخه‌وه‌ تا ئیستا هیچ پسه‌ورێک له‌ سه‌ر ئهم لایه‌نه‌ی نه‌ نوو سیوه‌

- حهمامهكانو شوپنهكانيانو ههمامچى بهكانو ناترهكانى و خاوهن مولكهكانى ..
- ۱ - ههمامى وهسان پاشاى بابان شويى سينه‌ماى سيروان ..
- ۲ - ههمامى گازى شويى ههمامى سه‌رچنارى ئيستاكه مولكى دايكى ههمه
ئاغاي ئه‌وره‌جان ئاغا بووه .
- ۳ - ههمامى مه‌يان^(۱) شويى قه‌يسه‌رى عه‌ى دگلى ئيستاكه ئه‌م سى ههمامه
له زه‌مانى عوسمانلى به‌وه نه‌ماون و رووخاون هه‌ندى له پياوه به‌ته‌مه‌نه‌كان ده‌لئين
منڊال بووين له گه‌ل داپكان دا ده‌چووين بو ههمام ، ئه‌وسا پاره كه‌مبووه
زوربه‌ى ژنان يه‌كى دوو سى هيلكه‌ى ده‌برد له جياى پاره‌ى خوشوشتن .
- ۴ - ههمامى فاتمه‌ خان تهنىشت سه‌را ، مولكى عه‌زمى به‌گى بابان . سالى
۱۹۵۴ له زه‌مانى (عومهر عه‌لى) موته‌سه‌ر ريفزا پوخاوه و خراوه‌ته سه‌ر سه‌را .
ههمامچى به‌كان .

۱ - وهستا قادري ههمامچى

۲ - ههمه‌ قاوه‌چى

۳ - ئه‌مىنى هه‌سه‌ن .

۴ - مه‌حمودى ههمامچى .

۵ - ههمه‌ ئه‌مىنى كانى به‌ردينه‌ى

ناتره‌كان

۱ - سالي ناتر

۲ - ههمه‌ى ره‌زا خان

۳ - عومهره‌ گه‌ر

۴ - په‌شيد شه‌ريف

۵ - عه‌بدوللا مه‌حموود .

---

(۱) ئه‌م ههمامه‌ وه‌غنى غزى مولكى حاجى ئه‌ولاي شالى بووه .

۵ - خەمامى قىشلە شەقامى مەولەوى مولكى خەمە ئاغاي ئەوپەجان ئاغا . سالى
۱۹۷۴ شارەۋانى ئىككى داۋەو كىردى بە دوكان و بازار .

خەمامچى يەكان

۱ - سايىل بەگ

۲ - حاجى مەجىدى قالەى نور الله

(ناترەكان)

۱ - خەمەى زەبەب

۲ - مام عەزىز

۳ - خەمە دەم خوار

۴ - ئەخەى زارا

۵ - خەمەى دېۋانە

۶ - خەمەى عارفى تونچى

۷ - خەمامى شىخ مارف تەنىشت بازارى صلاح الدىن مولكى شىخ مارف نەقىب ..

خەمامچى يەكان ..

۱ - حاجى سايلى خەمامچى

۲ - عەلىى دەروىش ئەمىن

ناترەكان

۱ - ئەلەكوپ

۲ - خەمە رەزا

۳ - مام سايەق

۴ - سەلىم

۵ - خەمە كوئىر

۶ - خەمە كلاۋ لار

۷ - عەبەى خەمەى ئامى

۸ - خەمامى سوورەت لای مەيدانى «كاه» يەكە مولكى كەرىمى عەلەكە بوو .

ئەم خەمامە دېۋارەكانى ھەمووى وئىنەى پالەۋان بە سوارى
ئەسپ و قەلغان و شىرو تىرو كەۋان بە دەستەۋ و وئىنەى پۇستەم و زۇراب و مارو

بالنده و دارو دره خستی همه مجور به گه چ له سهر ديواره کانی نه خشاوو په ننگاو
په ننگ کرد بوو ، بويه پي يان هوت همه می سوور هت .

همه مامچی به کان

۱ - حاجی موجه محمد

۲ - وهستا پيروت

۳ - حاجی صالحی همه عهلی

ناتره کان

۱ - عومهر مهجيد دهنووك كول

۲ - کهریمه لال

۳ - همه رهزا

۴ - کهریمی همه رهزا

۵ - کهریمی حاجی غه فوور

۶ - صديق توفيق

۸ - همه می غه فوور ناغا (همه مامه بچکوله که) بهرامهر گومرگه سوتناو مولکی

غه فوور ناغای حاجی نهولا

همه مامچی به کان

۱ - عه بهی فقی س عید

۲ - نه حی فام

۳ - س عید عهلی

ناتره کان

۱ - عهلی وهستا عهباس

۲ - خله

۳ - مام نهوره جان

۴ - نه حی همه می چایچی

۹ - همه می تازه بهرامهر مرگه وتی حاجی مهلا عزیز ، سهر شه قام . مولکی

حاجی س عید ناغا

حه مامچی په کان

۱ - حاجی نه حلان

۲ - حاجی قادر

۳ - وهستا سایل

۴ - نووری به گک

ناتره کان

۱ - نهغه سته بی

۲ - همه سه عید

۳ - همه چاوشین

۴ - مهجید کاکه بی

۵ - عهزه ی فاته

۶ - فره جی جه واهیر

۷ - همه ره شید ..

۱۰ - همه مامی حاجی غه نی

کولانی ته نیشته خانه قای مهولانا خالید

مولکی حاجی مهلا سه عیدو فره جی حاجی حامید، شوتنه کای بوو به
دووکان ...

حه مامچی په کان

۱ - وهستا نه همه دی توفیق حه مامچی .

ناتره کان

۱ - همه ی زارا .

۲ - مهلا قادر .

۳ - مهجید نادر .

۴ - که ریمه گهر .

۵ - عوسمانی نه حلان .

۶ - عومهری مهجید نادر .

۱۱ - حەمامى حاجى ئەولاً سەرور خانەقاي مەولانا خالیدو مولكى حاجى ئەولاً

حەمامچى بەكان

- ۱ - وەستا ئەحمەدى دەرویش - ئەحلام -
  - ۲ - توفىقى كۆرى وەستا ئەحمەدى دەرویش .
- ناترەكان

- ۱ - میرزا دەم خوار .
- ۲ - حەمەى حەنىف .
- ۳ - عومەرە ملکۆر .
- ۴ - صابیرە قوونە .
- ۵ - ئەحە خېرە .

۱۲ - حەمامى موفى . لە صابونکەرەن .
مولكى عەبدول پەحىم و برابارا ئەلەكە خوشك و براى كەرىمى ئەلەكە لە گەل
مالى موفى .

حەمامچى بەكان

- ۱ - حەمە كاكەى موفى .
  - ۲ - حاجى كەرىمى شەمقار .
  - ۳ - حاجى توفىقى لەبلى .
- ناترەكانى حەمامى موفى .
- ۱ - ئەورەحمانى حاجى كەرىمى شەمقار .
  - ۲ - مەلا كەرىمى گۆرانى يېژ .
  - ۳ - حەمەى ئامى .
  - ۴ - خوارپەحم
  - ۵ - دەرویش كەرىم .
  - ۶ - ئەوكە
  - ۷ - ئەلە شەل

- ۸ - همه خان .
- ۹ - ره فقی حاجی توفیق .
- ۱۰ - عوسمانی حاجی توفیق .

هه ندى له ناوى تونچى يه كان .

- ۱ - بريس كه چهل
- ۲ - نهحه پياو خوږ .
- ۳ - قاله چاو جوانى تونچى
- ۴ - عارفه كه چهل .
- ۵ - حه كه .
- ۶ - حاجى برايم .
- ۷ - مه لا قادر .

تى بى

ئهم همه مامانه هه مووى توونيان هه بوو له پشتى خه زى نهى ئاو كه ، تونچى يان راگر تبوو ، بو ئه وهى په يين بىنى و بىكانه توخانه كه وه ، بيسووتىنى له برى نه وى ره شى ئىستا .

په يينه كه يان له سه ر بانى همه مامه كه هه له ده خست ، بو ئه وهى وشك يته وه . سه رى ئهم همه مامانه هه موو كلاو پوژنه يان هه بوو له سه ر گو مه زه كه وه ، به زستانان شووشه يان تى ده خست له هاو ينىش دا لايان ده برد له بهر هه لاوى گهرمى .

زوږ چار مندالان ده چوون له كلاو روژ نه كه وه سه ىرى ژنانيان ده كرد تا تونچى يه كه پتى ده زانى منداله كافى دوور نه خسته وه و وراوى ده نان .

چه ندان چار خه زى نهى ئاو كه دلۆپه ي ده كرد په كوردى يه كه ي ئاوى ده دزى ، تونچيه كه قوپه سوورى ده برد دهيدا له و درزانه .

به لَام له وهختی ژنان دا چاوی تونجه که یان ده بهسته وه به ناو همامه که دا
ههچووه خه زینه ی ناوه که وه تا وه کو ئا فره تان به پروونی مه یینی .

بیگومان همامه کان چایخانه یان تیدا بوو به زستانان شیلیم و شیر ی تیدا ده فروشرا
هه موو همامه ک پشته مالی تاییه تی خو ی هه بوو .. زور به ی خه لک پشته مالی نه بوو
به خا ولی پي همامه که خو یان وشک ده کرده وه ... پوژانی هه تاو له سه ربانی
همامه که هه لیان ده خست که وشک یقه وه به لَام له بهر نه وه ی که هه موو که سی
به کاری نه هینا . نه م پشته مال هشی بووه به پهن دی پیشینان که ده لَین ده لَیت
پشته مالی همامه هه ر پوژهی به بهری به کیکه وه به

شینگی ناسانی بوو ناترو تونجه کان زوور به ی نه م همامو نه م همامیان ده کرد

حه‌مامچه‌كانو نازره‌كان

حاجی مه‌جید قادر (حه‌مامچی)
سالی ۱۹۰۰ ز له دایک بووه
سالی ۱۹۷۳ ز کۆچی دواڵی کردووه

عەلى دەروێشى ئەمىنى
(حەمامچى)

حاجى نۇفيق لەيلى
(حەمامچى)

عبدو الكرم يار ئەحمەد
(ئەوكە) ساڵى ١٩٠٤ لەدايك بوو.

موحەمەد فەتاح كەرىم
(حەمەدەم خوار)
نازر ساڵى - ١٩ ز لەدايك بوو

خانه‌کان و قه‌یسه‌ری به‌کان

له هه‌موو شاره کۆنه‌کانی جیهان‌دا ، که شار بووه به شوێنی بازرگانی و رێپه‌روی کاروانی و ولاتان. خان و قه‌یسه‌ری دێته‌ کایه‌وه و ده‌یی به‌ بنه‌رانی بازرگانی ، که‌ لو په‌لی تێدا ساغ ده‌ کرێته‌وه ده‌یته‌ جێی نووستن و هه‌سانه‌وه‌ی خاوه‌ن مال و ولأغه‌کانیان و جێی بار خستن .

شاری سلیمانیش هه‌ر له‌ سه‌ره‌تای دروست بوونه‌وه به‌ره به‌ره خان و قه‌یسه‌ری بو
ئهم مه‌به‌سته تێدا درو سترکراوه و ئهمه‌ش لاپه‌ره و تۆماری ئهم باسه‌یه ...

- ۱ - خانی غفورور ناغای حاجی نهولای گه‌وره ، به ناوبانگ بوو به خانی - میوزه‌که یان - خورماکه . بهرامبر گومرگه سووتاو ، دواپی که‌ری میوزه‌جه فنی کپی و پشی کرد به دوکان و پشی کرد به گهراج . ئیستا بازاری شوانه .
- ۲ - خانی حاجی سعید ناغا - سعیا ناغا - ویراکانی ، بهرامبر خانی غفورور ناغا . ئیستا بووه به بازاری سه‌یوان .
- ۳ - خانه سووتاو : خانی حاجی په‌شیدی سعیدی قادر ناغاو حاجی ئیبراهیم ناغا - شونئی گهرچی شه‌عب .
- ۴ - خانی غفورور ناغای حاجی نهولای گه‌وره ته‌نیش خانی یه‌که‌م (میوزه‌که) ، حاجی نه‌حمه‌دی که‌رم ناغا کپی و کردی به بازاری (مه‌حوی) .
- ۵ - خانی خوی‌یه‌که ، ته‌نیش گومرگه سووتاو ، خاوه‌نی حاجی حه‌ما غای حاجی حسین ناغا برای حاجی سه‌عیانا له‌ دایکه‌وه .
- ۶ - خانی ناغا فتح الله ، له‌م دواپی به‌ دا توفیقه فنی کوری روخاندی و تازه‌ی کرده‌وه بوو به بازاری توفیقه فنی ناغا فتح الله .
- ۷ - خانی غفورور ناغا ئیستا که‌ خانی تازه به‌ته‌نیش قه‌یسری نه‌قیبه‌وه ئیستا که‌ خاوه‌نه‌کافی کا که‌ حه‌مه‌ی نه‌مینی عه‌تارو حاجی عه‌لی و حاجی موحه‌مه‌دی کوله‌کن پیش غفورور ناغا نه‌م خانه‌ مولکی حاجی فه‌تاحی حاجی نهولای حه‌مه‌ که‌رکوکئی برای حاجی مه‌لا سعیدی که‌رکوکلی زاده‌ بوه .
- (میچه‌رسون) له‌م خانه‌دا حوچره‌یه‌کی گرتبوو به‌ کپی تیایدا ده‌ ژا
- ۸ - خانی عه‌جه‌م . خاوه‌نی حاجی سه‌عیاناو براکاتی بون ، نه‌م خانه‌ که‌وتیوه‌ س‌روو خانی غفورور ناغا تا نزیک کویان دروه‌کان له‌ پشت‌وه‌ شه‌قامی کاوه‌ ته‌نیش مالی مارف به‌گگ ، باوکی فایه‌ق به‌گگ تا نزیک نه‌سحابه‌ سپی .. و‌لاخ به‌ باره‌وه‌ ده‌ هیات له‌ دهره‌وه‌ له‌م خانه‌دا گومرگ ده‌کرا .
- زه‌مانی عوسمانلی پی‌یان ده‌ووت - گومرگی پ‌ریژی - زه‌مانی (میچه‌رسون) بوو به‌ میوانخانه‌ی میچه‌رسون ، پشده‌ری یه‌کان و جافه‌کان له‌ وی‌دا داده‌ب‌زین ، له‌ س‌ر حیسانی نه‌و خ‌زمه‌ت ده‌ کران ..

ئەم قەیسەری یانە زۆری بەرگ درو - خیاط - و قوماش فرۆش و عەتارو
دوکانداری تری تیا بوو ... ئەمانەش قەیسەری یەکانن

۱ - قەیسەری وەسمان پاشا

خواوەنی عیزەت بەگی وەسمان پاشا و خێلی عەلەکە بوون ، دواى سوتاو
بەلەدی یە کپری یەووە کردی بە بیناو دوکان و بازار هەر بە ناوی بازاری وەسمان
پاشاوە مایەووە .

۲ - قەیسەری غەفوور ئاغای حاجی ئەولای گەووە ، وەختی خۆی هەلاجه کانی
تیدا بوو دواى پروخواو فرۆشرا یەووە کرا بە (بازاری حاجی حەسەنی لۆکە) لای
مەزاد خانەکە ..

۳ - قەیسەری نەقیب

خواوەنەکەى شیخ مستەفای نەقیبە ئەم قەیسەری یە تەنیا تا ئێستا کە ماووە .

۴ - قەیسەری شیخ مەحمود

شوێنی مەیدانی بڕنجەکە لە سەر تەپۆلکەى ئاشە گراوێ .
ئەم قەیسەری یە لە زمانى عوسمانی دا لە سەر دەمی جەنگی یەکەمی
جیاپانیدا تەواو بوو .

لە بەر ناخۆشی ئەوکاتەو گرانی - کەس نەچوو بوووە ناوی . دەلێن منداڵان
بە روژبازی یان تیا دا دە کرد . پاش تەواو بوونی قەیسەری یە کە شەوێک بو بە یانی
خەلک دێن بو بازار دە بینن هەر هەمووی پروخواوە بەلام کەس نە بوووە بە
زۆری یەووە چونکە چۆل بوووە .

● میدان و گوزره کافی ناو شار ●

له ناو شاری سلیمانیدا ئهم میدانانه هه‌بوون

- ١ - میدانێ دارو خه‌لووزه‌که
به‌رامبه‌ر به‌له‌دی‌یه‌ کۆنه‌که‌و بازاری شووشه .
- ٢ - میدانێ به‌ر به‌له‌دی‌یه‌که به‌ر ده‌م به‌له‌دی‌یه‌ کۆنه‌که .
- ٣ - میدانێ ماسته‌که خوار پرده‌که
- ٤ - میدانێ گاکه به‌ر ده‌می مالی حاجی عارفی مستۆ ،
خوار مه‌یانی ماسته‌که
- میدانێ برنجه‌که سه‌ر ته‌پۆلکه‌که .
- له‌زه‌مانی عوسمانلیدا شوینی که‌وش درووخانه‌بووه .
ئه‌که‌وێته‌ پشنی مه‌یانی گاکه‌و بازاری کاوه‌ی شیخ له‌تیف .
- ٦ - میدانێ کاکه به‌ر ده‌م حه‌مامی سووره‌ت خوارمه‌یانی گاکه

● گوزهره كان ●

- ۱ - گوزهری كهوش درووه كان شویی مهیدانی برنجه كهو دهوروپشتی .. دواي سه فهر بهر بلاو بوونه وه هاته دهورو پشتی بهر حهوزه كه .
- ۲ - گوزهری بهر حهوزه كه بهر دهم قهیسهری وهسیان پاشا ، له زهمانی (میجهرسون) دا چایخانه بوو داری لی نیژرا بوو ، حهوزیکیان بو دروست کردو تاوی کاریزیان بو راکیشا ، ناو نراحهوزه كهی ناو بازار .
- ۳ - گوزهری پانی بهرز درووه كان ؛ یه كهم كۆلانی بهرام بهر حهوزه كهی ناو بازار بوو .
- ۴ - گوزهری زین درووه كان سه راجه كان كۆلانی ته نیشت پانی بهرز درووه كان ، لای عه باسی نه بو شوارب كه بابچی .
- ۵ - گوزهری مزگهره كان : كۆلانی ته نیشت حهوزه كهی ناو بازار ئیستا كه بازاری حاجی حه مه موراده ..
- ۶ - گوزهری ئاسنگهره كان كۆلانی پشتی مزگهوتی خویمخانه كان .
- ۷ - گوزهری خویمخانه كان خوار گوزهری ئاسنگهره كان .
- ۸ - گوزهری هه لاجه كان كۆلانی بهر دهم مزگهوتی شتیخ عه بدول ره حانی عازه بانی ، له پیش دا له خانی غه فوور تاغا دابوون ئیستا كه بازاری حاجی حه سه نی لوكه به .
- ۹ - گوزهری زهره ننگهره كان خوار دوكانی ئه حه مه دی و كۆلانی ته نیشت خانی غه فوور تاغا و ئیستا كه بازاری مه حوی به ، وه ختی خوی ئه م زهره ننگه رانه هه مووی جووله كه بوون ...

نانهواکان

جاران بېجگه لهو نانه جوانو ناسك و به تامه ی كه دروستیان ده كرد .. له واشه یان دروست ده كرد كه له نانه كه گه وړه ترو درېژتر بوو ، وه هندیكیان كولیره یان دروست ده كرد به فرن زور به له زهت و به تام بوو ، له مانگی په مزانیس دا بېجگه له مانه نانی گه وړه یان دروست ده كرد هلیان ده واسی وه زور نانه وا كولیره یان دروست ده كرد به تایه تی پړونو كوڅیان پیوه ده كرد .

نرخي كولیره به ك تا سه رته ی جهنگی دووه می جیهانی به دوو پوول بووه ، دواي بوو به عانه به ك بهر دهوام بوو تا سالی ۱۹۵۰ دواي كه وته دهست (اعاشه) پېنج فلسی په یدا بوو .. هر به پېنج فلس بوو تا سالی ۱۹۶۰ به دواوه ..

نانهواکان ته مانه بوون

- ۱- وهستا صالح گوی ره پ مه یدانی خوار به له دی به كه .
 هم نانه وایه سالی گران یه كه وانا سالی ۱۹۱۸ . په وه ناوی ده ركردووه كه چهند كه سېك فیری به رده می شو نانه وا خانه به بوون بو ته وهی نان له خه لك برفیتن له برسان دا هم شوینه زور قهره بالڅ بووه .
- ۲- وهستا مهلا فهرج بهرام بهر به له دیه كونه كه ..
- ۳- وهستا حاجی سهی نانه وا: مه یدانی خوار به له دی به كه . خه لفه و شاگرد په شه به ناوبانگ به (شینه) و همه شیت ، مهلا كه ریم .

٤ - وهستا مهلا نهحمه دی نانهوا خوار بهله دی به که .. خهلفه و شاگرد: مهلا قادری نانهوا و عهزه لادی .

- وهستا رابعه خان تهنیشت حاجی دهرویشی قهساب^(١) خهلفه و شاگرد

١ - هه ویر شیل حهیب الله

٢ - نیوه نان عملی کوتهک

٣ - وهستای نان پیوهدهر قاله

٤ - دهغیله دار عملی دهده

٦ - وهستا روشیدی خاتون خوار نهحمه دی لای خانی غهفورو تاغا خهلفه و شاگرد

شیخ عملی (شیخهلی) نانی پیوه ده داو غهفورو کهریم هه ویری بو ده شیل ، خوئی له سهر دهغیله داده نیشت .

٧ - وهستا صالحی نانهوا ، مهیدانی ماست فروشه کان . خهلفه و شاگرد

حههمی کویری و باجی زهینه بو مهلا بهکر .

٨ - وهستا برایمی صوفی صالح ، مهیدانی ماست فروشه کان خهلفه و شاگرد

حههمی کویری و حههمی وهستا صالح و سهعهی خورشو و حههمی صالحی فهروز .

٩ - وهستا حاجی عهبدوللای نانهوا خوار بلدی به که ، هم نانهوا خانه به به فرن کولیره ی ده برزان .

خهلفه و شاگرد

حههمی حسین تاغا و سهعهی نانهکو و حههمی صالحی تهگه رانی

١٠ - وهستا مهلا قادری نانهوا تهنیشت خهلفه فهره جی که بابچی .

خهلفه و شاگرد

تافره تی نیوه نانی بو ده کرده وه ناوی شهر بهت بوو ، عه به زهر دو عارف ره شیدو

سهعهی خورشو و حههمی میوزه و جهلالی تهله و له تیف جگه ره و قاله ی عاصه

(١) رابعه خان تافره تیک بو ناوی هه بو له شاره که دا . کورسی بهکی داده نا له نانهوا خانه که ی دا عه بایه کی شال سورمه ی ده دا به شان دا دهستی ده کرد به نیرگه له کیشان .. (نیره پیانو تیک) بوو بو خوئی هم تافره ته له گرانی بهکی سال ١٩١٨ دا زور پارمئن خه لکی داوه به نان و لارد . له ناو میری دا دهستی ده: زور تیشی ده کرد بو خه لکی ته نانهت زور که سی له به ندهخانه ده جتایه ده ری کو ده بو بهزانی . نه مری بو هم تافره ته ناوداره ی سلطانی .

۱۱- وهستا عهلی حهمه تیکه بهر ده رکی سهرا

خه لفهو شاگرد

مسته فا ترپا پراخ و برام نه سه دو عارف ره شیدو عوسان سه عیدو عومهر سه عیدو
موحه حمه د خاکوئی و نه حه گئیو حه مهی فقهی عه بدوللاو غه فوره لوته و
نه ورزوی مهلا عهلی ، خولهی لاله نه مین ده غیله دار بوو .

۱۲- وهستا حهمه سه عیده کویره شوینی بانق پافدین .

خه لفهو شاگرد

ثافره تیک به ناوی سه له خان نیوه نانی بو ده کرده وه . حهمه کول ئیشی له گه لا دا
کردوه .

۱۳- وهستا حهمه ی عه بدوللا (عالبوس) بهر ده رکی سهرا

خه لفهو شاگرد

عومهر سه عیدو غه ربی چه سهو حامید بانه ی و مینه ژنانی و عهلی به غدادی
۱۴- وهستا نه جمه دین نانه واو قاله بانه ی جیگه ی چیشته خانه ی لاوان (عهلی
سوور) پیش نه وه ی بکری به بینا باخ بووه ، بهر دهم مزگه وتی سهید
نه حمه دی نه قیب سالانی ۱۹۳۳ ۱۹۳۴ حمیدی برای قاله بانه ی ئیشی
بوکردون .

۱۵- وهستا شیخ عهلی (شیخهلی) جیگای عهلی سوور ته نیشته نه جمه دینی
نانه وا

خه لفهو شاگرد

شیخ موحه مه دی کوپی ئیشی بو کرده وه .

۱۶- وهستا ره فیق و توفیق برا بوون و شه ریک بوون جیگای قاپی سینه مای
سیروان ، بهرامهر خه لفه ره شیدی که بابجی ..

خه لفهو شاگرد

برایم مه محمودی برابان ئیشیان بو کرده ون به شاگردی .

۱۷- وهستا عومهری حه لیم ، گوشت گاه ، بهرامهر ره فیق و توفیق له جیگای خه لفه
ره شیدی که بابجی .

خه لفهو شاگرد

عهلی حاجی حسین ئیشی له گه لا کرده وه .

۱۸ - وهستا قاله بانهی خوار سینه‌مای سیروان بهرامبر عارف پره‌شید چایچی ..
خه‌لفه و شاگرد

ثافره‌تیک به ناوی سه‌یزاده بوو له گه‌ل حمیدی برای قاله بانهی وحه‌مه کویر .
۱۹ - وهستا کریکۆر جاده‌ی مه‌وله‌وی بهرامبر بازاری عه‌صری سه‌روو شینه‌ی
نوقول پیش ته‌وی سینه‌مای پره‌شید بینا بکرت پیش سالی ۱۹۵۰ ته‌نیش
ثاشی فه‌یزوللا ثم نان‌ه‌ویه گاوری بوو به‌لام کولیره‌ی به فرن ده‌کرد . کولیره‌ی
کریکۆر به ناوبانگ بوو .. دوی بینا کردنی سینه‌مای پره‌شید چووه گه‌ره‌کی
صابونکه‌ران

خه‌لفه و شاگرد

حه‌مه عه‌لی ثاغو حه‌مه‌ی پره‌نا ئیشان له گه‌لا کردووه .
۲۰ - وهستا ده‌رویش پره‌حیمی نان‌ه‌وا: صابونکه‌ران.

خوی ئیشی ده‌کردو پوره سه‌کینه نیوه نانی بو کردوته‌وه ..
۲۱ - وهستا پره‌شه خیل ناو بازار بهرامبر گورونی که‌بابچی

خه‌لفه و شاگرد

ثافره‌تیک به ناوی پوره زارا نیوه نانی کردوته‌وه ، ته‌حه چاوه‌شی برای ره‌شه
خیل به ناوبانگ به (بام) له گه‌ل حه‌مه‌ی کوری پره‌شه خیل ، وهستا نووری و
حه‌مه که‌له‌و سه‌ه بامی برای و ته‌حه‌ده که‌ریم و لوبه‌بی .

۲۲ - وهستا ته‌حه‌ده‌ی ته‌ستیر : خووخانه‌کان ..

خه‌لفه و شاگرد

سه‌یفه و حه‌مه سه‌عیدی پره‌شه‌ی خاتون و غه‌نی‌ی برای حه‌مه سه‌عیدو قادری
مه‌لا فه‌ره‌جو فائق پره‌شیدو عه‌لی مورا .

۲۳ - وهستا پره‌حیمی نان‌ه‌وا خوار ته‌حه‌ده‌ی ، گزه‌ری زه‌ره‌نگه‌ره‌کانی کۆن
(زه‌مانی جووله‌که) .

خه‌لفه و شاگرد

بله‌شل و ته‌حه‌ی ماره‌ه ریچه . ثم نان‌ه‌وا خانه‌یه به ناوبانگ بووه و جوانترین
نانی دروست کردووه .

۲۴ - وهستا قادری حاجی حسین و عه‌لی حاجی حسین برابون کولانی بهرامبر
ته‌حه‌ده‌ی له لای ثاشی میرزا غه‌فوور

خه لفهو شاگرد

ئافره تی ئیشی له گه لدا کردوون به ناوی باجی زهینه بۆه .

۲۵ - وهستا دهرویش ئهحمدهو همهی مهلامین: خوار وهستا رهحیمی نانهوا

هه ریک بوون ههردوکیان پیکهوه ئیشیان دهکرده .

۲۶ - وهستا شینخ عهلوان: خوار دهرویش ئهحمده .

خه لفهو شاگرد

همه شیت و ئافره تیکیش ئیشی بۆ دهکرد ، جار جاریش خوئی له گه لیان ئیشی

دهکرد .

۲۷ - وهستا حاجی سهعیدی نانهوا خوار شینخ عهلوان ، ئهमे له باقی تهنور فرنی

ههبوو .

خه لفهو شاگرد

وهستا صالحی سهلیی نانهواو رهحیمو همه سهعی چاوشینی برای دهرویش

ئهحمدهی نانهوا ئیشیان بۆ کردووه .

۲۸ - وهستا ئهحمدهی دادی: مهیدانی دار فرۆشهکان خوار مالی بابا عهلی شینخ

مهحموود ..

خه لفهو شاگرد

قالهی مهلا فرهجو صالحه کۆل و موچه مهدهی فهقی عهبدوللاو عومهه عهبدول

رهحمان .

۲۹ - وهستا همه سمیل شۆینی بازاری زیوهه به ناوبانگ بوو به مهیدانی دارو

خه لوزه که .

خه لفهو شاگرد

ئافره تیک به ناوی باجی پهعنا نانی بۆ کردوته وههمامه سهعه ههویری بۆ دهشیلا

خۆیشی ئیشی دهکرد له گه لیان .

۳۰ - وهستا عهزه لادینی مهیدانی دارو خه لوزه که .

خه لفهو شاگرد

بهلی ئهسهدهو ههسهنی خوشکهزای له گه ل همه سهعیدی کوپی عهزه

لادینی .

۳۱ - وهستا ئهجهی مارهه پیچه ناو سهراجهکان .

خه لفه و شاگرد

مه محمودی برای و همه ره شیدی نه خه شانی و خه نه شلی برای جه لالی ته له

۳۲ - وهستا عومهری همه تیکه: سرکاریز

خه لفه و شاگرد روسته م و وهستا که ریم .

۳۳ - وهستا همه ی وهستا صالح مهیدانی خوار به له دی به که .

خه لفه و شاگرد

برایم عه بدوللاو خوله گه پرو همه علی بازیانی برای حسین بازیانی ، خویشی

نیشتی له گه لدا ده کردن .

۳۴ - وهستا که ریم ره حیم به ناوبانگ (به که ریمی جوار) بهر نه سحابه سپی

خه لفه و شاگرد

سه یفه و عومهره سوورو عه به ی قادر به گ و ساله کول .

۳۵ - وهستا علی پولیس لای شهوکه تی دانساز

خه لفه و شاگرد

عه بدوللای برای و موحه مده ی خوشکه زای و علی فیدانی و همه ی قاله شوان و

حسین ره شید شهریف .

۳۶ - وهستا عه به ی سله ی نانو سهرسه قام .

خه لفه و شاگرد: نه خه ی برای و عه زه ی میرزا که ریم و صدیق عزیزو که ریمی ده رویش مه جید .

۳۷ - وهستا ئیبراهیم نه سعه د: مهیدانی ماست فروشه که .

خه لفه و شاگرد

حه مه صالحی برای و وهستا غه فوورو حه مه شیت و خوله ی مارفه ریچه

۳۸ - وهستا حاجی باقی (به نگینه): شاعیریش بوو، مهیدانی دارو خه لووزه که .

خه لفه و شاگرد

شیخ موحه مده ی شیخه ی و حامید بانه ی . خویشی نیشتی له گه لدا ده کردن .

۳۹ - وهستا نه مین شاینگه ر: صابونکه ران .

خه لفه و شاگرد شهریفه لووته و موحه مده عه بدول ره حمان .

۴۰ - وهستا قاله ی عاسه گومرگه سوتاو .

خه لفه و شاگرد غه ربی حه پسه و عوسه قه زوان .

۴۱ - وهستا عارف ره شید گومرگه سوتاو .

خه لفه و شاگرد :

۶ مچه که چهل و خوله چالاک و سهردار .

۴۲ - وهستا غه نی ره شید کانیسکان .

خه لفه و شاگرد :

حه مه سه عیدی مه ولودو فائق عارف خومه یس .

۴۳ - وهستا حه مه سه عیدی ره شه گاخاتون

خه لفه و شاگرد

صدیق عه زیزو یوسنی ره شه ی ته مینی کورته ک .

۴۴ - وهستا حه مه ی میرزا پوستم نزیك گوزهری سهرجه کان .

خه لفه و شاگرد

عه به و که ریمی برای حه مه ی میرزا پوستم .

۴۵ - وهستا عه بدولای میرزا و عوسمان میرزا داروغا، برابون: پیکه وه یشیان

ده کرد .

۴۶ - وهستا ته حمده که ریم ولتوبه نی مه یدانی کاکه .

خه لفه و شاگرد

سابیره لووته و غه ربی حه پسه و قاله سه قهر .

بیجگه له نانه و اخانه سه مونخانه ش هه بوو . ته مانه فرنی سه موونیان هه بوو به دار

فرنه که یان گهرم ده کرد . جار جاریش پاقلاره و برمه و چوره ک ، شه کرله مه یان

ده برزان . چار جاریش کولیچه و گالگالیان بو مالان ده برزان . به لام سه موونی

ته و سا له گهل نیستاکه عه رزو عاسمانی فرقه به نام و جوانی ته م سه مون چپانه

ته مهنده نه بوون به لکو چهند که سیک بوون .

یه که م که س که له کونه وه ناوبانگی هه بوو بریتی بوو له

۱ - سه عه ی سه موون بهر ده رگی سهر

خه لفه و شاگرد

کورپه کانی له گهلان یشیان کردووه که برابم - ره ثوف - یساعیل - عه به وللا

- ته مین - قادر - عه لی بوون .

۲ - ته حه ی گه چ کوت: بهر ده رگی سهر

خه لفه و شاگرد

صالحی کورپی له گهلیدا یشی کردووه

یَجِجْگَه له نانهوا خانه کان ، ده سگپری تانیش هه بیوه ، که به سه به ته ده یگپرا به ناو بازار یان له مهیدانی خوار به له دی به که دایان دنا .

هه سران به هه رزانه ده یان فروشت . ئهم ده سگپرا نه نانه کان یان ده خسته ناو قولینه و ده یان خسته سه سهر یان . هه ندی له ده سگپرا نه ئه مانه بوون

۱ - عه زیز همه ئه مین .

۲ - غه فوور همه ئه مین برابوون

۳ - حه سه ن دالاش .

۴ - سه عه ره شید .

۵ - همه گوج .

۶ - فاتی عارف خومه یس .

۷ - صالح میرزا .

۸ - عه لی مه عوب .

۹ - حه سینی مه لا مارف .

۱۰ - عارف ره شید .

۱۱ - باج برای ره شه خیل .

۱۲ - همه که لله کوری باج .

۱۳ - صالح چنگیان

۱۴ - حه سه نه شل .

۱۵ - سه یفه دین

۱۶ - توفه کویر .

سهر چاره

حه مه ی وه ستا صالحی نانه واو

چهند نانه وایه کی تر ...

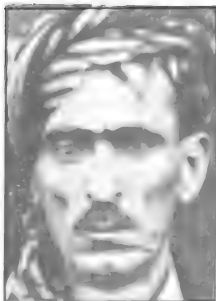
نێ یێنی :

وه ختی خۆی نان زۆر بوو خه لک کهم بوو ، وه ههر مایکیش سهر نه نهوور یان هه بوو خۆیان نایان ده کرد ، کوئیره ی بازاری مالان ههر له رهمه زانان دا ده باغواردا نانهوا کان ههر له بازاردا ساغیان ده کردهوه .

ئێوان زۆری نانهواکان له بهر ئه وهی نایان نه مینینه وه بو به یانی ده بانکرده سه به ته وه ده سگپرا ده یگپرا ، ده بیرده مهیدانی بهر به له دی به که به هه رزان ده یان فروشت .

حاجی رهشید ئەمین چاوەش (ره‌شه‌خیل)
 سالی ۱۸۹۹ ز له دایک بووه
 له ۷ / ۶ / ۱۹۶۶ کۆچی دواى کردووه

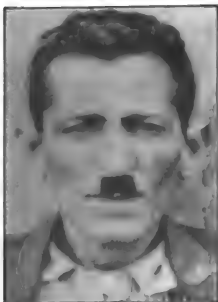
عدى ههمه‌تيكه

سه‌عید مه‌لا مه‌حممود (سه‌عەى سه‌مرون) سالی
 ۱۸۹۱ ز له دایک بووه
 سالی ۱۹۶۱ ز کۆچی دواى کردووه.

مه‌لا قادر سه‌عید ره‌سول سالی
 له دایک بووه

کریکۆز خاچا دۆز

سالی ۱۹۰۰ دا له تورکیا له دینی (ئاره بگهیر) له دایک بووه
سالی ۱۹۷۱ له سلێمانی کۆچی دواهی کردووه.

وێنەی نانهواخانهی ههمه‌ی وه‌ستا سانه

قهسابه كان و ولقه كانی

ناوی قهسابه کۆنه کان تا سالی ۱۹۶۰

- ۱ - عهزه ی چه کوش (قهساب باشی)
- ۲ بله ی چه کوش برا بوون
- ۳ - به کری مسته فا
- ۴ محدی حسکه
- هۆمه ری همه سوور
- ۶ - محدی همه سیس «حاجی محی الدین باوکی حاجی ده رویش»
- ۷ - ره شه ی همه سیس برا بوون
- ۸ - حاجی که ریمی مه محمودی که بابچی
- ۹ صوفی کۆله ک
- ۱۰ - عبه گوجوز
- ۱۱ - جه دریس
- ۱۲ - همه نه مینی عبه ی ئایشه خان
- ۱۳ - ماله ی قهساب
- ۱۴ - فهره جی قهساب برا بوون
- ۱۵ - عبه ی حاجی
- ۱۶ - که ریمی هه یه ر

- ۱۷ - پښه‌شې ياره
- ۱۸ - فېره‌جې سمايل کونې
- ۱۹ - مه‌جيدى سمايل کونې برا بوون
- ۲۰ - که‌ريى خوږ
- ۲۱ - همه چاو زه‌ق
- ۲۲ - که‌ريى مسته‌فا
- ۲۳ - فېناحه سوور
- ۲۴ - مه‌جوله که‌چهل
- ۲۵ - صالح زک پښه‌ق
- ۲۶ - همه زک پښه‌ق
- ۲۷ - مه‌جيدى خه‌جاو
- ۲۸ - که‌ريى خه‌جاو
- ۲۹ - على خه‌جاو برا بوون
- ۳۰ - حاجي نه‌حمه‌دى مچه‌سه‌لاق
- ۳۱ - عېزه فيله باوکى نه‌حه‌په‌سوى
- ۳۲ - پښه‌شې به‌کر
- ۳۳ - نه‌حه‌ى به‌کر
- ۳۴ - مه‌جيدى به‌کر . «برا بوون» کوږانى به‌کرى مسته‌فا
- ۳۵ - عېزه مامش .
- ۳۶ - همه‌ى عېزه‌ى چه‌کوش .
- ۳۷ - عېلى عېزه‌ى چه‌کوش (صوفى عېلى) .
- ۳۸ - صالحى عېزه‌ى چه‌کوش .

- ۳۹ - مەجىدى غەزەى چەكوش .
- ۴۰ - ئەحمەدى غەزەى چەكوش (حاجى ئەحە كرىس) .
- ۴۱ - مەحمۇدى غەزەى چەكوش بىرابون .
- ۴۲ - تۆفەى ھۆمەر
- ۴۳ - ئەھەى ھۆمەر . كۆرانى ھۆمەرى ھەمە سوور .
- ۴۴ - سابىرە سوور .
- ۴۵ - سەغۇلى خەلقە كەرىم .
- ۴۶ - حاجى دەرویش .
- ۴۷ - عەلى بىرزوو .
- ۴۸ - عەلى پەشەى بارە .
- ۴۹ - جەلالى عەبە پانى .
- ۵۰ - قالە سوورە بىراى ئەحە پسوى .
- ۵۱ - كەرىمى عەواش .
- ۵۲ - پەشەى كەرىمى ھەبەر
- ۵۳ - ھەمكولى كەرىمى ھەبەر بىران
- ۵۴ - ھەمە قىلە
- ئەحە نەسىم
- ۵۶ - حاجى عەلى كۆلەك
- ۵۷ - حاجى مۇھەممەدى كۆلەك
- ۵۸ - رەشەى كۆلەك : كۆرانى صۇفى كۆلەك
- ۵۹ - غومەرى سەلىم
- ۶۰ - ھەمەى سەلىم بىران

- ۶۱ - فەرەجی سەله قەراخی
- ۶۲ - ئەلە ی وەسپان
- ۶۳ - ھەمە ی وەسپان برا بوون
- ۶۴ - مەجۆل
- ۶۵ - ھەمە ی ماله
- ۶۶ - قالە مشن
- ۶۷ - فەری بەگ
- ۶۸ - سەعە شوان
- ۶۹ - قالە ی عەزە مامش
- ۷۰ - سالە ی ئامە تەیارە.
- ۷۱ - سەید ئەحمەدی بوچە
- ۷۲ - بەکری فاتە ی خانم
- ۷۳ - توفیق بێی
- ۷۴ - حاجی توفیق گورگەوان
- ۷۵ - سەید جاسم
- ۷۶ - سالە ی ھەمە چاو زەق
- ۷۷ - مەجیدی دابکە ئامە
- ۷۸ - مەجیدی حاجی ئەحمەدی مچە سەلاق
- ۷۹ - ئەمینی حاجی ئەحمەدی مچە سەلاق بران
- ۸۰ - عەلی ھەمادی
- ۸۱ - ھەسە کەلۆش

۸۲ - عوسمانی حمه ئەمین کۆنی

۸۳ - پره‌جانی دایکه گه‌وره.

۸۴ - عارف فیتک.

۸۵ - جه‌لاله که‌چه‌ن

۸۶ - حسه شهل

۸۷ - عه‌لی عه‌زه‌که

۸۸ - سه‌عید ئەحمه‌د (سه‌عه زله)

۸۹ - سه‌بری صالح

۹۰ - عه‌زه ده‌فلس

۹۱-عه‌به‌ی صۆفی عه‌لی

۹۲ - ره‌ئووفی عه‌به‌ی حاجی

۹۳ - ئەله‌ی حه‌لبه

۹۴ - سووره‌ی مقاو.

۹۵ - عه‌لی گۆز

۹۶ - عه‌لی مه‌لا په‌شید

۹۷ - ئەحه‌ گۆڤر

۹۸ - حه‌مه‌ی جه‌دواغا

۹۹ - حه‌سه‌ینی حه‌ماغا

۱۰۰ - عه‌به‌ی حه‌مه ئەمه‌ینی ئایشه‌ خان

۱۰۱ - فایه‌قی کاک سه‌عید

۱۰۲ - که‌ریبی ئەحه‌ی هۆمه‌ر

- ۱۰۳ - په جېمی نهمه دی هزمه ر بران
- ۱۰۴ - بله دی هممه خورشه
- ۱۰۵ - هممه نهمینی سمه ن
- ۱۰۶ - نووری فوره جی ماله
- ۱۰۷ - خوله دی نووره
- ۱۰۸ - عه بهی فوره ج
- ۱۰۹ - بله دی مام فوره ج
- ۱۱۰ - سمه دی مام فوره ج بران
- ۱۱۱ - نهمه د ئیبراهیم (نهمه کتور)
- ۱۱۲ - مه محمود ئیبراهیم (خوله کتور) بران
- ۱۱۳ - عه لی عارف فیتک
- ۱۱۴ - عومه ری عارف فیتک.
- ۱۱۵ - عوسمانی عارف فیتک «بران»
- ۱۱۶ - هممه دی مریم
- ۱۱۷ - صابری مام نهمه د
- ۱۱۸ - هممه په شید نهمه د
- ۱۱۹ - عارفی نهمه دی زبه
- ۱۲۰ - هممه کاکه
- ۱۲۱ - بله دی گولن
- ۱۲۲ - فوره جی شمیرین
- ۱۲۳ - حسینی شمیرین

- ۱۲۴ - حەسەنى شىرىن بران
- ۱۲۵ - عەلى عەينە
- ۱۲۶ - پەجىمى عەينە
- ۱۲۷ - ئەحمەدى عەينە بران.
- ۱۲۸ - جەلالى عەباس
- ۱۲۹ - شەشەى عەباس بران
- ۱۳۰ - عەبەى سابىرە سوور
- ۱۳۱ - گووروونى سابىرە سوور بران
- ۱۳۲ - حەمەى عەتى
- ۱۳۳ - عەلى عەتى بران
- ۱۳۴ - غەرىپى خومسار
- ۱۳۵ - حەمەى خومسار بران
- ۱۳۶ - عەبە رووت
- ۱۳۷ - عىزەتە ورگە .
- ۱۳۸ - عومەرى حەمە قىلە
- ۱۳۹ - عەلى بەكرى عەى قالە بچكۆل
- ۱۴۰ - عومەرى بەكرى عەى قالە بچكۆل
- ۱۴۱ - عوسمانى بەكرى عەى قالە بچكۆل بران
- ۱۴۲ - عومەرى فاتە
- ۱۴۳ - كەرىمى فاتە بران
- ۱۴۴ - حەبە سوورى عومەرى سەلىم

۱۴۵ - حەسەنى صۆفى عەلى (مەلا حەسەن)

۱۴۶ - ئەحەى فەرەج شوکل

۱۴۷ - گوورۋونى بابە خولە

۱۴۸ - قالەى وەستا سەایل

۱۴۹ - ئەحەى وەستا سەایل

۱۵۰ - حەمەى وەستا سەایل بران

۱۵۱ - سەلە سەئىلى قەساب

۱۵۲ - سەمەى كەریمە پەش

۱۵۳ - عەلىى مەجۆل

۱۵۴ - عوسمانى مەجۆل

۱۵۵ - بەكرى مەجۆل بران

۱۵۶ - حەمەى مەجى دایكە ئامە

۱۵۷ - عومەرى مەجى دایكە ئامە بران

۱۵۸ - عەلى سەعە شوان

۱۵۹ - عوسەى سەعە شوان بران .

۱۶۰ - عومەرى سوورە

۱۶۱ - حەمەى حاجى ئەحە كرىس

۱۶۲ - مەجى حاجى ئەحە كرىس بران

۱۶۳ - عەبەى عەلى برزۋو

۱۶۴ - كەریمى قالەى عەزە مامش

۱۶۵ - حەمەى فەتى

۱۶۶ - حەمەى جەمە

- ۱۶۷ - :ئەحە لېلە
- ۱۶۸ - قادر سەعید
- ۱۶۹ - پەسوول ئەبدوللا
- ۱۷۰ - سەعید پەشید (سەعە شین)
- ۱۷۱ - عوسمانی ھەمەی عەزە
- ۱۷۲ - عومەری ھەمەی عەزە بران
- ۱۷۳ - سەلتان ئەبدوللا (سەلە کوپ)
- ۱۷۴ - مچە ئیزرەم
- ۱۷۵ - عومەری سەلە گا کوژ
- ۱۷۶ - عوسمان ھەمە رەشید
- ۱۷۷ - پەزای سەعەی سوتەل
- ۱۷۸ - لەقەسابە جوولە کە کانیش: (مووشەو عەزیزو یاقووب) برابوون.

نرخى گۆشت ههتا سالى ۱۹۶۰

له سالى ۱۹۳۰ - ۱۹۴۰

حوقه له ۸ عانهوه که ئەکانه ۳۲ فلس، حوقه يەك بوو به ۱ روپيه که ئەکانه ۷۵ فلس.. چوار ئيزره م ئەکانه ۱ حوقه.. سالى ۱۹۵۴ حوقه بووبه کيلو به پر يارى به له دى يه کيلوى گۆشت بووبه ۱۳۰ فلس... سالى ۱۹۵۸ له سه ر پر يارى به له دى يه گۆشتى مه ر کيلوى بوو به ۱۶۰ فلس، بزن ۱۴۰ فلس، گا ۱۲۰ فلس.. ئيواران به هه ر زانتر ده يان فروشت له مه يانه که، بوته وهى نه مي پته وه بو به يانى.

چايچى يەکانى ناو قەسابخانە که ئەمانه بوون

۱ - نعلانى چايچى

۲ - حەمه ي خه جاو (غەزيمى کچى يارمه قى ده دا)

۳ - ئەمىنى حاجى

بهوانهش ده لټين كه حه يوان سر ده پړنو كه وټي ده كهن

- ۱ - مچه سه لاق (باوكي حاجي نه حمه د)
- ۲ - عه بدو ټللي بله ي چه كوڅ (ناموزاي حاجي نه حه كريس)
- ۳ - حه مهي خه جاو
- ۴ - سه ييد جاسم
- ۵ - فوره جي سه لاق
- ۶ - كه ريي مه لا پره شيد
- ۷ - پره زا كه ركووكي

نهوانه ي حه يوانيان فوو كردووه

- ۱ - عه زه مامش
- ۲ - نه حه ي حه مه عه زيز
- ۳ - نه حه په سوي
- ۴ - مچه كوټر

گاکوڙه کان

بهوانه ده لټين كه تنهيا گايان سهر پريوهو پيسته كه يان كه ول كړد ووه.

۱ - ساله گاکوڙ

۲ - صابر قلش

۳ - قاله ي عاسه

۴ - همه هورامي

۵ - همه پره شيد کورې همه هورامي

۶ - عوسه قلش

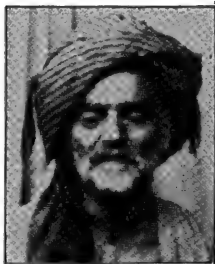
۷ - توفيق گاکوڙ

تهسابه‌کن - ده‌باغ چیه‌کن - سه‌روپی‌چیه‌کن

سه‌عزل خه‌لفه‌که‌رم (قه‌ساب)
سانی ۱۸۷۶ ز له‌دایک‌بروه
سانی ۱۹۰۶ ز کوچی‌دوایی‌کردووه

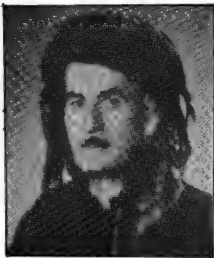
نه‌حی‌هۆمه‌ر (قه‌ساب)
سانی ۱۸۹۲ ز له‌دایک‌بروه
سانی ۱۹۰۷ ز کوچی‌دوایی‌کردووه

حاجی‌ئه‌حه‌که‌ریس (قه‌ساب)
۱۹۰۷ - ۱۹۷۰

عه‌لی‌برزوو (قه‌ساب)
سانی ۱۸۹۴ ز له‌دایک‌بروه
سانی ۱۹۰۴ ز کوچی‌دوایی‌کردووه

حاجی دهرویش (قەساب)
 سالی ١٩١٢ ز له دایک بووه
 سالی ١٩٧٠ ز کۆچی دواڵی کردووه

دیعنی ناو قەسابخانە کۆنەکە سالی ١٩٥٧

نهوانه‌ی به کۆمه‌ل جگهریان ده‌کړی له قه‌سابه‌کان وهه‌ر به ساغی ده‌یان
فروشته‌وه..

- ۱ - فهره‌جی نامی
- ۲ - نعمانی جگهرچی (باوکی عومه‌ری نعمان)
- ۳ - قاله‌ی نعمان
- ۴ - حه‌مه سووری جگهرچی باوکی (عەل سوور)
- باب‌ه خوله‌ی جگهرچی
- ۶ - نه‌حمه‌دی جگهرچی برای (بابه‌ خوله)
- ۷ - نه‌وره‌خانی جگهرچی

نرخ‌ی سبو جگه‌ری نه‌گیراوه وانا به دل و گورچيله‌وه که ده‌یان فروشت ، نرخ‌ی
به‌م جوړه بوو...

سالی ۱۹۳۰ - ۱۹۴۰ به يک عانه که ده‌کاته چوار فلس
سالی ۱۹۴۰ - ۱۹۵۰ بوو به ۵۰ فلس
سالی ۱۹۵۰ - ۱۹۶۰ بوو به ۳۰۰ فلس

دیسانہ وہ ٹہمانہ دی خوارہ و ہش جگر : مکان برون لہ گہل دیاری کردنی
شوتہ کانبان.

- ۱ - توفیقہ گہرہ بہر دہرکی سہرا
- ۲ - حمہ پرہشی خاتون: مہیدانی خوار بہلہ دی بہک.
- ۳ - حمہ سور: مہیدانی خوار بہلہ دی بہک
- ۴ - بابہ خولہ: مہیدانی خوار بہلہ دی بہک
- ۵ - ٹہحمہ دی جگرچی مہیدانی خوار بہلہ دی بہک
- ۶ - مہلا عوسمانی تہپل . مہیدانی خوار بہلہ دی بہک
- ۷ - کاک مہجید: بہرام بہر جیگای بانق رافدین: باوکی ٹہحمہ دورانی
- ۸ - حمہ مودہ کویر مہیدانی خوار بہلہ دی بہک
- ۹ - عوسمانی نعمان مہیدانی خوار بہلہ دی بہک
- ۱۰ - مامہی جگرچی مہیدانی خوار بہلہ دی بہک
- ۱۱ - ٹہحمہ پیر مہیدانی خوار بہلہ دی بہک
- ۱۲ - حمہ جہلیل بہر گہراجی حمہی فہرہ جہ فہنی .
- ۱۳ - سہعی بابم بہر گہراجی کهریمی فہرہ جہ فہنی .
- ۱۴ - ٹہورہ جانی جگرچی صابوونکہران .
- ۱۵ - مہممود دہلی صابوونکہران .
- ۱۶ - حمہی قالہ حہیتہ گہراجی شعب لہ بہر خانہ قا
- ۱۷ - ٹہورہ جانی سہس بہر خانہ قا .
- ۱۸ - فہتاجی ولکہ بہر گہراجی ٹہسحابہ سہی .
- ۱۹ - صالحی ولکہ بران: بہر گہراجی ٹہسحابہ سہی .
- ۲۰ - حمہ ورگہ سہر شہ قام .

- ۲۱ - بلەي مەيىم سابوونكەران .
- ۲۲ - ئەمەي گۈلە : بەرامبەر بەزىخانە كۆنەكە
- ۲۳ - غەبەي گۈلە : بەر خىنانەقا .
- ۲۴ - غومەري غەريب مەيدانى خولار بەلەدىيەكە .
- ۲۵ - قەجەري بەر گومرگە سوونتاو ...

نرخى شىشېك جگەرودلۇ گورچىلەو گون لە سالى (۱۹۳۰ - ۱۹۴۰) بە
پوولېك بوو وە بوو بە دوو پوول لە سالى ۱۹۵۰ بوو بە غانەيەك . پېش سالى ۱۹۶۰
بوو بە دە فلس .

بابه خولەى جىڭەرچى

ھەمە جەلىل (جىڭەرچى)
 سانى ۱۹۱۲ ز لەدايك بوو
 سانى ۱۹۸۴ ز كۆچى دوائى كروو

نهوانی که به کۆمەڵە سەرو پي و کەللەو زمانو ورگک یان دەکړی ده یان
فروشته وه ، ههروه ها زوربه شيان سەرو پيخانه یان هه بوو نه مانە ی لای خوا ره وه
بوون

- ۱ - فره جی ئامی .
- ۲ - باجی عواشی سەرو پي ئهم ئافره ته له هه موویان کۆنتر بووه له ماله وه ده ی .
فروشت و لی تی ده نا له گه ره که کانی تره وه پرویان تی ده کرد مالیان له گه ره کی
(هۆلی) قه سابه كان بوو
- ۳ - حاجی ده رویشی سەرو پي
- ۴ - همه رهشی سەرو پي
- ۵ - عه زه ی همه رهشی سەرو پي
- ۶ - حاجی کاکه ی سەرو پي
- ۷ - حاجی کاکه رهشی سەرو پي
- ۸ - نهانی سەرو پي
- ۹ - همه له قرتاو (ده سنگیر) .
- ۱۰ - عه به که چهل (ده سنگیر) .
- ۱۱ - همه که چهل (ده سنگیر) .
- ۱۲ - عه بووشی سەرو پي .

ئمو سیانه ی له لیسته که دا وانا (۹ ، ۱۰ ، ۱۱) که ده سنگیر بوون به نه شت
ده یان خسته سەرو سەریانو ده یان گیراو هاواریان ده کرد ئای که للە . قاچو
قوله کی بومابه ...

حاجی کاکای سرویی
 سالی ۱۸۷۵ له دایک پوه
 سالی ۱۹۵۰ کونجی دوايي کردووه

حاجی دموریش سرویی
 له تمنی ۷۵ سالیډا
 سالی ۱۹۵۷ کونجی دوايي کردووه.

● ده‌باغ چیه‌کان ●

ئه‌وانه بوون که پسته‌یان (چاک) ده‌کردو پاکیان ده‌کرد ئینجا خوی‌یان پیوه ده‌کردو وشکیان ده‌کرده‌وه ...

- ۱ - عه‌زه‌ی مه‌مه‌ند .
- ۲ - حاجی فه‌تاحی گوشت نه‌خۆر .
- ۳ - مه‌لا عومه‌ری حاجی فه‌تاحی گوشت نه‌خۆر .
- ۴ - حاجی شێخ موحه‌مه‌دی ده‌باغ‌چی .
- ۵ - حاجی مه‌جیدی ده‌باغ‌چی
- ۶ - حاجی عارف ده‌باغ‌چی
- ۷ - ره‌شه‌ی حاجی عارف .
- ۸ - مه‌جیدی حاجی عارف کوڕانی حاجی عارف ده‌باغ‌چی .
- ۹ - عومه‌ری حاجی عارف .
- ۱۰ - حاجی حه‌مه ره‌شی ده‌باغ‌چی
- ۱۱ - حه‌مه سووری ده‌باغ‌چی
- ۱۲ - حه‌مه صالحی عه‌زه‌ی مه‌مه‌ند
- ۱۳ - ئه‌حه ره‌شی ده‌باغ‌چی
- ۱۴ - ره‌زا خانی ده‌باغ‌چی
- ۱۵ - عومه‌ری ئه‌مینی حه‌یب
- ۱۶ - فه‌تاحی قاوومه سووتاو .
- ۱۷ - شێخ ئه‌حمه‌دی ده‌باغ‌چی
- ۱۸ - صالحی ئه‌مینه سووری ده‌باغ‌چی
- ۱۹ - قاله کویری ده‌باغ‌چی
- ۲۰ - ئه‌حمه‌دی سمایی ده‌باغ‌چی
- ۲۱ - غه‌ریبی سمایی ده‌باغ‌چی

پهشوی حاجی عارف دہباغچی
۱۹۰۰ - ۱۹۶۳

عموہری نہمینی حبیب دہباغچی
۱۹۰۰ - ۱۹۶۳

● بازارگانی ریخۆله و پیسته ●

- ۱ - صالحی ره شه.
- ۲ - خواجه پطرس
- ۳ - مهلا نهحمه د: ئەم ریخۆله چی یانه شه ریک بوون .
- ۴ - همه ی صالحی ره شه
- ۵ - مهحموودی صالحی ره شه
- ۶ - عهلی صالحی ره شه برا بوون و شه ریکیش بوون .
- ۷ - عه بهی قاله ی مریم
- ۸ - ره شه ی مهلا نهحمه د .

تهوانه ی ئیشیان بو کردوون له قهساخانه

- ۱ - عهلی شاملی
- ۲ - حهسینی مهلا نهحمه د .
- ۳ - جهلاله کوژر .
- ۴ - غه ریب
- ۵ - حه مه ی . نهحمه د
- ۶ - نهحه ی شاناز .
- ۷ - سهعه پرووسی .
- ۸ - عومه ری توفیق
- ۹ - قاسم حسین .

- ۱۰ - ھەممەي ئايشى
- ۱۱ - ھەممەي عەتيە
- ۱۲ - خالىدى عەلى شاملى
- ۱۳ - ھەممەي عەزىز
- ۱۴ - كەرىمى مەھەي شىر
- ۱۵ - سەھەي بابىم
- ۱۶ - كەرىمى حاجى عەلى
- ۱۷ - عەبەي خورشە
- ۱۸ - رەفيقى خورشە
- ۱۹ - شىنخ حسين
- ۲۰ - شىنخە
- ۲۱ - خولە لال

تىيىنى: لە بابەت بازىرگانى ريخولەو پىستەوھ:
 ريخولە بە كار دەھات بۆ باستمەو تەلى عەمەليات و تەلى عودو كەمانچەو ژى
 ھەلاج. ئەم ريخولەيە لىرە چاك دەكراو پاك دەكراو خويى دەكراو دەخرايە
 پىستى مەز دەر دەھات وەك ھەمانەو پىستى پەئىر دەيان خستە ناوى دەيان نارد
 پىشدا بۆ شارى موصل دوايى بۆ بەغداد، دوايى ئەووش دەئىرا بۆ بىروت
 بەلام لە شەرى يەكەمى جىھانىيەو يەكسەر دەيان نارد بۆ شەرىكەي (ئو)
 ھايەمەر لە دولانى ئەم ريكا بە پاپۆر لە بىروتەوھ. ھەروھە پىستەشيان دەنارد
 شارانى موصل و بەغداد.

● که بابخانه و که بابچییه کان ●

که بابچییه کان نه مانه ن

- ۱ - وهستا توفیق باوکی خه لفه فرهج نه نیشته قهیسهری نه قیب ، خوار
قادرمه کان ..
- خه لفه و شاگرد فرهجی کوری .. همه ی دولهر .
- ۲ - وهستا نه وره چانی برای وهستا توفیق که بابچی ، خوار وهستا توفیق .. خه لفه و
شاگرد خه لفه همه ن .
- ۳ - وهستا به کری صوفی قادر بهر دهرکی سهرا
خه لفه و شاگرد عهلی جاسوس و خوله بومبا
- ۴ - وهستا محی دینی ریش لای قهیسهری نه قیب .
خه لفه و شاگرد جهلال و جهمالی کوری .
- ۵ - وهستا نه حه ی نایشی لی - کانیشکان ، بازاره بچکوله
خه لفه و شاگرد همه نی نه حه تیلأ
- ۶ - وهستا غه فورر نه نیشته مزگهونی گه وره
خه لفه و شاگرد جهلالی نایشی و شیخ مسته فای شیخ ره شید .
- ۷ - وهستا مهجی ئاغاتاها نزیک قهیسهری نه قیب
خه لفه و شاگرد خه لفه گوروون .
- ۸ - وهستا شیخ عومه بهرام بهر قهیسهری نه قیب لای مهلا عهلی صه حاف .
خه لفه و شاگرد شیخ عهزیزو شیخ فرهجی برای .

---

(۱) له ته مسیلینکی قولبخانه ی ژانستیدا بوژی جاسوسو بیی نیتر ته مه بوو بهنلو بو ی.

۹ - وهستا حاجی همه. نه مینی قجول ناو بازار نریك گوزهری ناسنگه ره كان .
خهلفه و شاگرد خهلفه غه فووری برای و خهلفه ره شید له گهل عوسمانی کوری
حاجی همه نه مین .

۱۰ - وهستا مامهلی بهرامهر خانی ناغا فه تحوللا
خهلفه و شاگرد که ریمی برای عه باس نه بو شوارب

۱۱ - وهستا همه ی حاجی قادر (باوکی وهستا واحیدی که بابچی) بهر گومرگه
سووتاو .

خهلفه و شاگرد خهلفه همه و خهلفه ره شید .
۱۲ - وهستا دهرویش عوسمان ، لای گه راجی قاله
خهلفه و شاگرد نه همه دی کوری .

۱۳ - وهستا دهرویش توفیق جینگای چایخانه ی مینه شهل پیش دروستکردنی
(سینه مای ره شید) بهرامهر چایخانه ی همه ره ق .

خهلفه و شاگرد عهلی نایشی لی و خهلفه ره شید .
۱۴ - وهستا ره شهی که باب بهر گومرگه سووتاو .

خهلفه و شاگرد خهلفه همه و خهلفه مسته فا
۱۵ - وهستا همه ی که باب صابونکه ران - به لی خهلفه به لام همه و کاتیک
مندالی راگرتووه بو باوه شین

۱۶ - وستا حاجی عهلی جاسوس و وهستا ره جم بهر ده رکی سهرا خهلفه و
شاگرد به کری دن و مه دعت و جهلال نه سعه دو همه لاوی حاجی عهلی
جاسوس .

۱۷ - وهستا گوروون ناو بازار نریك ناسنگه ره كان
خهلفه و شاگرد همه مورادو عومهری نه جی و عه بهی سهید شهریف .
۱۸ - وهستا مارف ده سنگیر له ماله وه دروستی ده کرد به تهشت له ناو بازار
ده ی گنیرا، ژیریشی ناگر بوو ...

۱۹ - وهستا نهحه لاله . ده سنگیر : دواپی له بهر ده رکی سهرا دوکانی دانا
خهلفه و شاگرد عه بدوللای زاوای ..

۲۰ - وهستا خهلفه فهرجی که بابجی کوری وهستا توفیق که بابجی شوینه که ی
باوکی نژیک قهیسری نه قیب .

خهلفه و شاگرد جه مالی کوری و عوسه ی علی زهردو
عوسه ی شوکره .

۲۱ - وهستا همه قریل : بهر دهرکی سهر
خهلفه و شاگرد همه ی عباس

۲۲ - وهستا خهلفه ره شیدو به کری دن شهریک بوون بهرامبر (سپهبدی
سیروان) .

خهلفه و شاگرد عومهری صالح و نوری نه حمده و عباسی حهسینی شیرگر
۲۳ - وهستا خهلفه حهسین بهرامبر شارهوانی
خهلفه و شاگرد مچهی خله و علی .

۲۴ - وهستا خوله بومباو نه حمده ی برای شهریک بوون : بهر ده می گهراجی
حهسینی فهرجه فنی .

خهلفه و شاگرد فهرجی صه لته نه ت و حهسینی نه جمه دین .
۲۵ - وهستا نه حمده ی حهسینی نه مین : گوزهری دارتاشه کان نژیک شه و که نژ
دانساز .

خهلفه و شاگرد نامق چالاک .

۲۶ - وهستا عومهری نه جی شه قامی کاوه .
خهلفه و شاگرد به کر موحه محمد .

۲۷ - مه دحه ت : کانیسکان .

خهلفه و شاگرد مسته فا خدرو صابیری ره حهی فلی

۲۸ - وهستا توفیق نه بو شوارب مه یانی ماسته که

خهلفه و شاگرد نه حه ئیرانی و ره فیتی برای توفیق نه بو شوارب

۲۹ - وهستا فه تاحی سه من نه نیشت سینه می سیروان بهرامبر خهلفه ره شید
خهلفه و شاگرد فه تاح عه بدوللا

۳۰ - وهستا که رم و عه باس نه بو شوارب براو شهریک بوون . خوار حه وزه کا
گوزهری سه پاج پانی بهر زدره کان خویان پیکه وه ئیشیان کردوه

۳۱ - له گوزهری هه لاجمکانهش جووله که که باجانای خویان هه بوو ، عه به ی یاقوو
تاماان که بابچی بوو .

که بانی جاران گه وره ترو به تامو به له زهت تر بووه ، چونکه گۆشته که به چه په
چاخ له سهر ته خته ی تاییه قیمه ده کرا ، وه ده خرابه سهر ناگر ، شاگردیکی تاییه قی
هه ر ئیشی نه وه بوو باوه شینی ده کردو له سهر کورسی به کی بچووک به پیوه ده وه سنا تا
له سهر خو ئه برزا

هممو كه بايخانە يەك نانەوا خانەو چايخانە يەكی بەرامبەر بوو ، يان لە نەيشتەووە
 بوو ، نانەكە بە گەرمی و بە گۆرەي پيويستی خەلك دەهات وە هممو كه بابجیەك
 سەوزەو پياز و ترش و ئالەفی ساغی بەكار دەهێنا لە زستانیش دا بە ترشیانەووە لە
 گەل كەبابەكە ماستاوی خەستی كۆلكن و چای خەستی دەكرا بە سەردا

نرخى كەباب

لە سالى ١٩٣٠ تا ١٩٤٠ دوو شیش و نائىك و ماستاویك بە ١٠ فلس بوووە لە
 سالى ١٩٤٠ تا ١٩٥٠ شیشىك بوو بە ١٠ فلس .

لە سالى ١٩٥٠ تا ١٩٦٠ شیشىك بوو بە بیست فلس .
 شیشىك تەماتە بە عانە يەك دواى بوو بە دە فلس . نائىك بە عانە يەك دواى بوو
 بە دە فلس . ماستاویك بە دە فلس دواى بوو بە ٢٠ بیست فلس .

سەرچاوە:

خەلفە پەشىدى كەبابجى و چەند كەبابجى يەكی بە ناو بانگى تر .

مامه‌وره‌حمانی که بابچی برای وهستا
توفیقی که باب‌چی به له ۱۹۵۲/۶/۷
کوچی دواپی کردووه. —

وهستا ته‌وفیقی که بابچی بلوکی
خه‌لفه فره‌ج ۱۸۷۴ - ۱۹۴۹

وهستا گوروونی که بابچی
سانی ۱۹۰۸ ز له‌دایک بووه

وهستا فره‌جی وهستا توفیقی که بابچی
۱۹۰۶ - ۱۹۶۱

● قاوه خانە و چایخانە و چایی چیه کان ●

چایخانە و قاوه خانە ، هەر وهك ده چنه ناو خانەى كۆشش و كارو كاسبى به وه ...
ههروه ها لا پهره به ك و پهرده به كى ژبانى كۆمه لایه تى خه لكى شار ده گێرنه وه .

راسته له زۆر شارى رۆژ هه لات دا ، چایخانە تاقه جیگه ی رابواردیو یانه ی
شهوانی خه لك بووه ..

هەر له بهر ئه وه ، ئه گه ر یادگاری چایخانەکانى شار به تهواوى بنووسرێته وه ؛
ئه وه پهرده به تهواوى ده خریته پروو و ئه م دیمه نه ی ژبانى كۆمه لایه تى شاریش
ده به ستریت به ژبانى كه له چهره و (ثقافى) ی شاره وه .

ئایا ئه و چه شنه حیکایه تى له چایخانەکان دا ده خوێندرا به وه به لگه ی پهیدا بوونی
شێبکى تازه نین له ژبانى ئه م شاره دا . شهوانى رهمه زانان ، پاش تهراویح و گوێ
له وه عزگرتن خه لك ده چوونه چایخانە . خوژگه تۆمارى ئه و حیکایه تانه و تیکسنى ئه و
(شانامه) به دهما ، كه به کوردی ده خوێندرا به وه یان ده کرا به کوردی ، كه ئه مه ش
لا پهره به كى رهنگینى بۆ ئه ده بیانی کوردی به جى ده هێشت .

لێره دا هەر ئه وه ده توانین یادگاریكى باسو تۆمارى كى ناو به جى بپێلین كه
كه لكى فراوان كردنیان ههیه ...

(ع . م . ن)

به که مجار چۆن «چا» هات بۆ سلیانی

له زهمانی عوسمانی دهوری سالی ۱۸۸۵ بۆ ۱۸۹۰، مهلا، محمەدی، مهلا غهفور بۆ بازرگانی کردن هات و چۆی ئیرانی کردوه .. ئهوسا که له بازارا نهینی له چایخانه خه لک دانیشتون بۆ قاوه خوارونهوه چا نه میس دا ده نیشی و داوای چا دهکات ، بۆی دین ده بخواتهوه .. به دلی دهییت . ئیتر ده که ویتته چا خواردنهوه .

دوایی که مالی بازرگانی ده کړیت ، ئهوسا به قافلّه (کاروانی) هاتو چۆیان کردوه ده چیت نه سباب و پیوستی چایچی له قۆری و سه ماوه رو پیاله و ژیریاله ئینجا شه کرو چا ده کړیت له گه ل خۆی دهی هینتهوه بۆ شاری سلیانی ، دوایی خه لکی پتی ده زانن دین به میوانی بۆ چا خواردنهوه به تایهتی زۆر له گه وره پیاوان روویان تیکردوه ... ئه و مالهش له گه پره کی ده رگه زین بووه خوار مالی عزهت به گگی وهسان پاشا ، هه وشیککی گه وره و باخ و هه وزیککی فراوانی تیدا بووه . له م رووهوه ئه م پیاوه ناوی ده رکرد به مهلا محمەدی چایی ، دوای کۆچ کردنی له سالی گرانیه که دا کوره کهی که ناوی مهلا ئه محمەدی مهلا چایی بوو، له نه بوونیدا خانووه که ده فروشیت به حاجی ئه محمەدی پیروز .. دوایی دهییت به عه تاری داوو ده رمان له قه به سه ری غه فور ئاغا له وهش واز دینی ده ست ده داته به نایی .

ئه م سه ر گه زه شته یه وه ستا ئه وره حانی کوری مهلا ئه محمەدی چایی پنه جی له صابونکه ران بۆی گه پرامه وه که گویا زیۆه ر افندی بۆی گه پراوه ته وه دهی ووت : خۆزگه به و وه خته ی له ناو ئه و باخ و سه ر هه وزه که ی مالی باوکت چامان ده خوارده وه .. وه ستا ئه وره حان ده لیت

باوکت له سالی ۱۸۷۵ له دایک بووه مانای وایه ناگای له که ین و به ینی چا هینا نه که بووه ، ناو به راو درێزه ی به قسه کافی دا که باوکی بۆی گه پراوه ته وه . ئیتر له و کاته وه خه لکی تریش که هات و چۆی ئیران ده که ن ، دهی هین ورده ورد به بلا و بووه وه ، به مالان و قاوه خانه کان دا .

پیش چایخانه قاوه خانه هه ر بووه .. هه ر قاوه یان لی خواردۆته وه . هه تا له دیوه خانی ماله گه وره کان هه ر قاوه بووه ، قاوه له ولاتی هیندستانه وه به رینگانی ده ریایی به وه هیتراوه بۆ شاری (به صره) ، وه له وی وه بۆ به غدا ئیتر بازرگانه کان

كه هات و چۆى به غدايان كردوو ، ليرهه مالىان به قافله بردوو ، له وېشهوه مالىان به قافله هېناوه وهك شهكرو چاى و نه سېلى تر بو سلطاني .
 بويه له دواى شدا به هه ندى چايخانهيان ووتوووه قاوه خانه . چايخانه كان و قاوه خانه كان و شوينه كانيان تا نه مانيان له زه مانى عوسمانى و داگير كهرى ئينگليزو دامه زراندى ده و له قى عىراقا له سلطاني به گوڤرهى كوڤنرين يهك له دواى يهك نهى نووسين ، پاش هه و ليكي زور توانيم نه م چايخانه يهك له دواى يهك كوڤكه مهوه ..
 پاش به راورد كرنى له گه ل چهند چايچى يهكى كوڤن و خه لكى شاره زاي به ته مه ن دا .

چايخانه و چايچيه كان و شوينه كانيان

قاوه خانه ئينجا چايخانه ..

١ - قاوه خانه ي مارنى قاوه چى مهيدانى بهر به له دى كه ، بهرام بهر قهيسه رى نه قيب ...

٢ - قاوه خانه ي چه مچه مال له گه ره كى ده رگه زين ، لاي شيوى قازى ..
 خاوه نه كه ي مام نه حمده ي چايچى ئاموزاي صالح زه كى ي توفيق بوو .. بويه پى يان و توووه چه مچه مال چونكه گه رميانه كان له وى دا ده نيشتن ، كه گه نى قه نده هارى يان ده هينا هه ره له وى ده يان فروشت .

٣ - قاوه خانه ي كه لله - ناو بازار خوار وه ستا گورونى كه بابچى ، خاوه نه كه ي كه لله ي قاوه چى بوو .

٤ - قاوه خانه ي سه ر چيمه ن گه ره كى گزيه لى سه ر چيمه ن بهرام بهر دوكانى (عه لى فه و تاو) . يه كه م جار حسه كه ر گرتو يه نى . دووهم جار فه ره جى عه ده هاتو ته ناوى . سى يه م جار عه بدوللا فه نى به ناو بانگ به (عه به به راز) . نه م قاوه خانه يه به ناو بانگ بووه ، زور له تاجيرو پياو ماقولى گه ره ك هات و چويان كردوو

- چايخانه ي سيوه ي نه حمده به گزاده گه ره كى گزيه بهرام بهر مزگه ونى ته كيه

- ۶ - چایخانه‌ی عهدی شه‌نام . ته‌نیشت گومرگه سووتاو .
- ۷ - چایخانه‌ی کاکه سور : ته‌نیشت گوهرچگه سووتاو .
- ۸ - چایخانه‌ی قاله‌ی ته‌ولاحه‌سیر : مه‌یدانی ماست فروشه‌که .
- ۹ - چایخانه‌ی ته‌حی نیساف : کانیسکان ، گه‌ره‌کی ژاله‌بی‌به‌کان .
- ۱۰ - چایخانه‌ی فینه‌ی مه‌لا برایم : پشتی خانه سووتاو .
- ۱۱ - چایخانه‌ی عارفی ره‌زا کاکه‌بی سه‌رشه‌قام .
- ۱۲ - چایخانه‌ی حسه‌که‌ر : به‌رام‌به‌ر قه‌پسه‌ری وه‌سان پاشا ، که قاوه‌خانه‌ی سه‌ر
چیمه‌نی به‌جی نیشت دوا‌ی هانه‌ ته‌م شوینه .
- ۱۳ - چایخانه‌ی ته‌مینی شانه‌گه‌ر به‌زام‌به‌ر خسته‌خانه‌ی جه‌مه‌وری ژیر مالی
ئاغای حسه‌نی قه‌ره‌نی .
- ۱۵ - چایخانه‌ی سه‌عه‌ی فه‌تاح به‌ر ده‌رکی سه‌را ، مولکی حه‌مه‌ی ته‌وره‌حان
ئاغا به‌ک له‌ دوا‌ی به‌ک‌کی هاتووه‌ ناوی ته‌نوو‌سین تا بوو به‌ توتیله‌که‌ی نووری
عملی ...
- ۱۶ - چایخانه‌ی حه‌مه‌ی مه‌لا برایم .. به‌ر ده‌رکی سه‌را دوا‌ی سه‌عه‌ی فه‌تاح ته‌م
هانه‌ ناوی .
- ۱۷ - چایخانه‌ی قاوه‌چی باشی به‌ر ده‌رکی سه‌را دوا‌ی حه‌مه‌ی مه‌لا برایم هانه
ناوی . ته‌م قاوه‌چی باشی به‌ ناوی سه‌ید عملی ته‌که‌به‌ر بوو .. له‌ سنه‌وه‌ هاتبوو .
چی ترو تفاق و ته‌سبایی چایی بوو هه‌مووی له‌گه‌ل خوی هینابووی له‌گه‌ل
نیرگه‌له‌ی پروسه‌کان و چل چرایه‌ک دا .. ته‌م چل چرایه‌ هه‌لواسرابوو ، سه‌د
مومی کافوری پیدا کردبوو شه‌و دایان ده‌گه‌رسان له‌ جیانی ته‌له‌کنتریک له‌ ژیر ته‌م
چل چرایه‌وه‌ حه‌وزو فواره‌ی تیدا بوو .. دوا‌ی ته‌م چل چرایه‌ پشکه‌ش‌کرا به‌
مرگه‌ونی گه‌وره .. که وه‌ختی ته‌م چایخانه‌یه‌ کرایه‌وه‌ به‌ر نه‌ ته‌که‌وت ، هینه‌
قه‌ره‌بالغ بوو به‌ تاییه‌تی شه‌وان ، چونکه‌ شه‌و ته‌بوو به‌ ئاهه‌نگ و گۆرانی ووتن و
چه‌پله‌ پریشان . گۆرانی بیژی وه‌ک (مه‌لا که‌ریم) و (حه‌مدی ته‌فه‌ندی) و چه‌ندانی
تر به‌شداریان تیدا ده‌کرد .

کابرایه‌ک به‌ناوی عملی خانه‌ کویره‌ ره‌بابه‌یه‌کی پی‌بوو ، کابرایه‌کی تر به‌ناوی
غه‌فور (شاکه‌ شیت) یان پی‌ ده‌گوت ، هه‌موو شه‌ویک توره‌که‌به‌ک ده‌نکه‌

کوله‌کی بی‌بوو که چایخانه‌که پر ده‌بوو له خه‌لک عه‌لی خان ده‌یگورت
غەفۆره قه‌ره‌بائه . ئه‌ویش ده‌یووت به‌ری به‌ری .. ئه‌جا عه‌لی خان ده‌ستی
ده‌کرد به‌ په‌بابه‌ لێدان وه‌ ده‌ست ده‌کرا به‌ گۆرانی و چه‌پله‌ رێزان . هه‌موو
شه‌ویک خه‌لک له‌و چایخانه‌یه‌دا ناوا رێزان ده‌یووت .

۱۸ - چایخانه‌ی سایه‌قه قوته به‌رده‌رکی سه‌را ، قاوه‌چی باشی چۆلی کرد ئه‌م
هاته ناوی .

۱۹ - چایخانه‌ی حاجی عه‌ول به‌ر ده‌رکی سه‌را ، سایه‌قه قوته . چۆلی کرد ئه‌م
هاته ناوی ، ئه‌و چه‌وزو فواره‌یه‌شی هه‌ر تێدا مابوو ، میزی (بلیاردۆ) ی
تێدا بوو . دوا‌ی خاوه‌ن مو‌لکه‌که‌که‌ هه‌مه‌ی ئه‌وره‌حان ئاغا فروشتی به‌ نووری
عه‌لی ، ئه‌ویش پو‌خا‌زی کرا به‌ دوکان و ئوتیل .

۲۰ - چایخانه‌ی مه‌جۆلی خامه‌: ده‌شتی ئه‌حمه‌دی سا‌غا به‌ر ئه‌سحابه‌ سه‌پی ،
شو‌ئینی نۆیه‌ چی‌یه‌که‌ وه‌ختی خۆی ده‌شتی بوو . ئه‌م چایخانه‌یه‌ پیاوی گه‌وره‌و
ئه‌فسه‌ره‌ کانی عوسمان‌لی ها‌تو چۆیان ده‌کرد . یه‌که‌م که‌س بوو گرامه‌فۆنی هه‌نایه
چایخانه‌که‌ی ، زۆر که‌س ده‌چوون بو‌ سه‌یری ئه‌م گرامه‌فۆنه‌ که‌ بۆری‌یه‌کی
گه‌وره‌ی پێوه‌ ده‌کراو وێنه‌ی سه‌گه‌یکه‌ی پێوه‌بوو ... هه‌ر له‌م چایخانه‌یه‌دا
سا‌لکیان له‌سه‌رده‌می عوسمان‌لی دا بو‌ماوه‌یه‌ک تیا ترو‌ش تیشی تێدا ده‌کرد ..
پروگرامیان پێشکه‌ش ده‌کردو سه‌مایان تێدا ده‌کردو گۆرانیان ده‌وت له‌گه‌ل
مو‌سیقاو گۆرانی (به‌ره‌وم یا به‌ره‌وم) ...

۲۱ - چایخانه‌ی سه‌له‌ی فه‌قی (شېخه‌ صالح) ته‌نیشته‌ مرگه‌وتی دوو ده‌رگا -
خوار ئه‌سحابه‌ سه‌پی . ئه‌م چایخانه‌یه‌ به‌شه‌وان هه‌کایه‌تی تێدا ده‌خوێندرا به‌وه .
هه‌کایه‌ته‌خوان مه‌لا عه‌بدوللا‌ی سا‌بلا‌خی بوو .

۲۲ - چایخانه‌ی که‌ریمی عه‌زوله (خاله‌ که‌ریم) ناو بازا‌ر خوار حاجی عه‌لی
ماستاو .

۲۳ - چایخانه‌ی ئه‌وره‌حانی ئاغا نوزه پشته‌ی مرگه‌وتی شېخ له‌تیف. هاوینان
له‌با‌خه‌که‌دا بوو .

۲۴ - چایخانه‌ی هه‌مه‌ دزه ته‌نیشته‌ مرگه‌وتی هه‌مزا‌غا

۲۵ - چایخانه‌ی عه‌به‌ی عه‌ده لای خانی ئاغا فتح‌الله‌وه .

۲۶ - چایخانه‌ی هو‌مه‌ر: گۆزه‌ری مه‌لا جه‌کان .

- ۲۷ - چایخانه‌ی همه‌ی سه‌کینه کۆلانی پشتی مزگه‌ونی گه‌وره .
- ۲۸ - چایخانه‌ی همه‌ی ئاغا کۆلانی پشتی مزگه‌ونی گه‌وره ، بازاره بچکۆله ، کانیسکان .
- ۲۹ - چایخانه‌ی قاله‌ی مه‌لا که‌ره کۆلانی پشتی مزگه‌ونی گه‌وره . دوا‌ی همه‌دی ئاغا ئهم هاته ناوی یه‌وه .
- ۳۰ - مچه‌ی عه‌به‌ی مه‌نیج دوا‌ی قاله‌ی مه‌لا که‌ره ئهم هاته ناوی .
- ۳۱ - چایخانه‌ی ره‌فقی گله‌و حامید وه‌ره‌قه ، هه‌مان شوین . دوا‌ی مچه‌ی عه‌به‌ی مه‌نیج هه‌مان هاته ناوی یه‌وه .
- ۳۲ - چایخانه‌ی عارف جوکل به‌ر خانه‌قا
- ۳۳ - چایخانه‌ی مام ته‌هاکۆزی ناوبازار که‌لله‌ی قاوه‌چی کۆچی دوا‌ی کرده ئهم چوه‌ه شوینه‌کی .
- ۳۴ - چایخانه‌ی همه‌ی صالحه‌فه‌نی به‌رده‌رکی سه‌را
- ۳۵ - چایخانه‌ی عه‌زاوی برای مام ئه‌حلان و که‌رم چاوشین لای مزگه‌ونی حاجی حان .
- ۳۶ - چایخانه‌ی ئه‌حه‌ره‌شی مه‌لا برای به‌رامبه‌ر قه‌یسه‌ری وه‌سان پاشا که‌حه‌سه که‌ر به‌جی هه‌شت ئهم هاته ناوی .
- ۳۷ - چایخانه‌ی ساله‌ی همه‌ه‌لی ، مه‌یانی ماست فروشه‌که به‌ناویانگ به‌چایخانه‌ی قه‌صابه‌کان ، چونکه به‌زۆری قه‌صابه‌کان لی‌دا ده‌نیشتن .
- ۳۸ - چایخانه‌ی فه‌ره‌ج شوکل مه‌یدانی ماست فروشه‌که ئهم چایخانه‌به‌ش هه‌ر به‌زۆری قه‌صابه‌کانی لی‌داده‌نیشتن .
- ۳۹ - چایخانه‌ی مام نوه‌ان : به‌رحه‌وزه‌که‌ی ناوبازار ، ئهم چایخانه‌یه له‌زه‌مانی (میچه‌پرسۆن) دا هه‌وزه‌که‌ی بۆ دروست کراوه‌و به‌لوعه‌شیان بۆ راکیشاوه‌و داریشی لی‌تیزراوه . له‌گۆزه‌ره‌کانی تره‌وه ده‌هه‌ان ئاویان له‌وی ده‌برد بۆخواردنه‌وه و ئاو‌پرشین . ئهم چایخانه‌یه به‌زۆری خه‌لکی ده‌ره‌وه‌ی لی‌دا ده‌نیشت ، چونکه رزقیان ده‌هه‌نا بۆ ناو شار تا ساغیان ده‌کرده‌وه هات وچۆی ئهم چایخانه‌یه‌یان ده‌کرد .
- ۴۰ - چایخانه‌ی عه‌وله‌سیس پشتی خانه‌سووتاو ، چوه‌ه شوینی مینه‌ی مه‌لا برای .

- ۴۱ - چایخانه‌ی سایه‌قه‌قوته دهشتی ئه‌حمه‌دی ساغا بهر ئه‌سحابه‌سپی ، چووه شوینی مه‌جۆلی خامه چونکه ئه‌و دامه زرابوو به‌چاوه‌شی به‌له‌دیه .
- ۴۲ - چایخانه‌ی ساله‌ی فەقی (شیخه‌صالح) و عه‌به‌ی ده‌رویش که‌رم ، دهشتی ئه‌حمه‌دی ساغا ، سایه‌قه‌قوته جۆلی کرد ئه‌مان چوونه شوینی ئه‌م چایخانه‌یه . به‌که‌م چایخانه‌بوو که چایچه‌که‌ی رادیوی برده ناوی ، خه‌لک په‌تا په‌تا ده‌چوون بۆ سه‌یرکردن و گۆی‌گرتن ، له‌سالی ۱۹۳۱ دا
- ۴۳ - چایخانه‌ی صالحی وه‌ستا بسته دهشتی ئه‌حمه‌دی ساغا چووه شوینی ساله‌ی فەقی و عه‌به‌ی ده‌رویش که‌رم ، ئه‌م چایچه‌یه‌که‌م چایچی بوو که لوکسی دوو تۆری هه‌نابوو بۆ چایخانه‌که‌ی .. خه‌لکی ده‌چوون بۆ سه‌یری ئه‌م چایخانه‌یه .. حیکایه‌تی لی‌ده‌خویندرايه‌وه . حیکایتخوان میرزا حه‌سه‌نی سه‌عاتچی بوو .
- ۴۴ - دیسان چایخانه‌ی عه‌وله‌سیس به‌رده‌رکی سه‌را ئه‌م چایچی به‌له‌شه‌ری به‌رده‌رکی سه‌را له‌شه‌شی ئه‌یلوولی سالی ۱۹۳۰ دا شه‌یدکرا
- ۴۵ - چایخانه‌ی حه‌مه‌ره‌قی به‌رده‌رکی سه‌را چووه‌شوینی عه‌وله‌سیس دوا‌ی ئه‌وه که شه‌یدکرا .
- ۴۶ - چایخانه‌ی ره‌شۆل پشتی خانه‌سووتاو که عه‌وله‌سیس گواسته‌یه‌وه به‌رده‌رکی سه‌را ئه‌م چووه شوینی .
- ۴۷ - چایخانه‌ی حه‌مه‌تۆله به‌ر ده‌رکی سه‌را .
- ۴۸ - چایخانه‌ی قاله‌چاو جوان ، به‌ر ده‌رکی سه‌را .
- ۴۹ - چایخانه‌ی ئه‌له‌گون سووتاو : پشتی مزگه‌وتی حاجی حان . ئه‌م چایچی به‌له‌شه‌ری به‌رده‌رکی سه‌رادا له‌شه‌شی ئه‌یلوولی ۱۹۳۰ دا به‌گولله‌ی ئینگلیز شه‌یدکرا .
- چایخانه‌ی عوسمانی قاله‌ره‌ش : سه‌رشه‌قام پشتی مزگه‌وتی مه‌لا حه‌مه‌ئه‌مین ی بالیکده‌ری - ئه‌م چایخانه‌یه‌ حیکایه‌تی تیدا ده‌خویندرايه‌وه . حیکایه‌تخوان عوسمانی قاله‌ره‌ش بوو .. ئه‌م چایخانه‌یه‌ هی خۆی نه‌بوو ، هی به‌کیکی تر بوو ، به‌س به‌ناوی ئه‌وه‌وه ناوبانگی ده‌رکردبوو .
- ۵۱ - چایخانه‌ی عومهری حه‌مه‌ملۆزم : پێشی حه‌وزه‌که‌ی ناوبازار نه‌یشت حاجی فه‌تاحی حه‌لواچی .

۵۲ - چایخانه‌ی عومهری همه ملّوزم (دووه‌م‌جار) له‌وی‌وه گواستیه‌وه بۆ‌حه‌وشی سه‌را نه‌و ناوه همه‌وی باخ‌ودار بوو، پی‌یان وتووّه (باخی میلی) هه‌وزو فواره‌شی تیدا بووه - چایخانه‌ی باخی میلی .

۵۳ - دیسان چایخانه‌ی عومهری همه ملّوزم (سی‌یه‌م‌جار) نه‌وی‌ی به‌جی‌ه‌یشت چووّه شوینی قاپی سینه‌مای سیروان وشوینی‌فرن و چیشتخانه‌که .

۵۴ - دیسان چایخانه‌ی ساله‌ی فه‌ق (شیخه‌صالح) و عه‌به‌ی ده‌رویش که‌رم چووّه شوینی عومهری همه ملّوزم . به‌که‌م چایخانه‌به‌که‌میزی (بلیارد) یان هیتا، هه‌ره‌تمان بوون له‌سالی ۱۹۳۵ تا سالی ۱۹۴۲ چۆلیان کرد، بۆ‌یه‌که‌م جار سینه‌ماهاته سلّانی، چووّه نه‌وشوینه‌و ناو نراسینه‌مای (صلاح الدین) .

- دیسان چایخانه‌ی همه‌ره‌ق سینه‌مای (صلاح الدین) سالی ۱۹۴۵، گواستیه‌وه بۆ‌صا‌بون‌که‌ران ئەم‌هاته شوینی به‌لکو ئەمه‌دوا چایخانه‌بوو، ده‌وامی کردو به‌ناوبانگ بوو هه‌وزو فواره‌شی تیدا‌بوو .

۵۶ - چایخانه‌ی ره‌حه‌مه‌تولّا ناو ده‌رگای گه‌پ‌راجی نه‌سحابه‌سبی، برای (حاجی باقی به‌نگینه) دوا‌ی بوو به‌زۆر تۆتۆمبیل‌ه‌وه و گۆچی دوا‌ی کرد .

۵۷ - چایخانه‌ی مه‌جیدی حاجی ره‌سه‌وول کانیسکان ته‌نیشت که‌رمی برای به‌رام‌به‌ر ئیشتغال

۵۸ - چایخانه‌ی شیخ موحه‌مه‌دی کا‌که‌لاو: به‌رام‌به‌ر هه‌وشی سه‌را . ئەم چایخانه‌به‌به‌زۆری مه‌لکه‌ندی‌به‌کانی لیّ داده‌نیشتن به‌هاوینان، به‌رام‌به‌ر چایخانه‌که‌له‌سه‌ر شوسته که‌ئاو‌ر‌شین ده‌کراو هه‌سیری لیّ داده‌خرا سه‌رو باوه‌شینیان ده‌گرت به‌ده‌سته‌وه، بانی به‌فرو به‌ردی مه‌لکه‌ندی و و‌لا‌خ و قسه‌ی خوش و سه‌رگوروشته گپ‌را‌نه‌وه، وه‌ئەم چایخانه‌به‌به‌ره‌مه‌زانان شه‌و مه‌لا سایل حکایه‌تی لیّ ده‌خوینده‌وه، نه‌ومانگه‌شه‌و به‌حیکایه‌ت ده‌یان‌رده‌سه‌ر .

۵۹ - چایخانه‌ی قاله‌ی حاجی ئایشی لای گو‌مرگه‌سو‌وناو .

۶۰ - چایخانه‌ی ئەمینی لاوه ته‌نیشتی چایخانه‌ی شیخ موحه‌مه‌دی کا‌که‌لاو: هه‌مان ده‌ستور مه‌لکه‌ندی‌به‌کانی لیّ داده‌نیشتن، وه‌له‌هاوین‌دا له‌سه‌ر شوسته‌که‌داده‌نیشتن . ریزیان لیّ ده‌به‌ست تازیک تۆبه‌چی‌به‌که، ئەم چایخانه‌به‌به‌زۆری حاجی بارام و نه‌حه‌دی جاو خوالی‌یان خوش ییت ده‌ستبان

ده کرد به یاری کاغز (نمکه مل) پیکهوه به دهم قسمی خورشوه خه لک لی یان
کو ده بوونهوه بو سه برکردن و گوتگرتن .

۶۱ - چایخانه ی خالید به گت و ره شنه ی عه بدوللا تاغا بهرده رکی سهره ، خوار
نهمینی لاوه .

۶۲ - چایخانه ی فەتاح برای عهزه بابوچی بهرده رکی سهره خوار نهمینی لاوه ..
نهوان چولیان کرد ثم هاته ناوی ، ثم چایخانه بهش ههر به زوری مه لکه نندی
به کافی لی داده نیشن .

۶۳ - چایخانه ی سولتان بهرام بهر سهره شوینی بانقی پافیده یز : سهید عه لی
نهمه ره له سته وه هات تاوه کو به چیت بو به غدا ، گورانی به کافی به قهوان تومار
کات . بوو به میوانی ثم چایچی .

جاروبار له چایخانه به دا گورانی دهوت .

۶۴ - چایخانه ی شاسوار : سهروو مزگه وتی مه لکه نندی ثم چایخانه به پیاوانی
گه ره کی مه لکه نندی لی داده نیشن .

۶۵ - چایخانه ی باق و خوله ی فهرجه فنی دهشتی کولک ، گه ره کی شینخان
بهرام بهر هه ژار خانه ی کون .

۶۶ - چایخانه ی که ربی حاجی ره سول و خوله سته ی گه ره کی کانیسکان بهرام بهر
نیشغاله که .

۶۷ - چایخانه ی عه به سته ی ، گوزه ری دارتاش و کویان درووه کان .

۶۸ - چایخانه ی مه جید سته ی : گوزه ری دارتاش و کویان درووه کان .

۶۹ - چایخانه ی . ثمحمه دی چایچی خانی غه فوور تاغا ناو هه لاجه کان .

۷۰ - چایخانه ی حمه ره شید که چهل : خانی تاغا فتح الله ..

۷۱ - چایخانه ی که ربی ره زاخان : صابونکه ران خوار چوخمه که .

۷۲ - چایخانه ی که ربی تاغا : صابونکه ران خوار حه وزه که خوار حمه شه شه ..

۷۳ - چایخانه ی مه لا جه میل : صابونکه ران بهرمزگه وتی سهید حه سهن

۷۴ - چایخانه ی بله ی ره سول : سه رکاریز لای مالی عه زمی به گت .

۷۵ - چایخانه ی حمه قادر : سه ره قام بهرگومرگه سو تاو .

۷۶ - چایخانه ی به کری سه ییل : خوار ثمحمه دی گوزه ری زه ره نگه ره کان .

۷۷ - چایخانه ی مه لا عه لی : ناو ناسنگه ره کان .

- ۷۸ - چایخانه‌ی حاجی کریم : لای همای شیخ مارف .
- ۷۹ - چایخانه‌ی ساله‌ی همه به‌نگ کیش : نه‌نشت کاکه سوور .
- ۸۰ - چایخانه‌ی قاله پینجوتنی پشتی مرگه‌ونی خوځخانه‌که .
- ۸۱ - چایخانه‌ی مه‌جید کاکه‌بی : به‌رگومرگه سووناو .
- ۸۲ - چایخانه‌ی ره‌زای چایچی : به‌رامبر گومرگه سووناو .
- ۸۳ - چایخانه‌ی عه‌به خورشه ناوبازار لای وه‌ستا گوروونی که‌بابچی .
- ۸۴ - چایخانه‌ی کاکه‌ی چایچی : قه‌بسه‌ری نه‌قیب .
- ۸۵ - چایخانه‌ی شیخ عارف : قه‌بسه‌ری وه‌سپان پاشا
- ۸۶ - چایخانه‌ی هو‌مه‌ر : به‌رامبر وه‌سپان پاشا
- ۸۷ - چایخانه‌ی حه‌مه ره‌شیدی مه‌لا توفیق لای خانه‌قای مه‌ولانا خالید .
- ۸۸ - چایخانه‌ی حه‌مه گوزره صابونکه‌ران سه‌روو حه‌وزه‌که .
- ۸۹ - چایخانه‌ی مچه‌ی ناصر برای نه‌حه‌ی ناصر به‌رامبر نه‌سحابه‌سپی ...
- ۹۰ - چایخانه‌ی عارفی ثانه‌خان مه‌بانی ماسته‌که سه‌ر ته‌پزلکه‌ی ناشه گواوی .
- ۹۱ - چایخانه‌ی ساله شیت به‌رامبر مرگه‌ونی شیخ سه‌لام نه‌م چایخانه‌یه به‌زوری قه‌ساب و ده‌باغچه‌کافی لی‌دا ده‌نیشن ، چونکه نه‌و کاته قه‌سابخانه‌و ده‌باخانه له‌جی مالی متصرف و خوار تاو‌له‌ی سواری وه بوو .
- ۹۲ - چایخانه‌ی عه‌زه‌ی حه‌مه دیره‌ی ده‌شتی ته‌باره‌خانه‌که
- ۹۳ - چایخانه‌ی سه‌عه‌ی ناها کوی عه‌زه‌ی حه‌مه دیره‌ی چولی کرد نه‌م چووه شوتنی . نه‌م چایخانه‌یه زور ده‌وامی کرد به‌ناوبانگ بوو ، خه‌لک شه‌و به‌پیاسه ده‌چوون بو‌ نه‌وی ، شه‌وان تا دره‌نگی خه‌لکی لی‌ دانه‌نیشن .
- ۹۴ - چایخانه‌ی عه‌زه‌ی حه‌مه دیره‌ی ده‌شتی ته‌باره‌خانه‌که‌ی به‌جی هیشت هاته به‌رامبر عه‌لی سوور پش دروست‌بوونی بینای سینه‌مای ره‌شید .
- ۹۵ - دیسان چایخانه‌ی صالحی وه‌ستا بسته چووه شوتنی عه‌زه دیره‌ی . نه‌م چایخانه‌یه سالی ۱۹۴۷ تا ۱۹۴۸ پال‌ه‌وان بازی تیاده‌کرا
- ۹۶ - چایخانه‌ی حه‌سه‌ن ره‌شاش به‌رامبر مرگه‌ونی کانیسکان .
- ۹۷ - چایخانه‌ی شیخه‌گوجه نه‌نشت مرگه‌ونی کانیسکان .
- ۹۸ - چایخانه‌ی عه‌به یونس کانیسکان .
- ۹۹ - چایخانه‌ی حه‌مه‌مین مه‌بانی خوار به‌له‌دی‌یه‌که .

- ۱۰۰ - چایخانه‌ی سه‌ی شوکر : تهنیشت همه‌ی ره‌قی چایچی .
- ۱۰۱ - چایخانه‌ی عارفی فیتک : سه‌رثاوی مشیرثاوا هاوینان به‌که‌پر دروستنی نه‌کرد .
- ۱۰۲ - چایخانه‌ی ده‌رویش نه‌حمده ناو بازار خوار که‌ریعی عه‌زوله‌ی چایچی تهنیشت دوکانی وه‌ستا برایی پیروقی تهنه‌که‌چی .
- ۱۰۳ - چایخانه‌ی قاله‌ی خامینا خوار ده‌رویش نه‌حمده‌ی چایچی ..
- ۱۰۴ - چایخانه‌ی فره‌جی همه‌ی موراد : ده‌رگه‌زین ، ناو باخی نه‌کیه‌ی شیخ مارف هاوینان به‌که‌پر دروست‌کراپوو .. ثم چایخانه‌یه به‌ناوبانگ بوو ، زوربه‌ی لاوانی سلطانی روویان تیده‌کرد ، چونکه باخیکی خوشی هه‌بوو پیاسه‌یان تیدا ده‌کرد ، ده‌کرا به‌بزم‌وره‌زمی هه‌موودلیکی ده‌کرده‌وه . له‌به‌هاران‌دا پاقله‌وه‌کنگرو شیلیم به‌ترش ، وه‌له‌هاوینان‌دا ترژی‌وه‌کالیاری تیدا ده‌فروشا
- ۱۰۵ - دیسان چایخانه‌ی عارفی فیتک به‌رامبه‌ر به‌نرینخانه‌ی کونه‌که لای تاوله‌ی سواری .
- ۱۰۶ - چایخانه‌ی نه‌حه‌ی خوله کانیسکان بازاره‌ی بچکوله
- ۱۰۷ - چایخانه‌ی ساله‌ی نه‌حه‌ی خوله : کانیسکان بازاره‌ی بچکوله .. باوکی نه‌مری خوای کرد نه‌و سه‌ره‌وکاری کرد .
- ۱۰۸ - چایخانه‌ی نه‌حه‌ی نه‌له‌می‌شاوی : جاده‌ی مه‌وله‌وی به‌رامبه‌ر مرگه‌وفتی شیخ سه‌لام .
- ۱۰۹ - چایخانه‌ی مینه‌شهل به‌رامبه‌ر چایخانه‌ی همه‌ی ره‌قی : سووچی سینه‌مای ره‌شید ...
- ۱۱۰ - چایخانه‌ی مه‌لای چایی : ناوبازار تهنیشت همه‌مای شیخ مارف .
- ۱۱۱ - چایخانه‌ی عه‌زه بابوچی صابونکه‌ران سه‌روو دوکانی جهرگیس ..
- ۱۱۲ - چایخانه‌ی شیخ عه‌ول کانیسکان .
- ۱۱۳ - چایخانه‌ی ره‌شه به‌ر ثاوی کانیسکان .
- ۱۱۴ - چایخانه‌ی ره‌شه‌ی هه‌ینو صابونکه‌ران .
- ۱۱۵ - چایخانه‌ی عملی قادر ثاغها تهنیشت ده‌رگای گه‌راجی خاله‌ی عه‌بده .
- ۱۱۶ - چایخانه‌ی همه‌ی شه‌شه به‌ر حه‌وزه‌که‌ی صابونکه‌ران ، ثم چایخانه‌یه به‌ره‌مزانان مه‌لا سایل به‌شه‌وان حیکابه‌تی تیدا ده‌خوینده‌وه .

- ۱۱۷ - چایخانه‌ی جهلال کابان ناوسه‌را
- ۱۱۸ - چایخانه‌ی عارف ناغا به‌رنه‌سحابه‌سپی ته‌نیشته نه‌قلیانی سلانی .
- ۱۱۹ - چایخانه‌ی حاجی باقی به‌نگینه ناو گه‌راجی ته‌سحابه‌سپی .
- ۱۲۰ - چایخانه‌ی عومهری کاکه‌ولا ناو گومرگ .
- ۱۲۱ - چایخانه‌ی فوره‌جه‌شل به‌رنه‌سحابه‌سپی . ناوبراو له‌شهری به‌رده‌رکی سه‌رادا بریندارکرا
- ۱۲۲ - چایخانه‌ی همه‌ی زه‌ینه‌ب ته‌نیشته علی‌سوور به‌رامبه‌ر سینه‌مای ره‌شید .
- ۱۲۳ - چایخانه‌ی مه‌لایه‌کر مه‌یدانی برنج‌که
- ۱۲۴ - چایخانه‌ی همه‌ی ره‌شید ته‌نیشته گه‌راجی قاله‌چاوجوان .
- ۱۲۵ - چایخانه‌ی عبه‌ی پابه‌تی ناو بازار پشتی حاجیله‌ی شهریه‌ت .
- ۱۲۶ - چایخانه‌ی صه‌دقی به‌رده‌رکی سه‌را: کولانی ته‌نیشته همه‌ی سه‌عیدی خه‌یات .
- ۱۲۷ - چایخانه‌ی جومه‌ی جاده‌ی کاوه به‌رامبه‌ر کولانی گوزه‌ری هه‌لاجه‌کان .
- ۱۲۸ - چایخانه‌ی عزه‌ی به‌هیه ته‌نیشته قاپی‌ی چلی سینه‌مای ره‌شید .
- ۱۲۹ - چایخانه‌ی مه‌حمودی مارف جاده‌ی کاوه به‌رامبه‌ر خانی تازه .
- ۱۳۰ - چایخانه‌ی که‌رم ناغا جاده‌ی مه‌وله‌ی: به‌رامبه‌ر همه‌ی قشله .
- ۱۳۱ - چایخانه‌ی عارفه‌ی سوور صابونکه‌ران سه‌روو دوکانی جه‌رگیس .
- ۱۳۲ - چایخانه‌ی ده‌رویش شهریف: به‌رامبه‌ر مزگه‌وتی گه‌وره ، لای مالی بابا علی شیخ مه‌حمود . ته‌م چاپچی به‌له‌چابه‌ک زیاتری نه‌داوه به‌که‌س .
- ۱۳۳ - چایخانه‌ی توفیق علی‌ی چاپچی مه‌لکه‌ندی پیرمه‌سوور لای مالی همه‌ی قاوه‌چی .
- ۱۳۴ - چایخانه‌ی همه‌ی حسین به‌رگومرگ به‌رامبه‌ر سانه‌وی کوران .
- ۱۳۵ - چایخانه‌ی همه‌ی ئیرانی جاده‌ی کاوه به‌رامبه‌ر خه‌سته‌خانه‌ی خواره‌وه .
- ۱۳۶ - چایخانه‌ی ته‌حمه‌دی قادر ره‌سوول ناوبازار - ته‌نیشته ره‌شیدی که‌رمی هه‌به‌ری قه‌صاب .
- ۱۳۷ - چایخانه‌ی عارفی مه‌لانوری به‌رده‌رکی سه‌را
- ۱۳۸ - چایخانه‌ی که‌رمی فوره‌جی همه‌ی موراد : ناو شاره‌وانی .

- ۱۳۹ - چایخانه‌ی سه‌عی گوهەر: ناوبازار خوار، ئه‌حمه‌دی .
- ۱۴۰ - چایخانه‌ی ئه‌عی عه‌لیه کورده: ناوبازار خوار حاجی عه‌لی ماستاو .
- ۱۴۱ - چایخانه‌ی ره‌شی خوله سه‌ی شه‌قامی پیره‌میرد به‌رامبه‌ر مالی حاجی صالحی زه‌ریفی .
- ۱۴۲ - چایخانه‌ی سه‌به‌نه‌فی موغازه‌چی ، به‌ناوبانگ به‌چایخانه‌ی (ئه‌وقاف) چونکه مولکی ئه‌وقاف و له‌ژیر دائیره‌ی ئه‌وقاف دا بوو به‌رامبه‌ر سه‌نه‌مای ره‌شید ، میزی بلیاردۆی تیدابوو .
- ۱۴۳ - دیسان چایخانه‌ی (ئه‌وقاف) خاوه‌نه‌کی کاک عومه‌ره ، هه‌ر پی‌یان‌ده‌وت عومه‌ری ئه‌وقاف .
- ۱۴۴ - چایخانه‌ی شه‌ریف هه‌ورامی ته‌نیشته‌ی مزگه‌وتی موغی جاده‌ی کاوه .
- ۱۴۵ - چایخانه‌ی سه‌ایی حاجی موحه‌مه‌د: جاده‌ی کاوه ته‌نیشته‌ی نه‌قلیانی سه‌لانی .
- ۱۴۶ - چایخانه‌ی سه‌ایی چایچی خانی غه‌فوور ناغا خانی (میژه‌که - خورماکه) .
- ۱۴۷ - چایخانه‌ی ره‌زای چایچی خوارخانی غه‌فوورناغا (خانی میژه‌که) .
- ۱۴۸ - چایخانه‌ی ره‌شه‌وکه‌ریمان برابوون ، خانی سه‌عیان به‌رامبه‌ر خانی غه‌فوور ناغا
- ۱۴۹ - چایخانه‌ی همه‌ی چایچی به‌رده‌می شه‌خصی کاک ئه‌حمه‌دی بوغخوش .. له‌سه‌ره ریڭگای کاروان چیه کان بوو .
- ۱۵۰ - چایخانه‌ی حاجی هاوینان به‌که‌پر له‌سه‌ر ئاوی مسکینان بوو .. له‌سه‌ره ریڭگای کاروانچی به‌کان دا بوو .
- ۱۵۱ - چایخانه‌ی فه‌تاح بابا پشتی ده‌باشان : ریڭگای ته‌مپر ته‌میش له‌سه‌ره ریڭگای کاروانچی به‌کان دا بوو .
- ۱۵۲ - چایخانه‌ی مام صالح به‌شاخی گۆرژه‌وه نزیك دی‌ی وێله‌ده‌ر .. ته‌میش بو ریڭگای کاروانچی بوو .
- ۱۵۳ - چایخانه‌ی کافی ماسی : له‌سه‌ر ریڭگای قه‌ره‌داخ ، بو ریڭگای کاروانچی .
- ۱۵۴ - چایخانه‌ی حاجی سه‌مین : له‌سه‌ر ریڭگای عه‌ربه‌ت نزیك به‌دی‌ی خه‌راجیان .

ئەم كاتر بىر خاۋەنى قىسەى خۇش و سوعبەت بوو ، بۇيە زۆر لە خەلكى سەلتانى
كەدەچوون بۇ سەيران بۇ ئەو پىگەيە ھەمىشە لايان دەدايە لاى حاجى سەمىن بۇ
بەسەربردنى وەختىكى خۇش بەقسەى سوعبەت و شەپە جوئىن ..

۱۵۵ - لە كاتى خۇيدا لە گەرەكى جوولەكانىش دووچاىخانە ھەبوە يەكەم عەبەى
ياقووب تامانى كەبابچى ، لە تەنىشت كەنىشتەكەوە كرد بووى بەچاىخانەو
مەىخانە

دووەم چاىخانەى مووشى بوو لاى كەنىشتەى سەروو .

چایچه دهسگیرهکان

ئەم دەسگیرانه شوئینی ئەسبانی چایی و قوژی و سەماوەریان لای تەنەکهچی دروست دەکرد. دەگەران بەناو شاردای، لە بەهارانیشدا دەچوون بۆ شوئینی سەیرانگەو مەلەبەندی یاری کردن و دەشت و دەر ئەم دەسگیرانه چاکانیان هەرزان تریو لەچای چایخانەکان.

ئەمەش لیستەی ناوی هەندی لەو چایچه دەسگیرانه

- ۱ - دەرویش ئەحمەد بەقسەی خوش ناویانگی دەرکردبوو.
- ۲ - سەدێقە کەچەل.
- ۳ - نامداری چایچی
- ۴ - پەشید قادر.
- ۵ - یوسفە لێجە.
- ۶ - شیخ موحەممەد عەزیز.
- ۷ - حەمە دوو پەنگ.
- ۸ - حەمە کەچەل.
- ۹ - عارف پەشید.

ئەمەش لیستەی ناوی هەندی لە قاوەچی یەکانە

- ۱ - مام ئیسماعیل قاوەچی قاوەچی شیخ مەحمودو تەعزی.
- ۲ - حەمە قاوەچی قاوەچی لای مۆتەسەرپەفەکان.
- ۳ - عارفی ئاتەخان دەسگیر.
- ۴ - فارسی قاوەچی دەسگیرو تەعزی.
- ۵ - سەبیدی قاوەچی دەسگیر لە ناوبازار.
- ۶ - شوکرەیی قاوەچی دەسگیر لە ناوبازار.
- ۷ - عومەری حەمە ملۆزم قاوەچی تەعزی.

«گازینوکان»

نهم گازینویانه فراوانترو پلک و پلک تربوون له چایخانه کان . میزی بلیاردویان تیدا بوو بو یاری کردن . له مانه

۱ - گازینوی سبروان جادهی مهولهوی سوچی بینای توفیق قهزاز . خاوه نه کهی حه مهی به کربوو .

۲ - گازینوی سهرچنار بهرامهر گازینوی سبروان خاوه نه کهی نه حه ی سه عه بانه بی بوو .

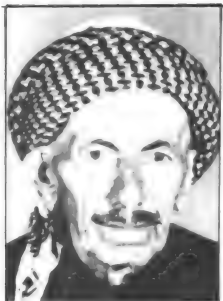
۳ - گازینوی ناشتی جادهی مهولهوی شوینی شیخه صالح و کتیبخانهی زیور . خاوه نه کهی ره توفی حه مهی سه عه ی ففتاح بوو .

۴ - گازینوی گشتی جادهی کاوه و خوار توتیل سلطانی خاوه نه کهی قادری وه ستا نه حه د بوو .

- گازینوی سهرچنار له سهر ناوی سهرچنار سالی ۱۹۵۸ دامه زراوه .

تی بیفی

سهرده می پتشیوو ، بهر له وهی هیزی نه له کتربک (کاره با) و پادیو بیته شاره که مانه وه ، له چایخانه کونه کان دا خه لکی شهوان به کومه له داده نیشتن ، ده ست ده کرا به قسه ی خوش و سهر گوروشته گیرانه وه یان له هه ندیکیان دا حیکایه تخوان هه بوون بهر بهر ده داستان و سهرگورشته ی کورت و دریزیان ده گیرایه وه .. جاری واهه بوو حیکایه ته که به مانگیگ ته و او ده بوو ، به تاییقی له پهمه زاناندا هه ندیکی ترکه به شهو له چایخانه کان دا ده مانه وه کۆری ئاهه نگیگ و گۆرانیان ده به ست له لایه ن ده نگ خۆشه کانه وه کاتی په یدابووئی صندوق قهوان ورده ورده نهم نه ریته له ناو چایخانه کان دا که متر بووه وه .

حه‌مه‌ی چایی
۱۹۷۸ - ۱۸۸۰

ده‌رویش فه‌تاح ره‌سول چایی برای
عه‌زه‌ی بابی ۱۸۹۷ - ۱۹۶۷

نه‌مینی لاه
۱۸۸۴ - ۱۹۵۰

نهمین موحه‌مه‌د ئیسماعیل (مینه‌شه‌ل)
۱۹۰۷ - ۱۹۷۳

موحه‌مه‌د یوسف موحه‌مه‌د
(حه‌مه‌رمق) ۱۹۰۵ - ۱۹۷۶

وه‌ستا سالفی وه‌ستا بسته

حاجی باقی (به‌نگینه)
۱۹۰۸ - ۱۹۷۲

● فروشیاری سهوزه به تاییقی که وهر وکهره وز ●

- ۱ - سَلْمانی مه محمود باخه وان له بهر به له دی یه که
- ۲ - عهلی سَلْمان و قاله ی سَلْمان له بهر به له دی یه که .
- ۳ - عه به ی که وهر و حه مه ی فره ج ته نیشته نه حه ی هومهری قه صاب
- ۴ - حاجی عهلی فاتهی عه لاو لای قه یسه ری نه قیب
- ۵ - حاجی سه عه سور ته نیشته حاجیله ی شهر بهت
- ۶ - حه مه صالح قادر له بهر خانه قا
- ۷ - حه سه نی پیروز گومرگه سووتاو .
- ۸ - حاجی که ریم عه بدوللا گومرگه سووتاو .
- ۹ - سابیری بابزو توفه کویر : مهیدانی ماسته که .
- ۱۰ - سه عه ی که وهر پشت حاجیله ی شهر بهت
- ۱۱ - مامه ره شه له صابونکه ران .
- ۱۲ - مه لا که ریم و حه مه ی خه جی کورده شهریک بوون له ته نیشته حاجی
فه تاحی حه لواچی به وه .
- ۱۳ - ره نووفه شه له ناو مه یانه که ..
- ۱۴ - مه لا ره نووف سهوزه فروش و حه مه که ریم شهریک بوون، پشت حامی مفتی
له صابونکه ران .
- ۱۵ - عه به ی خوی بهر گومرگه سووتاو .
- ۱۶ - ده رویش سایله شه بهرده رکی سه را
- ۱۷ - شینخ صالحی سهوزه فروش بهر گومرگه سووتاو .

سهرچاوه :-

مه لا ره نووفی سهوزه فروش .

سهوزه فروشه‌كان

(سهوزه و بامی و ته‌ماته و سلق و كوكوله‌كو و باینجان ..).

- ۱ - ته‌حه‌سنه‌لی به‌رحه‌وزه‌كه .
- ۲ - خاله‌حه‌سه - كوتیریش بوو - به‌رحه‌وزه‌كه
- ۳ - حاجی عه‌به‌لادیی سه‌روو‌حه‌وزه‌كه
- ۴ - صالح قیروان سه‌روو‌حه‌وزه‌كه .
- ۵ - حاجی مه‌ولوودو ته‌مین قولی و حاجی صالح گونگا شهریک بوون له‌نزیك‌حه‌وزه‌كه .
- ۶ - سه‌ید ئیبراهیم و سه‌ید مه‌جید برابوون و شهریک بوون - نزیك‌حه‌وزه‌كه
- ۷ - ته‌حه‌مدی‌حه‌مه‌رق و سه‌عه‌ی‌ئامان ته‌نیشته‌قیسه‌ری نه‌قیب‌لای‌حاجی‌فه‌تاجی‌حه‌لواچی
- ۸ - همه‌ی‌خه‌جی‌كورده ته‌نیشته‌حاجی‌فه‌تاجی‌حه‌لواچی
- ۹ - سه‌عیاغا به‌رامبه‌ر قه‌یسه‌ری وه‌سمان‌پاشا
- ۱۰ - په‌سوولتی‌به‌قال به‌رامبه‌ر گوزه‌ری‌ئاسنگه‌ره‌كان .
- ۱۱ - همه‌قرگه‌ی به‌رامبه‌ر ته‌صحابه‌سپی
ته‌مانه‌پیش‌سالانی ۱۹۴۰ - ۱۹۵۰ له‌دوای‌ته‌مانه‌وه
- ۱۲ - كه‌رمی‌سه‌عیاغا خوار به‌له‌دی‌یه‌كه .
- ۱۳ - عه‌به‌ی‌قیروان و همه‌ی‌قیروان لای‌خه‌لفه‌فه‌ره‌جی‌كه‌بابچی ...
- ۱۴ - مچه‌ی‌په‌عنا سه‌رو‌حاجی‌ده‌رویشی‌قه‌صاب .
- ۱۵ - فه‌تاجی‌حاجی‌سه‌عیدی‌باخه‌وان ته‌نیشته‌عه‌به‌ی‌قیروان .
- ۱۶ - غه‌فوور‌بامی به‌رامبه‌ر‌حاجی‌ده‌رویشی‌قه‌صاب .
- ۱۷ - حسین و همه‌صالح و همه‌سه‌عید‌قرگه‌ی به‌رامبه‌ر ته‌صحابه‌سپی .
- ۱۸ - نه‌جمی‌سه‌عه‌جاف ته‌نیشته‌قه‌یسه‌ری نه‌قیب ، به‌رامبه‌ر‌عه‌به‌ی‌عه‌لی‌برزووی‌قه‌صاب ...

سه‌رچاوه

همه‌ی‌سه‌ید‌برایمی‌به‌قال و چه‌ند به‌قالیکی‌تر ..

به قاله کانی میوه

له شاری سلیمانیدا زۆر به قالی میوه هه بوون ، ئه مانه به زۆری دوکانه کانیان لای
به له دی به کهوه بوون . هه موو جوړه میوه به کیان ده فروشت له کانی خوی دا . وه کو ئه م
میوه یانه ی لای خواره وه

- ۱ - تری ئی ره شمیری .
- ۲ - تری ئی سه ئانی .
- ۳ - تری ئی مام برایمه .
- ۴ - تری ئی کشمیشی .
- ۵ - تری ئی دوشاوی .
- ۶ - تری ئی سه رقووله .
- ۷ - تری ئی رهش .
- ۸ - تری ئی سوراو .
- ۹ - هه رمی ناسکه
- ۱۰ - هه رمی گولآوی .
- ۱۱ - هه رمی سارمه
- ۱۲ - سیوه هه رمی
- ۱۳ - سیوی لاسووره
- ۱۴ - سیوی سه بی ی چنگیان .
- ۱۵ - هه لۆوزه قابه ری .
- ۱۶ - هه لۆوزه رهش
- ۱۷ - هه لۆوزه سه بی
- ۱۸ - هه لۆوزه زهرد .
- ۱۹ - کاله کی شه مهو و ئیله که .

- ۲۰ - کالەکی مەرەنگی
- ۲۱ - شوونی گەرە دی - ئەم شوونی بە خرین بوو
- ۲۲ - شوونی سەید صادق - قەیەفەری . درپژ بوو
- ۲۳ - شوونی کۆلە ، بچووک بوو ..
- ۲۴ - خەباری سوورقاوشان .
- ۲۵ - تروزی و کالیار .
- ۲۶ - قەیس .
- ۲۷ - قوخ .
- ۲۸ - هەنجیر .
- ۲۹ - هەنار .

به‌قاله‌كان

نهمه‌ش لیسته ناوه‌كانیان و شوینه‌كانیان

- ۱ - فه‌تاح هه‌رمه‌نی - سه‌رو چه‌وزه‌كه سالانی پێش ۱۹۴۰
- ۲ - حاجی فه‌ره‌جی به‌قال و خه‌لیفه به‌كری ئه‌مینی ده‌رویشه كۆله هه‌ردوكیان براو شه‌ریك بوون به‌رامبه‌ر حاجیله‌ی شه‌ربه‌ت فروش - ناوبازار
- ۳ - حاجی ئه‌حمه‌د ره‌شیدو حاجی ده‌رویش وه‌لی سوور هه‌رسیکیان شه‌ریك بوون به‌رامبه‌ر حاجیله‌ی شه‌ربه‌ت فروش .
- ۴ - ئه‌حمه‌دی عه‌بدوڵلا به‌رامبه‌ر حاجیله‌ی شه‌ربه‌ت فروش .
- ۵ - حاجی شێخه‌لی به‌رامبه‌ر حاجیله‌ی شه‌ربه‌ت فروش .
- ۶ - ده‌رویش سه‌عید به‌رامبه‌ر ئه‌سحابه‌سی
- ۷ - حاجی توفیق حه‌مه ئه‌مین : خوار به‌له‌دی به‌كه
- ۸ - حه‌سه‌ن عه‌ره‌ب .

نهمانه هه‌تا سالی ۱۹۵۰ وه‌ خۆیان له‌پێش ۱۹۵۰ ئێشیان بووه له‌ دوا‌ی سالانی

۱۹۵۰

- ۱ - ئه‌حمه‌دی صوفی شاكه‌و حسینی شه‌ریکی به‌رامبه‌ر به‌له‌دی به‌كه
- ۲ - ئه‌حه‌ سووری به‌قال و خوله‌شه‌لی برای - خوار به‌له‌دی به‌كه
- ۳ - غه‌ریبی سه‌ید عه‌لی - خوار به‌له‌دی به‌كه
- ۴ - حسینی حه‌مه فرگه‌یی و ته‌پی به‌قال (شه‌ریك بوون) خوار به‌له‌دی به‌كه
- ۵ - به‌كری عه‌لی گوڵه‌و عوسانی برای . شه‌ریك بوون، خوار به‌له‌دی به‌كه .
- ۶ - عوسانی سه‌عه‌ی قاله‌ بانه‌ی خوار به‌له‌دی به‌كه .

- ۷ - حسينى سەئەدى ئامان و عەبە ناوساجى (شەرىك بوون) خوار بەلەدى يەكە
- ۸ - غومەرى مام فەتاح بەر بەلەدى يەكە .
- ۹ - جەمە فەرەجى مام قادر : بەر بەلەدى يەكە
- ۱۰ - عوسمانى عەلى ئاغا (جۆكەر) بەر بەلەدى يەكە .
- ۱۱ - حسين سەيد مەجید و غومەرى برای بەر بەلەدى يەكە
- ۱۲ - قادر حسين (قادرۇك) بەر بەلەدى يەكە
- ۱۳ - شېخ مەحمودى بىقال و شېخ موحەممەدى برای - بەر بەلەدى يەكە
- ۱۴ - غېزەنى مەلا كەرىم بەر بەلەدى يەكە ..
- ۱۵ - فەرەج صالح مەشھور بە فەرەج شەيتان لەگەل مەحمودى برای شەرىك بوون - بەر ئەسحابە سېى
- ۱۶ - سەئەدى خونچەلە بەر بەلەدى يەكە
- ۱۷ - بەكرى مام مارف پۆلكە ، بەر بەلەدى يەكە
- ۱۸ - كەرىم چاوەش بەردەركى سەرا
- ۱۹ - ئەجە دېرەنى بەردەركى سەرا
- ۲۰ - سەغەخورشە بەردەركى سەرا
- ۲۱ - بەكرى مۆرەلەكەن بەردەركى سەرا
- ۲۲ - بلەى جەمەو بەگك بەرامبەر مېنەشەل
- ۲۳ - كەرىم توفىق سەروو دوكانى (مى)
- ۲۴ - عوسمانى پەشەى حاجى فەتاح صابونكەران .

ئەم مېوہ فروشانە بە شېۋە بەكى تايەنى ھاواريان دەکرد ، ھاواركەيان زۆر شتى خوش بوو بە تايەنى ئىاران لای بەلەدى يەكەوہ ئىيانكرد بە ھەرايەك نەيتەوہ - ھەركەسە لەبەر دوكانەكە يەوہ بە ھاوارو بە قېژەوہ ئەىوت

- ۱ - ئۆۋى ئەمرىكايەو لىق قەوماوہ
- ۲ - بەكۆمەل ھەل بېژرە مالى خۇنە
- ۳ - كۆمەللىك بەغانەيك .

- ۴ - به شهرتی چه قو .
- ۵ - به کیشان به گوتره
- ۶ - تال و کرمی له سهر خوم .
- ۷ - باران باری ترنی رهش خوش بوو .
- ۸ - خه باری گولبه ده مه خالو .
- ۹ - پوواسی که لی خانه
- ۱۰ - بابله لی به لیو نه خوری
- ۱۱ - مال مال نه بی و بازار بازار بیت

سهرچاوه

حه مه ی سه یید برایی به قال

باخه‌وان و سه‌وزی فروشه‌کان و

به‌قالی میوه

حاجی رحیم عابدوللا
(باخی سید حسن بابا ره‌سول)
۱۸۹۱ ز - ۱۹۷۱ ز

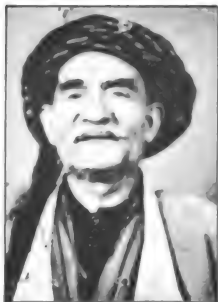
ع‌به‌ی که‌ور
(سه‌وزی فروشی که‌ور و که‌ره‌وس)
۱۹۱۱ ز له‌دایک بووه

حه‌وبرای حاجی نه‌سروللا
(باخی شیخان)
۱۹۱۳ ز له‌دایک بووه

فتاح هەرمەنی (بەقالی میوه)
١٨٧٢ - ١٩٦٢

نەمین قوڵی (سەوزەفروشی)
١٩٠٧ ز - ١٩٨١ ز

نەحمە عەبدوللا (بەقال باشی)
١٩٠٠ ز - ١٩٧٩ ز

سەبی مەجید بەقال
(بەقالی میوه و سەوزە)
١٨٩٤ ز - ١٩٧٨ ز

دوکانی رهسولی به قال (ته‌نیشست دوکانی وه‌ستا گورروونی
که‌بابچی). نه‌م وینه‌یه له‌سهره‌تای سالانی چله‌کاندا گیراوه.

عەبە ناو ساجی (بەقالی میوه)
سالی ١٩١٩ ز لەدایک بووه

غەریب سەید عەلی
(بەقالی میوه)

میران (عوسمان عەلی عەباس)
(چۆکەری بەقال) ١٩٢٥ ز لەدایک بووه.

تەبێپ تاهیر محی دین (بەقالی میوه)
سالی ١٩٢٧ ز لەدایک بووه

بهقالي وشكه

برينين له فروشباري پړون و برنج و هممو جوړه زه خبره به کي ناومال بو چينست
لي نان

حاجي مهلا فېره جي بهقال مه ياني ماسته که
حاجي سيني بهقال مه ياني ماسته که
حاجي پشه شل گو مرگه سووتاوه
حاجي که به گو مرگه سووتاوه برابر وون .
حاجي مهلا فېره د مه ياني ماسته که
حاجي سعيده باوکي نه ميني موختار . مه ياني ماسته که . (شهرک بوون).
حاجي حېمه صالح براي مهلا فېره جي نانهوا بهرامبر مرگه وني شينخ
موحه مېه دي ناله کي

- ۸ - حاجي عبداللهي نانهوا ناو بازار خوار قادر مېه کان .
- ۹ - حاجي توفيقي نه مين مه ياني خوار بهله دي به که
- ۱۰ - حېمه ي شازده مان مه ياني خوار بهله دي به که .
- ۱۱ - نه مين چتر : ناو بازار بهرامبر پشه ي که ري مي هېه ر .
- ۱۲ - قاله ي کامه لا بهرامبر حاجيله ي شهر بهت
- ۱۳ - حاجي پشه ي زه ريغي پيش حېوزه که ي ناو بازار .
- ۱۴ - مام عېدلوللا (عې بو تير) بهرامبر قاله ي کامه لا
- ۱۵ - حاجي حېمه که ره بهرامبر حاجي نه حېه کري سي قه صاب
- ۱۶ - حاجي عېلي کوته ک پيش حېوزه که ي ناو بازار
- ۱۷ - حاجي فېره جي نه مين نه نيشت حاجي عېلي کوته ک .
- ۱۸ - غه فووري نه مين : نه نيشت حاجي فېره جي براي .
- ۱۹ - عومره گوجي سېعه ي قاله بانه ي بهرامبر بهله دي به کوته که

- ۲۰ - عه‌به‌ی قاله بانه‌ی نه‌نیشته مرگه‌وێ شیخ موحه‌مه‌دی ئاله‌کی
- ۲۱ - په‌شه‌ گۆج به‌رامبه‌ر گوهرگه‌ سووتاو .
- ۲۲ - نه‌حه‌سه‌نی به‌رامبه‌ر هه‌وزه‌که‌ی ناوبازار
- ۲۳ - مام حموودی به‌رامبه‌ر هه‌وزه‌که‌ی ناو بازار
- ۲۴ - خاله‌ سه‌ به‌رامبه‌ر هه‌وزه‌که‌ی ناو بازار
- ۲۵ - هه‌مه‌ شه‌ریی گه‌برگه‌ نه‌نیشته حاجی سه‌لیم مه‌یانی ماسته‌که‌
- ۲۶ - حاجی ئه‌وره‌حمانی کانی به‌ردینه‌ی ناوبازار لای قادرمه‌کان
- ۲۷ - حاجی ئه‌حه‌مه‌دی په‌شیدی به‌قاله‌ به‌رامبه‌ر به‌له‌دی په‌کۆنه‌که‌
- ۲۸ - حاجی ده‌رویش غه‌فوور ئه‌مین به‌رامبه‌ر به‌له‌دی په‌کۆنه‌که‌
- ۲۹ - هه‌سه‌نی ده‌وله‌ت به‌رامبه‌ر هه‌وشی سه‌را
- ۳۰ - حاجی ئه‌حه‌ ته‌نه‌ به‌رامبه‌ر هه‌وشی سه‌را
- ۳۱ - حاجی هه‌مه‌ صالحی وه‌ستا قادری هه‌مامچی به‌رامبه‌ر هه‌وشی سه‌را

حاجی محمدی سلو (علاف)
۸۸۷ ز - ۱۹۷۳ ز

علافه‌کان و به‌قالی ووشکه

محمود حاجی سعید
(عوله زیره) علاف
۱۸۹۵ - ۱۹۶۵ ز

ناغای حسینی فردنی
(علاف)

قادر حسین کاملا (بهقالی وشکه)
۱۹۰۵ - ۱۹۶۷ ز

مولا محمد سعید (هلافا)
۱۸۹۶ ز - ۱۹۶۱

حاجی نصح نده (بهقالی وشکه)
۱۹۶۳ ز وفاتی کردوه

حاجی علی محمد عزیز (بهقالی وشکه)
(حاجی علی کوتل) ۱۹۰۴ - ۱۹۸۴ ز

حسینی شازمان (بهقالی وشکه)

حسینی سعید ماسناو له ټولنیزو نښه‌ری نه‌قیب
۱۹۸۳-۹۱۴ کونجی دواڼی کړندوه

حاجی رشید زهینی (بمقالی وشکه)
(وینتهی نلو دوکانه‌کی نزدیک حموزه‌کی ناوبازار)

- عتاره كان -

شارى تاز ، بناغەى لەسەر بازرگانى و پىشەسازى و خوێندەوارى دامەزراند . بەلام پىنگەو نانى شارىكى تەواوى سەر بەژيانى شارستانىتى . گەلىك كردهو كوششى ترى دەويست . بازاری تەواوى هەمەرەنگى دەويست . دابىن كردنى ژيانى رۆژانەى شارى دەويست ^۱ ر ئەو لەپال ئەو سى كوچكەبەدا ، كۆمەلىك كارو كاسبى و هۆى گوزەرانى رۆژانە هاتە ناوێو كە سپاى بەكىتى و تەواوى شارو لادى ئەو ئەم شارەى دەبردە پىزى شارانى تر

بۇ ئەمەش لەپال ناوى ئەو كارو كاسبىانەدا كۆمەلى ناوى كوشش كەرانو رەخدەرانى ئەو مەيدانە كۆدەبنەو دەچنە ناو سۆمارى رەنگىنى ئەو شارەو هەموو خەلكى سەرفرازى ئەو شارەو (ع) (ز) ئەوانەى داوو دەرمان بەهاریان دەفروشت

سەيید مستەفا	قەيسەرى نەقىب
۲ - قادر ئاغای برايم ئاغا	قەيسەرى نەقىب
۳ - میرزا صالح	قەيسەرى غەفوور ئاغا
۴ - خولەپارە پىس	قەيسەرى غەفوور ئاغا
۵ - ئەورامى جوولەكە	قەيسەرى نەقىب
۶ - فەتاحى عەتار	بەرحەوزەكە
۷ - حەمە سەعیدی چاوداقلشاو	بەرحەوزەكە
۸ - مەلا ئەحمەدى چاى	قەيسەرى غەفوور ئاغا
۹ - سەيید عەلى سەيید مستەفا	قەيسەرى نەقىب
۱۰ - حەمەكەى مام صالح	خوار حەوزەكە
۱۱ - عارف بىرنوونى	بەرحەوزەكە
۱۲ - حاجى ئىبراھىم	قەيسەرى نەقىب
۱۳ - عومەرى ئەورەجانە خېرە	قەيسەرى نەقىب

عەلافەكان

ئەوانەى گەنمۇ جۆۋ بىرنىچ و نىسك و نۆك و ماشيان دەفروشت ئەمانەى لای
خوارەوہ بوون :-

- ۱ - عارف بەگى عەبدوللا بەگ بەرامبەر بەلەدى بە كۆنەكە
- ۲ - حاجى ئابشى لای گومرگە سووناو
- ۳ - عەبە تەشیلە لەمەيدانى ماستەكە
- ۴ - عەبلان لەمەيدانى ماستەكە
- ۵ - صالح بەگ (بەگە) لەمەيدانى ماستەكە
- ۶ - خالە عەبۇل لەمەيدانى ماستەكە
- ۷ - حەمە عەلى حەيران لەمەيدانى ماستەكە
- ۸ - حەمە ئاغا لەمەيدانى ماستەكە
- ۹ - فەتخوللا ئەمىن لەمەيدانى ماستەكە
- ۱۰ - حاجى كەرىم لەبلى لەمەيدانى ماستەكە
- ۱۱ - ئەحمەد كەرىم لەبلى لەمەيدانى ماستەكە (براو شەرىك بوون).
- ۱۲ - پەشەى ئەمىن كورنەك لەمەيدانى ماستەكە
- ۱۳ - فەرەجى قالە كوردە لەمەيدانى ماستەكە
- ۱۴ - موحەممەدى حاجى ئىبراھىم لەمەيدانى ماستەكە
- ۱۵ - مەلا ئەحمەد لەمەيدانى ماستەكە
- ۱۶ - حەمەى قالەى داود لەمەيدانى ماستەكە
- ۱۷ - ئەحەى ئەستىر لەمەيدانى ماستەكە

- ۱۸ - سه عيد صالح له مهيدانی ماسته که
- ۱۹ - شاه موحه ممد شاه موحه ممد
- ۲۰ - عهزه ی شوکره به رده می مرگه وونی خو مخانه که
- ۲۱ - حاجی شیخ حه سن خوار پرده که نزيك مهيدانی ماسته که
- ۲۲ - حاجی موحه ممدی سلو خوار پرده که نزيك مهيدانی ماسته که
- ۲۳ - نه وره حمانه خره خوار پرده که نزيك مهيدانی ماسته که
- ۲۴ - صالح بانہی خوار پرده که نزيك مهيدانی ماسته که
- ۲۵ - شیخ له تيف خوار پرده که نزيك مهيدانی ماسته که.
- ۲۶ - نه وره حمانه شل سهر و به له دی به کونه که
- ۲۷ - توفيقه شل سهر و به له دی به کونه که
- ۲۸ - حه موه به گي عارف به گک خوار بازاري شووشه
- ۲۹ - عهيدوللا به گي عارف به گک براو شهریک بوون
- ۳۰ - نه حلان چاوشين لای حه مامی شیخ مارف
- ۳۱ - کهريم چاوشين و شهریک بوون
- ۳۲ - ناغای قهرنی لای حه مامی شیخ مارف
- ۳۳ - سووران لای حه مامی شیخ مارف
- ۳۴ - خوله زیره لای حه مامی شیخ مارف
- ۳۵ - شیخ عه زير لای حه مامی شیخ مارف
- ۳۶ - حه موه صالح سوور لای حه مامی شیخ مارف
- ۳۷ - حاجی که ريم لای حه مامی شیخ مارف
- ۳۸ - قاله ی بله شیخه لای حه مامی شیخ مارف
- ۳۹ - حاجی عه ويز کولانی به رامبه ر مهيدانی ماسته که
- ۴۰ - مهلا قادر کولانی به رامبه ر مهيدانی ماسته که

- ٤١ - مهلا حسەن   کۆلانی بهرامبەر مهیدانی ماستهکه
 ٤٢ - مهلا فهرج   کۆلانی بهرامبەر مهیدانی ماستهکه
 ٤٣ - عومره گۆج   کۆلانی بهرامبەر مهیدانی ماستهکه
 ٤٤ - شېخ قادر   کۆلانی بهرامبەر مهیدانی ماستهکه

٤٥ - موحههمەدی حاجی قادر   بهر گومرگه سووتاو

٤٦ - موحههمەدی قهپانجی   شەریک بوون

٤٧ - فاعه خانی عەلافیش له ئافرهته دیارهکانی شاری سلجانی بوو.

٤٨   حاجی رهسوول ئیبراهیم مهیدانی ماسته فروشه کان

سهراوه

شېخ لهتینی عەلافو چەند عەلافیکی تر.

ناشه كان ناشى مەكىنە

دواى ئەوۋى بارو دۇنخى ولأت نەوۋى ستاو بەرەوېشكەوتن رۆۋى ... ناشى
ئاوېش گۆرا بە ناشى مەكىنە كەوا ئاسانترو بە بەرەم ترو خاوين تر بوو لە ناشى ئاو..
چەند كەسى ئاودار ھەوللى ھېنان و دانانى ناشى مەكىنە بان دا لە شارى سىلپانى دا
ئېمەش والېستەى ناشە مەكىنە كان و خاوەنە كانيان و جىگا كانيان دەخەينە پروو ....
بۆ ھارېنى گەنم و جۆو چەلتووك .

۱ - ناشى كەرىمى عەلەكە «ناشى گاورەكە» لای مزگەوتى خوڭخانەكەوۋە .
۲ - ناشى مەلا فەيزى : لەپىشدا لە شوتى كىيىخانەى (گەلاوېن) لە شەقامى
مەولەوى دابوو لەدواى دا گواسترايەوۋە سەرپرەكە لەھەمان شەقام بەرامبەر بىناكەى
تۇفيق قەزاز .

۳ - ناشى ھەمەرەشېد ئاغا لە گومرگە سوتلف
۴ - ناشى مېرزا غەفورو ھەسەنى حاجى رەشېد لەپشتى خانە سووتاو لەكۆلانەكەى
بەرامبەر «ئەحمەدى» .

۵ - ناشى شېخ جەلال بەرامبەر مزگەوتى مەھوى بە .

۶ - ناشى رەشەى مەلا برايم : لەكۆلانى خوار مزگەوتى خوڭخانەكەوۋە ..

هه لاجه كان

لهشارى سلجاني دا دوكانى هه لاج زۆربوون ئه مهش ليستهى ناوى زور به يانه .
لهخانى غه فوور ئاغا بو شي كردنه وهى لوكه

- ۱ - وهستا قادر ئه مين (قالهى كروسك) .
- ۲ - وهستا ره حيم .
- ۳ - وهستا حه سه ن .
- ۴ - وهستا سولتان .
- ۵ - وهستا ره ئووف ره حيم .
- ۶ - وهستا صابر ره حيم . برابوون .
- ۷ - وهستا ئه حه نه به رد .
- ۸ - وهستا مه لا ره سول عه بدوللا .
- ۹ - وهستا كه ريم ئه حمه د (كه ريمه دين) .
- ۱۰ - وهستا صالح شا به ر .
- ۱۱ - وهستا حه مه ي وهستا قادر .
- ۱۲ - وهستا عوسباني وهستا قادر . برابوون كوراني وهستا قادري كروسك .
- ۱۳ - وهستا برام عه لى .
- ۱۴ - حه مه ره شيد .
- ۱۵ - وهستا ره زابرابوون .
- ۱۶ - وهستا حاجى قادر .

دواى ئه مانه كه خانه كه فروشراو كۆن بوو و روخا هه نديكيان چوونه گوزه رى پاني به رز درووه كان ، وه هه نديكيان چوونه گوزه رى هه لاجه كان ، ئه وى بوو به گوزه ر له به رده مى مزگه وتى شيخ ئه و به چياني هازه پاني به رامبه ر قه يسه رى نه قيب دا

- ۱۷ - وهستا شیخ ئەمین جاده‌ی کانیسکان .
- ۱۸ - وهستا مه‌جید : لای مزگه‌وتی شیخ سه‌لام .
- ۱۹ - وهستا حه‌مه‌شه‌لال لای حه‌مامی سوورته .
- ۲۰ - وهستا عه‌به‌ی مه‌ولان لای حه‌مامی سوورته .
- ۲۱ - وهستا مه‌لافه‌ره‌ج . کانیسکان .
- ۲۲ - وهستا شیخ محی‌الدین شیخ په‌شید سه‌رچاوه‌ی کانیسکان .
- ۲۳ - وهستا عه‌لی لال ، گوزه‌ری پانی به‌رزدروو‌ه‌کان .
- ۲۴ - وهستا حاجی حسین گوزه‌ری پانی به‌رزدروو‌ه‌کان .
- ۲۵ - وهستا عه‌زه‌ی وهستا صادق پانی به‌رزدروو‌ه‌کان .
- ۲۶ - وهستا په‌حیم که‌ریم ئەحمه‌د پانی به‌رزدروو‌ه‌کان .
- سه‌رچاوه
- وهستا (مه‌لا په‌سوول عه‌بدو‌ل‌لای مه‌لاج) .

مه‌لاج

کارگه چى به کان

ئەم پىشە به بهرەمى لەوشتە به نرخانە به که دەچىتە خانە به کار هينان و هونەر و فولکلورە و له باریدا هه به نه گەر زیندوو بکرىتە و هه ندى گۆرین به سەر ئامیری کاره کهیدا بهیژی و ته کنیکی تازه به بۆ بخرىتە مهیدانه و ، تا ته مروش سوودی هه ئی و بهرە و پىشە و هه پروا چونکه که ره سه به بهرهم و هونەری دروست کردن و شیوه به سوود لی یین و به کارهینانی هه کوردستانین .

(ع . م . ن)

کارگه چى به کان ئەم شتانه به خواره و بهیان دروست ده کرد له لباد :

- ۱ - فەرەنجی .
  - ۲ - سەرکلاو بۆ یاران .
  - ۳ - لباد له باقی بهرە .
  - ۴ - شەپهه بۆ بهرهمتاو .
  - ۵ - سداره .
  - ۶ - پوزه وانه .
  - ۷ - هیزه دان .
  - ۸ - کیفی تفهنگ .
  - ۹ - قه نه و اچه به سەر شانی چاکهت به لباد .
  - ۱۰ - پهستهك .
  - ۱۱ - سەر زین بۆ تهسپ .
  - ۱۲ - نه رمه زین بۆ تهسپ .
  - ۱۳ - عارهق گێر بۆ تهسپ تايهت بۆ ژیر زینه که به .
  - ۱۴ - کهرك يا که په نك بۆ شوان .
- کارگه چى به کان هه موویان له مالی خویمان دا ئیشیان ده کرد له گه ره که به چوار باخ لقی (هولی) که به گه ره که به قه صابه کان به ناو بانگ بوو .

- ناوی کارگه‌چی به‌کان -

۱ - وهستا عارف : به‌ناوبانگ بوو به‌عه‌ره‌به‌ی کارگه‌چی .. خه‌لفه‌و شاگرد

۱ - همه‌ی شاناز .

۲ - همه‌ی فره‌جی شان خوار .

۳ - عه‌به‌ی حاجی ئه‌سپایی .

۲ - حاجی عه‌بدول ره‌حمان موحه‌ممه‌دی ئالتون

خه‌لفه‌و شاگرد

۱ - عه‌زه‌ی حاجی محی‌الدین .

۳ - همه‌ی صالحی ئه‌سلان .

خه‌لفه‌و شاگرد

۱ - عه‌به‌ی همه‌ی شالی

۲ - مه‌لا فره‌ج .

۴ - مه‌جید ئه‌سلان

خه‌لفه‌و شاگرد .

همه‌عه‌لی و عه‌به‌ی قه‌یهم و که‌ریی قه‌یهم .

۵ - فه‌تاحی قولفه‌ی ساج و مه‌ولوی قولفه‌ی ساج .

خه‌لفه‌و شاگرد

عه‌به‌ی ته‌له‌مشک .

۶ - عه‌به‌ی مه‌ولان .

خه‌لفه‌و شاگرد

مینه‌که‌چهل .

۷ - فه تاح شەریف (فه تاحه شەل) .

خەلفەو شاگرد

پەشەو پەزای کورانی فه تاحه شەل

۸ - وه ستا موحه مەد (حه مشەلال)

خەلفەو شاگرد

۱ - صالح عەلی بانەبی

۲ - حاجی حسین پینجیرینی .

۳ - حەمە سەعیدی برای صالح

۹ - عەبدوللای حاجی موحه مەد (عەبەی حاجی ئەسپانی)

خەلفەو شاگرد

عەبەی فەیرە

موحه مەد فەیزوللا

رویش سەعید

۱۰ - عەلی عەرەبەیی کارگەچی

خەلفەو شاگرد

حەسەن و هیواو عوسمان و کورانی عەرەبەیی کارگەچی ئیشیان بۆ علی برابان کردوو

۱۱ - حاجی قادری گەچفرۆش

۱۲ - مەلا کەربەیی گەچفرۆش . هەردوکیان برابوون : لەگەرەکی

چوارباخ

۱۳ - مەلا عیزەتی گەچفرۆش .

۱۴ - حەسەنی شاناز : شاگردی مەلاعیزەت .

سەرچاوه

عوسمانی کوری وه ستا عارفی عەرەبەیی کارگەچی .

- جۆلاكان -

جۆلايش ھەر لەو پيشانەبوو كە بەكار (تەتبيق) داھيئان و ھونەرو فۆلكلورىيان
 كۆدەكردەووەو تائىستاش تواناي زىندوو كردنەوەيان ھەيە چ بۆ بەكار ھيئانيان بۆ
 سوودى رۆژانەو چ بۆ يادكردەووەو بايەخ پيئاداي فۆلكلورى كورد لە ھەموو جياھان دا
 (ع. م. ر)

دەزگای جۆلا بریتی بوو لەم شتانەى خوارەووە

- ١ - نەوەرد
- ٢ - لایەر .
- ٣ - دانەو گورد
- ٤ - چۆلەكەو لالە
- ٥ - پى تەتە
- ٦ - پرده لە ،
- ٧ - مۆلەقە
- ٨ - خەرەك .
- ٩ - دۆخ

ئەو شتانەى جۆلاكان درووستيان دەکرد

- ١ - بەرمال
- ٢ - جاجم
- ٣ - پۆ پەشمین .
- ٤ - شالى رانكوچوڤە .
- ٥ - شالى كۆيان ... ھەندى شتى تر .

له لاپهړې یادگاري ناوې هونه رهنډاني هم پيشه پړه نځينه ش دا هم ناوانه دپته وه

ياد

شوین

ناو

- ۱ - وهستا بهرخه مه يانی ماسته که
- ۲ - وهستا موشه ی کوږی بهرخه مه يانی ماسته که
- ۳ - وهستا ده رویش حه سن مه يانی ماسته که
- ۴ - پړه حيمه جوو مه يانی ماسته که
- ۵ - وهستا نه حمه د کيله یی مه يانی ماسته که
- ۶ - وهستا حاجی مو حه مده مه يانی ماسته که
- ۷ - وهستا ياقوب مه يانی ماسته که
- ۸ - وهستا شه ومير. برايوون مه يانی ماسته که
- ۹ - وهستا نه له چزه مه يانی ماسته که
- ۱۰ - وهستا عه لی شهریف مه يانی ماسته که
- ۱۱ - وهستا ساله جوو کوږی مالوم مه يانی ماسته که
- ۱۲ - وهستا ميره جوو مه يانی ماسته که
- ۱۳ - وهستا عه لی بهر بهر مه يانی گا که
- ۱۴ - وهستا مچ هگزه لای مزگه وتی گه وړه
- ۱۵ - وهستا حاجی محی الدین له یلی له ماللی خو ی دا بهرام بهر مزگه وتی قامیشان
- ۱۶ - وهستا مه لا صابر له ماللی خو ی دا ته نیش ت مزگه وتی قامیشان
- ۱۷ - وهستا به کړی میسری کانيسکان ، شوینی حه مامی کانيسکان
- ۱۸ - وهستا حه مامی میسری کانيسکان ، شوینی حه مامی کانيسکان
- ۱۹ - وهستا قاله ی میسری کانيسکان ، شوینی حه مامی کانيسکان

برايوون.

- ۲۰ - وهستا میرزا فهتاح   هر له مائی تهوان
 ۲۱ - وهستا حاجی سه عید   له مائی خوئی دا له صابونکه ران
 ۲۲ - وهستا حاجی سه عید   له مائی خوئی دا له سر چیمه ن
 ۲۳ - وهستا عه بهی کانيسکافی   له مائی خوئی دا له کانيسکان. میړدی
    رهحه کانيسکافی
 ۲۴ - وهستا فه رهجه سوور   له مائی خوئی دا به رامبه ر مه کته بی غازی
 ۲۵ - وهستا فه رج   ته نیشته مرگه وئی قامیشان

سه رچاوه   وهستا عه لی شه رینی جولآو چند جولایه کی تر...

سمنعت کارخان

حاجی کریم خان (کوش درو)
۱۸۸۶ - ۱۹۵۱ کوچی دوايي کردووه

ومستا همزیز حاجی همزیز (کوش درو)
۱۹۱۲ ز - ۱۹۸۲ ز کوچی دوايي کردووه

حاجی عارف زیزان (کوش درو)
۱۹۰۰ ز - ۱۹۷۰ ز کوچی دوايي کردووه

سۆفی کدریمسراج

ئېسماعیل رەشید موحەممەد (سەمەی ریحان)
بانی بەرز دروو سالی ۱۹۰۷ ز لە دایک بوو

حاجی حەمە سالی ئەسڵان (کارگەرچی)
۱۸۹۳ ز - ۱۹۷۳ ز کۆچی دواى کردوو

وەستا عەباس محى الدین (سەراج)
۱۸۹۲ ز - ۱۹۷۴ ز کۆچی دواى کردوو

وستا قادری مجید (شیرگر)
۱۸۶۰ ز - ۱۹۶۵ ز کوچی دواپی کردووه

حاجي مهجید لاشان (کارگچی)
۱۹۰۶ ز - ۱۹۸۲ ز کوچی دواپی کردووه

حمیدن له‌حمید حیدر سوور (شیرگر)
۱۹۰۰ ز - ۱۹۶۵ ز کوچی دواپی کردووه

سایری مهلا موحه‌مد

هیدوللای مهلا موحه‌مد

(ویندی ناو دوکانه‌کیان له کاتی دوست کردن پانی بهرزدا)

پنلای پاشی بهروز

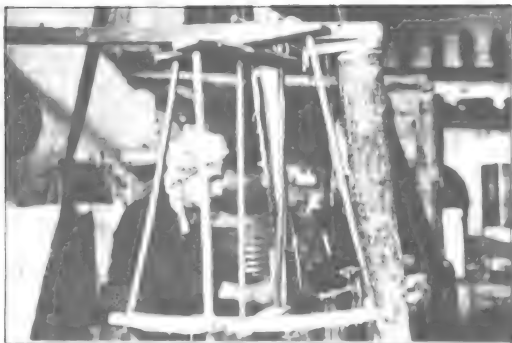
پنلای کدوش

تاقی کمره‌ی شیرگه‌وی بو
دروست کردنی عمنجهر خانوکه‌کی:
قالی میچیل

کلاش چنپن

جولا

کزیان دروو

نالی بهند

موتابجی به کان

ئامیره کانی دروستکردن

- ۱ - شانه مووشیکردنهوه .
- ۲ - مهندهف : ئامیری شیکردنه و گری لابرینی مووه ، ئه میش یاربده ده ری پستی چهره ، چونکه موو ده کات به کلۆبهک که زۆر به ئاسانی ده پرسی .
- ۳ - چهرخی موورستن : ئه ئامیره به که موو ده پرسی و ده بکات به بهن .
- ۴ - خه رهک : ئه ئامیره بهن هه ل ده کانه سه ر لووله بۆ پوی شاله که ، دیسان خه رهک ئیشی تری کردووه له شوینی تر دا به کارهتزاوه بۆ رستی لۆکه .

موتابجی به کان له مالی خویان دا ئیشیان کردووه له گه ره کی گاواران و سه رچیمه ن ... شالی ئه ستوو رو سفیان دروستکردووه که به کارهتزاوه بۆ ده وری کۆیان و توره که ی ئالیک و خه راری تووتیان دروستکردووه له بری گۆبه به مووی بز ن ...

ناوی موتابجی به کان

- ۱ - ئه لالا ویردی له گاواران مه تی و مه رقوزی کۆری ئیشیان بۆ کردووه .
- ۲ - موسای گاوار له گه ره کی گاواران که نیسان و روکی کۆری ئیشیان بو کردووه
- ۳ - ئالتونی گاوار : له گاواران ، له دوا ی دا بوو به مسولان ناوی خوی گۆری به میرزا ئه حمه د .
- ۴ - مام ره سوول له سه رچیمه ن برام و سبابی کۆری ئیشیان بو کردووه .
- ۵ - حاجی صالحی موتابجی له سه رچیمه ن .
- ۶ - سه عیدی موتابجی له سه رچیمه ن (برابوون)

- ۷ - فانووسی گاور هر به تنها ئیشی کردوو له گاوران
- ۸ - کهریم مزههر له سهر چیمه ن هر خوی ئیشی کردوو .
- ۹ - سهرکیسی گاور هر به تنها ئیشی کردوو له گاوران
- ۱۰ - مام داود گاور ، هر به تنها ئیشی کردوو له گاوران .
- ۱۱ - حاجی صالحی سهعهی همه نهمین .
- ۱۲ - وهستا عهلی سهعهی همه نهمین .
- ۱۳ - وهستا نهحمه دی سهعهی همه نهمین .
- ۱۴ - حاجی مهحموودی سهعهی همه نهمین . له سهرچیمه ن . هر چواریان
برابوون .

سهر چاوه

- ۱ - سهرنجیك له دهروازهی فولکلوری کورده وه .
له بلاؤکراوه کانی نقابهی مامۆستانان ..
- ۲ - کاکه عهلی دهدهی توتنچی که وه ختی خوی له گهره کی سهرچیمه ن دراوسی ئی
ماله موتابچی به کان بوو ..

وہ تراقچی بہ کان

وہ تراقچی بہ کان ہم شانہی خوارہ وہ بان فروشتہ ... شتی کونہ .

- ۱ -
- ۲ - فہرشہ کون .
- ۳ - لباد .
- ۴ - جاجم
- ۵ - رانک و چوغہ .
- ۶ - پویہ شمین .
- ۷ - مہوج .
- ۸ - گوریس .
- ۹ - پاشکوی ولاخ .
- ۱۰ - ہور .
- ۱۱ - زہنولہ .
- ۱۲ - مہسینہی حہوت جوش وچہ ندان جور کہ لویہ لی تر . وہ تراقچی بہ
بہ ناوبانگہ کافی شاریش ہمانہ بوون .
- ۱ - حاجی محی الدینی وہ تراقچی خوار حہوزہ کہ .
- ۲ - دہرویش رہحیمی وہ تراقچی مہزاد خانہ کہ .
- ۳ - فقہی فہرہج خانہ (مہلافہرہج) شہریک بوون لہ مہزاد خانہ کہ .
- ۴ - حاجی فہرہج حہمہ ناغا مہزاد خانہ کہ .
- ۵ - خولہی ٹاپشی ی دہلال مہزاد خانہ کہ
- ۶ - حاجی صالح مہزاد خانہ کہ

- ۷ - ره‌شە‌ی پېرۆز مەزادخانە‌کە .
- ۸ - مە‌لا مە‌حمود مەزادخانە‌کە .
- ۹ - مە‌لا ئە‌ورە‌جان (مە‌لا‌رووسی) مەزادخانە‌کە .
- ۱۰ - شێخ ئە‌مین . مە‌زادخانە‌کە .
- ۱۱ - حاجی کە‌ریمی غە‌واس .

سەرچاوه

ئە‌حە‌ی حە‌مه‌ سوور ، ئە‌و دەرە‌ پێ‌لا‌و دروو بوو لە‌خوار حە‌وزە‌کە‌ی ناوبازارێ‌کە‌
لە‌ گۆزەرە‌کە‌ لە‌ناویان‌دا ژاوه‌ ...

خومخانه چیه کان

خومخانه چی به کان همه‌میشه قوماشی خام و بلووری وکلانه‌بونی گه‌وره‌یان ده‌هینا ، ده‌یان‌خسته ناو مه‌رکانه‌ی گه‌وره‌وه ٚینجا ده‌رمانی تاییه‌تی‌یان که «ره‌نگ» بو ، پی‌یان ده‌وت «خوم» ده‌بانکرده مه‌رکانه‌که‌وه ، دېسان ناگریان له‌زیری‌دا ده‌کرده‌وه تابه‌جوانی ٚیکه‌لاوده‌بوو وه ده‌کولا ، پاشان ده‌ریان ده‌هیناو هه‌لیان ده‌خست ناوشک ده‌بووه‌و ٚیر‌ئو ره‌نگه‌ی ییانویستایه ده‌بگرت . بیگومان هه‌موو جوړه ره‌نگیکیان هه‌بوو له‌کاتی پیوستی‌دا به‌کاریان ده‌هینا

شونیی خومخانه چی به‌کان ته‌نیشست گوزهری ئاسنگه‌ره‌کان بووه والیره‌ش‌دا لیسته‌ی ناوی هه‌ندی له‌و خومخانه‌چی‌یانه ده‌خه‌ینه‌وه یاد ...

- ۱ - حاجی که‌ریم .
- ۲ - حاجی شیخ ره‌شید .
- ۳ - مه‌جول .
- ۴ - حاجی مسته‌فای کورپی حاجی که‌ریم .
- ۵ - یاشاعیا
- ۶ - برامو عه‌به جوو . برابرئون .
- ۷ - سماله جوو .
- ۸ - صالحی بنه‌وشه .
- ۹ - قاله‌ی شیخ ره‌شید .
- ۱۰ - سه‌عه جوو .
- ۱۱ - خیلّی خوم شین (مسته‌فاو موحه‌مه‌دی برای‌و ئه‌وانی تر)

چه خماخ سازه کان

چه خماخ ساز بهوانه دهوترا که چه کبان چاک ده کرده وه ، به تاییه تی تهننگ و ده مانچه وتاپر ... به لام چه خماخ ساز وه نه بیت هه ریشیان چاک کرده وه بوو بیت به لکو به توانا بوون وخوشیان دروستیان ده کرد ، وه به کاریش ده هات هه رچه نده میچه رسون له زه مانی ئینگلیزدا لئی قه ده غه کردن نه ی هیشت دروستی بکه ن به پیچه وانوه سزای ده دان .

ئه وشتانه ی که چه خماخ ساز دروستیان ده کرد جگه له تهننگی حسکه وه ده مانچه وه^۱ ساجمه زهنگی راویش بووه وه فیشه که مقاشی زه ردو قه نه و قفلی لوله وه ئه لقه ریزو دوولایی ته قولباب و شه کرشکین و کلبل و کلۆم و که وچک و چا پالتویشیان دروست ده کرد . ئه مانه ش نموونه ی ئه و چه خماخ سازانه له گه ل دباری کردنی شوینی ئیشه که بان دا :-

- ۱ - شیخ له تینی دانساز : له مالی خوی دا لای باخی شیخ له تیف .
- ۲ - ئهمه د ئاغای مه محمود ئاغا گوزه ری زه رهنه نگره کان ناوبازار کولانی نه نیشت ئهمه دی .
- ۳ - ئهمه دی برام ئاغا خوار قوتابخانه ی گۆزه .
- ۴ - شیخ حه سه نی شیخ عه بدوللا خوار حه وزه که لای پانی به رز درووه کان .
- ۵ - حه مه ی ئهمه د ئاغا خوار حه وزه که لای پانی به رز درووه کان .
- ۶ - وه ستا ره شید حسین ئاغا خوار قوتابخانه ی گۆزه .
- ۷ - وه ستا میره .
- ۸ - وه ستا موحه مه د
- ۹ - وه ستا ئهمه د لای پانی به رز درووه کان . هه رسیکیان برا
- ۱۰ - وه ستا صالح ، باوکی حه مه زله ی ئوتوچی خوار دوکانی مه لاعلی صحاف

- ۱۱ - حاجی حسین یابه خوار حه وزه که ، لای پانی به رز درووه کان .
- ۱۲ - حاجی سه عید سه لیمانی جه زنی : لای پانی به رز درووه کان .

۱۳ - حاجی فەرج بەگ (باوکی پەشید ئەفەنی و حاجی عەزیز بەگ و مەجید بەگ
(لەمەبدانی ماستەکە)

۱۴ - وەستا سەعیدی چەخاخ ساز : مەبدانی ماستەکە .

۱۵ - وەستا توفیق صالح لە دەشتی ئەحمەدی ساغا بەر ئەسحابەسپی .

۱۶ - صالح بەگ بەرامبەر خەلفە رەشیدی کەبابچی .

۱۷ - وەستا سەبایی چەخاخ ساز : لە مائلی خوئی دا لە کانێسکان .

۱۸ - حسین ئاغا خوار حەوزە کە لای پانی بەرز درووه کان .

۱۹ - مستەفا بەگی باوکی ئەحمەد بەگ لە مائلی خوئی دا لە گەرەکی سەرگۆل .

۲۰ - برام ئاغا مەلاعەزیز : گۆزەری زەرەنگەرەکان ناوبازار کۆلانی لای
ئەحمەدی .

۲۱ - وەستا حسین کۆلانی لای ئەحمەدی .

۲۲ - وەستا فەتاح شەشخانە

بەکیک لە رۆژەلاتناسەکان کە ناوی (ئەدمۆنس) ئەلێت شاری سلێمانی پیش
جەنگی بەکەمی جیهانی ، بە دروستکردنی تەنگ بە ناوبانگ بوو ... بە شیک لەم
بەرەمه دەنێرا بۆ ناوچەی کوردەکانی تورکیا و ئێران .

دێسان ئەلێت کاتی کە سوپای ئینگلیز عێراقی داگیرکرد دروستکردنی
تەنگ لەتوانەدا بوو ، دواوی وردە وردە ئەما ، بەلام فێشەک و تەقە مەنیان
هەردروست دەکرد وە جار جارێکی کەم بە کاریان دەهێنا بۆ کێشانی شتومەک
لە جیهانی سەنگ .

دێسان رۆژەلاتناسیکی تر کە ناوی (مارک سایکس) ئەلێت سالی ۱۹۰۲

بەچاوی خۆم دیوێ کە (۱۵۰) تەنگ لە دەست کردی چەخاخ سازەکانی سلێمانی

دروست کرابوو ، هەروەها ئەلێت زۆر لە تەنگی (مارتین بیودی) دەچوو ..

سەرچاوه

کتیبي مارک سایکس (دار السلام - لندن - ۱۹۰۴) .

شیرگه‌ره‌کان

خه‌نجهرسازی یان «شیرگه‌ره»
شیوه‌ی دروستکردنی خه‌نجهر و جوهره‌کانی

۱ - خه‌نجهری ده‌بان :

له‌شمشیر دروست ده‌کریت .. شمشیره‌که گه‌رم ده‌کراو ئینجا به‌شینه‌یی ده‌کو‌ترایه‌وه ، به‌لام که گه‌رم ده‌کرا نه‌ئه‌بوو بگاته باری سوور بوونه‌وه ، چونکه خال و جه‌وه‌ره‌که‌ی ده‌سووتا وه‌هر شمشیرێك دوو خه‌نجهری لی‌دروست ده‌کرا .

ده‌بان - کاته - به‌گه‌لاله‌یی ده‌کرا ، مانای پیش ته‌واو بوونی تیغه‌که به‌نیوه چلی - کاته - ده‌کرا .

کاته نه‌وه یه‌که تیغه‌که به‌بریه‌ند گول‌گول یان دا‌پر‌دا‌پر ده‌کرا به‌مشار .. ئینجا ده‌خرایه‌وه ناو‌کو‌وره ، هه‌روه‌ها ده‌کو‌ترایه‌وه ... بو‌جاری دوو‌هم ده‌می ساف ده‌کرا وه نه‌وه خه‌تانه - دا‌پر‌ه‌کانی نامینی ، ئینجا تیغه‌که گول‌گول نه‌خشی تیا دروست ده‌کرا

۲ - خه‌نجهری خو‌راسان

ئه‌میش له‌شمشیر دروست ده‌کرا ، به‌لام که‌مێك جیا‌وازی هه‌به‌له‌گه‌ل ئاسنی شمشیری خه‌نجهری ده‌بان . ئاماده‌کردنی ئه‌مه‌یان وه‌ك ده‌بان نیه ... ئه‌میش جه‌وه‌رداره به‌لكو جه‌وه‌ره‌که‌ی گول‌گول نیه .

۳ - خه‌نجهری قه‌زین

ئه‌میش هه‌ر له‌شمشیر دروست ده‌کرا ، له‌ناو کورده‌واری دا به‌ناوبانگ بوو - قه‌زینی شام - دیسان ئه‌مه‌شیان جه‌وه‌رداره به‌لام جه‌وه‌ره‌که‌ی کانی به‌سه‌ر زه‌رددا ده‌نوئیی ، ئه‌مه‌ جو‌ریکیان .

قه‌زینی ساکار ئه‌میش له‌ئاسنی ساکار دروست ده‌کرا نه‌ك له‌ئاسنی شمشیر .

۴ - خه‌نجهری شینه‌تیغ

ئه‌مه‌یان ئی جه‌وه‌ره‌ بو‌یه ئی‌بایه‌خ بوو له‌ناو خه‌لكیدا .

ناوی شیرگه‌کان

- ۱ - وه‌ستا قادری وه‌ستا مچیل (قاله‌ی مچیل) وه‌ستاباشی شوینه‌که‌ی ناوبازار به‌رام‌بهر که‌باغخانه‌ی وه‌ستا همه‌نه‌مینی قج‌وول .
- ۲ - وه‌ستا نه‌حمه‌دی مچیل برای وه‌ستاقادر بوو ، خوار دوکانی وه‌ستاقادری برای ...
- ۳ - وه‌ستا نه‌حه‌پ‌ه‌شی شیرگهر : خوار وه‌ستا نه‌حمه‌دی مچیل .
- ۴ - وه‌ستا همه‌ی پیرونی شیرگهر خوار وه‌ستا نه‌حه‌پ‌ه‌شی شیرگهر .
- ۵ - وه‌ستا همه‌ی له‌یلی به‌رام‌بهر وه‌ستا نه‌حمه‌دی مچیل ..
- ۶ - وه‌ستا عه‌بدوللاو وه‌ستا که‌ریم برابرئون خوار حه‌وزه‌که‌ی ناوبازار .
- ۷ - وه‌ستا حه‌مه‌عه‌لی : ناوبازار ، خوار نه‌حمه‌دی .
- ۸ - وه‌ستا حه‌سه‌نی شیرگهر : ته‌نیشته وه‌ستا حه‌مه‌عه‌لی .

سه‌رچاوه

نهم زانیاری‌پانه له محمدی وه‌ستا قادری وه‌ستا مچیلی خه‌نجه‌رساز که‌له‌بهر ده‌سنی باوکیدا نیثی کردووه وه‌رگه‌راوه ...

كهوش درووه كان

وهكو زور پياوى به تهمهن و شارهزا ده گېر نه وه كه كهوش درووه كان له ههموو پيشه سازى به كې ئېشى ده سقې تر به ناوبانگ تر بوون و له ههمويان تير تر بوون و خاوهن ده سكه و ټيكي چاك بوون ... چونكه نه و سرده مه كهوش باوى بووه قونده ره كه م بووه ياخود هر نه بووه .. كهوش پيلاو ټيكي ريك و پيك بووه چونكه منال و گه نچو پياوى له تهمهن دا له گهل پياوو زى دره وه (لادى) كهوشيان به زورى له پى ده كرد .. گوزهرى كهوش دروو خانه له زه مانى توركد لاي ، كولانى خوار عه باسى نه بو شوارب كه بابچى و انا خوار گوزهرى پاني بهرز دروو و سه راجه كان بووه ده لين له و كاته پتر له سد دوكان ده بوون ، له خوار نه و انيشه وه په نجا دوكان پينه چى هه بوون كه به س كهوشى كونيان چاك ده كرد .

كه جهنگى به كه مى جيهانى ده سقې پيكرد زوريان له بهر عه سكه رى هملانن ، نه وانه شى بهر كه وتن به زوره مى بران بو عه سكه رى .. وانا نزيكى چولبون بو .. به لام كه جهنگه كه كوتايى هات و ده ولتى عوسمانى تاشبه تالى ليكراو دوراني ، ههموو گه رانه وه ، زوريان چوونه خانى (غه فوور تاغا) و به رحه وزه كه و ده ورو به رى و لاي مه زاد خانه كه .

هروه ها ده گېر نه وه له ناو كهوش درووه كان دا زور كورى نازاو هه لكه و توويان تېدا بوو ، زورى شه بهر كه نه و ان دروستيان ده كرد ، نه گهر له روزه له گوزهر دا يان له ناو بازاردا ناكوكى به كيان بوايه ده يان خسته نيواره بو شه بهر گه ركه ، هر كومه لى خه لكى گه ركه كى بوون ، كپرو كال ناماده ده بوون ئينجا ده ست ده كرا به شه بهر گه ركه ، بهر ده هاويشتنو قوجه قانى هاويشتنو .. شه بهر تېلا ... هم نه ربه شتيكى باش نه بوو به لام نه وده مه سهرى هه لدا بوو ..

كەوش چەند جۆرلۈك بوو .

۱ - بۆزنان ئەم جۆرانە بوو :

أ - پەلكەدار .

ب - زەھاوی (رەنگاۋ رەنگك) .

۲ - بۆپياۋان ئەم جۆرانە بوو

أ - رەش بۆگەنج .

ب - سوور بۆپىرەمىرد .

۳ - بۆمئال رەش و سوور ، كە پىيان دەگوت بابە جانە ..

نرخى كهوش به گۆڭرەى وەخت و جوړى كهوشه كان

له سالانى ۱۹۲۰ - ۱۹۳۰ نرخى دووقران ناليره يكي ئالتون بوو .

له سالانى ۱۹۳۰ - ۱۹۴۰ نرخى له پروپيه ونيونكه وه تا ۵ پروپيه

له سالانى ۱۹۴۰ - ۱۹۵۰ نرخى ۱۲۵۰ دینار تا ۳ دینار .

له سالانى ۱۹۵۰ - ۱۹۶۰ نرخى ۱۲۵۰ دینار تا ۲۵۰۰ دینار .

ئەم پېشە سازى به پېش سالى ۱۹۶۰ باوى نەما چونكه گۆڭرائىكى تر پەيدا بوو ..
كه ره سهى درووست كردنى كهوش ، ژېره كەى به چەرمى گامېش سەرەكەى
به پېستى بزنو بهرەكەيشى له پېستى مەرئەم چەرمانە پاش ئەوەى لەدەباخانە خوش
دەكران ، دوواى دروستكردنى كهوشه كه به (زاچ) رهش دەكراو دەشورايەوه ..
يادگار

دياره پېشە يەك ئەم جيگەو رەواجه گەورە يەى هەييت كۆمە ئېك ناوى زۆر يش
بۆ يادگار به جى دېلېت .

له كهوش درووه خانه كه

۱ - وەستا عەزىزى وەستا باشى .

۲ - سەعیدى عەلى قوباد .

۳ - وەستا مەهدى .

۴ - حاجى ئەحمەدى مەحمودى زلخ .

۵ - خەلى عەبە جووجه .

۶ - وەستا عەبە گېر نەدەر .

۷ - حاجى حسين قەرەداخى .

۸ - وەستا صەدىقى مام تەها .

۹ - حاجى فەتاحى كرمول .

۱۰ - وەستا حەمە رەشىدە خېلە .

پیلای جاشکهوش

له گهرمه‌ی جهنگی دووهمی جیانی دا سالی ۱۹۴۲ ئەم جوړه پیلایه پیدابوو... له بهر گرانی شه‌روکه‌میوونی که‌ره‌سه‌ی پیلای‌تر... جاش که‌وش هاته کا‌په‌وه. ئەم پیلایه ژیره‌که‌ی له لاس‌یک‌ی تایه‌و سه‌ره‌که‌ی به چه‌رمی - گا - تی ده‌گیرا زو‌ر به‌رگه‌ی ده‌گرت. به‌زو‌ری خه‌ل‌کی ده‌ره‌وه به‌کاریان ده‌هینا له‌بار بوو بو‌ر‌و‌یشتنی ده‌شت و گردو شاخ و ک‌ی‌وو بی‌شه‌لان.

نرخ‌ی ئەم پیلایه له‌سه‌ره‌تاوه گران بوو، جوونی به‌پنج دینار بوو... تا دوا‌ی جه‌نگ‌ی دووهمی جیانی ئینجا نرخ‌ی دابه‌زی و به‌ره‌به‌ره هاته خواره‌وه تا سالی ۱۹۵۴ به‌ته‌وا‌ی داش‌کا بوو به (۳۵۰) فلس.

له‌دوا‌ی ئەوه جار‌یک‌ی تر نرخ‌ی به‌رز بووه‌وه - به‌جو‌ری‌کی با‌ش‌تر در‌وست‌یان ده‌کرد تا گه‌ب‌شته دینار‌یک و دینارو نیو‌یک.

ئەم پ‌ی‌شه‌به تا سالی ۱۹۶۰ به‌رده‌وام بوو ئ‌ی‌تر له‌وه دوا‌وه به‌ره‌و نه‌مان چوو.

كلاش و كلاش فروشه كان

له ناوچهی کوردستان دا به تاییهی پاش ئه وهی که باران بران دهست هپی دهکات زوربهی خه لکه که کلانش له پی دهکات له شارو لادی کان دا به لام کلانش چهند جوریکه هه به به گۆرهی بهرگه گرتن و چاک و خرایان ئه مهش جوره کانتی

۱ - کلانشی هه ورامان که له تهوێله دروست دهکرت باشترین و جوانترین کلانشه ، بۆیه ناوبانگیان ده رکردوه . ئهم چهشنه به زۆری شار نشینه کان له پی یان ده کرد . نرخى گرانتر بووه ، له جوره کانی تر . ئهم وهستایانه له تهوێله دروستیان دهکردن

ا - وهستا سلیمان .

ب - وهستا خواکه رهم .

ج - وهستا ئه بویه کر - زۆر ناوبانگیان ده رکردوه . نرخى جوتیک کلانش له تهوێله سالی ۱۹۳۰ ، ۱۵۰ فلس یان دوو روپیه بووه تا سالی ۱۹۶۰ گهيشته ۱۷۵۰ دینار .

۲ - کلانشی دۆمی ئهم جورهش کلانشی چاک بوون ، به لام نده گه بشت به کلانشی تهوێله ، ئهم به کهی زۆر ئهستور بوو ههم قایم بوو . به زۆری لادیه کان به کاریان دههینا ئهم کلانشه دۆمه کان دروستیان دهکرد ، نرخى له کلانشی هه ورامان هه زانتر بووه .

۳ - ئه و کلانشانهی له سلیمانی دروست دهکران

ا - کلانشی ژیرکه تان .

ب - کلانشی ژیر لاسیتک .

ج - کلانشی دۆمی هه ندى له کلانش فروشه کان ژیری کلانشه کانیان دههینا ، ژیر که تان و ژیر لاسیتک و ژیرکلانشی دۆمی بهرگه مایان دهکرد ، واته قهراغه کانیان دهچن و ئاماده یان دهکرد . پاشان دهیاندا به چهند ئافرهتیکى شارهزا بۆیان بچن

به پاره جوتی به (۵۰) فلس ده چنرا ئه مانه وه ستای چاڤ و خراپیان تېدا هه بیرو
هه ندیکیان زۆر جوان ده بیان چنی .

ئو ئافره تانه ی له گه پره کی کانیسکان کلایشیان چینه ئه مانه ن

۱ - هه مدیه یونس .

۲ - کافیه هه مه عه زیز .

۳ - ئامینه ی پره شه ی یاره .

۴ - خاوه ری موحه ممد .

۵ - کلایشی به ن :

بریتین له و جوړه کلایشانه ی که به به نی پره ش ده دوراو ده چنرا له لادی کان دا
خویان ده باندووری ئافره تان به کاریان ده هینا له دینهاته کان دا

لیسته ی ناوی هه ندی له کلایش فروشه دار

۱ - عارفه سوور نزیك مه زادخانه که .

۲ - عوسمان دانی خوار هه وزه که ی ناو بازار .

۳ - هه مه ئه مین بانه یی له کولانی مه زادخانه که دا

۴ - ئه مینی میسری سه روو هه وزه که ی ناو بازار .

۵ - صالحی میسری خوار هه وزه که ی ناو بازار .

۶ - هه مه صالح بۆسکانی سه روو هه وزه که ی ناو بازار ، به رامبه رقه یسه ری
نه قیب .

۷ - هه مه ی گوئی به رامبه ر هه وزه که ی ناو بازار .

۸ - عه بدوللای حاجی محی الدین له یلی به رامبه ر هه وزه که ی ناو بازار .

۹ - هه مه پره شیدی ئایشی ناو بازار به رامبه ر که بائخانه ی هه مه ئه مین قجول .

سه رچاوه عه بدوللای حاجی محی الدین له یلی

پانی بهرز دروه‌کان

پانی بهرز جوړه پټل‌وینکی ژنانه‌ی شاری سلطانی بو ، نه‌گهر سهره‌تا له سلپانیش په‌یدا نه‌بوو بیت ، نه‌وا له سلطانی زوری لی‌گورپاوه‌و زور به‌ره‌و پیش براوه‌و خراوه‌ته قالینکی جوانو په‌نگینه‌وه .
نه‌گهر هم هونه‌ره هره به مه‌به‌سی که‌ره‌سه‌ی جوانی فولکلوری دروست‌کردن زیندوو بکړنه‌وه بابه‌خینکی گه‌وره‌ی ده‌بی

(ع . م . ر)

پانی بهرز ژبه‌که‌ی (بن) بریتی‌بو له چهرمی «گا» یان «مانگا» و سهره‌که‌ی بریتی‌بو له قه‌دیفه‌ی همه‌ره‌نگ ، له‌سهر قه‌دیفه‌که‌وه به‌سیم ده‌چراونه‌خشی تی‌ده‌کرا دوا‌ی نه‌وه پارچه‌ په‌روده‌خرايه ژبړی ، ټینجا جامفاز (گونه) ی ده‌درا به‌سهر په‌روکه‌دا ، دوا‌ی نه‌وه سریشی لی‌ده‌دراو له‌سهر نه‌وه‌وه چهرمی مهر پاش نه‌وه‌ی له‌ده‌باغانه‌ دهرده چوو‌پی‌یان ده‌وت (میشن) له‌سهر جامفازه‌که تی‌ده‌گیرا پاشان ژبه‌که‌یان دټنا له سهر ژبه‌که‌وه له نیوه‌وه‌ی بو‌پیشه‌وه‌ی په‌روی تی‌ده‌خرا هه‌روه‌ها ناوکه‌فه‌که‌و قه‌راغه‌کانی به‌پیستی مهر (میشن) تی‌نه‌گیراو سه‌رووژبه‌که‌یان ده‌دووری ، پاژنه‌که‌شی ته‌خته ، له‌سهر نه‌وه به‌پیستی گان‌ی ده‌گیری ټینجا دایان ده‌کوتا

سه‌رچاوه

وه‌ستا ټیسه‌اعیل په‌شید (سمه‌ی ریحان) ی پانی بهرز در

لیسته‌ی ناوی هه‌ندێك له‌پانی به‌رز دروه‌کانی شاری سنایی

- ١ - وه‌ستا ئه‌حمه‌د عه‌لی که‌رکوکی - خه‌لفه‌و شاگردی حه‌مه‌ی قاله‌ی
ئاغال که له شه‌ری به‌رده‌رکی سه‌رادا شه‌هیدکرا .
- ٢ - وه‌ستا عه‌ بدوللا موحه‌مه‌د (باباغا) له‌گه‌ل وه‌ستا صابری برای دا پێکه‌وه شه‌ریک
بوون .
- ٣ - وه‌ستا به‌کری وه‌ستا مارف عه‌به‌ی ره‌شه‌ی سوور که ئیشی بو کردووه .
- ٤ - وه‌ستا قادر ره‌سوول هه‌ر خۆی به ئی شاگرد .
- ٥ - وه‌ستا حه‌مه‌ خورشه ئه‌وره‌حانی کۆری ئیشی بو کردووه .
- ٦ - وه‌ستا مه‌جید به‌گی حاجی ئه‌مین به‌گێ برای مه‌حمود به‌گی (جه‌راح) .
خه‌لفه‌و شاگردی نووری حه‌مۆل
- ٧ - وه‌ستا مه‌لا حه‌کیم هه‌ر خۆی بووه ئی شاگرد ..
- ٨ - وه‌ستا ئه‌حمه‌دی صالحه‌ فه‌نی داره‌گه‌ره .
خه‌لفه‌و شاگردی عه‌باسی برای ئیشی بو کردووه .
- ٩ - وه‌ستا عه‌لی
خه‌لفه‌و شاگردی مه‌جیدی کۆری ئیشی بو کردووه ..
- ١٠ وه‌ستا عه‌لی عه‌زیز خۆی بووه ئی شاگرد .
- ١١ وه‌ستا حاجی فه‌ره‌جی ماله خۆی بووه ئی شاگرد .
- ١٢ - وه‌ستا ئیسماعیلی ره‌شید موحه‌د: (سه‌می ریحان)
خه‌لفه‌و شاگردی مه‌ولوود سه‌عید .
- ١٣ - شیخ عومهر عی‌الدین
خه‌لفه‌و شاگردی به‌کرو عوسمانی برای ئیشیان بو کردووه

نرخى پانى بەرز .
 لەسالى ۱۹۲۰ تا سالى ۱۹۳۰ نرخى رويپەك ۷۵ فەلس و كەمترىش
 (يەكجوت)
 لەسالى ۱۹۳۰ تا سالى ۱۹۴۰ لە ۳۰ فەلس تا ۴۰ فەلس و كەمترىش (يەكجوت)
 لەسالى ۱۹۴۰ تا سالى ۱۹۵۰ لە ۴۰ فەلس تا ۳۰۰ فەلس و كەمترىش
 (يەكجوت)
 لەسالى ۱۹۵۰ تا سالى ۱۹۶۰ لە ۵۰۰ فەلس تا ۷۵۰ فەلس و كەمترىش
 (يەكجوت)
 ئەم پىشەبە تا ۱۹۶۰ بەردەوام بوو كچان و ژنان پانى بەرزى (رەنگاوپەنگ) يان
 لەناو مال و لەدەرەوھى مال لەبى دەكرد .

پىلاو درووهكان

پىلاويان قۆندەرە لەم شىۋەبەى ئىستايىدا لەو دەچىت زەمانى تورك ھاتىنە
 سەلماپەو ، زۆر تىرش چەرمى پىلاو لە موصل و بەغداد و ھىزاو ھەتتا پەنجاڤى رەنگە
 ھەر لە بەر ئەم پەيوەندى يانەش بوويىت كە زۆر تىر پىلاو درووى ئەو سەردەمە
 لەگاۋرەكان بوون ، يان لە كەركوك و شارافى ترەو ھاتبوون
 يان دەپى بۆ سەردەمى تازەى لەلادىۋە بۆ شار ھاتن دا ھەندى پىشە و ئىش لای
 خەلكى شار بايەخ و ريزى تەبوو .
 بە ھەموو حاالىك ئەم پىلاو دروونە بەرھەويش بردن بوو و لەپال كەوش و كلاش و
 پانى بەرزى خۆمالى دا ، سەردەمىكى زۆر بەردەوام بوو و لە كىشە دا بوو ،
 تاسەرھەلدانى شارستانىتى ئەمەيانى بەسەر ئەوان دا زال كردوو

(ع . م . د)

۴۶ - صالحی مام ته‌ها

خه‌لفه‌و شاگرد به‌کری کپری و مام صدیقی برای و علی و عوسانی مام صدیقی
برازای .

۴۷ - همه‌ی مه‌لا سه‌عید

خه‌لفه‌و شاگرد نه‌سره‌دینی همه‌ی حاجی حسین و فتح‌الله و سه‌لامی مه‌لا صابر .

۴۸ - عه‌زه‌ی عه‌ویز : له ماله‌که‌ی خوی‌دا دروستی ده‌کردو له دوکانه‌که‌یدا
به‌حازری ده‌ی فروشت .

۴۹ - سه‌عید به‌گگ خوی له‌ماله‌وه دروستی ده‌کرد له دوکانه‌که‌ی به‌حازری
ده‌ی فروشت .

۵۰ - صالح به‌گگ و شیخ عه‌بدوللا شریک بوون هر خویان به‌ی شاگرد .

۵۱ - علی خاله‌ حسه‌و عه‌بدولی همه‌ی سه‌عید . شریک بوون علی مه‌حمود
نیشی له گه‌ل‌کردوون .

مه‌زاد خانه‌که

۵۲ - همه‌ی نه‌وره‌جان و علی په‌ریزاد شریک بوون که‌وشی ژئانه (زه‌های)
ره‌نگاو ره‌نگیان دروست ده‌کرد .

۵۳ - ره‌شه‌ی همه‌صالح کۆنه‌فروشه‌کان لای مه‌زادخانه‌که . خه‌لفه‌و شاگرد
شیخ عه‌بدوللا‌ی به‌مه‌ن و عه‌به‌ی حه‌لی و همه‌ی سه‌عول و خالد به‌گگ و شیخ
علی و حسه‌ن سر شه‌قامی
کۆنه‌فروشه‌کان

۵۴ - عه‌زه‌ی مه‌لا سه‌عید

خه‌لفه‌و شاگرد عه‌باسی عه‌ی هم‌زاغاو خه‌لفه‌ عومهر .

- وه‌ستا نیسماعیلی مه‌لا موحه‌مه‌د و شیخ مسته‌فای شیخ موحه‌مه‌ده له‌چه

شریک بوون - باب‌جان - ی مندالان دروست ده‌کرد .

۵۶ - توفیقی همه‌ خه‌را به‌ی خوار حه‌وزه‌که به‌رام‌به‌ر قه‌یسه‌ری ی نه‌حه‌بچ‌کول .

خه‌لفه‌و شاگرد غه‌غوورو که‌رم و عوسانی کپری له‌گه‌ل ده‌رویش نه‌حه‌مه‌ی
نه‌لی په‌زاو همه‌ خور شه .

۵۷ - سه‌عه‌ی سه‌ولی جان و وه‌ستا مه‌جیده خیل. باوکی عه‌به‌ی کورنال
خه‌لفه‌وشاگرد عه‌لی و حسینی کوپری وه‌بیتا سه‌عیدو عه‌به‌ کورنال کوپری وه‌ستا
مه‌جید .

۵۸ - همه سووری صالحی ثامن خوار حه‌وزه‌که خوی دروستی ده‌کردو
ده‌یفرشت .

۵۹ - وه‌ستا هادی قه‌یسه‌ری‌ی غه‌فوور ناغا
خه‌لفه‌و شاگرد

ئه‌حمه‌دی کوپری و همه‌ی عه‌زیزی ده‌رویش شریفی خوشکه‌زای و خه‌لفه
همه‌ی ئه‌مینی حاجی عه‌لی .

۶۰ - خه‌لفه‌ همه‌ی ئه‌مینی حاجی عه‌لی قه‌یسه‌ری‌ی غه‌فوور ناغا خه‌لفه‌و
شاگرد فتح‌الله و سه‌لامی مه‌لا صابر .

۶۱ - وه‌ستا قادر (قاله‌خواری) مه‌زادخانه‌که. خه‌لفه‌و شاگرد عیزه‌نی
— سه‌لمه‌خان (عیزه‌ته‌شیت) و سه‌عه‌ کونیر

سه‌رچاوه

۱ - مه‌حمودی قاله‌ شه‌وقه‌ که باوکی له‌کوش دروو خانه‌که‌بووه

۲ - ئه‌حمه‌دی همه‌ سووری صالحی ثامن که باوگو باپیری که‌وش دروو بوون .

۳ - موچه‌مه‌دی صالحی چوالان که خوی و باوکی که‌وش دروو بوون .

۴ - عه‌لی خاله‌ حسه‌ که خوی که‌وش دروو بوو .

والترهش دا لیسته ی ناوی وهستا پیناڅو درووه کانی شاری سلطانی ده خهینه
ئهمانه

- ۱ - فتوحی گاور ، لای دهشتی ئهمه دی ساغا بهر ئهسحابه سپی
- ۲ - یوسف جهرجیس بهرامبه رفتوحی
- ۳ - کهریم عهبدوللا دهشتی ئهمه دی ساغا بهرامبه کۆیان درووه کان
- ۴ - عهلی عهبدوللا وبراوون .
- ۵ - عهبدوللا زوهدی جاده ی مهولهوی .
- ۶ - وهستا عهباسی کهرکوکی جاده ی مهولهوی بهرامبهر هممان منینه
- ۷ - هممه خان جاده ی کاوه بهرامبهر خهسته خانه ی خواره وه
- ۸ - هممه ی قاله ی منه ور: خوار حهوزه که .
- ۹ - حاجی عهلی حاجی عهبدوللا قاره مان: خوار حهوزه که
- ۱۰ - عهلی دهرویش شریف لای گوهرگه سووتاو .
- ۱۱ - توفیقی مام صالح لای مهزادخانه که .
- ۱۲ - وهستا عهلی کهرکوکی مهزادخانه که .
- ۱۳ - عهبه ی هممه ی رهسوول دهشتی ئهمه دی ساغا بهر ئهسحابه سپی .
- ۱۴ - عهبه لال: بهرامبهر مهرا .
- ۱۵ - وهستاعیزهت کهرکوکی بهرامبهر خهسته خانه ی خواره وه ..
- ۱۶ - وهستاعیزه لات ناوکنه فروشه کان .
- ۱۷ - مجیدسولتان بهرده رکی مهرا . بهرامبهر مهکته بی (فیبیه)
- ۱۸ - وهستا هممه سه عید . سه رشه قام .
- ۱۹ - حاجی عهلی حاجی عهبدوللا خوار حهوزه که .
- ۲۰ - وهستاعی الدین خوار حهوزه که
- ۲۱ - عهبه ی خانم گوزدری پانیهرز درووه کان .
- ۲۲ - دهرویشه زله ژیره له دی به که
- ۲۳ - یوسف که نوش: دهشتی له هممه دی ساغا بهر ئهسحابه سپی .

۲: - نه‌وره‌حاجی فەقی ئەحمەد خوارمەبانی بەلەدی یە ، بەرامبەر حاجی فەتاحی
حلواچی

۲۵ - خولە ی فاتو ئەحمەدی حاجی فتح‌الله شەریک بوون ، خوار حەوزە کە .
۲۶ - ئەحە ی حەمە سوور ، گوزەری خوار حەوزە کە .

۲۷ - قادری عی‌الدین (قالە شەل) کانیسکان بازارە بچکۆلە .

۲۸ - شیخ کەریم شیخ نظام‌الدین خوار وە ستافەرە جی کە بابچی .

۲۹ - حەسەینی مام پەشید جادە ی مەولەوی تەنیشت کتییخانە ی گە لاوێژ .

نرخى پىلاو لەوسەردە مەدا

لەسالانی ۱۹۲۰ - ۱۹۳۰ لە ۶ پوپپەو تا ۱۲ پوپپە

لەسالانی ۱۹۳۰ - ۱۹۴۰ لە پوپپە و نیویک تا ۵ پوپپە

لەسالانی ۱۹۴۰ - ۱۹۵۰ لە ۷۵۰ فەلس تا ۳ دینار

لەسالانی ۱۹۵۰ - ۱۹۶۰ لە ۱۵۰۰ دینار تا ۵ دینار

نە یینی لەسالانی ۱۹۲۰ - ۱۹۳۰ گرانتر بوو .

مەزنی ئەوە ی ولات لە ناخۆشی و تەنگ و چەلەمەدا بوو .

سەرچاوە ئەحە ی حەمە سوور و چەند پىلاو درووبەکی تر .

زین درووه‌کان - سهراجه‌کان -

ئەم پیشەپەش تاییەتی بوو بۆ دروستکردنی هەموو جووێ لەزین و کەلو پەلی
ولایخی بەرزە لە سلێمانی و دەورو بەری دا . وەك بەشەکانی تری باسەكانمان . وا
لێرەشدا لیستەى ناوی ئەو وەستا کارامەو خواوەن بەهراوە تۆمار دەکەین .
ناوی وەستاكان ئینجا خەلفەو شاگرد .

- ۱ - وەستا فەرەجی ماله : «وەستا باشی» .
- ۲ - وەستا عێزەتی مەحمود جاف .
- ۳ - وەستا عەلی حاجی عزیز .
- ۴ - وەستا پەشید «پەشەخیل» باوکی حاجی صالحی سەرچا هەرخۆی بەئێ
شاگرد ..
- ۵ - وەستا مەحمودی سەرچا هەرخۆی بەئێ شاگرد ..
- ۶ - وەستا دەرویش شەریف بیورەئێ باوکی ئەحمە نەبەرد ، هەرخۆی بەئێ
شاگرد .
- ۷ - پەشید بیورەئێ برای دەرویش شەریف . هەرخۆی بەئێ شاگرد ...
- ۸ - وەستا عەباسی سەرچا برای (عەولەسیس) ی شەهید .
- ۹ - حاجی صالحی حاجی پەشید : عومەر و عوسمانی کۆری ئیشیان لەگەڵ دا
کردوو .
- ۱۰ - وەستا حەسەینی ئەولای فەلەك ناس : تۆفیق خوشکەزای لەگەڵیدا ئیشی
کردوو .
- ۱۱ - وەستا دەرویش مستەفای سەرچا : حەمە صالحی کۆری ئیشی لەگەڵ دا
کردوو .
- ۱۲ - وەستا صوفی کەریمی سەرچا : خەلفە حەمە ئەمین ئیشی لەگەڵ دا کردوو .
- ۱۳ - وەستا صادق سەرچا : هەرخۆی بەئێ شاگرد .
- ۱۴ - وەستا مەلا حەمە ئەمین سەرچا هەرخۆی بەئێ شاگرد ..

- ۱۵ - وهستا عزیز بهگی سہراج ، هہرخوی بهی شاگرد .
- ۱۶ - وهستا خولہ فوتاو : هہرخوی بهی شاگرد .
- ۱۷ - وهستا فہتاح بهگ : هہرخوی بهی شاگرد .
- ۱۸ - وهستا مام فتح الله : هہرخوی بهی شاگرد .
- ۱۹ - وهستا حمہولی فہرہ جی مالہ . عملی ناپلون نیشی لہگہل دا کردووه .
- ۲۰ - وهستا کهریم ناغا . هہرخوی بهی شاگرد .
- ۲۱ - وهستا توفیق ناغا . ئہحمہدی کوڑی : (ئہحہزول) نیشی لہگہل باوکیدا کردووه .

- ئہم دووکہسہی خوارہوہ تمختہی قہلناخی زینیان دروست دہکردو دہباندہ
- بہزین درووه کان لہگوزہری سہراج و پانی بہرز درووه گانہ .
- ۱ - عہبدول پوجان خاو .
  - ۲ - حمہمی خاو . براہوون و شہریک بوون .
  - زین بریقی بہ لہم شتانہ .
  - ۱ - نہرمہ زین .
  - ۲ - تہکہلتو .
  - ۳ - قہلناخ .
  - ۴ - سہرزین .
  - ۵ - قوشقن .
  - ۶ - تہننہ .
  - ۷ - لوقہی تاوزین .
  - ۸ - بہرہ .

سہرچاوہ :

ئہحمہدی کوڑی توفیق ناغای سہراج

مزگمره کان

پیشه په کی پر له ورده کاری بوو له ناو شاری سلجانی دا هم جوړه شتانه یان له مس
دروست کړدووه :

- ۱ - مېنجهل .
- ۲ - سینی .
- ۳ - ته شت .
- ۴ - له گهن .
- ۵ - په غنکیش .
- ۶ - ده وړی پرېکه دارو ساکار .
- ۷ - پرده پلاو .
- ۸ - سوزگی .
- ۹ - ناوه .
- ۱۰ - که وگير .
- ۱۱ - جام .
- ۱۲ - مه سینه ...

وهستاكان

- ۱ - حاجی سه عیدی مزگەر : بهر چهوزه که .
خهلفه و شاگرد : نووری کوری حاجی سه عید . وهستاره شید . توفیق ژاپون .
عبداللّا و محهمه دی وهستا ره شید و فاتق نوری حاجی سه عید .
- ۲ - حاجی محهمه دی عه لی زهردی مزگەر . بهرحهوزه که .
خهلفه و شاگرد : محهمه ره شید - عوسانی برای حاجی محهمه دو عبداللّا کوری
حاجی محهمه دو مارف عبداللّا ره حمان ..
- ۳ - محهمه ی عه لان کۆلانی لای پانی بهرز دروه و هکان : خهلفه و شاگرد :
عبداللّا و جهمال .
- ۴ - وهستا قادری مزگەر : کۆلانی لای پانی بهرز دروه و هکان .
خهلفه و شاگرد : مسته فاو جهلالی کوری .
- ۵ - خهلیفه سه عیدی مزگەر : کۆلانی لای پانی بهرز دروه و هکان .
خهلفه و شاگرد : محهمه صابری کوری و محهمه حه سن .
- ۶ - که ربی وهستا سه عید : کۆلانی لای پانی بهرز دروه و هکان .
خهلفه و شاگرد : عومرو برایم و محهمه ، کورانی وهستا که رم .
- ۷ - دهرویش مهحمود : بهرحهوزه که .
خهلفه و شاگرد : حه سینی کوری له گه لدا بووه ...
- ۸ - محهمه ره شیدو نه حه ی خورشه : بهر نه سحابه سپی شهریک بوون .
- ۹ - حه س نه خپرو و شیخ عبداللّا : مهیانی ماسته که ، شهریک بوون .
- ۱۰ - شیخ عهزیز : سهر شه قام .
هر خوی بووه بهی شاگرد .

دهسگپړه کان

- ۱ - همه پره شيد .
- ۲ - که ريمی ووستا سه عید .
- ۳ - شينخ عزيز .

نی ییښی : هم مزگهرانه خه ریک برون ، حاجه تی مس که زور به کار ده هات بو
چیش لټن پرهش داده گیرسا نو مزگهره دهسگپړه ، همیشه به کولانان و
وگهره که کان دا ده گهران و هاواریان ده کرد :

«حاجت سپی ناکه نه وه .. حاجت» نو حاجه تانه یان کړ ده کرده وه ، مال
به مال ده یاغخته ناوگونیوه ده یانبرد له بازار . پاش سپی کردنه وهی ده یانبرده وه
هر حاجه ته بو خاوهی خوږی . وهك به ناویانگه مزگهره کافی شار ، زمانی تاییهی
خویان هه بووه .. یانه مه زمان نه بووه ، به لام له ناو خویان دا له سره هندۍ وشه ریک
ده کهوتن که نو خاوهن مالانه ی یشیان بو ده کردن تی نه گهن .

سه رچاوه

موحه ممدی ووستا پره شیدی مزگهر

خانہ وولاخ

جاران دوور له ئیستا خه لکی دهره وه که به باره وه ده هاتن بۆ ناو شار دواى بار
 فروشته که ولاخه کانیان دهره ده وه خانانه بۆ ته وه ی پشوو بده ن و ئالیک بده ن به
 ولاخه کانیان ، ئینجا خویشیان ده چون بۆ که له وه ل کپین له بازاردا ، ته گهر
 فریانه که وتایه وه رۆژه بگه رانایه وه بۆلادی ته وه وه شه وه له خانه که ده مانه وه و
 به یانی زوو به تاریک و روون هه ل ده سان ده گه رانه وه بۆ لادی .
 خانه به ناو بانگه کانی شار ته مانه بوون .

- ۱- خانى مهجیده فەنى کانیسکان . شوئى حەمامى کانیسکان .
- ۲- خانى یونس . کانیسکان ته نیشته خانى مهجیده فەنى .
- ۳- خانى به کرى ميسرى . کانیسکان لای مرگه ونى قامیشان .
- ۴- خانى سوران : -خوار- به له دى به که ..
- ۵- خانى ره شه که رکوکى : خوار پرده که نزيك مهيدانى ماسته که .
- ۶- خانى عه به خووشه : لای مرگه ونى شينخ سه لام .
- ۷- به حيا ته فەندى : گه ره کى شينخان .
- ۸- خانى به حياى نالبه ند : کانیسکان به رامبه ر مه که نى کانیسکان .
- ۹- خانى ته محى ره سوولى قازى : صابونکه ران به رامبه ر حامى موفى شوئى
 (که شقى نوح) ی مه لا نه جمه دين .
- ۱۰- خانى عه لى قز : سه رى صابونکه ران .
- ۱۱- خانى حاجى عارفى مستو : مهيدانى ماسته که .
- ۱۲- خانى که ريمى حور : گه ره کى هوئى . قه سابه کان .

- ۱۳ - خانی سه‌عه‌ی مارف : مه‌بدانی ماست فروشه‌کان .
- ۱۴ - خانی همه‌مه‌شل سهر شه‌رقام .
- ۱۵ - خانی نه‌حه‌گیه : لای مزگه‌ونی خو‌مخانه‌کان .
- ۱۶ - خانی له‌عله‌خان صابونکه‌ران .
- ۱۷ - دووباره‌ خانی سه‌عه‌ی مارف . له‌شونی گه‌راجی قاله‌ی کۆن .
- ۱۸ - خانی وه‌ستا حه‌یب گه‌ره‌کی گوێزه‌ لای ناشی نه‌له‌کتریکه‌که .
- ۱۹ - خانی خه‌جی : پشتی مزگه‌ونی حاجی حان .
- ۲۰ - خانی عه‌ونی نه‌فه‌ندی : مه‌لکه‌ندی .

تی بیفی

هه‌مووخانیك به‌گونج له‌كاربزه‌كانه‌وه‌ ئاویان بو‌ راكیشابوو ، هه‌موو ئاویان
هه‌بوو له‌به‌ر وڵاخه‌كانیان .

کۆپان درووه‌کان

ئەم پېشە دېرىنە لەکاتی دروست کردنی شارەوه سەری هەلدا بوو . لای گۆزەری دارتاشەکان تەنېشت شەوکەتی دانساز بو درووستکردنی کۆپانی هېسترو بارگېروکەر .

- وەستاگان -

- ١- حاجی موحەممەدی سەله وەستا باشی بوو ، برايمی کۆپى و توفیق تریشقه و عزیزى مام صالح ئیشیان بو کردوو .
- ٢- محى الدینی کۆپان دروو : باوکى حمە دەمە هەرخۆى بەئى شاگرد ئیشی کردوو . ئەم پیاوە لەشەپرى بەردەركى سەرادا شەهیدکرا .
- ٣- عەبەى فاتەى خولەدرێزو غەفوورى براى هەددوکیان پێکەو ئیشیان دەکرد ئەم دوانە براى عېزەت تویچین .
- ٤- توفیق تریشقه هەرخۆى بەئى شاگرد .
- ٥- حەسەنە زەردى کۆپان صالح و فەرەجى کۆپى ئیشیان بو کردوو .
- ٦- صابرى کۆپان دروو : ئەحمەدى کۆپى ئیشی بو کردوو .
- ٧- بەکرە کە چەلى کۆپان دروو : قادری کۆپى ئیشی بو کردوو .
- ٨- کەرم کۆچى کۆپان دروو . لەگەل حمە کەچەل شەرىک بوون .
- ٩- پەشە شوانە هەرخۆى بەئى شاگرد .
- ١٠- وەستا برايمى کۆپان دروو : بەئى شاگرد .
- ١١- عزیزى مام صالح (عەزەى کۆپان) بەئى شاگرد .
- ١٢- جەلالە چاوشین : مەلود سەعیدو عومەرى براى ئیشیان بو کردوو .

- ۱۳ - فەرەجی جەسەن صالح : ھەر خۆی بە ئی شاکرد .
 ۱۴ - صالحی جەسەن صالح : ھەر خۆی بە ئی شاکرد .
 ۱۵ - قادری مام کەرم . ھەر خۆی بە ئی شاکرد .
 ۱۶ - حاجی موحەممەدی کۆیان دروو چنگیانی (جەمە تەپل) ھەر خۆی بوو بە ئی شاکرد .

سەرچارە
 جەلال چاوشینی کۆیاندروو .

زور جار که خه لکي دهره وه له لادی وه ده هاته ناو شار ولاخه کانیاں ده هینا به باره وه . دواي فروشتني باره که ی نه گهر پیوستی بگردابه که شو ولاخه ناله که ی کون بووه و بی که لکه یان پیوه ی نه ماوه ده بیرده لای نالېنده جوتی نالی تازه ی به سی ولاخه که پیدا داده کوتا وه کو جوتی پیلو بوی تازه ده کرده وه .

وهستا کان

- ۱ - وهستا فرهج بهرگومرگه سووتاو .
- ۲ - وهستا مه محمود بهرگومرگه سووتاو .
- ۳ - وهستا نه حمده بهرگومرگه سووتاو .
- ۴ - وهستا صالح .
- ۵ - وهستا مه محمود برابوون و شهریک بوون له مهیدانی ماسته که .
- ۶ - وهستا توفیقه لوتو مهیدانی ماسته
- ۷ - وهستا نه حمده مهیدانی ماسته .
- ۸ - وهستا مه محمود : مهیدانی دارو خه لووزه که شوین بازاری زیوهر .
- ۹ - وهستا ره شول (حاجی ره شید) مهیدانی دارو خه لووزه که شوین بازاری زیوهر .
- ۱۰ - وهستا همه خورشه مهیدانی دارو خه لووزه که شوین بازاری زیوهر .
- ۱۱ - وهستا عه ی عه بوکل مهیدانی دارو خه لووزه که شوین بازاری زیوهر .
- ۱۲ - وهستا علی .
- ۱۳ - وهستا مه محمود .
- ۱۴ - وهستا عومر هرسپکیان برابوون لده بوکه .
- ۱۵ - وهستا علی فه تاح و لووبه بی : لای همای سوره ت .
- ۱۶ - وهستا حسین : سر شه قام لای همای تازه .

- ۱۷ - وهستا همه ئه مینه چه په بهرگومرگه سووتاو .
- ۱۸ - وهستا حاجی قادر ئاغا بهرخانه قا .
- ۱۹ - وهستا وههاب کۆی مهیدانی دارو خه لۆوزه که .
- ۲۰ - وهستا عهلی قادر عازهبانی لهخانی سهعهی مارف ، له مهیدانی ماسته که .
- ۲۱ - وهستا سهعید قادر عازهبانی لهخانی سهعهی مارف له مهیدانی ماسته که (برا بوون) .
- ۲۲ - وهستا ئهحه قۆر : له خانی کهرمیی حوړ .
- ۲۳ - وهستا عهلی وهستا مهحمود : بهرگومرگه سووتاو .
- ۲۴ - وهستا مچهی وهستا ئهحمده : لهخانی خورماکه .
- ۲۵ - وهستا حاجی عهبدوللا (عه بۆل) بهرگومرگه سووتاو .
- ۲۶ - حاجی ئهحمده . ته نیشته همهامی شیخ مارف . .
- ۲۷ - وهستا یهحیا : کانیسکان بازاره بچکۆله .
- ۲۸ - وهستا سهعهی ئووسوو : مهیدانی دارو خه لۆوزه که .
- ۲۹ - وهستا ئهوپره حانی دهرویش مهجید : بهرگومرگه سووتاو .
- ۳۰ - وهستا ئهوپره حانه دیز : مهیدانی دارو خه لۆوزه که .
- ۳۱ - وهستا مهجید کاکه بی خانی خورماکه .
- ۳۲ - وهستا مهناق : مهیانی برنجه که .

سه رچاوه :

په جیمی وهستا مهحمودی نالهنده .

يىگومان كورد وەك زۆر نەتەوھى تىرى ئەم جىپانە خاوەنى ھونەرى مېھارى
(ئاركتىكچەر)ى خۆيەنى، ئەم ھونەرەش زۆر لايەنى لەدىمەنى شاران و ولاتانى تر
دەچىت و زۆرىشى جىاوازە ھەروەك لەناو ولاتىك و مىللەتلىكىشدا ھەندى جار دىمەنى
ئەم ھونەرە لەشارىكەو ە بۆ شارىك دەگۆرىت.

سلىئانى كۆن لەدامەزراندنەو ە تائەم سالانەى دواى دىمەنى ھونەرى مېھارى و نەخشەو
كەرەسەى تايەنى خۆى ھەبوو، كە ئىستا زۆر دىمەن و كەرەسە خەرىكى گۆرىنە...
ئايا ئەم گۆرىنە بەئى پىويست و لەسەر بناغەيەكى عىلمى يە؟!

لېرەدا تۆمارى ئەم ھونەرى خانوو دروست كىردەنى سلىئانى بەدىمەن و نەخشەو
كەرەسەو ناوى ھەنەرمەندانى بەھونەرى يەو ە جىگىر دەكەين. جىا كىردنەو ەى لايەنى
خۆملى و جىپانى و لايەنى ئەو شتانەى كە دەئى پارىزىزىن و ئەوانەى كۆن بوون و
بەكەك نەماون، بۆ پىسپۆرەكانغان بەجى دەھىلەين، كە ھىوامان وايە ئەم تۆمارە
سەرەتاي لىكۆلىنەو ەيەكى عىلمى ئەم باسە يىت، كە سوودى بۆ پاراستن و بەرەو پىش
بىردنى ئەم ھونەرە ھەيىت، ھەتا سلىئانىش لەم روو ەو ە، وەك زوربەى شارانى جىپان
ئەو خاسىيەتە تايەنى يەى خۆى پارىزىت، كە شانازى پىو ەكەين و ەدەنى
بەرەو پىشەو ەى بىيەين.

(ع. م. ۲۰)

چۆن خانووی کۆن له سلطانی دروستکراوه؟

له سه‌ره‌تاوه که خانوو وینای تر دروستکراوه له سلطانی دا، به‌زۆری له‌خشتی کال و قور بووه. ته‌ستورانی دیواره‌کانی له‌نیوانی (۸۰سم - ۱۰۰سم) بووه.. ته‌م دیوارانه له‌ناوه‌وه به‌گله‌سپی ته‌راودراوه له‌کاتی‌کدا به‌رز بوته‌وه داره‌را کراوه و له‌دوای ته‌مه قامیش و زه‌لی له‌سه‌را خراوه‌ئینجا گلی پاکی به‌سه‌ردا کراوه. زۆر به‌جوانی په‌ستراوه‌ته‌وه و قوری بۆ گه‌راوه‌ته‌وه (له‌گله‌سوور) له‌گه‌ل کادا ئی‌که‌ل کراوه و خۆشکراوه تاوه‌کو په‌ک بگری و درز نه‌بات، باش سواخ دراوه‌وساف‌کراوه، دیسان له‌دیوی ده‌ره‌وه‌ش هه‌ر به‌و ده‌ستووره سواخ دراوه. ته‌وه‌ی شایانی باسه ته‌م جوړه خانووانه که کۆن کراوه به‌هاوین قینکه‌و به‌زستان گه‌رمه

له‌دوله‌ته‌وه‌ی که خانوو په‌ره‌ی سه‌ندو هه‌ندی له‌وکه‌سانه‌ی که ده‌ست رویشتر بوون و پاره‌دار بوون هاتوون پێش خانووه‌که‌یان به‌خشتی چوارگۆشه له‌گه‌ل گه‌ج دا به‌شێوه‌یه‌کی جوان دروستکردووه، هه‌ندی‌کی تر دیواره‌کانیان به‌به‌ردی مه‌لکه‌ندی درووستکردووه.

ته‌م جوړه به‌رده له‌گرده گه‌روی‌وه هاتووه که ده‌که‌ویته لای بناری شاخی گه‌ریزه‌وه.

هه‌ندی‌کی تریش هه‌ر به‌خشتی چوارسوچ له‌گه‌ل گه‌ج دا دیواره گله‌که‌ی داپۆشێوه، به‌شێوه‌یه‌کی جوان چنراوه. ته‌مانه‌ش غوونه‌ی چهند مایه‌کێن له‌سلطانی دا که به‌وشێوه‌یه ته‌رتیب‌کراوه:

۱ - مالی حاجی مه‌لا سه‌عیدی که‌رکوکی زاده، له‌زه‌مانی تورکدا کاتی عه‌لی ئی‌حسان پاشا سالی ۱۹۱۷ هات بۆ سلطانی له‌وێ میوان بووه ته‌و ده‌مه تازه‌کراوه‌وه.

۲ - مالی حاجی مه‌لا محی الدین له‌زه‌مانی ئینگلیزدا.

۳ - مالی حاجی ابراهیم ئاغا: له‌زه‌مانی ئینگلیزدا.

دوا به دواى ئهوان ته و مائانهى كه دهوله مەندوبون و گوزهرانيان باش بوو ده ستیان کرد به گوزینی شیوهی خانووه کانیان به تاییهی ئه م جولانه وه به پاش شهرى به رده رکى سه رابووه.

له دواى سالى ۱۹۳۰ ورده ورده شیوهی خانوو پتر گوزینی له لایه ن ئیشی دارتاش یه وه تیدا پهیدا بوو.. ئه وه بوو كه پیشه وهی خانوو و ئوتیل و باله خانه کانو بن میچی مائان نه خش ده کراو بویه ده کرا ئه م دیمه نه ره نگا وره نگه دلرا کیش بوو. نمونه ی ئه م باسه مان له هه ندی خانووی کونی شاری سلطانی دا ماون.

تی یینی.

۱ - له کاتی خوئی دا له سلطانی خانوو له قور دروست کراوه به م شیوه به بووه. هه یوانیک له پیشه وه و ژورریک له دوا به وه كه پنی ده و ترا پشت هه یوان وه دوو ژورور له ملاو له ولای كه پی ی ده و ترا كه له گی، وه هه ر ژورریک كه له سه ر ئه م ژوررا نه بیته پنی ئه و ترا گه نجینه كه بۆ زه خیره به کار نه هات و زور جار کلاو روژ نه شی بۆ ده کرا له بهر هه واو رووناکی...

۲ - ئه وهی شایانی باسه له ناو وه ستا کان دا باو بووه هه ر به كه خه لقه به کهی تاییه تی خوئی هه بووه، له کاتی ئیشدا وه ستا كه به ده م ئیشه وه ئه م جوړه داوا کاری به ی له خه لقه کهی ئه کرد تا که ره سه بۆ هه ل بدات وه ک ده ی بیته ده ی. باو کم ده ی. نیمه ده ی. چاره ک هه لده ده ی. بیته سه رزه بیته یا الله گه چ بیته.. یان به توره یه وه ده ی وت:

زووبگه وده ی. کویریست دایه ده ی.. تاد

۳ - ئه م پیشه یه و زور له پیشه کانی تر خاوه نی وه ستا باشی به ک بوون ئه م وه ستایه کاربایه کی شاره زاو لیهاتوو و ده مرست بوو به ره سمی په یوه ندی هه بووه به شاره وانی په وه وه ک سه رۆک یان وه ستا وابه وه هه ر ته نگ وچه له مه به ک له نیوانی وه ستا کان یان وه ستا کانو ئیشی میری دا پرووی بدایه وه ستا باشی بریاری له سه ر نه داوړینی بۆ ده دۆزی په و.

ئه و که ره سانه ی له کۆن دا بینای پیکراوه..

۱ - قس: ئه م که ره سه به له قلیاسان چه ند کووره یه کی تاییه تی بوکرا بوو به ولخ

بەردە قسلی بۆ دە ھیترا، لەم کورراندەدا دەسووتیترا ماوہی سی شەووی سی رۆژتیا دەماپوہ، لەدوائی ئەم قسلە لەگەڵ قۆرہ سووردا تیکەل دەکرا و وردە بەردی تیکەل دەکرا، بۆ بناغەیی خانوو. ئەم بەردانەش لە جیشانەو ھەزار مێردەوہ دەھات.. ئەمانەش خاوەن کوررەکان بوون:

- ١ - مچەیی پیریزن
- ٢ - سەعەیی مارف
- ٣ - ئەورەحانی چەچەقولی
- ٤ - وەستا حەبیبی ئەولی
- ٥ - حاجی صالحی کوررە
- ٦ - عەبدول قادرو نەجمەدین و کورانی حاجی صالحی کوررە بوون زۆر جار لەناو شاردان ئەو شویتەیی کە ئیشی لی دەکرا کوررەیان لی درووست دەکرد.
- ٢ - گەج ھەرورەھا کوررەیی گەج لەشوینیکا درووست دەکرا لەسەر بەردە تابیەتی بەکەیی خۆی کۆمەل دەکرا، ئەو جۆرە بەردەش لەگوندی (تەلەزەیت) و (گەلەزەردە) و ناوچەیی قەرەداخ و دەر بەندی بازیان و دەر بەندی خان دروست دەکرا. ماوہی حەوت تا ھەشت سەعات دەسووتا پاشان دەبوو بەگەج.

ئەم کەسانەیی خواروہ خاوەن کوررەکان بوون:

- ١ - حەمەیی ئەولی.
- ٢ - نوورینی قەفتان
- ٣ - عەبەیی حاجی صالح.
- ٤ - حەمە چاوش
- ٥ - مەلا کەریم.
- ٦ - مەلا عیزەت
- ٧ - عەزەیی ئەولی
- ٣ - خەشت: ئەم جۆرە کەرەسە بەش ھەرلەقلیاسان کوررەیی بۆ دروستکراوہ، گەلی تابیەتی بۆ ھاتووہ و خراوہ تەقالبوہ وە ئەم قالیانەش خراونەتە ناو کوررەوہ بۆ ماوہی سی رۆژو سی شەو تا بەجوانی ئاگر لەزیری دا دەسووتاو سوور دەبووہ وە

ناماده ده کرا بو به کارهینانی. شیوه‌ی نهو خشتانه ش چوار گوشه بووه به
 نه‌ندازه‌ی ۲۲×۲۲ سم که‌دا ده‌نرا به‌ینه‌کانی به‌گل و گه‌ج پر ده‌کرایه‌وه نه‌بووه
 ۲۵ سم.

نهم جوړه خشته له‌دوای زه‌مانی ټینگلیز گزراوه بووبه «نیمه» نه‌وانه‌ی که
 خاوه‌نی کووره‌ی خشت‌بوون هر نه‌و که‌سانه بوون که کووره‌ی قسلیان هه‌بوو،
 جگه له وه‌ستا حه‌یبی نه‌ولی و نه‌وره‌جانی چه‌چه‌قولی.

۴ - به‌رد له‌زووه‌وه له‌دوای خانووی گل به‌ردوخشت پټکه‌وه بو‌یینا کردن به‌کار
 هاتوون، له زور شوین دا نه‌بیرنی، بو غوونه، قه‌یسه‌رنی نه‌قیب تاقه‌کانی و
 دوکانه‌کانی به‌خشت دروست‌کراوه به‌لام دیواری پشته‌وه که ده‌که‌ویته دیوی
 جاده‌ی کاوه به‌به‌ردی مه‌لکه‌ندی دروست‌کراوه. دیسان غوونه‌مان مه‌کته‌بی
 فیصلیه‌به بیناکه‌ی به‌خشت و گه‌ج وسه‌ری به‌گله‌بان به‌لام دیواره‌کانی
 ده‌روه‌ی به‌به‌ردی مه‌لکه‌ندی دروست‌کراوه، هه‌روه‌ها خه‌سته‌خانه‌ی
 خواره‌وه که له زه‌مانی تورک‌دا دروست‌کراوه خه‌سته‌خانه‌ی سه‌روه‌و زور مالانی
 تر به‌به‌ردی مه‌لکه‌ندی دروست‌کراون.

له‌دوای سالانی ۱۹۳۰ دا به‌ردی سپی په‌یدا‌بوو نه‌ویش له‌کانه‌به‌رده‌کان
 ده‌رده‌هینرا که ده‌که‌ویته نه‌وبه‌ر دووریانه‌که‌ی سه‌رچناری کون وه خاوه‌نی
 نه‌وکانه‌به‌ردانه‌ش له‌کاتی خو‌ی دا ناب‌لاخیه‌کان بوون وه‌ستا علی وه‌ستا حه‌سه‌ن
 وه‌کو خو‌ی گزیرابه‌وه که له سالی ۱۹۲۸ دا نه‌نی به‌ردی مه‌لکه‌ندی کریوه به ۶۰
 فلس بو دیواری پشت خه‌سته‌خانه‌که که قوته‌راتی خو‌ی بووه.

له‌سالی ۱۹۴۸ دا نه‌نی به‌ردی مه‌لکه‌ندی به ۱۰۰ فلس بووه نه‌نی به‌ردی
 سپی به ۷۵ فلس بووه کزراوه بو دروست‌کردنی (سینه‌مانی ره‌شید)...

تەراوی دیواری گل

لەسەردەمی خۆی دا زۆر مال بەتایبەتی ئەوانەیی کە توانای گەج کاری یان نەبوو
دیواری ژوورەکانیان تەراو دەدایەو ... ئەمەش بە دوو جۆر بوو

جۆری یەکەم تەراو بەگلەسپی ئەویش بریتی بوو لەپارچە پارچەگلی رەق و
زەردباو، لەپەناگر دەکان دا ژنان دەچوون کۆیان دەکردهووە بەکۆل دەیانپێناو
دەبانکرده ئاوو جوان تێک دەدرا هەروەکو ماستاوی لی دەهات ئینجا بەپەرۆ
بەخەستی لەدیوارەکانیان هەڵدەسوو چەند جارێک ..

جۆری دووەم تەراو بەگەج

هەروەکو جۆری یەکەم وەها بوو بەلام لەبانی گل گەچیان تێکەل ناو دەکرد ، هەربەو
دەستوورە تێکیان دەداو بەخەستی لە دیوارەکانیان هەڵدەسوو ... کە وشک دەبوو
رەنگێکی سپی جوانی هەبوو .

ئەم دووجۆرە تەراو بۆنێکی خوشی هەبوو بەتایبەتی جۆری یەکەم .

ناوی ئەو شوینانە که لەکۆن دا

درووستکراون

لەگەڵ

ناوی ئەو وهستانانە ی که ئیشیان تێدا کردووه

۱ - بینای مه کته ی روشدی بهی عهسکه ری . ئەم بینا به وه ختی خۆی تور که کان دروستیان کرد بو مه کته ی روشدی بهی عهسکه ری ، ئەم مه کته به له سالی ۱۸۹۲ ز دامه زراوه دهوامی کردووه ههتا سالی ۱۹۱۳ ز ، له سالی ۱۹۱۴ ز دا که جهنگی به که می جیهانی دهستی پیکرد ئەم مه کته به داخراو بوو به خهسته خانە ی عهسکه ری وه ههر به خهسته خانە ش مایه وه . پێ یان دهووت خهسته خانە ی خوا ره وه ، له شه قامی کاوه له م دوا ی به دا تهخت کرا وه بوو به شوینی راوه ستانی ئوتۆمبیل .

۲ - پردی قلیاسان

له گۆفاری یان بڵاو کراوه ی (سلطانی) ژماره (ه) سالی ۱۹۷۰ که شاره وانی سلطانی مانگانە ده ری ده کرد له م پرده دوا وه . ئەم پرده له سالی ۱۳۲۹ ی کۆچی واتا ۱۹۰۹ دهستی پیکراوه ، له سالی ۱۳۳۰ واتا ۱۹۱۰ تهواو بووه . دهوله مهنده کانی ئەو زه مانه هه رخه ریکی پاره کو کرد نه وه نه یون به لکو هه چ شتی ک سوودی هه بوو بیت بو ولاته که یان کردوویانه ههر له پێنای ئه وه دا که مایه ی خوش گوزه رانی بن و دوا ی خو یان نمونه یه کی پیا وه ی به جی بیهلن که خه لکی چاویان لی بکات

یه کی ک له و پیاوانه (حاجی عه زیزی قه ره نی) بووه که ههستی کردووه له زستان و به هاردا په ریه وه زه حمه ت بووه به هۆی زۆری بارانه وه شاره که ش زیانیکی زی لیکه وتوو له بهر ئه وه ئەم پرده ی له گیرفانی خۆی دروست کردووه . هه رخۆشی سه ره رشتی کردووه

وهستا عهلی وهستا حهسه ن بۆی گێرامه وه که ئه ویش باوکی بۆی گێراوه تهو
 که وهستا باشی بووه ، له کاتیکا پردی قلیاسان دروست کراوه خۆی ئیشی
 تێدا کردووه و تووبهتی که ئهم پرده بناغه که ی له بهردو قوروقسل داربژراوه و
 له دوا یی دا تاقه کانی به خشتی سوورو گهچ لێ دراوه ههروهک وهستا حهسه ن
 و تووبهتی که گوايه ئهم پیاوه (حاجی عهزیز) له سه ر چه مه که خپه و تی هه لداوه و
 چاودیری کرێکاره کانی کردووه .
 ئهم پرده ههزار لیره ی زهردی ئه و زه مانه ی تی چوو ه ئهم وه ستایانه ی خواره وه
 ئیشیان تێدا کردووه .

۱ - وهستا حهسه نی فاطمه غهزانی

۲ - وهستا حهسه نی وهستا رهشید

۳ - وهستا حه بیی ئه ولی

۳ - قه یسه ری نه قیب

خواه نی ئهم قه یسه ری به ش شیخ مسته فای نه قیب بووه ، مامی شیخ
 مه محمودی حه فید ههروه کو حاجی ئه و ره حانه خه یات بۆی گێرامه وه که
 ته مه نی نزیکه ی سه د سا له وتی : جینگای قه یسه ری نه قیب شیو بووه له کاتیکدا
 کراوه به قه یسه ری به چاوی خوی دیوتی که شیخ مسته فا به دیار وه ستا کانه وه
 وه ستا وه یان کورسی یه کی دانا وه وه له سه ری دانیشتوه سه رنجی ئیشه که ی داوه
 سه رکرده ی وه ستا کان وه ستا حه سی فاطمه غهزانی بووه ، شیخ مسته فا
 ئیشه که ی زۆر به دل بووه له کاتی ئیش دا لیره یه کی ئالتوونی بۆ هه لداوه ئه ویش
 به ده م ئیشه که وه لیره که ی گرتۆته وه خستویه ته ژیر دانیه وه .

۴ - مه که ته یی فه یسه لییه

جینگای ئهم مه که ته یی ئیستا بازاری عه سری یه ، له رۆژنامه ی ژین دا به م جو ره
 باسی لێ وه کراوه

سالی ۱۹۰۸ زه مان ی عوسمانی .. له سه ر فه رمانی (صه فوه ت به گک) که
 سه رکرده ی عه سه که ری سلما نی بووه ، نزیکه ی (۵۰۰) لیره به پیتاک له ناو
 سامانداره کانی ناوشاردا کو کراوه ته وه تا بینا که ی لی ته واکراوه

له‌دوای روخاندنی ده‌وڵەتی عوسمانلی سوپای ئینگلیز هات بیناکە ی کرد به جی نشینی سوپاکه ئه‌وده‌مه پێ‌یان ده‌وت (مه‌کته‌ی سیاسی) که میچه‌ رسۆن حاکی سیاسی بوو خۆی له‌وێ داده‌نیشت له‌دوای دا که حوکمه‌تی عێراق هات هه‌مان بینا بوو به‌ مه‌کته‌ی (فصلیه). ئهم وه‌ستایانه ئیشیان تێدا کردووه.

۱- وه‌ستا حه‌سه‌نی فاطمه‌ غه‌زانی

۲- وه‌ستا صالحی وه‌ستا شوکری

۳- وه‌ستا حه‌سه‌نی وه‌ستا ره‌شید

۴- وه‌ستا حه‌بیبی ئه‌ولی

۵- قه‌یسهری شیخ مه‌حمود.

ئهم قه‌یسهری یه‌ له‌ سالانی ۱۹۱۷- ۱۹۱۸ دا دروست کراوه. پاش ته‌واو بوونی به‌ماوه‌یه‌کی که‌م شه‌ویک بو به‌یانی قه‌یسهری به‌که‌ هه‌مووی رووخاوه، چونکه‌ ئه‌و ساله‌ رێکه‌وتی سالی (گرانی) یه‌که‌ بووه‌ له‌ به‌ر ته‌نگه‌ و چه‌له‌مه‌ وشه‌روگرانی ئه‌و شه‌وه‌ که‌ رووخاوه‌ چۆل بووه‌ که‌سی نه‌بووه‌ به‌زیره‌وه‌ ئه‌مانه‌ش نمونه‌ی ئه‌وه‌وه‌ستایانه‌ن که‌ ئیشیان تێدا کردووه‌

۱- وه‌ستا حه‌سه‌نی وه‌ستا ره‌شید

۲- وه‌ستا صالحی وه‌ستا شوکری

۳- وه‌ستا حه‌بیبی ئه‌ولی

۶- به‌له‌دی یه‌ کۆنه‌که‌ له‌زه‌مانی تورک دا به‌له‌دی یه‌ کۆنه‌که‌ سه‌قاخانه‌ی عه‌سکه‌ری تورک بووه‌ ئاویان له‌وی کێشاوه‌.

له‌سالی ۱۹۲۴ دا که‌ مه‌حمود ئه‌فه‌ندی قادر ئاغا سه‌روکی شاره‌وانی بووه‌ دروستکراوه‌ هه‌ر ئی خه‌ریته‌و موهه‌ندیس له‌سه‌ر شیوه‌ی مه‌کته‌ی (فصلیه) دروستیان کردووه‌

ئه‌مانه‌ش ئه‌و وه‌ستایانه‌ن که‌ دروستیان کردووه‌

۱- وه‌ستا سه‌عی وه‌ستا حه‌سه‌نی فاطمه‌ غه‌زانی

۲- وه‌ستا ئه‌مینی وه‌ستا حه‌سه‌نی فاطمه‌ غه‌زانی

۳- وه‌ستا عه‌لی وه‌ستا حه‌سه‌نی فاطمه‌ غه‌زانی

کوپانی وهستا حهسهنی فاطمه غهزانی دروستیان کردووه .

۷- تاوڵهی عهسکه‌ری

له‌دوای بوردومانی سلێانی له‌لایهن ئینگلیزه‌وه سالی ۱۹۲۴ که شیخ مه‌حمود سوپاکه‌ی و خه‌لکی ناوشار شاریان چۆل کرد ، سوپای عیراق بۆ په‌که‌م جار ۱۹۲۴ هاته شاری سلێانی په‌وه شوێنی خه‌سته‌خانه‌ی سه‌ره‌وه پیش ته‌وه‌ی بکری به‌خه‌سته‌خانه کردیان به تاوڵهی عهسکه‌ری و جی‌نشین بوون . له‌به‌رته‌وه‌ی شوێنه‌که‌ی ده‌شت و باخ بووه ژوو و ئاخو‌ریان تێدا دروست کردووه ، به سه‌ره‌رشتی سه‌رکرده‌ی ته‌وسوپا به‌ عه‌لی ره‌زابه‌گ عهسکه‌ری بووه برای جه‌غه‌ر پاشای عهسکه‌ری ره‌ئیس وه‌رای ته‌و ده‌مه . ناوبراو خه‌لکی گوندی (عهسکه‌ر) ده‌ورو به‌ری که‌رکوکه .

ته‌مانه‌ش ته‌و به‌نا یانه‌ن که ئیشیان تێدا کردووه

۱- وهستا عه‌لی وهستا حهسه‌ن

۲- وهستا ماره‌فه درێژ

۳- وهستا عه‌ی گولنام

۴- وهستا شیخ موچه‌مه‌دی به‌نا

۵- وهستا عه‌لی ده‌رویش ته‌مین

۶- وهستا عه‌لی ئاش

۸- جی‌نشته‌ی سوپا «حامیه»

سالی ۱۹۲۶ زه‌مانی ته‌حمه‌د به‌گی متصرف له‌به‌رامبه‌ر سه‌رچاوه‌ی ئاوی

کانیسکان دروست کرا

به‌تێنده‌ر سیرووب که‌ندریانی موصلای که دۆستی میخائیل ساکو بوو بناغه‌که‌ی دا به عه‌لی وهستا حهسه‌ن و حاجی بارام و ته‌ورام شالوم ، که بناغه‌که‌ی ته‌واو بوو بۆ بینا که‌ی له شاری موصله‌وه له‌گه‌ل وهستا کانی سلێانی دا ته‌واو یان کرد .

۹- تازه‌کردنه‌وه‌ی سه‌را

سه‌را له سالی ۱۹۲۷ دا تازه‌کراوه‌ته‌وه به‌لام پیش تازه‌کردنه‌وه‌ی له‌زه‌مانی

مهحمود پاشای بابان مامی برام پاشادا، هەر سەرابوو لەپیش درووست
 بوونی سلێمانی دا دروستی کردوو، هەر نیشتەجێی بابانەکان بوو، بەلام دواى
 ئەمانى فەرمانرەوایانى بابان سالى ١٨٥١ کە تورك هات و دەستی گرت بەسەر
 ولات دا بوو بە نیشتەجێ ئەوان ئەم سەرایە لەسەرەتادایەك نۆم بوو بەگل و
 دارەرا دروست کراوە . ژوو رو ژێرخان و ژێر زەمین و پێچاوپێچی زۆری تێدا بوو
 بە قادرمە چوونەتە خوارەو و بۆناو زیندان . لەدواى دا ئەم سەرایە سەر لەنوی
 دروست کرایەو . دواى تەخت کردنى بە سەرپەرشتى ئیسماعیل ئەفەندى تورك
 کە خەلکى ئەستەموول بوو وە لە گەل حەمەعەلى ئەفەندى کە کوردبوو
 هەردوو کیشیان موهەندیس بوون

ئەمانەش ئەو وەستانەن کە بەشداریان کردوو لەتازە کردنەوێ سەرای

سلێمانی دا

١ - وەستا سەعیدی وەستا حەسەن

٢ - وەستا ئەمینی وەستا حەسەن

٣ - وەستا عەلى وەستا حەسەن

داپۆشین شیوه‌کان سلطانی سالی ۱۹۲۶

له‌زه‌مانی مه‌حمود ئه‌فه‌ندی قادر ئاغادا که سه‌روکی شاره‌وانی بووه له سلطانی سالی ۱۹۲۶ ده‌ست‌کرا به‌داپۆشینی شیوه‌کانی سلطانی ، له‌م‌شاره‌دا شیو زۆر هه‌بووه هه‌مووی سه‌ری به‌ره‌للا بوون ، به‌لام دوو شیوی سه‌ره‌کی هه‌بووه که زۆر گه‌وره‌بوون که له سه‌ره‌وه‌ی شاره‌وه هاتوون و رۆیشتوون تاپشته‌وه‌ی جوله‌کان ته‌نانه‌ت له هه‌ندی شۆینی گه‌ره‌که‌کاندا پرديان دروست‌کردووه بۆ په‌ڕینه‌وه به‌خشی سوری چوار سووچ و گه‌ج هه‌له‌چناره و تاقی بۆلی دراوه . له‌کافی خۆی‌دا بۆ ئهم جوړه شتانه له ناو خه‌لك‌دا. پاره‌كوكراره‌ته‌وه .

ئهو دوو شیوه سه‌ره‌کی به له‌م دوو قۆله‌ی خواره‌وه رۆیشتووه .

۱ - شیوی یه‌که‌م له‌مزگه‌وتی حاجی شێخ ئه‌مین له صابون‌که‌رانه‌وه ده‌ست‌پێ ده‌کات ، ده‌په‌ڕینه‌وه ئه‌وه‌ر بۆ به‌رده‌می مزگه‌وتی هه‌مزاغا له‌و‌یشه‌وه ده‌چی بۆ سه‌ر چیمه‌ن ئینجا بۆ به‌ر مالی حاجی سه‌عید ئاغا ، ده‌روا هه‌تا ده‌گه‌ڕینه‌وه بۆ به‌رده‌می خانه‌قای مه‌ولانا ، له‌و‌یشه‌وه ده‌چی بۆ سه‌ر شه‌قام بۆ پشته‌ی مزگه‌وتی مه‌لاحسینی پێسکه‌ندی . ئهم شیوه‌له‌به‌ر ئاشه‌که‌ی ئه‌مینه‌ فه‌نی مه‌سره‌ف له‌گه‌ڵ شیوه‌که‌ی تر دا ئیکه‌ڵ ده‌بن ئینجا به‌ره‌وه‌خوار بۆ پشته‌ی جوله‌کان ده‌روات

۲ - شیوی دووهم

له‌پشته‌ی مزگه‌وتی مه‌لکه‌ندی یه‌وه ده‌ست‌پێ ده‌کات به‌ره‌و پیر مه‌سوور (پیرمه‌نصور) وه‌له‌و‌یشه‌وه بۆ به‌رده‌رکی سه‌را ئینجا له‌ته‌نیشت دوکانی جه‌رجیسه‌وه ده‌روات بۆ به‌رده‌م ئه‌سحابه‌ سه‌پی وه‌بۆ ناو بازار ، به‌ژێر قه‌یسه‌ری نه‌قیب‌دا ده‌روات بۆ گه‌زه‌ری ئاسنگه‌ره‌کان ئینجا داده‌گه‌ڕینه‌وه بۆ پشته‌ی مزگه‌وتی خوڤخانه‌کان وه‌له‌و‌ی دا ئاشیکێ به‌ردی له‌سه‌ر ده‌گه‌ڕا که‌ پێ‌یان ده‌وت (ئاشه‌ گواوی) ئینجا له‌و‌ی‌وه به‌ره‌و خوار ده‌بووه‌وه بۆ به‌رده‌می خانه‌قای مه‌حوی ، ده‌په‌ڕینه‌وه ئه‌وه‌ر به‌ به‌رده‌می مالی حه‌مه‌ صالحی عه‌زه‌ی مه‌مه‌ندا ئی ته‌په‌ری وه‌ده‌چینه‌وه پشته‌ی هه‌مان مزگه‌وتی مه‌لاحسینی پێسکه‌ندی و له‌به‌رده‌م ئاشی ئه‌مینه‌ فه‌نی مه‌سره‌ف ئیکه‌ڵ به‌ شیوی یه‌که‌م ده‌پێ. وه‌ له‌و‌ی‌وه ده‌روێشت

بۆ جووله كانو پشتەوهی جووله كان . كه دهست كرا به داپۆشینی ئەم شیوانە لەپێشدا دەست كرا به داپۆشینی شیوی یەكەم ئەویش بەتاق و قالدو بەردی مەلەكەندی و قوروقسل دروست كراو سەری گیرا . لەهەندێ شوێن دا كۆنێکی گەورەیان تێدا دروست دەكرد بۆ ئاوەڕۆ تەنانت زەلام بەچراوە دەچوو ناوی پیا دەگەرا . لە كارهسانی لاڤاوی ۱۹۳۳ - ۱۹۵۷ دا لە هەندێ شوێن دا لەبەر زۆری ئاو ئەم شیوە تەپی دواڵی چاکیان كێدەوه

داپۆشینی شیوی یەكەم لەلایەن رەمزی فەتاح یوزباشی زەمانی تورك لەگەڵ وەستا سەعیدی وەستا حەسەنی فاطمە غەزالی كە خەلكی شارەكەبوو ، لەبەلەدی یەگیرا بە قۆنتەرات . ئەوانیش ئەم وەستایانەى خواوەیان خستە سەر

۱ - محەدی دەشتەكە

۲ - محەدی رابەه و ئەمەبرای حەمەگورگە بۆر بوو كە لە سەفەر بەلكدا لەسووریا ئێعدام كرا

۳ - وەستا سەبیل حەسەن

۴ - محەدی گولنام

۵ - شێخ موحەممەدی بەنا

۶ - عەلی دەرویش ئەمین

۷ - عەلی ئاش

لەدواڵی دا دەستكرا بە داپۆشینی شیوی دووهم ئەویش پارچەپارچە كرا ، هەندێكی زۆری بەلەدیە خۆی وەستای بۆ دەگرت .... هەندێكیشی درا بەقۆنتەرات

۱۱ - خەستەخانەى سەرەوه جمهوری

كاتێ كە جێنێشتەى عەسكەرى (حامیه) بیناكەى خۆى تەواو بوو گواستیهوه ، تەخت كردنی ئەو شوێنە لەسالی ۱۹۲۸ دا دایان بەقۆنتەرات بەحاجی بارامو وەستا عەلی وەستا حەسەن. ئەوانیش بەگاجووت شوێنەكەیان

۴ - توتیل تهوقاف که مولکی تهوقاف بووه وه به سهرپرشتی نووره دین تهفندی موهه ندیس که له بهله دی به بووه دروست کراوه ، دواپی درا به کری به عه بهی دهرویش کهریم وهستا کان . وهستا مهردان .

۱۳ - دروست کردنی مالی متصرف و باخچه ی گشتی و به کم جاده که پینان دهوت (جاده ی تازه) دواپی ناوئرا جاده ی (مهوله ی) له سالی ۱۹۳۸ دا که زه مانی سهروکی شاره وانی مهحمود تهفندی قادر ئاغبووه دروست کراوه تهمانهش ئه وهستا یانهن که ئیشیان تیدا کردووه

۱ - وهستا مهردان ۲ - وهستا سمایل حهسن .

۳ - محی دهشته که

۴ - شیخ موحه ممدی بهنا

۵ - وهستا حهمه کهریم عهبدو للاً

۱۴ - بهندیخانه

بهندیخانه که له سالی ۱۹۴۶ دا دروست کرا به سهر پرشتی تهندازیار حیکهت تهمین قوتنه راتی رهشیدی حاجی فرهج که باوکی دوکتور (جال رشید) بوو تهمانهش ئه وهستا یانهن که ئیشیان تیدا کردووه .

۱ - محی دهشته که

۲ - وهستا سمایل حهسن .

۱۵ - یانهی تهفسه ران نادی عسکری

تهمهش لهزه مانی مهحمود تهفنی قادر ئاغا که سهروکی شاره وانی بووه ، له ناو حهوشی سهرادا باخچه بوو که دروست کرا چاخانه ی عومهری حهمه ملئزم چووه ناوی پیش سالی ۱۹۳۰ له دواپی دا بوو به یانهی تهفسه ران . تهمن بینابه له لایه ن وهستا سهعیدی وهستا حهسن که وهکیلی بهله دی به بوو سهرپرشتی دهکرا تهمهش ناوی ئه وهستا یانه به که ئیشیان تیدا کردووه

۱ - وهستا تهمنی وهستا حهسن

۲ - حهمه عهلی وهستا حهیب

۱۶ - یانهی فرمانبه ران نادی الموظفين تهمهش لهزه مانی قادر ئاغای حاجی مهلا

محی الدین دا که سه روکی شاره وانی بوو له سالی ۱۹۴۴ دروست کړا له پېشدا له گهل
 باخچه ی گشتی دا شووړه ی بو کرابوو و داری لی درابوو به لام بینای تیدا نه بوو ،
 په کم جار قاعه و تارمه که یان به پروژانه بهم وه ستایانه ی خواره وه دروست کړد

۱- وهستا علی وهستا حه سمن .

۲- ئیبراهیم فه تاح

۳- حه مه علی وهستا حه بیب

۴- نه حه دی مه لا

۵- وهستا سایل حه سمن

پروژانه ی ئم به نایانه ش یه کی پروژی پینج روپیه بوو واته (۳۷۵ فلس) وه
 له دوایدا روپیه بوو به پاره ی عراقی پروژانه ی به نا بوو به نیودنیار به لام کرېنکاری
 به رده ست پروژی به یه ک روپیه بووه (۷۵ فلس) ...

تی بیښی:

ئم بینایه ئم و سالی ته و او بوو بانق زه راغی هاته ناوی به لام له سالی
 ۱۹۴۷ دا بوو به یانه ی فرمان به ران و ئم یانه به پیشان له باخی میلی شوینی
 به روپوه به رنی په روه رده بوو چونکه له پیش نه ویش دا له مالی حاجی مسته فا پاشا له
 صابونکه ران بوو ..

۱۷- سانه وی کوپان

ئم بینایه له سالی ۱۹۴۷ دا ته و او بووه دراوه به قونته رات به

۱- حه مه ی قه فتان

۲- عه به ی حاجی صالحی صابونچی

۳- نووری حاجی عه زیز

۴ - عهلی وهستا حهسهن

نهم بهناپانهی خوارهوه لهیناکه دائیشیان کردووه

۱ - حهمه عهلی وهستا حهیب

۲ - نهجهی مهلا

۳ - وهستا سبایی حهسهن

۴ - محهی دهشته که

رژانهی ههزیهک لهم بهناپانه ۱۰ رویه بووه واته (۷۵۰) فلس

ناوی به ناکان

ناوی به ناکان و جوړی ئیسه کانیان

۱- وهستا حسه نی فاطمه غه زانی وهستا باشی بووه هه ناکوزه مانی مه محمود
ئه فه ندی سه روکی شاره وانی ده ستیکی بالای هه بووه له گومه زو ناق و
گه چکاری و خشت کاری و نه خشکاری دا

۲- وهستا حسه نی وهستا ره شید گه چکاری و خشت کاری و نه خشکاری .

۳- وهستا صالحی وهستا شوکری: گه چکاری و خشت کاری و نه خشکاری

۴- وهستا حه یی ئه ولی گه چکاری و خشت کاری و نه خشکاری

۵- وهستا گول محمد سلهی وهستای گه چکاری و ناق و نه خشکاری بووه

۶- وهستا سلیمان وهستای گه چکاری و ناق و نه خشکاری بووه

۷- وهستا مهلا محمد وهستای گومه زو گه چکاری و ناق و خشتکاری بووه

۸- وهستا مهردان وهستای گومه زو گه چکاری و ناق و خشتکاری بووه

۹- وهستا ئه وره جانی چه چه قولى کووره ی قسلى ههله ده به ست و گونجی ئاوی
را ده کیشا بو مالان ....

۱۰- وهستا پیرووت کووره ی قسلى ههله ده به ست و گونجی ئاوی را ده کیشا بو
مالان ...

۱۱- کوپانی وهستا حسه نی فاطمه غه زانی (سه عیدو ئه مین و عهلی) وهستای

گومه زو ناق و گه چکاری و نه خشکاری و خشت کاری بزون له دواى باوکیان

وهستا سه عید بوو به وهستا باشی ههتا سالی ۱۹۳۰ کوچی دوانی کرد وه

له دوانی دا وهستا عهلی برای بووبه وهستا باشی ...

۱۲- حه مه عهلی وهستا حه یی وهستای گومه زو ناق و خشتکاری و بهر کاری

بووه ...

- ۱۳- وهستا محی رایبعه وهستای خشت و بهردکاری بووه .
- ۱۴- وهستا شوانه یهکه م وهستای خشتی کال و سواغی دیوارو سهر بان بووه .
- ۱۵- وهستا سایهقی ههمین : ههمین ناوی ژنهکه ی بووه وهستای خشتی کال و سواغی دیواری سهربان بووه .
- ۱۶- وهستا عهلی دهرویش ئهمن وهستای خشتی کال و خشتی سوورو بهرد بووه ...
- ۱۷- وهستا محی دهشتهکه یهکه م وهستای بهردکاری بووه .
- ۱۸- وهستا ئیسماعیلی حهسن وهستای خشت و بهردکاری بووه .
- ۱۹- وهستا حهسن ئیرانی و وهستا عهباس ئیرانی که دوو برابوون خه لکی سابلخ ' بوون وهستای خشت و بهردکاری بوون .
- ۲۰- وهستا ئهحه ی مهلا وهستای خشت و بهردو گهچکاری بووه ..
- ۲۱- وهستا عهلی ئاش وهستای خشتی کال بووه .
- ۲۲- وهستا شیخ محمدی بهنا وهستای خشت و بهردکاری بووه ..
- ۲۳- وهستا حهمه ی ئهمن مهلی وهستای خشتی کال بووه .
- ۲۴- وهستا عه به قانون وهستای خشتی کال و خشتی سوورو بهرد بووه .
- ۲۵- وهستا ئهحمده ی مارف وهستای خشت و گومز لیدان بووه
- ۲۶- وهستا مارفه دریز : وهستای خشت و بهرد بووه .
- ۲۷- وهستا عزیز ی ئیسماعیل و ئهحمده ی ئیسماعیل برابوون ، وهستای خشت و بهرد بوون .
- ۲۸- وهستا موحه محده ی مهلا ئهمن : وهستای خشت و بهردبووه .
- ۲۹- وهستا حهمه کریم عهبدوللا وهستای خشت و بهردبووه .
- ۳۰- وهستا کریم مهحمود چاوшін وهستای خشت و بهردبووه .
- ۳۱- وهستا عهلی رهنا وهستای خشت و بهردبووه .
- ۳۲- وهستا شیخ فرهج عهبدوللا وهستای خشت و بهردبووه .
- ۳۳- وهستا ئیبراهیم فهتاح وهستای خشت و بهردبووه .
- ۳۴- وهستا مهلولد حاجی محمد وهستای خشت و بهردبووه برای خاله رهجه ب .

- ۳۵- وهستا عهول : وهستای خشت و بهردو گهچکاری بووه .
- ۳۶- وهستا همه ئه مین مام گوجه : وهستای خشتی کال و سوور و بهردکاری بووه .
- ۳۷- وهستا فهره جی فاتیلی وهستای خشتی کال و سوور و (دارتاشیشی زانیوه)
- ۳۸- وهستا عه بی گولنام وهستای خشتی کال و سواغ به هاوین ، له زستان دا جۆلای ده کرد .
- ۳۹- وهستا کاکه ولآ وهستای خشتی کال و وه باشتین گله بانی ده کرد ..
- ۴۰- وهستا سهد بایز : باشتین وهستای گهچکاری بووه .
- ۴۱- وهستا فه تاجی پیریزن وهستای خشت و بهردو گهچکاری بووه .
- ۴۲- وهستا غولام وهستای خشتی کال و بهردو قور بووه .
- ۴۳- وهستا محمدی فیض الله (حاجی همه که پ) وهستای خشت و بهردو گهچکاری بووه .
- ۴۴- وهستا ره شهی ناجی وهستای خشتی کال و سوورو بهردکاری بووه .
- ۴۵- وهستا مه محمودی حه لال وهستای خشتی کال بووه .
- ۴۶- وهستا همه بی عه بی گولنام وهستای بهردکاری بووه .
- ۴۷- وهستا همه باریک وهستای خشت و بهردو گهچکاری بووه ..
- ۴۸- وهستا عه لی حه سه ن فهرته نه وهستای خشتی کال و سواغی دیوار و سه ربان بووه .
- ۴۹- وهستا سه عه ی قاله شه که وهستای خشت و گهچکاری بووه .
- ۵۰- وهستا همه ی ئالتون وهستای خشت و گهچکاری بووه .
- ۵۱- وهستا کایل وهستای خشت و بهردکاری و گهچکاری بووه ..
- ۵۲- وهستا سه عه ی شیو : وهستای خشت و بهردکاری بووه .
- ۵۳- وهستا همه مین خیل وهستای خشتی کال و بهردکاری بووه .
- ۵۴- وهستا نه عه ی خله وهستای بناغه ی دیوار .
- ۵۵- وهستا قادر خشت بر : وهستای خشتی کال و سواغ دان .
- ۵۶- وهستا جه لال کانیسکانی وهستای خشتی کال و بهردکاری بووه .
- ۵۷- وهستا مه لا همه کاکه : وهستای خشت و بهردو گهچکاری بووه .

- ۵۸- وهستا صالحی کاکه ئه وێلا وهستای خشت و بهردو گهچکاری بووه .
- ۵۹- وهستا ئهحهی کاکه ئه وێلا وهستای خشت و بهردو گهچکاری بووه .
- ۶۰- وهستا عهلی خانم : وهستای خشت و بهردو گهچکاری بووه ..
- ۶۱- وهستا سمه شیت : وهستای خشت و بهرد بووه .
- ۶۲- وهستا قالهی حه مه چاوه ش : وهستای خشت و بهردو گهچکاری بووه .
- ۶۳- وهستا عه بهی ئه مین پهری وهستای خشت و بهردو گهچکاری بووه .
- ۶۴- وهستا مهحمودی مه لا ئه مین : بهناو نه قار .
- ۶۵- وهستا عه بدوله حان رۆسته م وهستای خشت و بهردکاری .
- ۶۶- وهستا قادر عه زیز : بهناو نه قار .
- ۶۷- وهستا حه مه نو قله وهستای خشت و بهردکاری
- ۶۸- وهستا عه بهی عه زیز : بهناو نه قار .
- ۶۹- وهستا حه سه نی عه زیز : بهناو نه قار .
- ۷۰- وهستا مهحمود قو لی وهستای خشت و بهردکاری
- ۷۱- وهستا صابری حه مه عه لی : وهستای خشت و بهردکاری
- ۷۲- وهستا طاهر ئیبراهیم وهستای خشت و بهردکاری
- ۷۳- وهستا عه لی گو ریزان وهستای بهردکاری
- ۷۴- وهستا عه بهی حه مه بانه نی وهستای خشت و بهردکاری
- ۷۵- وهستا ئه حمه د مه عرووف : وهستای بهردکاری
- ۷۶- وهستا عه لیه دریز : وهستای گهچکاری
- ۷۷- وهستا ئه حمه د فه تاح وهستای بهردکاری
- ۷۸- وهستا عومه ر عه لی قه صاب وهستای خشت و بهردو گهچکاری .
- ۷۹- وهستا صالح سلیمان وهستای بهردکاری
- ۸۰- وهستا حه مه فارس خشت و گهچکاری
- ۸۱- وهستا عه بهی کلاو وهستای خشت و بهردکاری
- ۸۲- وهستا عه لی کلاو وهستای خشت و بهردکاری
- ۸۳- وهستا صالحی نارنج وهستای خشت و گهچکاری

- ۸۴- وهستا عهزه‌ی نارنج وهستای خشت و گه‌چکاری
- ۸۵- وهستا همه‌ی حاجی قادر وهستای خشت و بهردکاری
- ۸۶- وهستا که‌ری حاجی قادر وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری
- ۸۷- عه‌به‌شیپال وهستای خشت و بهردکاری
- ۸۸- وهستا خوله‌شیپال وهستای خشت و بهردکاری .
- ۸۹- وهستا بله‌ی جه‌واز : وهستای خشت و بهردکاری .
- ۹۰- وهستا موحه‌عه‌د عه‌بدوللا فتح الله وهستای خشت و بهردکاری .
- ۹۱- وهستا فایه‌قی همه‌پۆلیس وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری .
- ۹۲- وهستا فاضلی همه‌پۆلیس وهستای خشت و بهردکاری .
- ۹۳- وهستا حه‌سه‌نی همه‌پۆلیس وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری .
- ۹۴- وهستا مه‌حموودی فه‌قی حسین وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری .
- ۹۵- وهستا ئه‌حمه‌دی فه‌قی حسین وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری .
- ۹۶- وهستا سه‌عه‌ی فه‌ره‌ج : وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری .
- ۹۷- وهستا حه‌سه‌ینی فه‌ره‌ج : وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری .
- ۹۸- وهستا شینخ‌کریم : وهستای خشت و بهردکاری .
- ۹۹- وهستا عوسه‌ی چاو‌په‌ش وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۰۰- وهستا عوسه‌ی ۱۰م ئه‌حمه‌د وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری .
- ۱۰۱- وهستا کریمان : وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۰۲- وهستا ئه‌سه‌د ره‌بانی وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری .
- ۱۰۳- وهستا حه‌سه‌نی ووسته‌ئهمین : وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۰۴- وهستا صدیق عبد الرحمن فتاح وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۰۵- وهستا عبدالله عبد الرحمن فتاح : وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۰۶- وهستا عوسمانی حاجی عه‌زیز : وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری .
- ۱۰۷- وهستا رحیم عبد الرحمن مه‌حموود : وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری .
- ۱۰۸- وهستا ئه‌مینی حاجی عه‌زیز : وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری .
- ۱۰۹- وهستا به‌کری حاجی عه‌زیز : وهستای خشت و بهردو گه‌چکاری .

- ۱۱۰- وهستا خلد عبد الرحمن عه زيز : وهستای خشت و بهردو گه چکاری .
- ۱۱۱- وهستا قاله ی خورشه چاوشين : وهستای خشت و بهردو گه چکاری .
- ۱۱۲- وهستا عه بدوللا (عه به ی قور) وهستای سواغی دیوارو سهربان .
- ۱۱۳- وهستا مه محمودی شیخ محمدی بهنا وهستای خشت و بهردو گه چکاری .
- ۱۱۴- وهستا بایزی شیخ محمدی بهنا وهستای خشت و بهردو گه چکاری .
- ۱۱۵- وهستا توفیق رایعه وهستای خشت و بهردو کاشی .
- ۱۱۶- وهستا رفیق رایعه وهستای خشت و بهردو کاشی .
- ۱۱۷- وهستا همه قادر وهستای خشت و بهردو گه چکاری .
- ۱۱۸- وهستا که مال قادر : وهستای خشت و بهردو گه چکاری .
- ۱۱۹- وهستا قاله ی خوله که : وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۲۰- وهستا عومهری مام سه عید وهستای خشت و بهردو گه چکاری .
- ۱۲۱- وهستا مسته فای همه نه مین مهلی وهستای خشت و بهرد کاری .
- ۱۲۲- وهستا مه محمودی مام سه عید وهستای خشت و بهردو گه چکاری .
- ۱۲۳- وهستا مچه ی چه یران : وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۲۴- وهستا همه ی چه یران وهستای خشت و بهردکاری ،
- ۱۲۵- وهستا نه چه ی همه سوور : وهستای خشت و بهردو گه چکاری .
- ۱۲۶- وهستا صالحی همه سوور : وهستای خشت و بهردو گه چکاری .
- ۱۲۷- وهستا که ربی همه سوور : وهستای خشت و بهردو گه چکاری .
- ۱۲۸- وهستا جه باری همه ی عه ی گولنام : وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۲۹- وهستا مسته فامو همه د نه مین : وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۳۰- وهستا به کر قوتو : وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۳۱- وهستا عه بدولی خونچه : وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۳۲- وهستا لعتینی خونچه وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۳۳- وهستا عومهری ده رویش عهلی : وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۳۴- وهستا عوسانی ده رویش عهلی : وهستای خشت و بهردکاری .
- ۱۳۵- وهستا صدیقی مسته فای مه عروف : وهستای خشت و بهردکاری .

- ۱۳۶ - وهستا قادری ره‌سول موحه‌مه‌د وه‌ستای خشت و به‌ردکاری .
 ۱۳۷ - وهستا سلطان حسین موحه‌مه‌د : وه‌ستای خشت و به‌ردکاری .
 ۱۳۸ - وهستا همه‌تانه وه‌ستای خشت و به‌ردکاری و گه‌چکاری .
 ۱۳۹ - وهستا موحه‌مه‌د مستفا وه‌ستای خشت و به‌ردو گه‌چکاری .
 ۱۴۰ - وهستا سعید مستفا وه‌ستای خشت و به‌ردکاری و گه‌چکاری .
 ۱۴۱ - وهستا صالح مبه‌تفا وه‌ستای خشت و به‌ردکاری و گه‌چکاری .
 ۱۴۲ - صالح دیوانه وه‌ستای خشت و به‌ردکاری .
 ۱۴۳ - وهستا همه‌ی ئاسکه وه‌ستای خشت و به‌ردکاری .
 ۱۴۴ - وهستا ئیبراهیم مه‌جید عه‌بدوللا وه‌ستای خشت و به‌ردکاری .
 ۱۴۵ - وهستا به‌کری مالوم وه‌ستای خشت و به‌ردکاری .
 ۱۴۶ - وهستا عه‌لی فه‌ره‌ج چاوشین : وه‌ستای له‌بیخ‌کاری .
 ۱۴۷ - وهستا همه‌ی ته‌مین جو‌لا وه‌ستای خشت و به‌ردکاری .
 ۱۴۸ - وهستا همه‌ی ته‌مین رضا وه‌ستای خشت و به‌ردکاری :
 ۱۴۹ - وهستا فه‌ره‌جه‌ره‌ش وه‌ستای خشت و به‌ردکاری .
 ۱۵۰ - وهستا حه‌سه‌نی مه‌لا هندی . وه‌ستای خشت و به‌ردکاری .
 ۱۵۱ - وهستا موحه‌مه‌د مه‌حمود ره‌سول وه‌ستای خشت و به‌ردکاری .
 ۱۵۲ - وهستا عومه‌ر پزیشک وه‌ستای خشت و به‌ردکاری .
 ۱۵۳ - وهستا همه‌ی نه‌خشه وه‌ستای خشت و به‌ردکاری .
 ۱۵۴ - وهستا همه‌ی میرزا : وه‌ستای خشت و به‌ردکاری .
 ۱۵۵ - وهستا نووری میرزا : وه‌ستای خشت و به‌ردکاری .
 ۱۵۶ - وهستا عه‌به‌ی خورشه وه‌ستای خشت و به‌ردو گه‌چکاری
 ۱۵۷ - وهستا ره‌فتی خورشه وه‌ستای خشت و به‌ردکاری
 ۱۵۸ - وهستا توفیق همه‌ی فه‌ره‌ج وه‌ستای خشت و به‌ردکاری
 ۱۵۹ - ئه‌حمه‌د مستفا عه‌بدوله‌حان : وه‌ستای خشت و به‌ردکاری
 ۱۶۰ - وهستا عه‌زیز حه‌سه‌ن ئه‌حمه‌د : وه‌ستای به‌ردو گه‌چکاری
 ۱۶۱ - وهستا ئیسماعیل عومه‌ر که‌رم : وه‌ستای به‌ردو گه‌چکاری

- ۱۶۲ - وهستا عهلی عومهر کهریم وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۶۳ - وهستا فائق محمد وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۶۴ - وهستا حهسن مهحمود : وهستای خشت و بهردوگهچکاری
- ۱۶۵ - وهستا کهمال مهجید : وهستای خشت و، بهردکاری
- ۱۶۶ - وهستا عهبهی ئهمنه وهستای خشت و، بهردکاری
- ۱۶۷ - وهستا یاسین ئهحمده وهستای خشت و، بهردکاری
- ۱۶۸ - حهمه نووری : وهستای خشت و بهردوگهچکاری
- ۱۶۹ - وهستا سالح کارگهچی وهستای خشت و بهردوگهچکاری .
- ۱۷۰ - وهستا بهچاوپرهش وهستای خشت، بهردوگهچکاری
- ۱۷۱ - وهستا ئهحهی شاناز : وهستای خشت و بهردوگهچکاری
- ۱۷۲ - وهستا حهسن تووکهسر : وهستای خشت و بهردوگهچکاری
- ۱۷۳ - وهستا کریم رهحیم کریم وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۷۴ - وهستا نووری مامه خهلانی وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۷۵ - وهستا حهمهی حهمه ئهمن خله وهستای خشت و بهردوگهچکاری
- ۱۷۶ - وهستا جاوید حاجی مهلا وهستای لهبغکاری
- ۱۷۷ - وهستا ئهمین حاجی مهلا وهستای لهبغکاری
- ۱۷۸ - وهستا حهمه ئهمین عهزه ماوهتی وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۷۹ - وهستا فائق محمد کۆلهی : وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۸۰ - وهستا عهلی چهلهی وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۸۱ - وهستا جهلالی حهمه کاکه وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۸۲ - وهستا جهمالی حهمه کاکه وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۸۳ - وهستا لهتینی فاته وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۸۴ - وهستا عهبدو لالا عارف باراوی وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۸۵ - وهستا توفیق بهلاش وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۸۶ - وهستا سهعهی ئالتوون : وهستای خشت و بهردکاری
- ۱۸۷ - وهستا حهسن مهنیج : وهستای خشت و بهردکاری

- ۱۸۸- وهستا حه‌مه‌ی مه‌نیج وه‌ستای خشت و به‌ردکاری
- ۱۸۹- وهستا حه‌مه‌ی وه‌هاب وه‌ستای گه‌چکاری
- ۱۹۰- وهستا عه‌زه‌ی وه‌هاب وه‌ستای گه‌چکاری
- ۱۹۱- وهستا په‌حیمه‌په‌ش خشت و به‌ردکاری
- ۱۹۲- وهستا عوسپان عه‌لی موحه‌مه‌د وه‌ستای خشت و به‌ردوگه‌چکاری
- ۱۹۳- وهستا په‌حیم وێله‌ده‌ری وه‌ستای له‌بغ‌کاری
- ۱۹۴- وهستا عوسه‌پروسکه وه‌ستای خشت و به‌ردکاری
- ۱۹۵- وهستا ئه‌که‌رمی وه‌ستا عه‌ول خشت و به‌ردکاری
- ۱۹۶- وهستا ئه‌نوه‌ری وه‌ستا عه‌ول وه‌ستای خشت و به‌ردکاری
- ۱۹۷- وهستا نووری وه‌ستا عه‌ول وه‌ستای خشت و به‌ردکاری
- ۱۹۸- وهستا عه‌به‌ی عه‌لی سوور وه‌ستای خشت و به‌ردکاری
- ۱۹۹- وهستا عه‌لی مراد وه‌ستای خشت و به‌ردوگه‌چکاری
- ۲۰۰- وهستا به‌که‌به‌چکۆل وه‌ستای خشت و به‌ردکاری
- ۲۰۱- وهستا به‌که‌به‌چکۆل وه‌ستای گه‌چکاری
- ۲۰۲- وهستا عومهری حه‌مه‌ی حه‌لی وه‌ستای خشت و به‌ردکاری
- ۲۰۳- وهستا عه‌به‌ی حه‌مه‌ی حه‌لی وه‌ستای خشت و به‌ردکاری
- ۲۰۴- وهستا قاله‌ی حه‌مه‌ی حه‌لی وه‌ستای خشت و به‌ردکاری
- ۲۰۵- وهستا عوسپانی حه‌مه‌ی حه‌لی وه‌ستای خشت و به‌ردکاری
- ۲۰۶- وهستا نووری په‌باتی وه‌ستای گه‌چکاری
- ۲۰۷- وهستا په‌شه‌ی بابه‌گه‌وره خشت و به‌ردکاری
- ۲۰۸- وهستا مچه‌ی بابه‌گه‌وره وه‌ستای خشت و به‌دکاری
- ۲۰۹- وهستا حه‌مه‌ی شه‌ریف وه‌ستای خشت و به‌ردکاری
- ۲۱۰- وهستا مام به‌کر وه‌ستای خشت و به‌ردکاری
- ۲۱۱- وهستا ئه‌وره‌حانی فیض الله وه‌ستای خشت و به‌ردکاری
- ۲۱۲- وهستا حسینی فیض الله وه‌ستای خشت و به‌ردکاری
- ۲۱۳- وهستا حه‌مه‌ ئه‌مین رضا وه‌ستای خشت و به‌ردکاری

- ۲۱۴- وهستا قالهئی سیره میزگی وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۱۵- وهستا صهلاحی علی نه سیم وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۱۶- وهستا مه هدی شه مام وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۱۷- وهستا هادی شه مام وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۱۸- وهستا حسینی نه له چه نه وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۱۹- وهستا عوسمانی مام علی وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۲۰- وهستا علی شاول وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۲۱- وهستا جهزای سولتان وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۲۲- وهستا که مالی سولتان وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۲۳- وهستا نه نوره در یژ: وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۲۴- وهستا خالد موحه مه د بارای وهستای له بیخ کاری
- ۲۲۵- وهستا عومه ره پرهشی کانیسکانی وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۲۶- وهستا خه سره وی عه بهی پیروز وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۲۷- وهستا په سوولی مه محمود میران وهستای له بیخ کاری
- ۲۲۸- وهستا محمه د مه محمود میران وهستای له بیخ کاری .
- ۲۲۹- وهستا به کر ئیسماعیل وهستای بهردوگه چکاری
- ۲۳۰- وهستا علی دهره به گ وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۳۱- وهستا عارف و توفیق و صالح (برابوون) وهستای خشت و بهردکاری^۱
- ۲۳۲- وهستا صالحی مام نه حمه د وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۳۳- وهستا عوسه ی شیخه وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۳۴- وهستا یاسینه پرهش وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۳۵- وهستا سمایل وهستای کاشی
- ۲۳۶- وهستا فؤاد وهستای کاشی
- ۲۳۷- فره جی که ریم په شید: وهستای خشت و بهردو گه چکاری.
- ۲۳۸- والی محمه د: وهستای خشت و بهردکاری
- ۲۳۹- سالح په بانی: وهستای خشت و بهردکاری

- ۳۴۰- سابیری مهلا فرهج: وهستای خشت و بهردو گهچکاری
 ۳۴۱- جهلال قادر: وهستای خشت و بهردو گهچکاری
 ۳۴۲- نهینی همهی نهین مهلی: وهستای خشت و بهردکاری

سهراوه

ناوی نهم وهستایانه بهزوری لهمانه وهرگیراوه

- ۱- وهستا عهلی وهستا حهسهز
 ۲- وهستا قادر عهزیز
 ۳- وهستا توفیق حهمه فرهج

هوستا سه‌عیلی وهستا حه‌سه‌نی فاته‌مه خه‌زالی
 ۱۸۷۰ ز - ۱۹۳۰ ز کۆچی دوابی کردوو

په‌ناکان

هوستا نه‌مینێ وهستا حه‌سه‌ن
 ۱۸۹۰ ز - ۱۹۶۶ ز کۆچی دوابی کردوو

مه‌لا نه‌حه‌مه‌دی چاهی
 ۱۸۸۷ ز - ۱۹۶۶ ز کۆچی دوابی کردوو

مههرووف ميرزا لهحمهد (وهستا مارقه درين)
۱۸۹۱ ز له دايك بووه

عہلی وهستا حهسهن
۱۹۰۳ ز له دايك بووه

عہلی وهستا حهيب
۱۹۰۳ ز له دايك بووه

ومستا مهردان

نه‌قاره‌کان

- ۱ - نه‌حمه‌دی خانمی
- ۲ - حه‌مه‌ی سه‌کینه
- ۳ - مه‌حموودی حاجی بارام
- ۴ - عه‌به‌ی پیریزن
- ۵ - فارسی نه‌قار
- ۶ - که‌رمی عه‌بدو‌للاً بوکانی
- ۷ - جه‌لالی توفیقه‌شهل
- ۸ - عه‌لی بوسکانی
- ۹ - شیخ عارف عه‌بدو‌للاً
- ۱۰ - حه‌سه‌ن ناغا
- ۱۱ - نه‌مین خا ره‌عنا
- ۱۲ - مه‌لا فه‌ره‌ج
- ۱۳ - عه‌بدو‌للاً‌ی مام جواز
- ۱۴ - سه‌عه‌زله
- ۱۵ - نه‌حه‌که‌لله
- ۱۶ - فه‌تاح ناغا
- ۱۷ - صابر مسته‌فا
- ۱۸ - مه‌لای نه‌قار
- ۱۹ - نه‌حمه‌د محه‌مه‌دکه‌رم عازه‌بانی
- ۲۰ - صالح مسته‌فاسه‌عید

ئەم نەقارەنە کاریان ئەوە بوو ئەو خانوانەى کە پێشەکیان بە بەرد
دروست کردووە. ئەمان بە چە کوش تاشیوانە و ریکیان کردووە ، وە لە سەر گۆنیا
چوار گۆشەیان کردووە. بەم جۆرە بەردى مەلکەندیان چاک کردووە . بەلام بەردى
سپى . لە گەل ئەوەشدا پێشەکیان بە چە کوش بىراز دە کردو ریکیان دەخست ،
ئینجا بە کاریان هیناوە ، بەلام بەردى مەلکەندى لە بەر ئەوەى زۆر زەق بوو
نەتواناوە وەك بەردە سپى بەکە رێک بخێ

دارتاش جاران زورشتیان دروست ده‌کرد که ئیستا دروستی ناکه‌نو باوی نه‌ماوه و له‌بیرچوته‌وه ، به‌لام پیوسته زیندوو بکرنه‌وه یادگاری دارتاشه‌کانی جاران بریتی بوون له

۱ - سنووق ته‌شته‌رخان بریتی بوو له‌ته‌خته‌ی داری گوئز بوخشل و پاره ...
۲ - فه‌ره‌نگک سازی بریتی بوو له‌دروست‌کردنی په‌نجهره به ته‌خته‌ی دارگوئز نه‌خش ده‌کرا به‌نی بزمار، شووشه‌ی په‌نگاو په‌نگی تی‌هه‌ل ده‌کیشرا ئیستاش له‌هه‌ندی مالی قه‌دیم ماوه .

۳ - نه‌خش کردنی پیشی ئوتیل و مالان (باله‌خانه) بن میچی مالان نه‌خش دارو ره‌نگارو ره‌نگک و ساکار (ساده) .

۴ - ده‌رگاوه په‌نجهره‌ی نه‌خشداریو ساکارو ده‌رگای همه‌م ...

۵ - کورسی و ته‌پله‌ک میزی خړو هیلکه‌نی و قه‌نه‌فه‌ی چایخانه و مالان

۶ - کورسی ته‌خته‌به‌ن له‌هاوین‌دا له‌حه‌وشه خیزان له‌سه‌ری ده‌نووست به‌هزی په‌یژه‌به‌کی بجووه‌که‌وه پیا سه‌ر ده‌که‌وتن .

۷ - دووتا بو سه‌ر و لاخ بوه‌یتانی به‌ردی مه‌لکه‌ندی که دوانی بوو به چوار چیه‌ی عاره‌بانه که دوو تایه‌یان لی ده‌به‌ست به ته‌سپ رایان ده‌کیشا به‌ردیان پی ده‌هینا

۸ - جه‌نجهره‌ی شه‌ن بوگیره کردنی خه‌رمان بو جیا کرد نه‌وه‌ی گه‌نم و کایه‌که‌ی دوانی به‌شه‌ن به‌بایان ده‌کرد .

۹ - ده‌راه‌ی دوکان و جابخانه‌ی چایخانه و بو‌دی پاص قه‌مه‌ره .

۱۰ - جۆلانه‌ویشکه‌و بلوئرو ره‌وره‌وه بو پیگرتنی منداڵ .

۱۱ - کلکه‌ی خا‌که‌نازو پاچ و به‌فرمال و په‌یژه‌و په‌نه‌و گه‌لا کونک که بریتی بوو له (داریلک که به‌ره‌و جل و به‌رگیان پی ده‌شوری له‌سه‌رکانی) باگردین له‌لادی داری نه‌ستوریان ده‌هینا لای دارتاش ده‌یان پری و خه‌ریان ده‌کرده‌وه .

۱۲ - کورسی کورسی و چه‌رخ و فه‌له‌ک و ماین چه‌قه‌ل بو یاری منداڵان له‌روژانی جه‌ژن‌دا

۱۳ - مزراح و قورقورده و چوار چيوه کورده ئاسنگەر (مووشه ده مه) نهخته زینى ولاخ .

۱۴ - سندوق بوراق پيشه کهى نهخشکاری و ره نگاوره نگك به وينهى دولدوله کهى (نهبه کهى) ئيامى عملى ئاوينه بهن بوجل و بهرگك و ، بوخچه يان تى ده خست له باقى كه نتور .

۱۵ - سندوق هزار پيشه به کارده هيترا بو نه سبابى چاى ...

۱۶ - قاپ قاپى نهخشدروسا کار کچ وژن له مال دا له پى يان ده کرد

۱۷ - کوله کهى ههشتى بو پيشى هه يوان و له گه ل کاسه بهندى سه رکوله که . له باقى پايه بو ژر خانوى داره را به کاریان ده هيتا ههروه ها هه نديك دارتاش داره مه يت و نهخته ي مردوو شور يان دروست ده کرد .

تى ينى

۱ - زوربه ي دارتاشه كان ئيشيان نه وه بوو كه ئيشى خه راتى يان ده کرد بو خرکردنه وه ي پيچکه ي کورسى و مزراح و بلو يروشتى تر ، ئاله قى خه رت برينى بوو له لووله يه کى ئاسن و پارچه ئاسنيكى تر دوو شفره ي ئاسن له گه ل زى كه وان .

۲ - ههروه ها هه ندى دارتاش ئيشى (شه قه و مشاريان) ده کرد مشارى گه و ره يان به کارده هيتا به دوو کهس داريان پى دا ده هيتا وه دارى (يه کاژاو) پارچه پارچه تنكيان ده کرد ده باند ا به دار تاشى تر بو که لله ي هيله ك . دارتاشه كان پييان ده وت شه قه كيش .

دارتاشه‌کان و شوینه‌کانیان و

چیان دروست کردووه ...

- ۱ - ئەمینی ئەحمەدی سورکە: گۆزەری دارتاش و کۆپان درووه‌کان لای مەحموود شوکتی دانساز: بن مێجی مائان نەخشدار و پەنگاوپەنگ لەگەڵ فەرەنگی سازی و دەرگا و پەنجەرە .
خەلفە و شاگرد کەریمی کۆری ئیشی لەگەڵدا کردووه .
- ۲ - کەریمە گۆل: بێشکە و بلوێرو مزراح و کورسی تەختە بەن: هەر خۆی بە ئی شاگرد بووه .
- ۳ - عەدی وەسمان: کورسی تەختە بەن و قەنەفو تەپلەك خەلفە و شاگرد مەحموود تەوێلەبی
- ۴ - حەمە زەل: بێشکە و جۆلانە و دەرگا: خەلفە و شاگرد .
عەلی خەپەبی کۆری ئیشی لەگەڵدا کردووه .
- حاجی مەحموود (خولەمامە) لەگەڵ قالەیی حەسۆ شەریک بوون . پشقی مزگەوتی خوێخانەکان ، هەر خۆیان بە ئی شاگرد .
- ۶ - ئەمینی عەمران
پشقی مزگەوتی خوێخانەکان بێشکە و بلوێرو شەن و مزراح و کورسی چایخانە نازانین شاگردەکانی کێ بووه .
- ئەوروەحانی وەستا گورونی دارتاش دەلی: کچیککی هەبووه بەناوی (دولبەر) هەر شاگردی ئیشی لەلا دەکرد ئەو ت روژە لەلام بێنیتەووە دوولبەرت دەدەمی .....
- ۷ - فەتاح چاوێرش کاتێسکان بازارە بچکۆلە ، بێشکە و بلوێرو شەن و میزراحی: دروست دەکرد ...
- ۸ - پەشەیی سورکە ورده‌کاری و دەسگێری دەکرد .

۹ - مارف پيلهوان ناوبازار - خوار ئەحمەدى: بېشكەو بلوترو شەن وقاب قاہى ساكارى دروست دەکرد .. عەلى كۆرى لەڭەلى دا ئىشى دەکرد .

هەروەھا ئەورەجانى وەستا گورون دەلىت : ئەمانەى سەرەوہ باسەن کردن زۆر كۆنن ، دارتاشى زەمانى عوسمانلن دوا بە دواى ئەمانە گوزەرى دارتاشى لای كۆيان درووہ كان لای مەحمود شەوكەتى دانسازەوہ بوو .

۱۰ - فەرەجى وەستا باشى (وەستا باشى دار تاشەكان بوو) . وەستا فەرەج لەم شتانەدا دەستىكى بالاي بوو . بالەخانە - پىشى ئوتىل و مالان و بن مېچى نەخشدارو رەنگاۋرەنگو جەنجەر و دەرگاۋ پەنجەر و كۆلەكەى هەشتى و كاسەبەندى سەر كۆلەكەو دووتای سەر و لاخ و چوارچىوہى عەرەبانە بۆ هېنانى بەردى مەلەكەندى . هەر ئەم وەستايە پەيكەر يىكى پلنگى دروست کرد لەباخى مېلى لە شونى بەرپوہ بەرى پەرەردەى سلتانى دانراوہ و كون كراوہ و ئاويان بۆ راكېشاوہ ، ئاوى پىدا ھاتۆتە خوارەوہ ، خەلكى چوون بۆ سەپىر کردنى ئەمەش ئەدەرو بەرى سالى ۱۹۴۲ دا ، هەروەھا محاجەرەى دەورويشتى سەراى دروست کردوہ شىشيان تى ھەلکېشاوہ ، لەسەر فەرمانى مېجەر سۆن ئەسپىكى دروست کردوہ لە سالى ۱۹۲۶ دا لە زەمانى ئەحمەد بەگى متصرف بە پىنج رويە ، ھىندە جوانى دروست کردبوو مېجەر سۆن ۲۰ رويە بەخشىشى داوہ تى : خەلفەو شاگرد شاگردى تايەتى نەبووہ بۆ ھەر ئېشپىكىش براكانى يان خەلفەبەك يارمەتى داوہ .

۱۱ - وەستا حسين (حسەينەى) دارتاش : جۆلانەو بېشكەو مىزراح وشەن .

خەلفەو شاگرد مەحمود قولى وشەرىنى حاجى موحەممەد .

۱۲ - حاجى حسين يابۆ : كورسى و تەپلەك و دووتای سەر و لاخ و چوارچىوہى عەرەبانە بۆ هېنانى بەرد ، كورسى نوستن ، تەختە بەن و چەرخ و فەلەك و ماين چەقەل و جۆلانەو پەرەوہ .

خەلفەو شاگرد رەئوفى مەلا عەبدوللا و نوورى سەعيدو فەرەجى زەرىفى و باقى شانەگەر .

۱۳ - عەلى حەمەبۆر : قەنەفەو تەپلەك و بن مېچى مالان و كورسى نوستن ،

تخته بدن و بیشکوه جۆلانه و ره پوره وه . خهلفه و شاگرد : قاله ی ده رۆبش
ره حیم و همه در یژو همه صالحه سوور .

۱۴ - عه لی دانی : کۆله که ی هه شتی مالا ن و کاسه به ندی سه رکۆله که بن میچی
مالا ن و کورسی نوستن - تخته بدن و کورسی و ته پله ک و بیشکوه ره پوره وه ،
که له ی هیله ک . خهلفه و شاگرد عارف مارف و همه لاه و عومه ری نه حمه د
نه مین .

۱۵ - وه ستا فه ره جی نه مینی حه سه ن ده رگا و په نجه ره و بلو یرو شه ن و میزراح
چوار چیوه ی موشه ده مه ی ئاسنگه ر . خهلفه و شاگرد سید جالی خوشکه زای و
عبدولی حاجی کریم و نه له ی هه مین و حسنی کوری و وه ستا فه رج .

۱۶ - مچه ی حه مه بۆر بلو یرو میزراح و ده رابه ی دوکان و دوتانی سه ر و لاخ و
چوار چیوه ی عه ره بانه ی به ردی مه لکه ندی .
خهلفه و شاگرد عوسمانی ساه سوورو عه به ی که ربی حو پ .

۱۷ - وه ستا محی الدین (محان) ده رگا و په نجه ره و بیشکوه شه نی دروست
ده کرد ...

خهلفه و شاگرد جه لالی حاجی حه سه ن (جه لال بلیل)
۱۸ - حه مه ی وه ستا قادر : قاپ قاپ و چه رخ و فه له ک و ماین چه قه ل و به فرمال و

گه لاکونک و وورده کاری . هه ر خۆی به ی شاگرد بووه .
۱۹ - عه زه گه ر بیشکوه میزراح . هه ر خۆی به ی شاگرد .

۲۰ - وه ستا ره شید شه ریف : (ره شوکا و) بنمیچی ساکارو ده رگا و په نجه ره و
کورسی .

خهلفه و شاگرد نووری گو له و برایم ته گه رانی
۲۱ - حه مه سه عید دارتاش و حسن ئیرانی شه ریک بوون جۆلانه و قه نه فه و بو دی

پا ص .
خهلفه و شاگرد عه بدوللا کوری و وه ستا حسن له گه لیا ن دا ئیشی کردووه ....

۲۲ - که ریم لادی یی چه رخ و فه له ک ، ماین چه قه ل ، بیشکوه میزراح و ده رابه ی
دوکان ...

خهلفه و شاگرد : فره‌ج و فه‌تاجی کوپری- وه‌ستا که‌رم و عه‌بی سلیمان و که‌مالی
عه‌زه شیت .

۲۳- همه‌ی غه‌فور : ده‌رگای لادی و په‌یژه به فرمال .

خهلفه و شاگرد : عومهری کوپری ئیشی له‌گه‌ل‌دا ده‌کرد .

۲۴- وه‌ستا حه‌سن برای وه‌ستا فره‌جی وه‌ستا باشی : ده‌رگا و په‌نجهره و بن‌میچی
مالان و کورسی نویستن - ته‌خته‌به‌ن .

خهلفه و شاگرد : حسین و جلال و جالی کوپانی وه‌ستا حه‌سن .

۲۵- وه‌ستا ئه‌حمه‌د برای وه‌ستا فره‌جی وه‌ستا باشی : ده‌رگا و په‌نجهره و
بن‌میچی مالان و کورسی و قه‌نه‌فه و ته‌په‌له‌ک ..

خهلفه و شاگرد : حه‌مه و که‌رم و عه‌بدوللا کوپانی وه‌ستا ئه‌حمه‌د .

۲۶- وه‌ستا محی‌الدین قاپ قاپی نه‌خشدار به‌قه‌له‌می ئاسن نه‌خشی لی‌دروست
ده‌کرد، به‌که‌م وه‌ستای قاپ قاپ بووه که‌که‌رکوکی به‌کان هاتون له‌مه‌وه قیری
ئهو نه‌خشه بوون .. هه‌ر خوی به‌ئی شاگرد بووه .

۲۷- همه‌ی قاپ قاپ : ئه‌میش هه‌ر قاپ قاپی دروست ده‌کرد ...

خهلفه و شاگرد : بورهانی کوپری له‌گه‌ل‌دا ئیشی ده‌کرد .

۲۸- وه‌ستا شه‌ریف : به‌که‌م که‌س بووه سنووق بوراقی دروست ده‌کرد به‌بازارا
ده‌گه‌را، هاواری ده‌کرد به‌سی‌رویه = (۲۲۵ فلس) . هه‌ر خوی به‌ئی شاگرد
بووه .

۲۹- وه‌ستا عه‌بدوللا فه‌تاح سنووق بوراق، قاپ قاپ . هه‌رخوی به‌ئی شاگرد
بووه .

دارتاشه‌کانی گمزه‌ری هه‌لاجه‌کان

(کولانی بهردوم قه‌بسه‌ری نه‌قیب، لای مزگه‌وتی عازهبانی)

۳۰- حاجی محمودی ثولاسور: باشتین دارتاش بووه فره‌نگی سازی و پیشی مالان و ثوتیل و باله‌خانه و بن میچی مالان، نه‌خشارو ره‌نگاره‌نگ ده‌رگا و کوله‌کی هه‌شتی و کاسه بهندی سه‌رکوله‌که.

خه لفه و شاگرد : فره جو عهبدوللاو عوسمانی کورانی وه ستا مه حمود .

۳۱- حاجی عومەر: بیشکەو بلوژنو قەنەفەو کورسیتی تەختە بەن. خەلقەو شاگرد: عەبەو ھەمەي کوری ئیشیان بو دەکرد..

۳۲- حمه‌ی حاجی ملا نه‌حمه د تابه‌ی عدره‌بان‌ه‌ی یابی‌ی دروست ده‌کرد له‌گڼل ورده‌کاری. هه‌رخو‌ی به‌ی شاگرد بووه.

۳۳ - علی و مستی بسته : به فرمان ، کلکه پاچ ، خاکه ناز ، با گردین و ورده کاری .
خه لقه و شاگرد : عبه رهش و عوسمان کوری

(گزهری پشتی خانہ سورتاں)

۳۴- حاجی مه‌حمود: ییشکه و شه‌ن...

خه لفه و شاگرد : نووری کوری ئیشی له گه لدا ده کرد ...

۳۵- حاجی فتح الله برای حاجی محمود بیشکوه و بلو پرو شدن هه رخوی به نین شاگرد ..

۳۶- غه‌فوری حمه شوان : ده‌رگاو په‌نجره‌و یشکه‌وشه‌ن هدرخوی به‌بی شاگرد بووه .

۳۷- فەرەجى حاجى مەحمود و ئەحمەدى حاجى محمد شەرىك بوون لای
 ھەمامى شېخ مارف. بن مېچى مالان نەخىدارو رەنگاپرەنگ و دەرگاۋ
 پەنجەرە .

خه لفه و شاگرد حهسه فی قاله ، فره جی نه له سته بی ، علی وهستا مهردان ،
عزیزی کوری وهستا نه حمده ، نه حه بی حهسه نه ره شاش .

۳۸- وهستا فره جی مەلا: بەردەم بازاری زیوەر تەختەزینی ولّاخ: ههزاریشه
پۆ ئهسبای چای ..

- خه لفهو شاگرد عهلی و به کری کوری ..
- ۳۹- کهری میلا عهبدوللا بهردهم بازاری شووشه ، ده رگا و په نجه رهو ؛ کورسی ویشکه و بلویر .
- خه لفهو شاگرد صه لاهی کوری و عوسانی برازی و ستار عهبدوللا .
- ۴۰- حاجی نیبراهیم ده بوکه پشتی بانا ، جاده ی مهوله وی : شه قه کیش و که له ی هیله کی دروست ده کرد ..
- خه لفهو شاگرد عه باسی مه لا برایم . و همه دریژ .
- ۴۱- نه حمه دی شه قامی مهوله وی زیر پرده که ده رگا و په نجه رهو بن میچی مالان و بیشکه و مزراح .
- خه لفهو شاگرد به زای برازی و عهلی مه لا و ره ثووی مه لا سه عیدو مارف نه حمه دو عه به ی حمه دی .
- ۴۲- وه ستا عارفی حاجی مارف به رامبه ری مه که بی گویزه ... ده رگا و په نجه رهو کورسی سه فوری دروست ده کرد ..
- خه لفهو شاگرد: فره جی حمه هه ورامی و عهلی یاقوب
- ۴۳- نه حه تیلا لای مه بدانی داره سپی به که به رامبه ر مالی بابا عه لپی شیخ مه محمود . کلکه خا که نازو په یزه و باگردین و به فرمال و گه لا کوتکی دروست ده کرد . هه رخوی به بی شاگرد بووه .
- ۴۴- فره جی قاله په رو : شه و ورده کاری بو مالان (ده سگپر) هه رخوی .
- ۴۵- وه ستا قادر : شه قامی کاوه پنه و کلکه پاچ و خا که ناز ... خه لفهو شاگرد : حمه و که ریم و حمه صالحی کوری ...
- ۴۶- نه وره حانی وه ستا گوروون شه قامی مهوله وی بن میچی مالان ، نه خشدارو ره نگا وره نگ و کوله کی هه شتی و کاسه بهندی سه رکوله کو قالبی چه تری نوبچی و قالبی حوزی فواره و ده رگا و په نجه ره .
- خه لفهو شاگرد نه وره حانی مه لاعلی ، شه وکت مه محمود ، حمه سی ناله باخی و عوسانی وه ستا مهردان ، خوله ی شیخ به حیم ...

٤٧- فـرهـجـه سـوـر : بـهـامـبـر مـهـكـهـنـي گـوـنـه ... بـن مـيـچـي مـالـان نـهـخـشـدارو
رـه نـگـاوـرـه نـگـو دـه رـگـاو پـه نـچـه رـه ... خـه لـفـهـو شـاگـرد : مـه مـحـمـودـي تـه مـه رـه شـو
تـه مـه مـه دـي مـه لـا حـسـين .

٤٨- فـرهـجـي فـاتـيـلـي شـه قـامـي مـه وـلـهـوي زـيـر پـرده كـه : دـه رـگـاي لـا دـي وـر دـه كـاري
مـه رـخـوي بـهـنـي شـاگـرد .

٤٩- مـه جـيد شـه مـهـي لـاي حـمـامـي غـه فـوـر تـا غـا بـه رـخـانـه قـا . كـورسـي و تـه پـلـهـكـو
كـه لـلـهـي هـيـلـهـكـو دـه رـگـاي حـمـام خـه لـفـهـو شـاگـرد عـومـهـرو عـهـلـي كـورـانـي وـه سـتا
مـه جـيد .

٥٠- كـه رـم دـار سـلـم مـه بـانـي بـر نـجـه كـه . شـه قـه كـيـش كـه لـلـهـي هـيـلـهـكـو يـشـكـه .
خـه لـفـهـو شـاگـرد بـه كـرو عـومـهـر كـورـانـي وـه سـتا كـه رـم ، تـي سـمـاعـيـل عـه زـيـر .

٥١- حـمـمـي سـنـوق ، شـه قـامـي كـاوه : سـنـوق بـورـاق و قـاپ قـاپ : خـه لـفـهـو شـاگـرد :
عـهـلـي و عـوسـمانـي كـورـي .

٥٢- سـهـيـد جـه لـال سـنـوق بـورـاق و چـوار چـيـرهـي و پـنه لـه پـيـشـدا لـه صـابـونـكـه رـان
خـوار مـزگـهـوتـي سـهـيـد حـسـن ، دـوايـي هـاتـه بـهـر دـه رـكي سـهـرا مـهـر خـوي تـيـشي
دـه كـرد ....

٥٣- حـاجـي حـسـن مـوراد مـيـزو كـورسـي و تـه پـلـهـكـو قـهـنـهـفـه و تـاقـي مـو يـلـهـو كـه نـتـور ،
شـو يـنـه كـهـي لـه خـوار گـه رـاجـي حـمـمـي فـرهـجـه فـهـنـي يـهـوه .

خـه لـفـهـو شـاگـرد جـه لـالـي حـسـن مـيـر خـان و مـار ف تـه مـهـد .

٥٤- حـمـمـه خـره و عـبـهـي حـمـمـه گـوـنـه : شـه رـيـك بـوون شـه قـه كـيـش و كـه لـلـهـي هـيـلـهـكـو .
خـه لـفـهـو شـاگـرد : تـه مـه دـو مـه مـحـمـود كـورـانـي حـمـمـه خـره ..

٥٥- فـرهـجـي وـه سـتا گـورـوون : شـه قـامـي مـه وـلـهـوي : بـن مـيـچـي مـالـان نـهـخـشـدارو
رـه نـگـاوـرـه نـگـو قـهـنـهـفـه و دـه رـگـاو پـه نـچـه رـه . خـه لـفـهـو شـاگـرد : حـمـمـه رـه بـانـي ،
حـمـمـي مـه لـا صـابـر : حـمـمـي خـولـه سـنـي ، عـهـلـي فـرهـج ، فـوادـي حـاجـي و
رـه فـيـق سـهـله .

٥٦- عـهـبـدو لـلـاي حـاجـي عـومـهـر : صـابـونـكـه رـان بـن مـيـچـي مـالـان نـهـخـشـدارو

ره‌نگاره‌نگو ده‌رگاو په‌نجه‌ره ، خه‌لفه‌و شاگرد : همه‌ی ره‌سول ، عه‌بدولی حاجی که‌رمو توفیق ده‌رویش عه‌لی .

۵۷ - نه‌لی همه‌ین : (علی نجار) به‌رام‌بر مالی بابا عه‌لی ده‌رگاو په‌نجه‌ره ..
خه‌لفه‌و شاگرد : عومرو نه‌نوه‌ری کو‌ری ..

۵۸ - مه‌حموودی نه‌حه‌ره‌شی ده‌باغچی به‌رام‌بر سه‌را شو‌نی بانق پافیده‌بن .
بن میچی مالان وده‌رگاو په‌نجه‌ره‌و می‌زی هیلکه‌بی وجاغخانه‌ی دوکان وکو‌رسی
سه‌فه‌ری . خه‌لفه‌و شاگرد : حه‌سه‌نی حه‌مه سوورو غه‌فووری حه‌مه‌که .

۵۹ - عه‌بدوللا حه‌مدی : شه‌قامی مه‌وله‌وی سه‌رپرده‌که . ده‌رگاو په‌نجه‌ره ...
خه‌لفه‌و شاگرد : ساله‌ی حه‌مدی برای .

۶۰ - نه‌وره‌حانی مه‌لاعه‌لی : شه‌قامی مه‌وله‌وی پشتی مزگه‌وتی شیخ سه‌لام ،
ده‌رگاو په‌نجه‌ره‌و بن میچی مالان (ساکار) خه‌لفه‌و شاگرد شیخ حه‌سه‌ن ،
عه‌باسی مه‌لابرام ، خوله‌ی شیخ ره‌حیم ، نه‌حه‌ ئیرانی .

۶۱ - حه‌سه‌نی قاله‌ لای حه‌مامی شیخ مارف ، بیشکه‌و بلو‌رو می‌زراح و بو‌دی
پاصو ده‌رگاو په‌نجه‌ره .

خه‌لفه‌و شاگرد : قاله‌سوور ..

۶۲ - وه‌ستا مارف نه‌حمه‌د : به‌رام‌بر قاپی چلی سینه‌مای په‌شید : ده‌رگاو
په‌نجه‌ره . هر خوی به‌نی شاگرد .

۶۳ - وه‌ستا حه‌مه نه‌مین کو‌رده : نه‌نیشته ده‌رگای مزگه‌وتی گه‌وره .
ئیشی : خه‌راتی ده‌کرد ، می‌زراح و قورقوره‌و به‌کوه‌ی نیرگه‌لی دروست ده‌کرد ...

سه‌رچاوه‌کان :

۱ - نه‌وره‌حانی وه‌ستا گوروون

۲ - مه‌حموودی نه‌حه‌ره‌شی ده‌باغچی

۳ - عوسانی ساله سوور .

دارتاشه‌كان

حاجي محمودي لولا سوري (وستا باشي)
 ۱۸۷۰ ز - ۱۹۵۲ ز کۆچي دوايى كردوه

وستا نوررحماني وستا گوروون
 ۱۹۰۷ ز له دايك بويه

وستا رهشيد شريف عبدولرحمان
 (رهشوكاو) ۱۹۰۸ ز له دايك بويه

وینہی دوکانی دارتاشی له کاتی نیش کردندا   خاوهن دوکان: عارفی حاجی مارف و لهرهیی
 حاجی محمودی لولاسوور   له ۱۰/۸/۱۹۵۲ ز دا گیراوه

که‌ریم له‌مین سلیمان
 (که‌ریمی دار سلیم) دارتاش

وستانا حسینی دارتاش

● ناسنگره‌کان ●

شونیی ناسنگره‌کان پشتی قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا نه‌یشت خو‌مخانه‌کان ..
 ناسنگره‌کان نهم شتانه‌ی خواره‌وه‌یان دروست ده‌کرد .....

- ۱ - گاسن ..
- ۲ - ته‌وراس ...
- ۳ - ته‌ور ..
- ۴ - خاکه‌ناز ..
- ۵ - پاچ ...
- ۶ - بیل ...
- ۷ - چه‌کوش ....
- ۸ - داس ...
- ۹ - سیپای‌چیشت ...
- ۱۰ - برنگ (بو پرینی مووی مه‌رو بز)
- ۱۱ - جه‌نجر بو ورد کردنی ده‌غل و دان
- ۱۲ - چه‌قو ....

ناوی ناسنگره‌کان

- ۱ - نه‌حه‌ی گۆزه‌ل
- خه‌لفه‌و شاگرد عه‌لی و عه‌به‌ی کۆری .
- ۲ - نه‌وره‌جانی خامه
- خه‌لفه‌و شاگرد کۆره‌کانی خۆی نه‌حه‌مه‌و عه‌لی
- ۳ - مه‌لا فتاح ؛
- خه‌لفه‌و شاگرد : حه‌مه‌ جه‌زاو حه‌مه‌ ره‌زای کۆری و بله‌ شه‌لی برازای ...

- ۴ - حاجی صالح:
- خه لئهو شاگرد عهلی و عومه ر که برابوون
- ۵ - وهستا رهزا
- خه لئهو شاگرد وهستا عومه ر، ره فیک و توفیق که برا بوون
- ۶ - وهستا عهباسی خورشه
- خه لئهو شاگرد ئه حمه دو عمل و حه مه حه ولو که کوپری وهستا عهباس خوی له گهل عه بهی ئایشی و عومه ری مه جید.
- شېخ فهره جی ئاسنگهر: خه لئهو شاگرد: شېخ برابو و شېخ جلالی کوپری له گهل خاله ره جهب وه خه لئهو طه و که ریم شایه رو عمل سمیل
- حه مه ی ره نان
- خه لئهو شاگرد که مال و جه لالی کوپری و حه سن ماشاء الله ...
- ۹ - شېخ حسینی ئاسنگهر. خه لئهو شاگرد ره جیمی مه لاعه لی و ره شه که چهل
- ۱۰ - حه مه سه رپچ خه لئهو شاگرد جهزای کوپری ئیشی بو ده کرد
- ۱۱ - که ریمه کوپری ئاسنگهر: خه لئهو شاگرد حه مه ی کوپری ئیشی بو ده کرد.
- ۱۲ - مامه عه زه ی چه قوگهر: ههر خوی چه قوی دروست ده کرد.
- ۱۳ - حاجی محی الدینی چه قوگهر. ههر خوی چه قوی دروست ده کرد.
- ۱۴ - وهستا سهایل
- خه لئهو شاگرد عوسمان و عومه ری کوپری.
- ۱۵ - حاجی فهره جی ئاسنگهر: خه لئهو شاگرد: مه لانه جمه دینی کوپری و که ریم و ئه وره حان کوپانی مه لانه جمه دین.
- ۱۶ - حه مه ی ئه مینی زینی
- خه لئهو شاگرد حه مه ی ئه ولو قاله که چهل، خوله و بله ی حه لاو
- ۱۷ - ئه حه ی خانم: خه لئهو شاگرد حه مه ی کوپری و عارف وه لی.
- ۱۸ - حه مه ره شید ئاسنگهر: خه لئهو شاگرد: نووری و جه مالی کوپری.
- ۱۹ - وهستا غه فوور:
- خه لئهو شاگرد: نووری و ئه مینی کوپری

- ۲۰- وهستا نه وره جانی عملی
 خه لفه و شاگرد عوسه کۆل و که و لۆس
 ۲۱- همه ی مامه سه ن. خه لفه و شاگرد همه خوله خوله و عه به ی فانه
 ۲۲- خه لفه طه
 خه لفه و شاگرد: حسینی همه ره زاو به کره کونج.
 ۲۳- وهستا عومه ر
 خه لفه و شاگرد همه و نه همه دی کوری له گه ل حه ی به کر.

سه رچاوه

- ۱- ئیبراهیم شیخ فره ج ئاسنگه ر
 ۲- جه لال شیخ فره ج ئاسنگه ر

● تەنەكەچى يەكان ●

ئەمانە بەزۆرى مەقەلى و مەقاش و سەماوۋەرو بۆرى سەمارەرو رەھەتى و قەعدەو
زۇپاي داريان دروست کردووه ..... تەنەكەچى يەكان ئەمانەبوون

۱ - وەستا محى الدينى تەنەكەچى : نزيك قەيسەرى نەقىب بەرامبەر خەلقە فەرەجى
كەبابچى ...

خەلقەو شاگرد جەلال و عومەرو عوسمانى كورى لەگەلدا ئىشيان کردووه
۲ - وەستا حاجى مەلا فەرەجى تەنەكەچى بەرگومرگە سووتاو خەلقەو شاگرد
حەسەن و موھەممەدى كورى لەگەل دەرويشى عەزەلوت پراو ئىشيان لەگەلدا
کردووه ...

۳ - وەستا حاجى حەمە عەلى تەنەكەچى تەنىشت حەمامى شىخ مارف ...
خەلقەو شاگرد عوسمان و بەكرو تابەرى كورى ئىشيان لەگەل کردووه .

۴ - وەستا محى دەرويشى تەنەكەچى بەردەمى خانى محى دگل . خەلقەو
شاگرد : مەحمودى چاومار و ئەحمەدى موھەممەد شاگردى بوون .

- وەستا حاجى قالە شەكە خوار مەيدانى ماستەكە . خەلقەو شاگرد واحيدو
عەلەشەل و حەمكول شاگردى بوون .

۶ - وەستا ئەحە رەشىپى تەنەكەچى لای خەلقە فەرەجى كەبابچى يەوہ ..
خەلقەو شاگرد حەمە توفىق برازاى و عەبودى و عەزەى حەمەى ئەولى و كەرىمى
عەبەخەرەو حەمەى مەلا شاگردى بوون .

۷ - وەستا بلەى پىرۆت . خوار حاجى عەلى ماستاو نزيك قەيسەرى نەقىب .
خەلقەو شاگرد صالحى پىرۆتى براى بەناوبانگ بە (كەرەى تەنەكەچى)
لەگەل جەلالى كورى ومچە كەچەل ئىشيان بوکردووه ..

۸ - وەستا مستەفاى تەنەكەچى نزيك مەلاعەلى صەحاف .. خەلقەو شاگرد محى
دينى غەرىبى زاواى و حەسەن رەشىد ..

- ۹ - وهستا ره حېم که یگیر: بهر ته سحابه سپی .
 فارس ناوېک شریکی بووه و ټیښی له گهل دا کردووه ..
- ۱۰ - وهستا نه حېی مام ریش . خه لفه و شاگرد نه حېمه دموحه ممدو حېسه نه شل و سه عید مه جید شاگردی بوون .
- ۱۱ - وهستا نه حېمه دی حاجی مه محمود خوار مه کته یی گوړزه . خه لفه و شاگرد نه نوو رو نه کره م و حېمه سوور شاگردی بوون
- ۱۲ - وهستا فه نغو للا شل نه نیشته بله ی پیوټ هه رخوی به یی شاگرد ...
- ۱۳ - وهستا حېمه ی غه فوور: نه نیشته حاجی ده رویشی قه صاب . خه لفه و شاگرد نه جوړ و نه نوو هری برای شاگردی بوون .
- ۱۴ - وهستا نه حېمه د محی الدین: مهیدانی ماسته که . که ریمی برای ټیښی له گهل دا ده کرد

۱۵ - وهستا جه لال: بهر ته سحابه سپی .
 خه لفه و شاگرد: که مالی کوږی ټیښی له گهل دا کردووه .

۱۶ - وهستا غولام: سایو ونکه ران .
 هه رخوی به یی شاگرد .

سهرچاوه

عو مه ری وهستا محی الدینی ته نه که چی .

ناسنگرو تهنه کچی بهکان

شیخ لهره جی ناسنگر
۱۸۹۴ ز - ۱۹۵۹ ز کچی دواپی کردوه

شیخ حسینی ناسنگر
۱۹۰۰ ز لهدایک بووه

مهلا فەتاح قادر ناسنگر
۱۹۰۰ ز - ۱۹۷۰ ز کچی دواپی کردوه

حاجی علی تنه‌کچی

دوکانی وستا محی‌الدین عارفی تنه‌کچی

۱۹۰۲ ز - ۱۹۷۲ ز کوچی دواي کردوه

ناستگر خانہی کون

● بهرگ درووه‌کان ●

(خه‌پاته‌کان)

(جلی کوردی ژنان و پیاوان)

۱ - بهرگدروو حاجی ره‌شیدی وه‌سیان چاوه‌ش خوار چه‌وزه‌که ، که‌واو سه‌لته‌ی ده‌دووری ... محه‌ی دگل خه‌لقه‌ی بووه ...

۲ - حاجی صالحی ده‌رویش سه‌مین قه‌یسه‌ری نه‌قیب که‌واو سه‌لته‌ی ده‌دووری .

۳ - بهرگدروو حاجی عه‌زیزی ئاغال قه‌یسه‌ری نه‌قیب که‌واو سه‌لته‌ی ده‌دووری .

۴ - بهرگدروو فه‌ره‌ج فه‌تاح چوارتایی قه‌یسه‌ری وه‌سیان پاشا

۵ - بهرگدروو حاجی مه‌لا خالد خوار چه‌وزه‌که ، قوماشی قاصونی فروشته‌وه سه‌لته‌ی ژنان و پیاوانی دووریوه ...

۶ - بهرگدروو همه‌سه‌عه‌یدی همه‌ی حاجی به‌رحه‌وزه‌که که‌واو ژنان و پیاوانی ده‌دووری ...

خه‌لقه‌و شاگرد همه‌ی فه‌ره‌جه‌فه‌نی و همه‌ی توفیق و مه‌لایاسین و همه‌ی میسری .

۷ - بهرگدروو سه‌عه‌ی ماله‌ی وه‌نه‌وش : به‌رحه‌وزه‌که ، ئهم پیاوه‌باشترین که‌واو پیاوانی دووریوه ، به‌ناویانگ بووه که‌واپه‌ک به‌ ۱۵ رۆژ ته‌واو ده‌کات هه‌رخۆی به‌نی شاگرد ...

۸ - بهرگدروو ره‌شه‌ی که‌لاوه‌که هه‌موو جوړه به‌رگیکه‌ی ده‌دووری هه‌رخۆی له‌ماله‌وه‌ئیشی ده‌کرد ...

۹ - بهرگندروو حاجی پەتول قەيسەرى وەسمان پاشا ، تەنھا سەلتەى سيمدارى دەدوورى ...

خەلفەو شاگرد :كەرىم رەئوفى فەرەجە فەنى ، لەگەل ھەمە سەعیدى كۆرى .
۱۰ - بهرگندروو فەرەجى صالح قجول قەيسەرى وەسمان پاشا كولۆنجە وەك
سوخمەى قۆلداربوو ، ناوداربوو و ئەستور بوو بەزۆرى ئافرەتى لادى
لەبەرى دەکرد ... ئەم وەستايە سوخمەى ئافرەتى ناودارى دەدوورى لەگەل
كۆرتەك بۆ پياوان .

خەلفەو شاگرد عەلى و عومەرى كۆرى لەگەل دەرويشى عاسەى زبە
۱۱ - بهرگندروو حاجى صالحى زەرىنى قەيسەرى وەسمان پاشا ، خەيات
بازرگان بوو . واتە جل و بەرگى حازرى دەفروشت ، لەگەل ئەوەش دا بازرگان
بوو

خەلفەو شاگرد خەلفە كەرىم و ھەمەى مەلاحسین .
۱۲ - بهرگندروو حاجى قادرى صالح قەيسەرى وەسمان پاشا ئەميش خەيات و
بازرگان بوو ..

خەلفەو شاگرد عومەرى كۆرى ئيشى بۆ دەکرد ...
۱۳ - بهرگندروو محەى ھەمزاغا خوار ھەوزەكە ، كەواى ژنان و پياوانى دەدوورى
ھەرخۆى بەئى شاگرد .

۱۴ - بهرگندروو حاجى عەزەمىروو : خوار ھەوزەكە بەرامبەر ئەحمەدى وبراى
ئەحمەدى بوو .. سەلتەى پياوانى دوورىو ھەرخۆى بەئى شاگرد .
۱۵ - بهرگندروو ھەمەى مەكىنە قەيسەرى وەسمان پاشا ، سەلتەى سيمدارى
ژنانى دوورىو ..

خەلفەو شاگرد :كەمال و عومەرو عوسمانى كۆرى ئيشيان بۆکردوو ...
۱۶ - بهرگندروو سەعەى مەكىنە قەيسەرى وەسمان پاشا . ئەميش ھەر سەلتەى
سيمدارى ژنانى دوورىو .

۱۷ - بهرگندروو قالە سميئل خوار ھەوزەكە : كەواى ژنانى دوورىو ھەر خۆى
بەئى شاگرد .

۱۸ - بهرگندروو حاجی صالحی مه‌لکه‌ندی : قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا . ئه‌مه‌ خه‌یات بازاری‌بووه ، مراخانی ناوداری ده‌دووری ، به‌حازری ده‌یفرۆشته‌وه به‌خه‌لکی ده‌ره‌وه . عوسمانی کۆری ئیشی بۆ کردووه .

۱۹ - بهرگندروو حاجی مه‌لا ماریو وئهوره‌جانه‌ خپه : پیکه‌وه شه‌ریک بوون قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا کورته‌کیان ته‌دووری ، ناودار ، لوکه‌یان تی‌ته‌کرد بۆ پیاوان له‌گه‌ل لبادی مندال .

۲۰ - بهرگندروو حاجی همه‌ده‌خيله ناوده‌رگای قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا ، خه‌یات بازگان بووه له‌ لاه‌وئیشیان بۆ ده‌کرد ئه‌م به‌حازری ده‌یفرۆشته‌وه .

۲۱ - بهرگندروو قاله‌ کلتور : قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا ... ئه‌مه‌ هه‌رکلتوری ژنانی دووریوه ، که بریتی بووه له‌کیسه‌یه‌کی به‌چکۆله ژنان کلیان تی‌ ده‌کردو چاویان‌پی‌ ده‌رشت له‌ پری سکیاجی ئیستا که .
حه‌مه‌ سه‌عیدی کۆری ئیشی له‌گه‌ل‌دا ده‌کرد ...

۲۲ - بهرگندروو مه‌ ئی‌سمیل : ئه‌مه‌ خه‌یات بازاری بووه بۆیان ده‌دروو ئه‌م به‌حازری ده‌یفرۆشته‌وه ، به‌زۆری شه‌روال‌و مرادخانی فرۆشته‌وه ، خه‌لفه‌و شاگرد : صابوو برايم ومه‌جیدی کۆری ئیشیان له‌گه‌ل‌دا کردووه ..

۲۳ - بهرگندروو عه‌بدو للای حاجی صالحی مه‌لکه‌ندی : برای مه‌ی ئی‌سمیل قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا ئه‌م پیاوه به‌س لبادی منالانی دروووه ..

۲۴ - بهرگندروو وه‌ستا ره‌شید بانه‌ی : قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا ، شه‌روال‌و مراخانی ناودارو ئی‌ناو له‌گه‌ل دروونی رانکوچوغه‌دا ..

خه‌لفه‌و شاگرد : خه‌لفه‌ ئه‌حه‌مه‌دی زاوای و عوسمانی حه‌مه‌نادرو عوسمان سه‌یوانی و عه‌زه‌ی ده‌رویش گرمه‌و عوسمانی خه‌یات (گۆرانی‌یی) ....

۲۵ - بهرگندروو حه‌مه‌حسینی بانه‌ی : قه‌یسه‌ری نه‌قیب شه‌روال‌و مراخانی ناودارو ئی‌ناوی ده‌درووه ...

خه‌لفه‌و شاگرد : عوسمانی کۆری ئیشی له‌گه‌ل‌دا ده‌کرد .

۲۶ - بهرگندروو حه‌سه‌نی بانه‌ی : قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا ، شه‌روال‌و مراخانی ناودارو ئی‌ناوی ده‌دروو . خه‌لفه‌و شاگرد عه‌به‌ بانه‌ی .

۲۷ - بهرگندروو عه‌باسی که‌ریه مشکه قه‌یسه‌ری غه‌فورو ئاغا ، که‌وای ژنانی درووه . ئه‌م پیاوه جه‌راحی‌ش بووه . خه‌لفه‌و شاگرد حسین‌ه‌حمده‌علی لایبووه .

۲۸ - بهرگندروو محه‌ی می‌فنجان قه‌یسه‌ری غه‌فورو ئاغا ، که‌وای ژنانو لبادی منالانی ده‌دروو هه‌رخوی به‌ئی شاگرد . ئه‌م پیاوه کۆتر باز بوو ، زۆر کۆتری جوانی له دوکانه‌که‌یدا راگرتبوو لبادی منالان له‌سه‌ر شیوه‌ی پالتو ناودار لۆکه‌تی ده‌خرا .

۲۹ - بهرگندروو که‌رم پهری : قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا که‌وای ژنانو پیاوان له‌گه‌ل سوخمه‌و مراخانی درووه ، جه‌لالی کۆری ئیشی بو‌کردووه .

۳۰ - بهرگندروو حاجی ئه‌وره‌حانه‌خه‌ : قه‌یسه‌ری نه‌قیب ئه‌م پیاوه هه‌موو جۆره‌جل‌وبه‌رگیکی ده‌دروو جه‌لالی کۆری ئیشی بو‌کردووه .

۳۱ - عارفی عه‌زه‌ ده‌رویش : قه‌یسه‌ری غه‌فورو ئاغا که‌وای ژنانی ده‌دروو محه‌مه‌د ناویک ئیشی له‌گه‌ل‌دا کردووه .

۳۲ - بهرگندروو حاجی عه‌لی عه‌باسی که‌ریه مشکه : قه‌یسه‌ری نه‌قیب که‌واو سوخمه‌ی ژنانی درووه ، هه‌رخوی به‌ئی شاگرد .

۳۳ - وه‌ستا ئه‌حه‌ی چه‌کوش ولیره قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا که‌واو سوخمه‌ی ژنانو چاکه‌تی منالان - ناودار . هه‌ر خوی به‌ئی شاگرد .

۳۴ - بهرگندروو مه‌جید ره‌حیم قه‌یسه‌ری غه‌فورو ئاغا ، شه‌روال‌و مراخانی ناوداری ده‌دروو .

خه‌لفه‌و شاگرد حسین‌ه‌حمده‌علی ئیشی له‌گه‌ل‌کردووه .

۳۵ - بهرگندروو فه‌ره‌جی ئه‌نخه‌ی لاچۆ : که‌وای ژنانی ده‌دروو له‌مالی خۆی‌دا .

۳۶ - بهرگندروو سه‌عه‌ی کۆیخا ئه‌لباس خوار هه‌وزه‌که که‌وای ژنانو پیاوانی ده‌دروو .

خه‌لفه‌و شاگرد : مه‌جه‌سیس ئیشی بو‌کردووه .

۳۷ - وه‌ستا خوله‌شل خه‌یات : مه‌زادخانه‌که . که‌واو سوخمه‌ی ژنانی ده‌دروو .

خه‌لفه‌و شاگرد : ئه‌حمده‌(که‌ره‌ی خه‌یات) ئیشی بو‌ده‌کرد .

۳۸ - وهستا حاجی عملی همه دیز: قهیسهری نه قیب که وای سوخمه ی ژنانی ده دروو. هر خوی بهی شاگرد.

۳۹ - عملی همه بوز: قهیسهری وهسپان پاشا. که وای سوخمه ی ژنانی ده دروو. هر خوی بهی شاگرد.

۴۰ - وهستا همه ی مهلا: قهیسهری وهسپان پاشا. سه لته ی پیاوانی ده دروو. هر خوی بهی شاگرد.

۴۱ - وهستا فهتاجی سه لیم: قهیسهری نه قیب. مراخانی ناوداری ده دروو. هر خوی بهی شاگرد.

۴۲ - وهستا خالید: بازاری نهحه بچکول. نه نه که وای ژنانی ده دروو هر خوی بهی شاگرد.

۴۳ - وهستا کهریمی جاو، خوشکه زای نهحه ی جاو. قهیسهری غه فور تاغا که وای ژنان و پیاوانی دوور یوه.

۴۴ - وهستا رهشید باوکی همه نیسکان: قهیسهری نه قیب چاکه تی لوکی منالانی ده دروو (کولونجه) هر خوی بهی شاگرد.

۴۵ - وهستا رهحانی بانه ی: خوار قوتابجانه ی گویزه ی کوران. رانکو چوغه و شهروال و مراخانی ده دروو. خه لفه و شاگرد:

کوزه کانی خوی نیشیان بوکر دووه. میرزا عملی و میرزا سالح و وهستا موحه همه د.

۴۶ - وهستا مهلا سه عیده شهل: قهیسهری وهسپان پاشا. نه پیاوه خه بات بازاری بووه. همه و جوژه جل و بهرگیکی به حازری ده فروشت. مهلا عه بدولی کوری نیشی بو ده کرد.

۴۷ - وهستا حاجی اعه بدولای شالی: بازاری عه ی دگل. رانکو چوغه ی ده دروو:

خه لفه و شاگرد: همه ی کوری له گهل که مال همه فوره ج. ۴۸ - وهستا حاجی موحه همه دی سه لظه: قهیسهری وهسپان پاشا. نه پیاوه

قوماشی فاصونی فروشته. وهسه لتهی پیاوانو ژنانی دروو. حاجی مهجیدی
زاوای لهگه لیدا ئیشی کردوو.

۴۹ - وهستا حاجی ئهمه دی کهرم ئاغا: بهرحه وهزه که.

قوماشی فاصونی فروشته وه سه لتهی پیاوانو ژنانی دروو

۵۰ - وهستا حاجی نووری کهرم ئاغا: خوارحه وهزه که قوماشی فاصونی فروشته وه
وهسه لتهی پیاوانو ژنانی دروو. کهرمی ره شهی ناسک ئیشی بو کردوو.

۵۱ - وهستا عه بهی مهلا ره شید: قهیسهری وهسمان پاشا. خهیات بازارگان
بووه، وانا جلی کوردی پیاوانیان ده دروو وه به حازری دهی فروشته وه.
بازرگانیش بووه. عومهری برای لهگه لیدا ئیشی کردوو.

۵۲ - وهستا عومهر دوو ونیو: قهیسهری وهسمان پاشا که واو سوخمه ی ژنانی
دروو.

هر خوی بهی شاگرد.

۵۳ - بهرگدروو شیخ مهحمود: قهیسهری نه قیب.

که واو سوخمه ی ژنانی ده دروو. هر خوی بهی شاگرد.

۵۴ - بهرگدروو خوله ی گولناز: خوار بازاری ئهحه بهچکول. بهرام بهر
ئهمه دی، که وا ی ژنانی ده دروو. همه بهچکولی خوشکه زای ئیشی بو
ده کرد.

۵۵ - بهرگدروو مهحمه د ره باقی: قهیسهری وهسمان پاشا که واو سه لتهی پیاوان
وکه واو سوخمه ی ژنانی ده دروو خهلفه و شاگرد: ههردوو کوره که ی ئه و ره خانه
شه و قادر برسی لهگه ل شیخ محمدي ههرسینو ئهحه نه بهرد دا.

۵۶ - بهرگدروو عه بهی مهکینه چی: قهیسهری وهسمان پاشا سه لتهی پیاوانو
ژنانو که وا ی پیاوانو ژنانی ده دروو.

۵۷ - بهرگدروو مام برام: قهیسهری وهسمان پاشا. که واو کورته کی ده دروو.
هر خوی بهی شاگرد.

۵۸ - بهرگدروو ره شهی همه سوور: قهیسهری وهسمان پاشا که واو سه لتهی
پیاوانی ده دروو. هر خوی بهی شاگرد.

۵۹ - بهرگندروو صوفی موحه محمد: کۆلانی لای ئاسنگه ره کان ئهم پیاوه خهبات بازرگان بووه. ئهحمه دی کۆری ئیشی بو ده کرد.

۶۰ - بهرگندروو شیخ مسته فای باراوی: قهیسهری وهسمان پاشا شهروال و مراخانی و کهواو سهلهی ژنانی ده دروو. خهلفه و شاگرد: شیخ ئهحمه دو شیخ عومه ری کۆری ئیشیان بو کردوووه.

۶۱ - بهرگندروو ره شه گاوار: قهیسهری وهسمان پاشا کهواو سهله و شهروال و مراخانی ده دروو.

خهلفه و شاگرد: برامو تههای کۆری ئیشیان بو کردوووه،

۶۲ بهرگندروو غه فوری مارف مه کینه

۶۳ - بهرگندروو توفیق مارف مه کینه

کهوای پیاوان و ژنانیان ده دروو.

۶۴ - بهرگندروو ئهحهی چۆره چیشته: ناو ده رکی قهیسهری نه قیب. سهلهی پیاوانی ده دروو.

سه رچاوه:

حاجی ئهوه ره حانه خه یاتو چهند خه یاتیکی نر...

نرخه دروونی جل و بهرگی کوردی له سالی ۱۹۳۰ - ۱۹۴۰ رانکو چۆغه

به شال و دروونه وه (۵ روپیه = ۳۷۵ فلس)

رانکو چۆغه به شال و دروونه وه له سالی ۱۹۴۰ - ۱۹۵۰ (۱۵۰۰ دینار)

رانکو چۆغه به شال و دروونه وه له سالی ۱۹۵۰ - ۱۹۶۰ (۵۰۰۰ دینار)

شهروال و مراخانی به قوماشی فاصونی ئینگلیزی و دروونه وه له (۱۹۳۰ - ۱۹۴۰)

(۱۰ روپیه ۷۵۰ فلس)

شهروال و مراخانی به قوماشی فاصونی ئینگلیزی و دروونه وه له (۱۹۴۰ تا ۱۹۵۰) ۲

دینار

شهروال و مراخانی به قوماشی فاصونی ئینگلیزی و دروونه وه له (۱۹۵۰ تا ۱۹۶۰) ۸

دینار

شہرِ والّ و ستارخانی بہ قوماش و دروونہوہ لہ (۷۹۳۰ تا ۱۹۴۰) ۱۰ رویہ ۷۵۰
فلس

شہرِ والّ و ستارخانی بہ قوماش و دروونہوہ لہ (۱۹۴۰ - ۱۹۵۰) ۳ دینار
شہرِ والّ و ستارخانی بہ قوماش و دروونہوہ لہ (۱۹۵۰ - ۱۹۶۰) ۸ دینار

خدیانی چاکت و پانتول

۱ - ٹھہی پھسولّی قازی: قہسیری ی نہقیب.. زہمانی تورک بہرگی
عہسکھری دروہ.

۲ - ٹھہی خالہ لہ: لای صیدلیہی شہوکت خہلفہو شاگرد:

ا - ٹھہی پورہ خانم

ب - حہمہ علی مہدھوش

ج - حہمہ قایتہ جہی

د - حہمہ علی صالح

ه - ئیساعیل عہبدولرہ حمان

و - توفیقی محہی شہمام

۳ - مچہ دہرزی: قہسیری ی نہقیب.. خہلفہو شاگرد:

ا - عہبہ زیرہک

ب - وہستا پھشید

۴ - وہستا فہتتاح: بہر حہوزہکہ: خہلفہو شاگردہ کانی:

ا - ٹھہ شہت.

ب - علی مہلا کھرم.

۵ - حمہ سعیدی خیات: بے دردی سہراشونئی کئیخانہی سلیمانی..
لہ پیش دا لہ ناوبازار، دوکانہ کی لہ خوار پڑھی کہریی ہہیری قہ صابہوہ
ہوہہ..

خلفہو شاگرد:

- میرزا علی

- قہ دوری

- خلفہ شیخ محمد

- جلالی حمہ ٹہندی

- ٹہمد ہوشیار

- حسہ پڑش

- (جہوور) .

ٹہہ ہچکول

شیخ قادر

علی مہمند

وہستا توفیق محمد .

قہ چہ دور

غہ فور ناغا

جلالی حمہ خلہ

بلہ پڑش

حمہی ٹاہینہ خان

نیراہم علی

وہستا واسیل پومی (گاور)

شاگردی بے دردی وورہ

حمہ کاکہ پڑش

قالہ ہچکول

کہ مالی مہلیج

۶ - عەبەزىرەك، شەقامى مەولەوى بەرامبەر كىيىخانى زېۋەر: خەلفەو شاگرد: غەفور خومەيس، ئەنۋەر و جەمال و عومەر و حسە دەرزی خوشكەزای عەبە زىرەك..

۷ - حاجى غەفور: شەقامى مەولەوى، تەنیش كىيىخانى گەلاۋىز..
خەلفەو شاگرد:

كەرىم ئاغا، شەيدا، عەلى حاجى مەجید، پەشەى بەكر، حەمەى مەجید،
حەسەنى سەعەى. قالە بانەبى..

۸ حەمە سوور بەرامبەر قوتانخانەى گۈزەى كوران. خەلفەو شاگرد:
ئەحە شەيت، پەشەى بەكر، عەلى مەلا كەرىم، عەبدولى مەلا كەرىم، توفىق
وہستا عەلى و بەكرى وہستا عەلى

۹ كرىم ئاغا: شەقامى مەولەوى ژىر حەمامى قشە..
كراس و يىجامەى دەدروو...

خەلفەو شاگرد:

ئەكرەمى حەمەى حاجى قادر

۱۰ موحەمەد عەلى صالح: جادەى مەولەوى، ژىر حەمامى قشە لای فەق
رەشیدى قەشان
خەلفەو شاگرد:

فەرەج ئىبراھىم. شەيخ كامەل شەيخ نظام. پەحیمى حاجى فەرەجى بانەبى، عەزەى
ئەحمەدى جۇلا.

۱۱ حەمە عەلى مەدھۇش: شەقامى مەولەوى سەروو بانقەكەى ئىستا (ناۋىراۋ
يىجگە لە بەرگەدروپى شاعىرىكى ناسراۋىشە) خەلفەو شاگردەكانى:

عومەرى مەلا سەبىل. عەبدوللاى حاجى سەعید، نائب عەبدوللا. شەيخ
كەمال، عوسمان، فایەق، سەبىلى توفىق حەسەنە قوۋچ، مستەفا ئاغا. كەمال
توفىق، ماجد. حەمە صالحى قادر شاربا ژىرى. جەمالى عەزىز. فایەقە سەبىل،
قۇادى حەسنى حاجى ۋەلى. قۇادى خومەيس. بەكر ئەحمەد (شەھید).

- ۱۲ شهیدا (عومەر شهیدا): شه قامی مهولهوی شوئنی ئیستای. خهلفه و شاگرد:
- حه مه صادق. جه مال عزیز حیکهت. که مال رهشید، حیکهتی مه لا نه حمه د. که مال شریف، عزیز عهلی، قاله ی ره سوول.
- ۱۳ حه رهش: شه قامی مهولهوی، سه روویانا خهلفه و شاگرد:
- حه مه ئیسقان. ساله شهل. ئەمین ئەدهم. قوادی میرزا حسین.
- ۱۴ وهستا مه محمودی میرزا مه حه مه د. شه قامی مهولهوی: ژر حه مامی قشله. فاتیحی برای ئیشی بو کردوه
- ۱۵ نه حمه هوشیار: شه قامی مهولهوی ژر بیناکه ی توفیق قهزار. خهلفه و شاگرد: عه به ی ئافتاو. نه نوه ری برای خو ی، حه شاخی، عه لی ئیبراهیم.
- ۱۶ سه عیدی وهستا عارف. مهولهوی: نه نیشت کتییخانه ی گه لاویژ. خهلفه و شاگرد: که ریم هاشم، له گه ل ره فقی برای خو ی ئیشیان بو کردوه.
- ۱۷ نه حه بچکول: صابونکه ران. سه رو وهستا به کری که بابچی. خهلفه و شاگرد: ئەمین ئەدهم. ساله شهل. نه وزاد
- ۱۸ حه مه ی شیخ که ریم: شه قامی مهولهوی ژر حه مامی قشله... خهلفه و شاگرد:
- نجم الدین و نه نوه ری فقهی مه محمود..
- ۱۹ توفیق حه مه ههلاج: شه قامی کاوه. لای عومهری ئدجی ی که بابچی. خهلفه و شاگرد: ئیبراهیم و سابل برای
- ۲۰ وهستا مه محمود: شه قامی کاوه: خو ارده زمانخاندی شه وکهت. خهلفه و شاگرد: جه مال عزیز حیکهت
- ۲۱ عه بدوللا سه عید: شه قامی مهولهوی شوئنی ئیستای خهلفه و شاگرد:
- که ریم سه عید طه کوئی...

نرخى قاتى چاكت وپانتول

له سالانى ۱۹۳۰ - ۱۹۴۰ دروونى (۱۰) روپيه بووه، به قوماشه كهوه به سى دينار
له سالانى ۱۹۴۰ - ۱۹۵۰ دروونى ۲۵۰۰ دينار بووه
له سالانى ۱۹۵۰ - ۱۹۶۰ دروونى به ۶ دينار بووه

ئوتوچى يه كان

شان به شاتى بهرگندرووه كان دوكتانى ئوتوچى دانرا لمب دابىن كردنى پىوستى نهو كه سانهى
ديانسويست هميشه جل وپهريگان به ئوتوودان بخرينه قالىكى ريك ويك و جواترهوه. بهم
پهيمو ليسته ناوى وستا ئوتوچى يه كاتى شارى سليمانى تومار دهكهن.

- ۱ - وستا عارف: شه قامى كاوه تهنىشت صيدليهى شهوكت
- ۲ - وستا همهزله: بهرامهر مطعم تاراي ئيستا
- ۳ - وستا عهلى مه لانه حمده: صابونكه ران
- ۴ - وستا عهلى حاجى مهجيد: صابونكه ران
- ۵ - وستا عهلى وريا: بهرامهر خهسته خانهى خوارهوه شه قامى كاوه
- ۶ - وستا نه حمده رحيم عهلى: صابونكه ران
- ۷ - وستا سمايلى ئوتوچى: سووچى قوتابخانهى گويزه
- ۸ - وستا فايهقه سميل: سووچى حهمامى قشله، مهولهوى
- ۹ - وستا رزوفى حهمه سوور: صابونكه ران
- ۱۰ - وستا غهريپى ئوتوچى: مهولهوى ژر حهمامى قشله
- ۱۱ - وستا جهمال سهعيد خهفاف: صابونكه ران

خه پاته کان و کوتال فروشه کان

(بازرگانه کان)

حاجی سالحی زورینی (کوتال فروش و خه پات)

۱۸۹۷ز - ۱۹۷۰ ز کۆچی دوابی کردوو

حمه مه کینهی خه پات

۱۹۰۴ز - ۱۹۶۸ ز کۆچی دوابی کردوو

کهریم موحممد پوری (خه پات)

۱۸۹۷ز - ۱۹۷۶ ز کۆچی دوابی کردوو

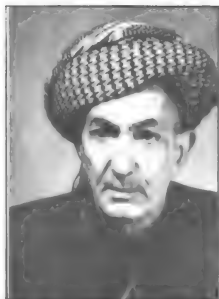
حاجی مهلا مارزی کوتنای لروشی
 ۱۸۹۲ز - ۱۹۷۴ز کوچی دوابی کردوه

حاجی نوحههده مهستهفا
 (وهسته نوحههدهی چهکوش و لیره)

حاجی کهریمی قهالهی فاجول
 (کوتنای لروشی)

مههزه مهحمودهی حاجی کهریم (کوتنای لروشی)
 ۱۹۰۵ز - ۱۹۷۲ز کوچی دوابی کردوه

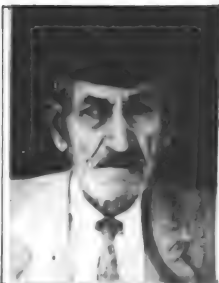
حمەد سەعیدی خەیات
 ۱۸۸۱ ز - ۱۹۶۶ ز کۆچی دایمی کردوو

ئەحمەد سەلح سەعید جولە (کوتال فروش)
 ۱۹۰۶ ز - ۱۹۶۹ ز کۆچی دایمی کردوو

حاجی غەفور عەبدوللە (خەیات)
 ۱۸۹۴ ز - ۱۹۷۴ ز کۆچی دایمی کردوو

عەبە زێرەکی خەیات

حمەد علی مەمدوۋ (شاعیری ناودار)
سەفەر ۱۹۱۹ ز. لە داپک بوو

وێنەی دوکانی وەستا ئەحمەدی بانەیی لە قەپەری وەسمان پاشا ساڵی ۱۹۵۶

لَيْفَه درووه‌کان

که سه‌سری نوینی کۆنی ناوماڵانی سلیمانی ده‌کرا شاکاری لَيْفَه درووه‌کان ده‌هاتمه‌وه یاد که له دامه‌زاندنی شاره‌که‌وه قۆلبان لێ مه‌ئمالیه‌وه پشتیان داوه‌ته به‌ر کاسی وا لێرمدا ناوی چه‌ند لَيْفَه دروویه‌ک تۆمار ده‌که‌ین:

تیینی:

لَيْفَه دروو دۆشه‌کۆ سه‌رین و لَيْفَه دروست ده‌کات

- ۱ وه‌ستا همه‌هه‌ عه‌لی خدر ئه‌فه‌ندی: وه‌ستا باشی قه‌یسه‌ری وه‌سیان پاشا
- ۲ وه‌ستا غه‌فووری سه‌عه‌ی چه‌مه: قه‌یسه‌ری وه‌سیان پاشا
- ۳ وه‌ستا ره‌شه‌ی مه‌مه‌ند: قه‌یسه‌ری وه‌سیان پاشا
- ۴ وه‌ستا سه‌عه‌ی همه‌هه‌ عه‌لی: قه‌یسه‌ری وه‌سیان پاشا
- ۵ وه‌ستا عوسانی ره‌شه‌ی مه‌مه‌ند قه‌یسه‌ری وه‌سیان پاشا
- ۶ وه‌ستا ئه‌حه‌ به‌چکۆل: قه‌یسه‌ری وه‌سیان پاشا
- ۷ وه‌ستا همه‌هه‌ که‌ریم پۆسته‌م: جاده‌ی کاوه
- ۸ وه‌ستا عه‌باسی سۆلتان قه‌یسه‌ری وه‌سیان پاشا
- ۹ وه‌ستا نووری همه‌هه‌ عه‌لی: قه‌سه‌ری وه‌سیان پاشا
- ۱۰ وه‌ستا عه‌بدوللای حاجی فارس قه‌یسه‌ری وه‌سیان پاشا

دهلاکه کان

له ناو شارى سلطانی ئه وسادا گه لێك دهلاك هه بون له وانه :

- ۱ - وهستا عهبدوللا محمد سلیمان
- ۲ - وهستا ئه مین محمد سلیمان باوکی خاله عهده
- ۳ - وهستا محی الدین محمد سلیمان
- ۴ - وهستا حسین قادر: شوینه که یه بهرامهر قهیسهری وهسمان پاشا خهلفه که ی ناوبازار شوینه که یانه
- ۵ - وهستا حاجی که ریم: شوینه که ی لای خانی خورماکه بهرامهر گومرگه سووتاو.

شاگرد هکانی: قادر عهزیزو قاله ی هه باو

- ۶ - وهستا عهبدوللا (عهبه دهلاک) بهر ئه سحابه سپی
- ۷ - وهستا عهبدوللا قوربانی بهر ئه سحابه سپی
- ۸ - وهستا فرهج مارف عه مبه ر: بهردهم قهیسهری وهسمان پاشا بهرامهر حاجی فهتاجی هه لواجی
- خهلفه که ی: وهستا عه لی عارف دهلاک بووه..
- ۹ - وهستا یونس لال: شهقامی کاوه شوینی بازاری زانکو..
- ۱۰ - وهستا ئه مینی وهستا ئه حمه دی دهلاک: ناوبازار بهرامهر وهستا فرهجی که بابجی

تایه ری کوری ئیشی له گه ل کردووه

- ۱۱ - وهستا حاجی مهلا توفیق: ناوبازار بهرحه وه که خهلفه و شاگرد: وهستا حسینی برای مهلا توفیق له گه ل صدیق کوری مهلا توفیق و قاله ی نهعه و ئهحه

سوور

- ۱۲ وەستا حاجى مەحمود ئەحمەد: (حاجى مەحمودى رېش) شۈنەكەى
لەمەيانى ماستەكە ئەحمەدو برايمو رى وە عەبدوللا كە ھەموو كۆرى خۇيىن
ئېشيان بۆكردووه
- ۱۳ وەستا حاجى صابىرى كەركۈكىل: بەرامبەر قەيسەرى نەقىب تەنىشت
بەكرى رېشى كەبابچى.
مەجىدو ئەمىنى كۆرى ئېشيان بۆكردووه
- ۱۴ وەستا عەبۇل: بەرامبەر قەيسەرى نەقىب تەنىشت وەستا ئەمىنى دەلاك
عەباسى كۆرى ئېشى لەگەل دا كوردووه
- ۱۵ وەستا ئەمىنى صابىر: تەنىشت عەبۇلى دەلاك. عومەرى كۆرى ئېشى لەگەل
دا كوردووه.
- ۱۶ وەستا مەجىد صابىر: تەنىشت قەيسەرى نەقىب. تەنىشت وەستا مى
الدېنى تەنەكەچى جەلالى كۆرى ئېشى بۆكردووه.
- ۱۷ وەستا تۇقىق كە بەناوبانگە بە (باوہ تۇقىق) بەرحەوزەكە.
رەفىقى كۆرى ئېشى بۆكردووه.
- ۱۸ - وەستا قەزەرۇس: شۈننى وەستا مەجىدى دەلاك بەرامبەر شېخەى نقول
عەبدوللاورەئووف ئېشيان بۆكردووه.
- ۱۹ وەستا جەلالى دەلاك خوار ھەمامى قىشلە
- ۲۰ وەستا گەرەبەت ئەرمەنى: لەئزىر ئوتىلەكەى مىرزا ھىسەن.
كازەك شاگردى بووه
- ۲۱ وەستا سەيىد ھەكىم بەرامبەر قابى چلى سېنەماى رەشىد
- ۲۲ وەستا سەلامى دەلاك: بەرامبەر سەيىد ھەكىمى دەلاك، قادركابان و
ئەنۋەرى خوشكەزى شاگردى بوون..
- ۲۳ وەستا كەرىم ئاغاي ئەحمەد ئاغاي چاوپر بەرامبەر سېنەماى رەشىد،
تەنىشت ھەمەى زېنەى چابچى..
- ۲۴ وەستا ئەحمەدى وەستا مەحمودى مى فەنجان: بەر ئەسحابە سېى.
ئېبراھىم فەنح الله شاگردى بووه..

- ۲۵   وهستا علی عارف: بهرحهوزه که:
 مهحمود کاکه نیو جهلالی توفیق چته شاگردی بوون
- ۲۶   وهستا کهریم رهسول: شهقامی مهولهوی تهنیشت نهورهجانی باته
- ۲۷   وهستا حاجی عارف دهلاک (عارفه لال) خوار گومرگه سووتاو
- ۲۸   وهستا یونس: خوار گومرگه سووتاو
- ۲۹   وهستا نهورهجانی مام لهتیف: مهیانی ماسته که
- ۳۰   وهستا سهید خلیل: مهیانی ماسته که سهید خدری کوری نیشی
 بوکردوووه..
- ۳۱   وهستا شهوکت له صابونکه ران، بهرامبر چهوزه که..
- ۳۲   وهستا عارف: صابونکه ران، سهروو چهوزه که
- ۳۳   وهستا مهجید: صابونکه ران، خوار چهوزه که، کهمالی کوری نیشی بو
 کردوووه
- ۳۴   وهستا همهی علی دهلاک، خوار مهکته بی گویزه ی کوران.
- ئینعیل همه کهریم شاگردی بوو
- ۳۵   - وهستا سهعه ی بابزی دهلاک: بهرامبر خسته خانه ی خواره وه،
- ۳۶   - وهستا نهجه د ئینعیل دهلاک: بهرامبر خسته خانه ی خواره وه. شهقامی
 کاوه ستار شاگردی بووه.
- ۳۷   وهستا عومر صالح: بهرامبر چهوشی سهرا
- ۳۸   - وهستا همه فهرج قادر: بهرامبر سینه مای سیروان بهرگه راجی همه ی
 فهرجه فنی
- ۳۹   وهستا قاله ی نهعه   شهقامی مهولهوی خوار پرده که

هه ندیکیش هه بیون دهسگیر بیون دهگه ران بهناو بازاردا وهک:

۱ - سهعه دهلاک

۲ وهستا عهلی وهستا حهسه ن

۳ گپوه که چهل

هه ندی ده لاکی تریش هه بوون له مه یانه که له سه ر باگردین سه ری خه لکیان ده تاشی، به تاییه تی خه لکی لادی.. ئه مانه هه رزانه تر بوون له دوکانداره کان.

هه ندیک له وه ده لا کانه خه ته نه ی مندالیان ده کرد له مالان به خویان و تروغاقیان و شاگردبانه وه. ئه وکاته هه ر ده لاک خه ته نه ی منالی ده کرد.. له وه ده لا کانه ش:

۱ حاجی که ریم

۲ سه عه ی ده لاک (ده سنگپ)

۳ وهستا فه ره ج

۴ سه ید خه لیل

۵ مه لا توفیق

وهستا عهلی عارفو هه ندی ده لاکی تریش.

نرخه ی سه رتاشین

سالێ ۱۹۳۰ - ۱۹۴۰ له عانه به که وه تا دوو عانه

سالێ ۱۹۴۰ - ۱۹۵۰ له ۱۰ فلسه وه تا ۵۰ فلس

سالێ ۱۹۵۰ - ۱۹۶۰ له ۵۰ فلسه وه تا ۱۵۰ فلس

سه رچاوه: قاله ی حه باو و چه ند ده لاکیکی تر

دهلاکه کان

وستا له رچ مهروول دهلاک له ۱۹۴۶/۱۲/۱۶ز له نزیکهی
تعمنی شست سالیډا کوچی دوايي کردوه.

وستا یونسی دهلاک
له سالی ۱۹۸۳ز له تعمنی نزیکهی هشتاو پینج
سالیډا کوچی دوايي کردوه.

سید خلیل (دهلاک)
۱۸۷۷ ز - ۱۹۸۱ز کوچی دوايي کردوه

وہستا مہجیدی دہلاک

۱۹۰۰ز - ۱۹۷۹ز کوچی دواہی کردوہ

سہید حکیمی دہلاک

سلام سائح فہتاح

۱۹۲۷ز - ۱۹۶۷ز کوچی دواہی کردوہ

حاجی کدیمی دہلاک

وفا علی دست گیر

توتن چیهکان

- ټمانهش توتن چیهکانی ناوشاری سلطانی بوون
- ١ - ټحمده صابر دهم نهخشین. بهرامبه ر قهیسهری نهقیب. تهنیشت مهلا علی صهحاف.
  - ٢ - حظه چاوهش بهرامبه ر حهوزهکهی ناو بازار. تهنیشت عارف پرنونی
  - ٣ - مهلائسماعیل بهرده رکی سهر
  - ٤ - ټیراهی می مهلا مارف ناوبازار: تهنیشت وهستا گورونی که بابچی
  - ٥ - فهتاحی مهلا مارف: ناوبازار: تهنیشت حاجیلهی شهر بهت
  - ٦ - ساله سنور: بهرده رکی سهر
  - ٧ - عوسمان ټهفندی بهرده رکی سهر
  - ٨ - عهبدولر حهان ټه لگواوی بهرده رکی سهر.
  - ٩ - موحه محمد صالح سلطانی: بهرخهوزه که تهنیشت حاجی: فهتاحی حلواچی
  - ١٠ - نهجیدی قالهی حه مامچی بهرده رکی سهر
  - ١١ - مهلا موحه محمدو فقی مهحمود شهریک بوون، بهرامبه ر علی سوور، تهنیشت سینهمای رهشید
  - ١٢ - حهمهی مهلا وهلی: ژیر ټوتلی ټه وقاف بهرامبه ر سینهمای رهشید
  - ١٣ - مهلا عهبدوللا ټالیشکی: ناوبازار. تهنیشت حاجی: فهتاحی حه لواچی
  - ١٤ - سهید ټحمده دی دایه نه که: لای گومرگه سووتاو
  - ١٥ - ټحمده دی طه: بهرخانه قا
  - ١٦ - صالحی پوره حه لیم: ناو بازار خوار وهستا گورونی که بابچی
  - ١٧ - شیخ مهحمودی توتنچی: پورمه یانی بهله دی به که که دواپی شیت بووه، هر هات و چوی دوکانی ده کرد
  - ١٨ - مهلا موحه محمد صالحی توتنچی نریک مه یانی ماسته که
  - ١٩ - برای میز مارف: ناو بازار تهنیشت حاجی ټحه کریسی قه صاب
  - ٢٠ - حامیدی میز مارف: لای گومرگه سووتاو

۲۱ حاجی مهجید صالحی قاله سیا: بهرامهر سینه‌مانی سیروان ته‌نیشت خه‌لفه
ره‌شیدی که بابچی..

۲۲ - فقیّ عه‌لیی ماوه‌تی: لای مه‌یانی ماسته‌که

۲۳ ره‌حجیم ره‌شید صالح: نزیك مه‌یانی ماسته‌که ته‌نیشت مه‌لا موحه‌مه‌دی
توتنچی

۲۴ حاجی عه‌زیزی توتنچی: بهرامهر خه‌سته‌خانه‌ی خواره‌وه ناهم سالانه‌ی
دوایش مابوو

تی‌بینی: وه‌ختی خوی توتنچی به‌کان ئه‌م توتانه‌یان به‌کار ده‌هینا بو جگهره

۱ بۆندار ۲ ره‌شوکی ۳ سامسون

هه‌روه‌ها توتنچی به‌کان زور به‌ی قامیشه جگهره‌و توتنه‌که‌یان ده‌دا به‌ئافره‌تان بو

تیکردن و پیچانه‌وه‌ی.. بوغچه‌به‌ك قامیشی جگهره = (۱۰) طۆپ هه‌ر طویلک

(۱۰۰۰) جگهره‌ واته‌ بوغچه‌به‌ك (۱۰۰۰۰) ده‌هه‌زار جگهره‌ یان لی‌تیک ده‌کرد به

۲۵۰ فلس، ده‌یاندا به‌ ئافره‌تی تر به ۲۵۰ بۆیان ده‌پیچایه‌وه... نرخی به‌ك جگهره

پولیک بوو (فلس)

سه‌رچاوه:

عه‌لی ده‌ده‌ی ساله سووری توتنچی

هه‌لواچى به‌كان

- ١ شه‌يد ته‌حمه‌دى هه‌لواچى: خوار هه‌وزه‌كه‌لاى دوكانى ته‌حمه‌دى
- ٢ حاجى هه‌ملان: جاده‌ى كاوه به‌رامبه‌ر خه‌سته‌خانه‌ى خواره‌وه
- ٣ - حاجى سه‌عيد: جاده‌ى كاوه به‌رامبه‌ر خه‌سته‌خانه‌ى خواره‌وه
- ٤ - حاجى قادر: ناوبازار لاي شه‌وكه‌تى دانساز
- ٥ حاجى غه‌ريب: ناوبازار لاي په‌شه‌ى كه‌رىمى هه‌يه‌ر
- ٦ - حاجى فه‌تاح: پيش هه‌وزه‌كه‌ى ناوبازار
- ٧ - شىخ نوورى: به‌ر ته‌سحابه‌ سپى
- ٨ - عه‌به‌كه‌ى هه‌لواچى: صابونكه‌ران
- ٩ هه‌مه‌ مورادى هه‌لواچى: صابونكه‌ران

ته‌و شتانه‌ى كه‌ هه‌لواچى دروستى ده‌كرد

- ١ - هه‌لواى گه‌زو
- ٢ - هه‌لواى خاو
- ٣ - هه‌لواى شه‌كر
- ٤ نقول
- ٥ - ماجومى
- ٦ - په‌حه‌ ته‌لقوم
- ٧ شام شه‌كر
- ٨ - شروب
- ٩ - تاعين
- ١٠ - كلكه‌ پىوى

- ۱۱ - جٲلی (لٲول ده کرا به قامیشه وه) ده سگٲر ده ی گٲر
- ۱۲ - له بزینہ
- ۱۳ - مه سکٲت
- ۱۴ - کونجی
- ۱۵ - گوجانی شه کر
- ۱۶ - په شمه ک
- ۱۷ - شه کر له مه

سهرچاوه: سمایل و کامیل حاجی سه عیدی هه لٲواچی

کوتال فروشه‌کان (بازرگان) و شوینه‌کانیان

- ۱ حاجی مه‌لا ئەمین: قەیسەری نەقیب
- ۲ - حاجی موحەممەدی رەشان: قەیسەری نەقیب
- ۳ - فەرەجی رەشان: قەیسەری نەقیب
- ۴ - سەعەی فەقی مەحموود: قەیسەری نەقیب
- ۵ حاجی صدیق: قەیسەری نەقیب
- ۶ میرزا دەرۆیش: قەیسەری نەقیب
- ۷ شێخەلی: قەیسەری نەقیب
- ۸ ھەمە فەرەجی پاپاس: قەیسەری نەقیب
- ۹ ھەمە حاجی سەلح: قەیسەری نەقیب
- ۱۰ توفیق حاجی ئەمین ئەحلی: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۱۱ قالەی ھەمە حاجی: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۱۲ حاجی صالحی زەریفی: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۱۳ حاجی مه‌لا مارف: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۱۴ حاجی قادری صالح: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۱۵ میرزا مەحموود: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۱۶ - کەریمی قالە قەجول: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۱۷ حاجی صالحی مەحموود: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۱۸ سەید عەلی سەید مستەفا: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۱۹ تایەر خەفاف: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۲۰ ھەمەخان: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۲۱ عومەر توفیق ئەمین ئەحلی: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۲۲ نوری توفیق ئەمین ئەحلی: قەیسەری وەسمان پاشا
- ۲۳ حاجی ئەحمەدی ھەداد: خانی ئاغا فتح الله
- ۲۴ عەطا شالی: خانی ئاغا فتح الله

- ۲۵ ره‌نووف شالی: خانی ئاغا فتح الله
- ۲۶ عومهری مه‌لا ئه‌مین: خانی ئاغا فتح الله
- ۲۷ ئه‌وره‌حانی هه‌داد: خانی ئاغا فتح الله
- ۲۹ سه‌عه‌ رووسی: خانی ئاغا فتح الله
- ۳۰ ئه‌حمه‌د صالح جولا: پشتی قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا
- ۳۱ سه‌عه‌ بانه‌ی: به‌رحه‌وزه‌که
- ۳۲ عومهر غه‌فوور پشتی قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا
- ۳۳ - حاجی ئه‌حه‌چیر: به‌رحه‌وزه‌که
- ۳۴ هه‌مه‌ی که‌ریم ئاغا: خانی تازه
- ۳۵ حاجی نووری ره‌شه‌ی هه‌مال: نزیک ئاسنگه‌ره‌کان
- ۳۶ شه‌ریفی فاصون فروش: به‌رحه‌وزه‌که
- ۳۷ ئه‌حه‌ی سه‌عه‌ بانه‌ی: خوارحه‌وزه‌که
- ۳۸ هه‌مه‌ غه‌ریبی حاجی صالحی زه‌ریفی: ده‌ره‌وه‌ی قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا
- ۳۹ توفیقی که‌ریم ئاغا: ته‌نیشت خه‌لفه‌ فه‌ره‌جی که‌بایچی
- ۴۰ - فه‌تاح ره‌شید: جاده‌ی مه‌وله‌وی
- ۴۱ - هه‌مه‌ صالحی مه‌حموودی ناله‌ند: به‌رامبه‌ر خه‌سته‌خانه‌ی خواره‌وه جاده‌ی کاوه
- ۴۲ - حاجی عه‌لی حاجی که‌ریمی غه‌واص: قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا
- ۴۳ ره‌سوول ته‌گه‌رانی: قه‌یسه‌ری وه‌سمان پاشا.
- ۴۴ - هه‌مه‌ فه‌ره‌ج شالی: خانی ئاغا فتح الله.

سه‌رچاوه:

هه‌مه‌ی حاجی صالحی قادری هه‌مامچی:
بازرگان له‌قه‌یسه‌ری نه‌قیب

ده سگپړه کافي ناو بازار

و

هډندۍ پياوې سهر

۱ خهليفه ى به نه خوښ (به نه خوښ فروش).. به فېكه توره ده بوو پي يان دهوت خهليفه بو توره ده پي كي ده لي له گه ل تومانه؟ ده ى وت: فېكه ى خوښ دوورو دريژه ده يناسم..

۲ سه ى شريف: هم شتانه ى ده فروشتو دهيدا به شانیا وهاواری نه کرد وه کو تانهو ده رگايه.. تا نهو قهره ويته به... تا نهو قه نه فیه تانهويه يژه به... تا نهو پله په يژه به.. تا نهو قومری به..

۳ محه ى شیر فروش.. توره ده بوو به (شیرو تاو محه ى گه واو)

۴ توفيق تاغا (نه وزاد) كه سه رخوش ده بوو هم گوراني به ى دهوت: (نه گله... نه گله... خطوه.. خطوه... به دهم جرته وه نه مه ى دهوت) (گهرمه شامی فروش بوو) له کوتایى دا به عهره ق مرد

نه وړه حماني عمله پي: هم شتانه ى دهوت (تانه ى خوښ نازاني چي به؟) حب! الحياته نه مرو... عه ينيكي هه به تيري لي ناخوي

۶ نهحه ى جاو: حه لوا فروش: پياوېكي قسه خوش بووه

۷ - مهلا موعيني قاورمه فروش له ناسراوه كان..

۸ - مچه حاجي: پاقله ى وشك له زستانا... پاقله ى تهر له به هارا له هاوينا خه يارو تروزي ده فروشت

۹ مام حه سه ني كلاو فروش ده ى وت: هم كلاوه به سه د فلس پي يان دهوت نه ى به ۱۰ فلس ناي!! توره ده بوو و ده ى وت توكلاو كرنيت كلاو نريت..

۱۰ - عه لي مار (كوبه فروش) ده ى وت عال العال كوبه ى چه ورو نه رم.

۱۱ نه له توره (ليكي ستيك و عه مبر وهرید) ى ده فروشت له لافاوى ۱۹۵۷ دا له پيرمه سوور خنكا

۱۲ - نه ميني ميتوو (پاقله فروش، كنگر له به هارا له زستان دا شېلم فروش بووه، زور قسه خوش بووه)

- ۱۳ بله بهار - (به هاوین دۆندرمه‌ی ده‌فروشت له‌زستان دا شیلیم به‌ترش)...
 ۱۴ مه‌جی‌ی هیلکه‌فروش - (سال دوانزه‌ی مانگ هیلکه و ترشیانی ده‌فروشت به سه‌وزه‌وه زۆر به‌ناوبانگ بوو، به‌له‌زه‌تیش بوو. باوکی جه‌بار) هاواری نه‌کرد (نان و هیلکه و ترشیانه)
 ۱۵ - ئه‌م کۆمه‌له (صالح و ره‌شه سه‌ر. سه‌وزو ده‌رویش حسین له به‌هاردا ده‌له‌مه‌یان ده‌فروشت، له هاوین دا به‌فرو دۆی سارد وه له‌زستان دا هیلکه و ترشیات.
 ۱۶ همه‌و به‌گی هه‌ورامی: ده‌ی وت (ئه‌وه کلاش ئه‌وه ره‌به هه‌نار)
 ۱۷ میرزای حه‌لوا فروش (له‌به‌ره‌نزین خانه هه‌ره کۆنه‌که‌دا حه‌لوا ده‌فروشت خه‌لک ده‌چوون حه‌لوا لی‌بکرن بو ئه‌وه‌ی گۆرانیان بو بلیت...)
 به‌نزین خانه هه‌ره کۆنه‌که ئه‌و به‌نزیخانه‌یه که ئیستا جی‌ی عه‌لوه‌یه..
 ۱۸ مام سایل... ده‌ی وت: ئه‌وه تا‌که.. جووته... لیه... قران
 ۱۹ شه‌ریقی ده‌نکه کوله‌که: ده‌نکه کوله‌که‌ی ده‌فروشت له‌ناو قه‌یره به‌قیکا زۆر به‌ناوبانگ بوو، ته‌نانه‌ت هه‌تا‌کو خه‌لکی ده‌یان وت:
 ده‌لی‌تی شه‌ریقی ده‌نکه کوله‌که‌ی...
 ۲۰ عوسانی نه‌مان:
 ده‌ی وت ئه‌وه سوپه‌جگه‌ری نه‌گیراوه، سی و جگه‌ره‌که‌ی ده‌کرد به هه‌ردوو قۆلبا و به‌ناو بازا‌را ده‌گه‌را...
 ۲۱ همه‌که‌چه‌لی سه‌رووی ده‌ی وت: (ئای که‌له قاچ و قوله‌که‌ی بو‌مبایه) سه‌رووی و زمان و که‌له‌که‌ی ده‌کرده ته‌شتیکه‌وه ده‌ی خسته سه‌ر سه‌ری...

دەسگىرى كۆلەنەكان

- ۱ - مام ئەحمەد (... ئەو ئەليرەمى رەشكە..
(ئەليرەمى كۈنجى: ئەو ئەليرەمى شىملى)
- ۲ - خولەي رۈستەم: (ئەو خاۋلى وپۆتەشمىن، ئەو جاجم و بەرمال..
چىنى و فەخفۇورى...)
- ۳ - دەرويش كەرىم: (بەزستانان خىلى دەفروشت.. ئەوئى كە ئەپچرا
بەقامىشەو لە ھاۋىندا دۆندەرمەي دەفروشت..
- ۴ - كەرىم و پاشا دوو برابرۈن... بەكۆلەو دەگەرەن بە كۆلەناندا... مائىك
دەمارە توتى ئى دەمارى ئى بىفروشى.. ھەر ئەشيان وت كەوشە كۆن.. كراسە
كۆن.. دەرىي كۆن چاكەتە كۆن... كەوا كۆن...)
- ۵ - كۆمەتلىكى گەرمىانى ھەبوون، بەسواری كەرەو دەگەرەن بە كۆلەناندا
دەيان وت: (مائىك گەلە سەرى بوى ئى كرى.. ھاي گەلسەر.. ھاي گەلسەر..
گلى سېسى تايىتەي بۆزنان.. دەبانكىرى بۆ سەرشتەن و جل شت).
- ۶ - دېسان كابرەكى گەرمىانى ھەبوو، بەكۆلەكەو دەگەرەن بە كۆلەناندا
دەي وت: ھەۋىنجى كەركوك... بەكار دە ھىترا بۆ نان و كۆلەرە بەرۈن لەگەل
رەشكەو شىملى تېكەل دەكران..
- ۷ - ھەبوودى: (قورى شكاۋى چاك دەكرەو بەتەنەكەي براو ئەلقاۋتەلى) ئەم
پاۋە پالەۋان بازى و يارى دوۋىلى دەكرد..
- ۸ - جەمەت سۈررە شان خوار (دۆل كوت) ئەمە بە مالاندا دەگەرەن ساۋەرۈو
چەتلىۋىكى دەكوتا..
- ۹ - نەمەتەر: لىكەو لىرەي دەگەرەن بە مالاندا..
- ۱۰ - بىلەي باقى نەۋت فروش.. دەي وت: نەۋت بەتەنەكەو بەگالۇن...
- ۱۱ - ھەل لوۋتە نەۋت فروش.. بە ھەرەبانەكەي بچوك خوى زاتى دەكېشا..

۱۲ - مام پەرسولۇ باۋكى كەرەى نەوت فرۇش... نەوتى دەفرۇشت بەنەنەكەو گالۇن، غەرەبانەيەكى بېجكۆلە بەدەستى خۇيان رايان دەكېشا لەگەل كەرەى كوپرېا...

۱۳ - * عەلۇل بەقاپ نەوتى دەفرۇشت خەلک بۇ قوتیلەو چرا بەکاریان دەھېئا ھەموو شتېك بەدار دەکرا نەوت بەس بۇچرا بەکار دەھېئا.

۱۴ - ھەمە چەقەل: (نەوت فرۇش) بەغەرەبانەيەكى بېچووك بەدەستى خۇى راي دەكېشا..

۱۵ - سەعە رېش (ئەمەرۇن فرۇش بوو، بەھیزە بەمالاندا دەگەرپا) نەرازووى چەرميان بەکار دەھېئا بۇ كېشانی..

۱۶ - صۇقى موھەمد.. دەى وت: (ئەوۈ لىكە... ئەوۈ لىرە... ئەوۈ نۆكوگولە بە رۇزەو دەنكە كولەكە ئەوۈ كورە ئەوۈمقاش).

۱۷ - مام پەرسولۇ: (دەى وت ئەوۈ لىكە ئەوۈ لىرە)

۱۸ - دۆمەكان دەگەرپا بەكۇلاناندا دەيان وت: بېئىشت بە پەرۇ... بەدەرزى بەشانە ئەم پەرۇيانەيان كۆ ئەكردەوۈ بۇ ژىرى كلاش بەکاریان دەھېئا.

۱۹ - ھەرۈەھا كۆمەلېكى تېرىش بەكۇلاناندا دەگەرپا شاتوو و بەلالۆكيان دەفرۇشت بەجيا دەيانوت:

شاتوو دەرمانە

بەلالۆك دەرمانە

ھەرۈەھا: فەرىكەيە نۆك، سەوزەلەيە نۆك

۲۰ - چەند كەسېكى تېرىش ھەبوون بەكۇلاناندا دەگەرپا بە تورەكەيەكەوۈ، دەيان وت: مالى زەرۈوبىگرى (كېمېكى) پەش بوو لەبەھاردا خوتىنى پىسى دەمژى.

۲۱ - مام ئەولى سەنى: لەبەرچەندە ماسى دەگېرا بەكۇلاناندا دەيدا بەكۇلېدا ھاۋارى دەكرد: ماسى ھەى ماسى..

۲۲ - مام رەمەزانی ماسى فروش (ماسى لەبەرچنەدا دەفروشت بە كۆلانىناندا،
 ھاۋارى دەکرد ماسى ھەي ماسى.. ھەموو كاتىك عەينەكىكى قەپاقى لەچاۋدا
 بو).

۲۳ - مالى چەقوى يىت تىزى كاتەۋە... دوۋكەس بوون

۱ ھەمە ھاللى غەفور چاۋەش

۲ رەسوول ناۋىك بوكانى بو..

۲۴ حاجەت سېى ناكەنەۋە حاجەت، ئەمانە بەكۆلانىناندا دەگەرەن
 بەگونىيەكەۋە بۆكۆكردنەۋەي مەنچەل و حاجەتى مەس بۆسېى كۆردنەۋە. دۋانى
 كەسپان دەكردەۋە دەيان ھىنايەۋە بۆ مالىكان ئەمانە.

۱ رەشە كۆي

۲ - ھەسەنە خېرە

۳ ھەمە رەشى

۴ - شىخ عەزىز

چەند كەسكى تىش دەگەرەن بەكۆلانىناندا بۆ ئەم جۆرە شتەنە ھاۋارىيان
 دەکرد:

۱ مالى باراشى يىت

۲ مالى لۆكەي يىت بۆى شى بىكەينەۋە (ھەلاج)

۳ سەۋزەۋگەلا پانەكەۋەر (بەپارەۋە بەنان)

۴ تەشى. تىرۆك، شانە

۵ - گە سېى بۆ تەراۋى دىۋارى گل

۶ وردە ۋالە فروش... (چەرچى)

ده سگپړی ژنان

- ۱ ټامه‌ی چه‌قاله به‌کولیکه‌وه به‌مالان دا ده‌گه‌را چه‌قاله و گوتړی سوړو قه‌زوانی سوړی به‌مالاندا ده‌فروشت، کوټریش بوو به‌گوچانیکه‌وه ده‌گه‌را...
- ۲ دایکې صه‌باح: لفکه‌ی ده‌فروشت.. به‌دایکې صه‌باح توره ده‌بوو
- ۳ باجی هاتم: ژنی به‌رسینه‌ماکه یا پراخ و پاکه‌ت و قاوړمه‌ی نوکی ده‌فروشت.
- ۴ پوره مه‌ستان، کلآو فروش
- ۵ نه‌نه‌خاتم: کلآو فروش
- ۶ - مریه‌می حمه‌نه‌لی کلآو فروش دایکې مه‌ولوود مریم
- ۷ نه‌نه‌یستی: قه‌زوان فروش
- ۸ مه‌نیجه دوام (بیشت فروش)

کول گيره جوله که کان (ده سگيره کان)

- ۱ نوسو (ته‌گه‌را به‌کولانانا ته‌خته‌یه‌ک به‌به رکوشه وه زه‌میله‌یه‌ک به‌ده‌سته‌وه بازنې شووشه‌ی ره‌نگاو ره‌نگې ته‌فروشت)... ته‌و کچه‌ی ته‌یکړی و نه‌چوايه به‌ده‌ستیا صابونیان لی‌ته‌دا
- ۲ وه‌یسه‌ی کوتال فروش (کوتالی ته‌دا به‌شانیا به‌خویو بمقه‌ستیکه‌وه) هر چیکې ده‌ست بکه‌وتایا نه‌یدا به‌عده‌ق و ته‌ی خوارده‌وه و جرتی لی‌ته‌دا به‌قه‌د طویک ده‌نگی ته‌هات
- ۳ - جریوه: کوتال فروش بوو ته‌گه‌را به‌کولانانا به‌خویو بمقه‌ستیکه‌وه (مثالان دواى ته‌که‌وتن بیان ته‌ووت (ه‌وجریوه جریوه جریوه) (لایه‌کې گونت ته‌قیوه) ته‌ویش ته‌بووت لاکه‌ی که‌ی به‌قوزی دایکتان
- عزه‌جوو: کوتالی ته‌دا به‌شانیا به‌مقه‌ستیکه‌وه ته‌گه‌را به‌کولانانا
- ۵ - سیوه: ته‌ویش کوتالی ته‌گه‌را به‌کولانانا

دهست گيره کان

خليفة پنه خون

سيد شريف

مجه حاجي

۱۸۹۴ز - ۱۹۸۶ز کوچي دوايي كرده

مه‌جید مولا نادر
(باوکی جه بار)
۱۹۰۵ز - ۱۹۶۸ز

مام ب‌سول س‌هیدی ن‌موت فروش
۱۸۹۰ز - ۱۹۵۸ز ک‌چی د‌ای کرد‌ه

ق‌اورمه فروش‌ی دم‌ست گ‌یر

ن‌ور‌ح‌مان‌ی م‌ح‌مد‌ای
س‌الی ۱۹۰۷ز له د‌ایک ب‌وره

شەرىت چى و ماستا و فروشه كان

شەرىت چى يەكان لە بەھارو ھاوین دا «شەرىتتى» مېوزى رەشيان دروست دەکرد لەناو دوكانەكانىندا، دەیانكردە شووشەى گەورەى تايبەتى يەو، لەسەر مېز دایان دەناو پەرداخى گەورەو بچوك بە دەورى دا ریزدەكرا.

بەفرى گۆرژەيان تى دەکرد بۆ سارد بوون. بۆبە سەر مېزەكە تاشە بەفرى لەسەر بوو، جار جار بەمشار كۆلۆيەكان لى دەكردەو، دەیانكردە ناو شووشە شەرىتەكە وە جارو بارىش دەسگېرە دەيگېرا بەناوشاردا بە بازارو كۆلان دەگەران شەرىتەكەيان دەكردە كووبەى شىنەو. دەسگېرەكان قايشى تايبەتىيان دەبەست، شوئى پەرداخى تېدا بوو، ديسان مەتارە ئاويشيان بەكار دەهێنا بۆ شىتى پەرداخەكان، دەسگېرەكان بەگەلى جۆر ھاواری شەرىت فروشتىيان دەکرد تاوەكو زوو بۆيان بفروشرى وەك:

× خەستەو خورەى نايە...

× كەللە نەزىنە... عىللەت پەرىنە.. ئەم شەرىت چىيانە لەپال شەرىتەكەش دا بەفرىشيان دەفروشت. مەلکەندى يەكان چەند تاشە بە فرىكيان بۆ دەخستن. خوىيان پێو دەکرد تاوەكو زوو نەتويەو وە ئىشەكەى خويانى پى رالى بکەن ئىنجا گۆنئىيان دەدا بەسەرى دا بەمشار كۆلۆكۆ جايان دەكردەو بەتايبەتى لەئىواران دا ھاواریان دەکرد كۆلۆ بەفر بەعەنەك (۴ فىلس)... ئەم شەرىت چىيانە پەرداخى گەورەو پچوكيان بەكار دەهێنا.. لە سالانى چلەكانا پەرداخى بچوك بە دوو فىلس بوو گەورە بەعەنەك. بەلام لەپەنجاکان دا پەرداخى بچوك بە ۵ فىلس بوو گەورە بە ۱۰ فىلس بوو.

ئەم شەرىت چىيانە هەندىكيان لەزستاندا شىلمى كۆلۆيان دەفروشت، هەندىكى ترىان كاسبى ترىان دەکرد..

شهر بهت چي يه كان و شوينه كانيان

- ۱ - نه حه ي کرنوو..
ته نيشت خه لقه فره جي كه بابجي، نزيك قهيسه رني نه قيب
- ۲ - حاجيله ي شهر بهت:
خوار مهيداني به له دي يه كه، بهرام بهر قاله ي كامه لا..
- ۳ حاجي غفوري شهر بهت چي:
خوار مهيداني به له دي يه كه، بهرام بهر حه مهي وه ستا صالح ي نانه وا
- ۴ خوله سته ي:
بهرام بهر حه وشي سهر، لاي يه حيا نه فهندي پره سام..
نه له سته ي:
براي خوله سته ي، لاي مزگه وتي حاجي حان
- ۶ مام سعيد:
بهرام بهر سهر
- ۷ دهرويش ره حيم:
له گهره كي صابونكه ران.
مام سه عي شهر بهت چي خوار حه مامي سوور هت

ده سگيره كان

- ۹ كهره ي شهر بهت، نه م پياوه كه پيوو دوو كان ي هه بوو، خوار (حه مامي سوور هت) له وي دروستي ده كرده به ناو بازار دا ده ي گيرا. ناوي نه م كه ره ي شهر بهت ته نيسته ش له سهر زماني خه لكي يه...
- ۱۰ سه عه ي قاله باوكي ساله شيت
- ۱۱ حه مه كه ريم

ماستاو فروشه‌كان

ئەم ئاقەش كاسبى سەرەكىيان ماستاو فروشتن بوو. لەبەهارو ھاوین دا چەند مەركانە يەككى شىنى گەورەيان دا دەنا ھەندىكى بۆ ماستا فروشتن و ئەوى تىرىشى بۆ ماستاو تياگرتنەو.

مەركانە كانيان پىر دەكرد لەبەفر.. زۆركەس دەچوون بۆ ماستاو خوار دىنەو، كاشى شىن و كەوچكى داریان بەكار دەھىتا.. ماستاو فروشه‌كان... زۆرجار ماستاويان دەنارد بۆ كە باجخانه‌كان و دوكاندارەكان.

ئەمانىش ھەك شەرىعت چىيەكان بەفرىشان لەپال دا دەفروشت ھەندى لەم ماستاو فروشتانە دۆشيان لەپال دا دەفروشت. لەزستان دا ماستو ھەنگوین و دۆشاو و ترشياتيان دەفروشت.

ماستاو فروشه‌كان

- ۱ مەلا محى الدىنى ماستاو..
خوار بەلەدى يەكە، تەنىشت قالەى كەمەلا...
- ۲ دەرویش سەعید..
بەرامبەر خانى مېۆزەكە... خوار ئە ھەمدى
- ۳ عەزەى ماستاو: خوار ئە ھەمدى
- ۴ دەرویش عەزىز: بەرخانە سووتاو
- ۵ ئەحە شاھ: بەرخانە سووتاو
- ۶ حاجى عەلىي ماستاو: پشت مژگەونى شىخ محمدى ئالاكى خوار پەشەى كەرىمى ھەپەر
- ۷ عوسمانى ماستاو: خوار مەيدانى بەلەدى يەكە، لەبەردەم قەيسەرىي نەقىب دا.

۸ حاجی کریمی شمعپار: صابونکهران بهرام بهرحه وزه که دؤو ماستاوی ده فروشت.

۹ په سوله گوج: بهرده رکي سهر

۱۰ - نه له مېشاوی: لای مهيدانی ماسته که هم کابرايه هر دؤی ده فروشت، چند مه رکانه يه کی دانا بوو پری ده کرد له دؤو به فر به لام مېشیکي زوری پيوه ده نيسته وه، هر له وه وه ناويان نا نه له مېشاوی. نه لېن غولام حسين شيرازی (مېجرسون) پېش ناشکرايون و هاتنی ټينگيز يو هم شماره براده ری يه ک بوون تا شهره جنيويان له نيوان دابووه.

نهو دهمی که ټينگلير له سلطانی دا جينگير بوو مېجرسون بووبه حاکمی سياسی سلطانی جاريک به بهرگی په سميه وه ده چينه ناو بازار له بهرده م دوکانی نه له مېشاوی دا دوه وستی، به کوردی لې توره ده بيت و جنيوی پي ده دات، ده لیت قوماشی سپی به کار بېنه و پاک و خاوين به؟ نه گينا چه پست ده کم. دواي له يه ک ناشکرا ده بن نه له مېشاوی به ثاره زووی خوی جنيوه کانی پي ده داته وه.

هم به سهر هاته له دهم زور پيره ميړدی. نه وده موه ده بيستری و ده گپر پته وه.

شەربەتچی و ماستاوی فرۆشەکان

حاجیەلی شەربەت

١٨٨١ ز - ١٩٦٣ ز کۆچی دواوە کردووە

حاجی عەلی ماستاوی

١٩٠٠ - ١٩٧٤ ز کۆچی دواوە کردووە

حاجی غەلووری شەربەتچی

١٨٩٧ ز - ١٩٧٢ ز کۆچی دواوە کردووە

خوله سەیی
شەربەنجی

مام سەحید هەمە خورشید (شەربەنجی)
۱۹۰۰ز - ۱۹۷۵ز کۆچی دواڵی کردووە

هەزە ی ماستاو (ماستاو فروشی)
۱۹۰۲ز - ۱۹۶۷ز کۆچی دواڵی کردووە

سەفاكان

وختى خۇي پېش ئەۋەى بۆرى ئاۋ يېتە شارەۋە يان كە ھاتوۋە نەگە يىشتۇتە ناۋ بازارو گۆزەرەكانو قەيسەرى يەكانو . دوكاندارەكان، پېۋىستيان بەئاۋ ھەبوۋەلە ھاۋىن دا بۆ ئاورپىشېن . ۋە نانەۋاكان بۆ ھەۋىر شېلان بەكارىيان دەھىئا، چەند كەسېك ھەبوۋن لەناۋ بازاردا پىيان دەۋتن (سەقا)، ئەمانە ئاۋيان دەكىشا بۆ بازارو گۆزەرەكاۋنو قەيسەرى يەكان بۆ ئاورپىشېن ۋەبۆنانەۋاكانو دوكاندارەكان بە ھەفتاتە پارەيان دەدانى، ھەركەس بەئارەزوۋى خۇي . ئەۋ شۋىنانەى ئاۋيان لى دەكىشا نىزىك بوۋن لەبازارەۋە ۋەك :

- ۱ - مائە ماسى يەكە . شۋىنى گەپراچى جوانرۆ
- ۲ خانە سوۋتاۋ : شۋىنى گەپراچى گەل
- ۳ مزگەۋتى : خوڭخانەكان
- ۴ - مزگەۋتى شېخ يوسىف
- ۵ مزگەۋتى شېخ موحەممەدى ئالاكى
- ۶ - ھەۋزەكەى ناۋبازار، زەمانى مېچەر سۆن ئەم شۋىنانە ھەموۋ ئاۋى كارىز

بوۋن لەپېشدا بەكوننە دەيان ھىئا؛ پاشان بەكوننەو تەنەكە دۋاى بوۋبە تەنەكە .
سەفاكان :

- ۱ حاجى فەتاح سەقا - بەكوننە
- ۲ - ئەھمى نەبى - بەكوننەو تەنەكە
- ۳ - قالەى سەقا - بەتەنەكە
- ۴ - ەزەبۆن دېن - بەتەنەكە

ههروه‌ها له‌ناوبازاردا دوکانداره‌کان شاگردەکانیان دەنارد شەربەیان پێ دەکرد
 له‌ئاو، بۆ ئاوخواردنەوه، له‌و کارێزانەى به‌و مالانەدا دەروێشتن که نزیک بوون
 له‌بازارپه‌وه وه‌ک:

- ١ - مالى ئەمىنى عەتار
  - ٢ مالى حاجى مەحمودى ئەولاسوور
  - ٣ - مالى مېنەى مەلا ئىبراھىم
  - ٤ مالى سەعەى فەقى مەحمود
  - ٥ - مالى حاجى صالح
- وه‌چەند مالىکى تر

چارچی به کان

ئەمانە سەر بەشارەوانی بوون و مووچە خۆری شارەوانی بوون وە ھەموو
ئاگاداری بەکی میری یان بلاو دەکرده وە ، بەھاوار بۆخەلک لەناو بازارە کانی شاری
سڵمانی دا ، وە ھەر شتێک ون ببوایە لە منال و پارەو ئالتوون و زێر ، وە یان کەرێک
بەبارە وە ون ببوایە ئاگاداری خەلکیان دەکرد بەجار وە ئەو کەسە ی ئەم شتانە ی
بدۆزیایە ئەو خەلاتیان دەدایە .

چارچی بەکان ئەمانە ی لای خوارە وە بوون

- ۱ - توفیق شلک
- ۲ - صالح تریل
- ۳ - محانی موختار
- ۴ - صالح میراو
- ۵ - صالح مصطفی بەناوبانگ بە «صالح ماژوور»
- ۶ - ھەمە ی باقی

سەرچاوە

- ۱ - عومەری نەعمان
- ۲ - عەلی دەدە

سه عاتجی به کان

- ۱- میرزای سه عاتجی له خانی حاجی سه عید ناغا .
- ۲- سهی حه سه ن : خوار هه وزه که ی ناوبازار .
- ۳- ره شید نه فه ندی سه عاتجی خوار خه لقه فره جی که بابجی ، نزیك ده رگای قه یسه رنی نه قیب .
- ۴- صابر نه فه ندی ده شتی نه حمه دی ساغا : بهر نه سحابه سپی .
- ۵- شیخ حه سه ن ده شتی نه حمه دی ساغا : بهر نه سحابه سپی .
- ۶- شیخ له تیفی دانساز : له مالی خوی دا لای باخی شیخ له تیف .
- ۷- حاجی مه لا شریف : له پیش دا لای دوکانی نه حمه دی لای زه ره نگه ره کان له دوائی دا چوه جاده ی مه وله وی بهرام بهر باتای کۆن .
- ۸- مه لا ره ئووفی مه لا صالحی سه عاتجی له جاده ی کاوه بهرام بهر خه سه خانه ی خواره وه ، نزیك نه سحابه سپی .
- ۹- مه لا صابر : له پیش دا لای مه لاه لی صه حافه وه ، دوائی چۆنه ژیر حه مامی قشله وه .
- ۱۰- شیخ ماری قه ره داغی جاده ی کاوه ، بهرام بهر خه سه خانه ی خواره وه ، نزیك نه سحابه سپی .
- ۱۱- شیخ حسینی سه عاتجی جاده ی مه وله وی ، ژیر حه مامی قشله .
- ۱۲- به هه جت ره شید نه فه ندی سه عاتجی جاده ی مه وله وی ، خوار حه مامی قشله .
- ۱۳- نه حمه د صالح سه عاتجی جاده ی مه وله وی ، بهرام بهر حه مامی قشله .

نی یینی

سه عاتجی له سلطانی دا له زه مانی تورکه وه هه بووه .
سه رچاوه : به هه جت ره شید نه فه ندی سه عاتجی .

سەرافەكان

ئەمانە ھەمموى لەبەر ھەوزەكەى ناوبازاردا بون ، پارەى توركى و ئيرانى و
عيراقىيان دەگۆرىيەوھ .

- ۱ - خواجهسەلمانى سەراف
- ۲ - داود جولەكەى سەراف
- ۳ - عەبدەى جولەكەى سەراف
- ۴ - ئىبراھىمى سەراف
- ۵ - مەلا قادرى سەراف
- ۶ - رەئوفى سەراف
- ۷ - حاجى عىزەتى سەراف

سەرافە دەسگىرەكان

شان بەشانى دوكانى سەرافەكان ھەندى سەرافى دەسگىر ھەبوون وەك

- ۱ - عارفە كونج
- ۲ - مام سەبىل

حسابی پاره‌ی کۆن

- ۱- زه‌مانی عوسمانلی
- ۲- زه‌مانی داگیرکهری ئینگلیز
- ۳- زه‌مانی ده‌وله‌تی عیراق

۱- زه‌مانی عوسمانلی

- ۱- لیره‌ی ره‌شادی = به ۱۲ روپیه
- ۲- غاز‌ی زیو = چواری به لیره‌به‌ك
- ۳- نیوغاز‌ی زیو = هه‌شتی به لیره‌به‌ك
- ۴- چاره‌كه غاز‌ی زیو = شانزه‌ی به لیره‌به‌ك
- ۵- بیچو زیو = ۱۹ پول
- ۶- بیچو زیو = ۲ نو پولی
- ۷- نو پولی مه‌عدهن = ۲ نیکی قه‌مه‌ری
- ۸- نیکی قه‌مه‌ری مه‌عدهن = ۲ نیکی ورده
- ۹- نیکی ورده مه‌عدهن = ۲ پولی مه‌عدهن
- ۱۰- به‌ك پولی مس
- ۱۱- بیش لغ مس = به دوو عانه‌و نیو

۲- زه‌مانی داگیرکهری ئینگلیز

- تی‌بینی
- ۱- روپی‌ی زیویش و کاغه‌زیش هه‌بوو ، ئەم کاغه‌زانه وێنه‌ی مه‌لیکه‌ی به‌ریتانیای پیوه‌ بووه .

رۈپىيەك = ۷۵ فىلس

پارەكان ئەمانەى لای خوارەوون:

۱ - سەد رۈۋپىيى كاغەز

۲ - دە رۈۋپىيى كاغەز

۳ - يىنج رۈۋپىيى كاغەز

۴ - يەك رۈۋپىيى معدن

۵ - نيو رۈۋپىيى

۶ - عانە = بە ۴ فىلس

۷ - ۲ پولى

۸ - يەك پولى

۳ - پارەى زەمانى دەۋلەتى غىراق:

تىبىنى

ھەر ۷۵ پارەى ئىنگلىز بەكار ئەتىرا بەلام دوايى وىنەكانيان كرد بەۋىنە مەلىك
فەيسەلى يەكەم ئەم پارانەش زىيادى كردو ھاتە كايەۋە.

پارەكان ئەمانەى لای خوارەوون:

۱ - ۱۰۰ دىنارى كاغەز

۲ - ۱۰

۳ - يەك

۴ - نيو

۵ - چارەكە =

- رىيالى مىس = بە چوار پەنجايى

۷ - پەنجا فىلس معدن

۱۰ - چوار

۱۱ -

۱۲ - يەك

كىشانی جاران (بەسەنگ و تەرازو)

يەك رپە = ۱۰ حوقە

يەك باتمان = ۶ حوقە

يەك حوقە = ۴ ئيزرەم

يەك ئيزرەم = ۲ ئەلیرەم

يەك ئەلیرەم = ۲ ئیگرەم بیژرەم

يەك ئیگرەم بیژرەم = ۲ ئونکیرەم

يەك ئونکیرەم = ۲ ئالتیرەم

ئەم كیشانە تا سالى ۱۹۵۴ ز بەردەوام بوو لەسەر بریاری شارەوانی بوو بە کیلو.

(بازارگانیەتی و بازارگانهكان)

بازارگانیەتی سلیمانی لە سالی ۱۸۲۰ زاییی دا

لە پەراوەکەى مستەر ریجەو

لەسلیمانی بازارگانییەکی ئەوتوی فراوان نەبوو بەکاروان کەل و پەل گۆیزراوەتەو بەلام بەشیوەیەکی گشتی بوو لە نیوان سلیمانی و ئەم شارانەى خوارەو .

تەوریز: - هەموو مانگیك کاروانیک لە سلیمانی یەو دەرجوو بەرو تەوریز، خورماو قاو و هەندى کەل و پەلی تر کە لە بەغداو هاتو و لەگەل خویا بردوویەتی لەو

تى يىنى :- بە بىرەۋەرى ئەۋكەسانەى كە شارەزان ئەللىن لە بەغداۋە بە زۆرى شەكرو
چاۋ كوتال و خورما ھاتوۋە، لىرەۋە پىستى ھەمە جور ئاژەل لەگەل توتىن و مازوو كە
تيرەۋ رېخۇلەۋ خورى و لوكەۋ ھەندى شتى تر چوۋە بۇ بەغدا.
رېگای بازارگانىتى نيوان سلىمانى و بەغدا بە كاروانى وولاخ جاران كاروانى وولاخ
بەم شونانەى خوارەۋەدا بۇ بەغدا دەچوو.

- ۱ - نانجەرو.
  - ۲ - گلەزەردە.
  - ۳ - تىمار.
  - ۴ - قرەداغ.
  - ۵ - دەرەندى قوبى قەراغ.
  - ۶ - دەرەندى سەگرەمە.
  - ۷ - كرېچنە.
  - ۸ - خانى محمد كریم ئاغا لە ناو زەنگەنەدا.
  - ۹ - خانى عبد الكرىم وادى ئاغا (خانى خوارو) نرىك خانى محمدى كریم ئاغا
كە نيوانيان نىوسەعانە.
  - ۱۰ - خانى سور خلیل (خانى برايم خان) ئەمىش ھەر لە ناۋچەى زەنگەنەدا.
  - ۱۱ - پاش ۸ سەعات كاروان ئەگەشتە كفى.
  - ۱۲ - بردى سەر چىمەن.
  - ۱۳ - قەرە تەپە.
  - ۱۴ - دەلى عباس.
  - ۱۵ - خالصى.
  - ۱۶ - خان بنى سەعد پاشان بەغدا.
- ھەموو كاروان چىيەكان لە سلىمانىيەۋە بۇ بەغدا بە ھەوت شەۋ ھەوت رۆژ
ئەگەشتن.

رینگاکانی بازارگانیی بو ئیران

۱ - له قوڵی پێنجوینەوه بو بانەو لەوینەو بو سەقزو بو بۆکان هەتا سابلاخ (مهاباد).
 ۲ - رینگای سەردەشت:

له سلیمانی یەو بو دوکان و پانیو قەلادزە وەلەوینەو بو سەردەشت و سابلاخ (مهاباد).

۳ - رینگای هەلەبجە: - بو بیارەو تەوێلە لەوینەو بو سنە.

ئەو شتانەی لە ئێرانەو ئەهاتن ئەمانە بوون:

فەرش، قوری، سەماوەر، سرکەیی، مشکێ، خەنە، وسمە، چیتی ئەشتەرخان،
 جەلسە بادام، بستە، دەنکە کولەکە، ناوکە هەرمی، کشمیش، یاسوق، سنجوق،
 مەرۆمالات.

ئەو شتانەی لە سلیمانی یەو ئەچوو بو ئێران.

خورما - شەکر - چا - قامیشە جگەرە - سابوون.

بازرگانه‌کان و شوێنه‌کانیان

۱ - خواجه کریمی ئەلەکە خانە سووتاو.

۲ - حاجی ابراهیم ئاغا

۳ - حاجی سەعید قادر ئاغا =

۴ - حاجی مەلا سەعیدو حاجی صالح و

حاجی فەتاح و احمد ئاغا کەرکوکلی زاده = .

۵ - میرزا فەتاح و میرزا محی الدین و میرزا کەریم

کۆرانی حاجی شەریف شەریک بوون =

۶ - حاجی صالحی خچفاف =

- ۷ - حاجی مهلا سه عیدی شالی خانه سووتاو ..
- ۸ حاجی فه تاحی قادر خانه سووتاو ..
- ۹ حاجی فره جی حاجی حامید خانه سووتاو ..
- ۱۰ حاجی نه حمه دی پیروز خانه سووتاو ..
- ۱۱ حاجی حه سه فی حاجی مه محمود رهش خانه سووتاو ..
- ۱۲ حاجی که ری می عه مبه رخان خانه سووتاو ..
- ۱۳ حاجی مار فی عه مبه رخان (برابون) خانه سووتاو ..
- ۱۴ حاجی کاکه حه مه له بخانه سووتاو.
- ۱۵ حاجی قادر خه فاف له بخانه سووتاو.
- ۱۶ حاجی میرزا حه سه ن له خانه سووتاو.
- ۱۷ حاجی فره جی نه مینی قاسم له خانه سووتاو.
- ۱۸ مهلا نه مینی نه حمه د به قال له خانه سووتاو.
- ۱۹ نه حمه دی مهلا سلیمان. کاروانی ولآخی هه بووه له خانه سووتاو.
- ۲۰ حاجی ره شید وه سهان چاوهش له خانه سووتاو.

خانی حاجی سه عید ئاغا

- ۱ حاجی سه عید ئاغا.
- ۲ حاجی مه لاهی الدین (برابون) له (خانی خویمان).
- ۳ حاجی حه مه ئاغای حاجی حسین ئاغا (خانی حاجی سه عید ئاغا).
- ۴ میرزا فه تاح - باوکی شاکیر فه تاح (خانی حاجی سه عید ئاغا).
- ۵ حاجی ئیبراهیم ئاغای حاجی نهولا (خانی حاجی سه عید ئاغا).
- ۶ مهلا عه بدوللای عه بدولره حان (خانی حاجی سه عید ئاغا).

خانی ناغا فتح الله

- ۱ ناغا فتح الله باوکی توفیق تہ فہندی لہ خانی خویدا (ناغا فتح الله).
  - ۲ حاجی تہ حبیہ دی حاجی کہریم (خانی ناغا فتح الله).
  - ۳ - حاجی فہقی شالی (خانی ناغا فتح الله).
  - ۴ حاجی عہدوللا شالی (برابوون) وشہریک بوون (خانی ناغا فتح الله).
  - ۵ - خواجه حبیب (حبیبہ سوور) گاور (خانی ناغا فتح الله).
  - ۶ - خواجه پہ ترؤس (خانی ناغا فتح الله).
  - ۷ خواجه ہورمز (خانی ناغا فتح الله).
  - ۸ - خواجه قہ دوری (خانی ناغا فتح الله).
  - ۹ خواجه گورگیس (خانی ناغا فتح الله).
  - ۱۰ خواجه عہدہ (خانی ناغا فتح الله).
  - ۱۱ - کورانی ساسون یسحاق (خانی ناغا فتح الله).
  - ۱۲ - حمہ می رہ حمہ (خانی ناغا فتح الله).
  - ۱۳ - حاجی تہ مینی کا کہ حمہ (خانی ناغا فتح الله).
- مامی فایہ ق بیکہس) تہم حاجی تہ مینی کا کہ حمہ میہ.
خوی مالی دہ ہنیا لہ تیران و روسیاو وارشو بہ کاروانی ولاخ ..

ناوی بازارگانه‌کان له شوینی تردا

- ۱ حاجی ئەحمەدی قەزاز باوکی توفیق قەزاز قەیسەری نەقیب.
- ۲ - حاجی عەزیزی شەری (قەیسەری نەقیب).
- ۳ حاجی عەبدوللای جبار باوکی حاجی قادر ئەم دوکانی نەبووه ..
- ۴ - صالحی رە شەو کۆرەکانی لەگەڵ خواجە پەتروس شەریک بوون ..
- ۵ - حاجی ئەحمەدی روقیە خۆی مالی لە ئێران و روسیا وارشو ئەهینا جار جار بۆ حەلب بە کاروانی و لاخ .. ئەم بازارگانه ۸۰ هێستری هەبووه ..
- ۶ توفیق ئاغای حەسەن ئاغاو عەبدوللای ئاغای حەسەن ئاغا (برابوون) .
لەگەرەکی مەلکەندی لە (پیرمەسور) لە مالی خۆیان دا بە کاروانی و لاخ مالیان لە ئێرانەوه دەهینا
- ۷ حاجی عەبدوللای بۆسکانی لەمەلکەندی ، لەحاجی خان لە مالی خۆی دا بە کاروانی و لاخ مالی لە ئێرانەوه دەهینا.
- ۸ رەشەیی جەنجەر لەبەر امبەر بەلەدی بەکە.
- ۹ حاجی عەلی کۆلەك.
- ۱۰ - حاجی موحەممەدی کۆلەك (برابوون) لەبەر پرده‌کە ..

سەرچاوه

- ۱ رۆژنامه‌ی (رۆژی کوردستان) سالی ۱۹۲۲
- ۱ - گۆڤاری رۆژی نوی ژماره ۱۱ سالی ۱۹۶۱.
- ۳ - سالی فەقی (شیخە صالح) و هەندی کەسی تر.

خاوهن مولکه کان - مه لا که کان

- ۱ - مالی شیخان
- ۲ - حاجی بهگ
- ۳ - حاجی نهوړه حمان بهگی پره شیدپاشا
- ۴ - حاجی سعید ناغا
- ۵ - حاجی ملا محی الدین
- ۶ - حاجی علی ناغا
- ۷ - حاجی حمه ناغای حسین ناغا (برابوون)
- ۸ - حاجی ملا سعیدی کهر کوکلی زاده
- ۹ - نهوړه شی حاجی نهولاً
- ۱۰ - حاجی صالح و حاجی فهتاج و حسین ناغا و کهریم بهگ (ههر شه شیان کوړی حاجی نهولای حمه کهر کوکلی زاده بوون).
- ۱۱ - غفور ناغای حاجی نهولای گه وړه
- ۱۲ - مارف بهگ
- ۱۳ - کریمی عه له که
- ۱۴ - عزیزه ت بهگی وه سمان پاشا
- ۱۵ - حاجی سعیدی قادر ناغا
- ۱۶ - فتاح بهگی نه رازی
- ۱۷ - عه زمی بهگی بابان
- ۱۸ - ناغا فتح الله
- ۱۹ - مجید نهوړه نندی کاننیکان

۲۰	حاجی پره سول به گنگ
۲۱	نهوره حان ئاغای احمد پاشا
۲۲ -	حاجی نهولای شالی
۲۳	احمد ئاغای چلبی
۲۴	حاجی محمود قوریانی
۲۵	ابراهیم ئاغای خویله
۲۶	شاگری مجرم نه فندی
۲۷	احمدی حاجی کریم
۲۸	حاجی کریم ئاغا
۲۹ -	حاجی حمه ئاغا (برابوون)
۳۰	حاجی ابراهیم ئاغا
۳۱	حاجی حمه سعید
۳۲	حاجی حسن نه فندی
۳۳	حاجی صالحی خفاف
۳۴	حاجی فوره جی حاجی حامید
۳۵	حمه ی نهوره حان ئاغا
۳۶	علی کمال
۳۷	توفیق قزاز
۳۸ -	عبدالله لطیفی
۳۹ -	حاجی صالح قاسم
۴۰ -	حمه ی صالحی پره شه
۴۱ -	مهحمودی صالحی پره شه
۴۲ -	علی صالحی پره شه (برابوون).

خاوهن مولك و تاجيره كان

هزمى به گه بابان
(خاوهن مولك)

حاجى سمعقا (خاوهن مولك و تاجر)
لندنامى مجلسى مبعوضاتى عوسمانى و
لهياتى عراق
۱۸۶۲ز - ۱۹۶۲ز كۆچى دوايى كردوه

حاجى عزيز شمرى (تاجى)
۱۸۴۶ز - ۱۹۵۶ز

مهجد نهندي كاشيكان
(خاوهن مولك)

حاجي مولا مهدي كركوكي زاده
(خاوهن مولك) نهندي مهيووساني
موسلمان - رهيسي شهرع و شيخ مهحمود
۱۸۶۲ز - ۱۹۳۸ز كۆچي دوايي كردوه.

همههغاي لورسحمان لاها
(خاوهن مولك)
۱۸۸۷ز - ۱۹۶۲ز كۆچي دوايي كردوه

حاجي ابراهيم لاها
(تاجيرو خاوهن مولك)
۱۸۸۷ز - ۱۹۵۹ز كۆچي دوايي كردوه

محمود قلعنی سالحی ریشہ
(خواہن مولک و تاجیری ریخولہو پینتہ)
۱۸۹۷ز - ۱۹۶۵ز کوچی دوائی کردوہ

حمیدولہنی سالحی ریشہ
(خواہن مولک) ۱۸۸۸ز - ۱۹۶۲ز کوچی
دوائی کردوہ

توفیق قہزاز (خواہن مولک)
۱۸۹۸ز - ۱۹۵۵ز کوچی دوائی کردوہ

کاروانچی و باج و باجگر

له کافي خوی دا که کاروانچی ده هاتن بۆ ناوشار به باره وه له دینهاته کانه وه به که روهیستر، چونکه ئوتوموبیل نه بووه یان که بهیدا بو که میووه یان ریڭاوبان نه بووه وه ک ئیستا که ئوتوموبیل به ئاسانی بۆ ههموو شوینیک هات و چۆ ده کات ههموو جۆره سه وزه و میوه هات و رزقیکیان ده هینا له به هارو هاوین دا به زۆری کاله کو شوونی و نرۆزی ده یان کرده ناوهره شکوه وه میوه هاته کافي تریش ده یان کرده ناو بهر چنه وه ههروه ها سپیدار بۆ داره را وه قامیش و زه له بۆ سه ر داره رای ژیر سه ربانی گل وه دارو خه لوز داره که مالان بۆ چیشته لێنان و نان کردن و نانه واش بۆ تهن دوور وه بۆ زو پای زستان به کاریان ده هینا

به لām خه لوز. ئا سنگه ر بۆ کووره به کاری ده هینا. دیسان بۆ سووته مەنی مالان. له پایوزستاندا گوێز و بادام و ترش و میوه ی وشکه وه ک میوزه ره شکوه سور که هه نجیرو باسوق و سنجوق دیسان باره (کا) له ناو ره شکوه ده یان هینا به زۆری له هاوین دا وه له پایزدا بۆ سواغی سه ربان و دیواری گل و خشت برینی گل ههروه ها له پایزدا دارو خه لوز ده هات و هه موو مالتیک داره که یان له سه ر تهن دوور هه له ده چنی دوا ی ئه وه ی خاوه ن و لاخه که داره که ی جوان به ته ور بۆ ده شکاندن وه خه لوز هه که ی بۆ ده کردنه خه لوز هه دانوه ته ماته له پایزدا به زۆری ده کرا به (دوشاوی ته ماته) وه هه موو کاتیک تووره که کاو هیلکه و که له شیرو مریشک و قه له موون له سه ر باره که یان ده به سه وه و خویان ده کرد به ناو شاردا به خشه خش و ده نگی زه نگۆله ی و لاخ و هه چه هه چه که دیمه نیک ی زۆر جوانیان هه بوو. بینه وه سه ر باج و باجگر

لادی ئی که به باره وه ده هاتن بۆ ناو شار له ههموو ریڭا به کی کاروانچیه وه له قه راخ شاردا له ژیر قولغیکدا دوو که سه لئی داده نیشن یه کیکیان پی یان ده وت قۆلچی (استه لاک) به لām خه لکه که پی یان ده وت (استیلاک) که سه ر به ماله بوو پسووله ی ده دا به کاروانچی بۆ ئه وه ی بجیت بۆ دائیره ی ئیستیلاک له مه یانه که پێش فروشتنی باره که ی. قۆلچی له وی نرخ ی بۆ داده نا که ۱۰٪ باجی باره که یان

لی دده سهند لهوسه روه که ده گه رایوه ده بویه نهو پسووله یی به مۆرکراوی بدایه به قولچی په که .

دووم کس پی یان دهوت باجگر. باجی ولاخی دده سهند کمر : دوویول هیستر : عانه په که وه باجی سهوزه چل په که بو واته ۲۵٪ هر لهویدا باجی له کاروانچی دده سهند نهویش پسووله یی مۆرکراوی دده دایه نهو باجگرانه سر به په کیلک بوون که به ثیجاری سالانه له به له دی په ده یگرت. خاوه ن ثیجار پسووله یی مۆرکراوی دده دا به باجگر. ثیواره و ثیواره حسابی له گهل ده کردن نهو باجگرانه رۆزی رویه په کیان هه بویه واته (۷۵) فلس و خاوه ن ثیجار دده بدانی زور جار پیک دده کهوت کاروانچی پاره یی پی نهو بویه که پاره یی باجه که بدات. باجگر به بارمه (خه نهو) ته زیحه که یی یان کلاوو جامانه که یی یان مشکي په که یی یان په سته که که یی یان گوریسه که یی لی دده سهند تا باره که یان ده فروشت و لهوسه ده گه رانه وه. پاره که یان دده دایه و شته کانیان لی وهرده گرتوه. زور جاریش ری دده کهوت لهسر نهو بهزم و پرز مه که کاروانچه کان زور دده بوون به چاکی باجگریان ده کوتا

رینگای کاروانچی و نهو ناوچانه یی لیوه یی ده هاتن و شوینی باجگره کان و ناوه کانیان که نهو کانه باجگریون

- ۱ - مه لکه ندی (له گۆرزه وه) شار بازیر مه لامه محمود
  - ۲ - گۆرزه (له صابونکه رانه وه) شار بازیر عملی حمه سوور
  - ۳ - سرکاریز شاره زوور مه لای کورده
  - ۴ - ده رگه زین (له کافی دۆمانه وه) قهره داخ مه لاحسین
  - ۵ - جوله کان و سر شه قام قهره داخ غه فوره رده ش
  - ۶ - بهر قه صایخانه که شوینی مالی (متصرف) بازیان و تابلاخ قاله یی مه لا
  - ۷ - کانیسکان (له بازه بچکۆله وه) سورداش و دوکان عملی حمه رده ش
  - ۸ - کاریزی مه جید به گگ (له نهزمه وه) شار بازیر و سیوه یل حه سه نی نه حه یی
- صوفی

سەرچاوه‌ی ئەم بەشه

١ - ھەمە رەشید میرزا صالح کە خۆی ئیجاری سالانە‌ی باجە‌کە‌ی لە‌بە‌لە‌دی‌یە گرتبوو لە‌ سالی ١٩٣٢ بە‌دە‌ستێ‌وه بوو تا سالی ١٩٥٠ کە لە‌م سالە‌دا لە‌لایە‌ن میری یە‌وه پریار دراباج ھە‌لگیرێ‌ی لە‌ سەر ھە‌مووی .

٢ حاجی شێخ لە‌تێفی عە‌لاف : کە لە‌ عە‌لافە‌ کۆنە‌کافی سلێمانی یە‌و وە‌لە‌و قۆلانە‌وہ لادی‌نی یە‌کان رزقیان بۆ دە‌ھێ‌نا

دیسان عە‌لافە‌کانیش باجیان دە‌دا ھی ئە‌و بارانە‌ی کە بۆیان دە‌ھات لە‌گە‌ئە‌م جوو چە‌لتووک و نیسک و وێ‌ک بە‌گۆترە بۆیان حساب دە‌کردن وە‌ پێ‌سوولە‌شیان لە‌ قۆلچێ‌ھە‌کان وەر دە‌گرت . ئە‌وانیش پێ‌سوولە‌یان دە‌دا . یە‌کریار کە دە‌یانبرد بۆ ئاش دە‌برایە ئە‌و پێ‌سوولە‌یان پێ‌ بویە

نرخ‌ی رزق و میوہات لە‌ سالی ١٩٤٠ - ١٩٥٠ ز

جۆری بار ھۆقە نرخ‌ی سەرە‌تای
سالی ١٩٤٠ نرخ‌ی لە‌کۆتایی سالی ١٩٥٠

رزق و میوہات	باتمان	فلس	دینار	فلس	دینار
دار	باری کەرەکی	١٥٠		١٥٠	
دار	باری ھێستری	٣٠٠	-	٤٥٠	-
خە‌لۆز	باری کەرەکی	٣٠٠		٤٥٠	
خە‌لۆز	باری ھێستری	٤٥٠	-	٦٠٠	-
کا	باری کەرەکی	١٥٠	=	٢٠٠	-
کا	باری ھێستری	٣٠٠		٤٥٠	-
سیدار بۆدارە‌را: بارێ‌ک . چوار					
دانە					
١					

دارى كۆلەكە — بارىك

دووكۆلەكە ۴۰۰

۱			دارى بەرچىڭ بارىك دە دانە ۶۰۰
	۷۵۰		كالەك بارىك ۵۰۰
	۷۵۰		شۈۋى بارىك ۵۰۰
	۶۰۰		تروۋى بارىك ۴۰۰
۱			خەبار بارىك ۷۰۰
۱			ترى بارىك دووتا ۴۰۰
	۸۰۰	—	ھەلوۋزە بارىك دووتا ۶۰۰
۱			ھەرمى بارىك دووتا ۷۰۰
۱			قەيسى بارىك دووتا ۷۰۰
	۵۰۰	—	ھەنجىر بارىك دووتا ۴۰۰
—	۶۰۰		سىۋ بارىك دووتا ۴۰۰
	۷۰۰		ھەنار فەردەيەك ۵۰۰
	۵۰۰		تەمانە بارىك دووتا ۳۰۰
	۵۰		بامبە ھۆقەيەك ۴۰
	۹۰۰		بادام باتمانىك ۶۰۰
—	۵۰۰	—	گۈز ۱۰۰۰ دانە ۴۰۰
	۶۰۰		مېۋە پەشكەو باتمانىك ۴۰۰
			سۈركە
	۸۰۰		باسوق باتمانىك ۶۰۰
۱			سەنجوق باتمانىك ۸۰۰
۱	۵۰۰	۱	ھەنجىرىۋىشك مەشكالەيەك ۲۵۰
۱	۲۰۰	—	قەيسىۋىشك باتمانىك ۸۰۰
۱	۲۰۰		كەشمىش باتمانىك ۸۰۰
	۶۰۰	—	ترش باتمانىك ۴۰۰

۴۰۰	۲۲۵	ھوقەيەك	رۈن
۵۰۰	۳۰۰	باتمانىك	پياز
۵۰۰	۱۰۰	رۈبەيەك	گەنم
۲۵۰	۳۰	رۈبەيەك	جۈ
۳۷۵	۳۰۰	رۈبەيەك	برنج
۲۲۵	۷۵	رۈبەيەك	نيسك
۳۰۰	۱۵۰	رۈبەيەك	نۆك
۲۵۰	۱۰۰	رۈبەيەك	ماش
۴۰	۲۰	دانەيەك	فروج
۷۰	۵۰		مريشك و
۷۰	۵۰	دانەيەك	كەلەشیر
۰۰۲	۰۰۲	دانەيەك	ھىلكە
۵۰۰	۳۰۰	دانەيەك	قەلەمرون
۱۰۰	۵۰	مەنجەللىك	ماست
۲۰۰	۱۵۰	ھوقەيەك	پەنیر

تى يىنى

لەسالانى ۰۹۳۰ تا ۱۹۴۰ رزقى و مېرەھات

زۆر لەونرخانەى سەرەو ھەرزانتريون .

مهلا كانمان^(۱)

ئەو شارە تازەيە ھەر لەسەرەتاوہ بوو بە مەلەندى زانست. پاشاي بابان دەرەستى ئەوہ بوو كە لە ھەموو كوئچىكى كوردستانەوہ مەلای بە تواناو زاناو لێھاتوو و فەقەى زىرەك بەرەو شارەكەى يىنى و ھەموو ئەركى ژيانىكى ئاسوودەيان بۆ بەجى يىنى؟

مژگەونى گەورە دانشگايەكى گەورەى ئەو سەر دەمەبوو شىخى نۆدى دامەزرێنەرى ئەو دانشگايە بوو ھەر لەوێش دا زاناى وەك موفقى زەھاوى و حاجى كاك ئەحمەدو مەولانا خاليد پىنگەيشتن كە مەشخەلى نوورى زانستان لە زۆر ولاتان دا ھەلگەرت روناكى مەشخەلى زانستى سلطاني ھەر بۆ شارى سلطاني نەبوو بەلكوزۆر ناوچەى تری ولاتی گرتەوہ .

لەبەرئەوہ لێرەدا تەنيا ناوى ئەو زانايانە نەبراوہ كە لەشارى سلطاني دا ژباون بەلكو ھەركەس لە جەمسەرىكەوہ پتوہەندى بەم بىكەى زانستەوہ بووہ ، ناوى براوہ . تەنيا بەناو بردنیش يادى ئەم مەشخەلى زانستانە كراوہتەوہ چونكە باس كردنيان كىتیی تايەتى بۆ تەرخانكردنى ئەوێت كە بەشيك لەوہ لەھەندى سەرچاوەى نیشانە بۆكراوا دەيى .

(ع . م . د)

---

(۱) ھەملەراوہ ئەم ناوانە بەئى تىسى ھىجا رێك نەجى ، بەلەم ھىشتا تىكەلى ئىدا ماوہ . ریزکردنەوى ھەولێكى زۆرى ئەوېست . زيان ئىدا ئى بەم جۆرە بچىنەوہ .

- ۱ شیخ مارفی نۆدۆ ۱۱۷۵ھ - ۱۲۵۴ھ
- ۲ - كاك احمدی شیخ ۱۲۰۸ھ - ۱۳۰۵ھ
- ۳ مەلا احمدی چاومار ۱۲۲۰ھ - ۱۲۸۸ھ
- ۴ مەلا احمدی دېلېزە ۱۲۵۰ھ - ۱۳۱۸ھ
- ۵ حاجی مەلا احمدی حاجی مەلا رەسوولی دېلېزە (فائز) ۱۳۱۵ھ - ۱۳۹۰ھ
- ۶ سید احمدی فائزى بەرزنجە ۱۲۵۸ھ - ۱۳۳۷ھ
- ۷ مەلا احمدی رەش ۱۳۱۳ھ - ۱۳۷۳ھ
- ۸ شیخ اسماعیلی ولیانی ۱۰۸۱ھ - ۱۱۵۸ھ
- ۹ - حاجی شیخ ئەمینی خال (۱۲۶۰ھ - ۱۳۵۰ھ)
- ۱۰ شیخ بابا علی تەکیە ۱۲۷۵ھ - ۱۳۵۹ھ
- ۱۱ بابا شیخی قەرەداغی ۱۲۶۰ھ - ؟
- ۱۲ شیخ جلالی قەرەداغی ۱۲۹۵ھ - ۱۳۵۰ھ
- ۱۳ شیخ حسین المى بەرزنجى ۱۱۸۰ھ - ۱۲۵۰ھ
- ۱۴ شیخ حسینی قاضى ۱۲۲۵ھ - ۱۲۹۲ھ
- ۱۵ مەلا حسینی پىسكەندى ۱۲۸۲ھ - ۱۳۶۷ھ
- ۱۶ مەولانا خالیدى مكايلی نەقشبەندى ۱۱۹۳ھ - ۱۲۴۲ھ
- ۱۷ مەلا رشید بەگى بابان ۱۳۰۰ھ - ۱۳۶۲ھ
- ۱۸ مەلا رەسوولی تەلانى ۱۳۳۰ھ - ۱۳۸۵ھ
- ۱۹ حاجی مەلا رەسوولی حاجی دېلېزە ۱۸۳۵ - ۱۹۲۷/۸/۳۱
- ۲۰ - مەلا سەلتانی ماوەنى
- ۲۱ مەلا صالحی ژالە ناوی ۱۳۳۸ھ - ۱۳۸۴ھ
- ۲۲ مەلا عارفى چىنگيانى ۱۳۰۰ھ - ۱۳۸۳ھ
- ۲۳ شیخ عبد الرحیمی بەرزنجە ۱۳۶۶ھ - ۱۴۲۸ھ
- ۲۴ - مەلا عبد العزيزى موفقى ۱۲۸۸ھ - ۱۳۶۶ھ
- ۲۵ مەلا عبدالقادرى كانى كەوہى ۱۲۸۰ھ - ۱۳۳۸ھ

- ۲۶ - ملا عبدالقادرى سوفي باني خيَلان ۱۲۹۰هـ - ۱۳۶۳هـ
- ۲۷ - شيخ عبداللهى خريانى ۱۱۵۹هـ - ۱۲۵۴هـ
- ۲۸ - ملا عثمانى كافى كهوهي ۱۲۲۱هـ - ۱۳۰۷هـ
- ۲۹ - شيخ عمرى بهناوبانگك به (ابن القره داغى) ۱۳۰۳هـ - ۱۳۵۵هـ
- ۳۰ - محمد فەيزى زهه‌اوى ۱۲۰۸هـ - ۱۳۰۸هـ
- ۳۱ - ملا محمد مەدى ملا عوسمانى بالخي (مه‌حوى) ۱۲۴۶هـ - ۱۳۲۴هـ
- ۳۲ - ملا محمدى خاكي ۱۲۷۰هـ - ۱۳۲۳هـ
- ۳۳ - ملا محمدى رئيس ۱۳۲۵هـ - ۱۳۹۹هـ
- ۳۴ - ملا محمدى امين موفقي ۱۲۵۰هـ - ۱۳۱۵هـ
- ۳۵ - ملا محمد سەعیدی ديَلِيْزَه ۱۳۰۴هـ - ۱۳۶۵هـ
- ۳۶ - شيخ محمد امينى قهره‌داخي ۱۲۵۰هـ - ۱۳۱۵هـ
- ۳۷ - ملا محمد امين باليكده‌رى ۱۲۷۰هـ - ۱۳۳۰هـ
- ۳۸ - شيخ محمودى گلّه‌زه‌رده‌ي به‌رزنجه‌ي (نه‌قيب) ۱۲۰۰هـ - ۱۲۷۵هـ
- ۳۹ - ملا مسته‌فاي حاجي ملا رسول (سه‌فوت) ۱۳۲۴هـ - ۱۹۶۳/۱۲/۹
- ۴۰ - شيخ مارفي نيرگسه‌ جاري ۱۲۸۰هـ - ۱۳۳۱هـ
- ۴۱ - شيخ نه‌جبي قهره‌داخي ۱۲۸۳هـ - ۱۳۵۱هـ
- ۴۲ - شيخ نوري شيخ باباعلي ۱۳۰۵هـ - ۱۳۸۷هـ^(۱)

سه‌رچاوه

- ۱ محمد امين زكي
- ۲ محمد القرطبي
- ۳ ملا عبدالكريم المدرس

● باخچه‌ی نووسهران و شاعیران ●

ټم شاره له پریږه‌وی دامه‌زراندنو پهره‌سەندنو پی‌داچه‌سپاندنی خویدا له کۆږی شارستانی و پیشه‌ویدا کۆمه‌لێکی زوړ له نووسه‌رو شاعیری باشی بو میژوو هشتونه‌وه ته‌گه‌ر هه‌رناویان تومار بکه‌ین ته‌وا هه‌ر سالیکی بوون و میژووی شار ده‌یان شاعیرو نووسه‌ری گه‌وره‌و ئاسانی به‌ر ده‌که‌وی.

بو ده‌وری بابانو دامه‌زراندنی شارو ماوه‌به‌کیش له سالاتی رزیمی عوسمانی هه‌موو مه‌لاو زانا‌کان شاعیرو نووسه‌ر بوون یا هه‌موو شاعیرو نووسه‌ره‌کان مه‌لاو زانا بوون. بو پاش ته‌و ده‌وره‌ش مزگه‌وت له به‌خشینی شاعیرو نووسه‌ر نه‌که‌وت و قوتابخانه‌ی تازه‌ش گه‌لێک بلیمه‌تی به‌خشی و مه‌ل به‌ندیکی وه‌کو زانستی وایکرد که زوړ (له نه‌خوینده‌واران بچه‌ریزی شاعیران).

نووسه‌ر ده‌بویست له سه‌ر هه‌ر نووسه‌رو شاعیره‌ چەند دیرێک بنووسی، به‌لام ته‌نیا ته‌وه‌ ده‌ی به‌ به‌رگی کتیبێک ته‌نانه‌ت بو ناوو سالت تومارکردنیش هه‌ر ده‌ست بو هه‌ل‌ب‌ل‌ارده‌یه‌ک برا و ناوو ده‌سته‌که‌وتوو له‌ سالتی له‌ دایک بوون و مردنیان تومارکراو باخچه‌به‌کی تری شاعیران و نووسه‌رانی سلیمانی لیره‌دا پازیترايه‌وه (ع . م . ن)

نالی - مه‌لا خدر ۱۷۹۷ - ۱۸۵۵

سالم - عه‌بدوره‌حان به‌گ ۱۸۰۰م - ۱۸۶۶م

کوردی - مسته‌فا به‌گ ۱۸۰۹ - ۱۸۴۹

مه‌ولانا خالید ۱۱۹۳ - ۱۴ ی زیلقه‌عه‌یده‌ی ۱۲۴۲هـ له‌شام کۆچی دوا‌ی کردوو

مهلا عبداللای یتووشی ۱۱۶۰هـ - ۱۲۲۱هـ
 شیخ عبدالولسمیعی بهرزنجی ۱۲۱۵هـ - ۱۸۳۸م له‌ل‌ه‌ب نئیراوه
 شیخ محمەدی بهرزنجی ۱۰۴۰هـ - ۱۱۰۳هـ له‌مه‌دینه‌مردووه
 شیخ ماری نودی ۱۱۷۵هـ - ۱۲۵۴هـ
 حاجی کاک ئه‌حمەدی شیخ ۱۲۰۷هـ - ۱۳۰۵هـ
 شیخ محمەد به‌هادینی ته‌ویله ۱۲۳۵هـ - ۱۲۸۹هـ
 شیخ عومەر زیاته‌دینی ته‌ویله ۱۲۵۵هـ - ۱۳۱۸هـ
 محوی ۱۸۳۰م - ۱۹۰۴م
 ئه‌حمەد فائیزی بهرزنجی ۱۲۵۸هـ - ۱۹۱۸م
 سه‌ید ئه‌حمەدی نه‌قیب ۱۲۸۰هـ - ۱۳۲۷هـ له‌هج مردووه
 حاجی مه‌لا ئه‌حمەدی دئییزه ۱۲۵۰ - ۱۳۱۸هـ
 شیخ حه‌سەنی گل‌زه‌رده - ۱۱۷۵هـ
 شیخ حسینی قازی ۱۷۹۰ - ۱۸۷۰
 خه‌سته

حه‌سەن که‌نوش سه‌ده‌ی چوارده‌هەمی هيجری
 خه‌لیل خالید پاشای بابان ؟ - ۱۳۱۷هـ
 ره‌سوول مه‌ستی ته‌فه‌ندی ۱۸۲۳م - ۱۹۰۸م
 محمەد فه‌یزئی زه‌هاوی ۱۲۰۸هـ - ۱۳۰۸هـ
 جه‌میل سدقی زه‌هاوی ۱۸۶۳م - ۱۹۳۹م
 عبدالولغه‌نپی زه‌هاوی ۱۲۲۷هـ - ۱۳۲۳هـ
 سلیمان یومنی ۱۲۱۷هـ - ؟
 مه‌لا سال‌حی حه‌ریق ۱۸۵۱م - ۱۹۰۷م
 سال‌ح ته‌فه‌ندی ئامی ۱۸۷۵م - ؟
 مه‌وله‌وی ۱۲۲۵هـ - ۱۳۰۰هـ
 شیخ عه‌بدوره‌حانی قه‌ره‌داخی ۱۲۵۳هـ - ۱۳۳۵هـ
 تایدەر به‌گئی جاف ۱۲۹۵هـ - ۱۹۲۷م

عبداللہ حسینی مکابلی
 محمد رفعت تھنندی: لہسلمان لہ دایک بروہ لہ تہستہ موول مردوہ
 شیخ عیساہ مدینی عہودالآن ۱۲۸۵ھ - ۱۹۳۲م
 خاکی - مہلا محمد ۱۲۶۱ھ - ۱۳۲۲ھ
 جہما ناغای دہرہ بندہ قہرہ
 شیخ مجاہد دینی گلہ زہرہ لہسہرہ تہای جہنگی یہ کہمدا لہ کھرکوک مردوہ
 شیخ مستہ فای بابہ رہ سوولی بہرنجی بی ۱۲۳۵ھ - ۱۳۰۲ھ
 وہلی ڈیوانہ
 غہریق
 مہلا عوسیان (فاتق) ۱۲۴۰ھ - ۱۳۰۷ھ
 عاسی مہلا مستہ فای تہلانی ۱۳۱۰ھ - ؟
 عہلی بہرہ شانی
 فتحی مہلا تہرہ جان لہ ۱۳۲۲ دا لہ ژاندا بروہ
 ہائیم میرزا محمد عہدہ بدوہرہ حیم ؟ ۱۳۲۰ھ
 مہلا تہحمہ دی قہسرت ۱۸۶۰م - ۱۹۳۲م
 میرزا غہفور حاجی ہومہر ۱۲۸۷ - ۱۹۳۸م
 میرزا مارف ۱۳۱۳ھ - ۱۹۵۶/۳/۲۹
 زیورہ مہلا عہدہ لہ ۱۸۷۵م - ۱۹۴۸م
 شیخ عومہری قہرہ داخی ۱۳۰۲ھ
 جہمدی ۱۲۹۵ھ - ۱۹۳۶م
 تہحمہ موختار جاف ۱۸۹۶ - ۱۹۳۵م
 تہمین فیزی ۱۸۶۰ - ۱۹۲۹م
 تہسما عیل حق بابان ؟ - ۱۳۲۹ھ
 مہلا عزیز موفی ۱۲۸۸ھ - ۱۳۶۶ھ
 پیرہ میرد ۱۸۶۷م - ۱۹۵۰م
 عہونی حاجی گووروون ۱۳۰۳ھ - ۱۹۴۴م

سلیمان به گئی عہدوللّا بہگ ۱۲۶۰ھ - ۱۳۳۵ھ
 موخلیس - شیخ مستفای شیخ عہدولسہمدی قازی ؟ - ۱۹۱۵
 زہلیل - مہلا مہمدی مہلا علی
 رہنوف سائب کوری مہلا ثحمہد
 عارف سائب کوری مہلا ثحمہد ۱۳۰۷ھ - ۱۳۳۵ھ
 نور بہخشی شیخ مہحمودی نمر ۱۲۹۸ھ - ۱۹۵۶/۱۰/۹
 شیخ حسین ثملہعی لمخپوہتہی بازیان کزچی دووای کردوہ
 دکور حسین ثفہندی بابہجان ۱۲۶۸ھ - ۱۳۴۰ھ
 مہلا سہعدی مہلا موسا ۱۲۹۸ھ - ۱۹۱۸م (لہگوندی پسکہندی بہ
 گرانہ نامردوہ)
 شیخ سہعدی حہفید ۱۲۶۱ - ۱۳۲۶ شہید کراہ
 ناتیق مہلا کرم ۱۸۶۸ - ۱۹۶۷
 شیخ حہمہ ثمینی شیخ عہدوللّا ۱۸۸۵ - ۱۹۵۰
 کوشکی مہلا شاوہیس - - ۱۳۰۰ھ
 حیکمت مہلا مہمد ثمینی سہر گہلوی ۱۳۱۰ھ - ؟
 بیار - میرزا موسا: خہلکی زہردیاوای قہرہ داغ بوہ
 میرزا غریب کوری مرادئاغا ؟ - ۱۳۲۲ھ
 مہلا سیفہ توللّا حہیدہری ۱۲۷۱ - ۱۳۴۰ھ
 (لہ بنہ مالہی حہیدہری ماوہرانہ لہ گردی جوگہی سلیمانی نیڑاوہ)
 ثامینہ خانی سہردار، کچی قادربہگی کہ بخوسرہو بہگی جافو خیرانی بارام بہگ بوہ
 سہرداری کیزانی جاف بوہ
 سابیری شاعری کہ رکوک، لہ سلیمانی خویندوویہتی.
 موخلیس حاجی مہلا رہسوولی دینیزہ ۱۸۳۵م - ۱۹۲۷م
 موفقی مہلا عہدوللّا پینجورین لہ بیستانہ لہ ۱۸۸۱م دالہ دایک بوہ سالی ۱۹۵۲
 لہ سلیمانی مردوہ
 رمزی مہلا مارف ۱۹۰۲ - ۱۸ - ۷ - ۱۹۷۶

بیخود ۱۲۹۸ هـ - ۱۹۵۵

سلام: شیخ سلامی شیخ محمدی عازده بانی ۱۳۱۰ هـ - ۱۹۵۹/۳/۳

محمودت جهودت ۱۸۸۹ م - ۱۹۳۷ م

جهمال عیرقان ؟ ۱۲/۲۳ - ۱۹۲۳

سعيد فهوری کوری قادر ناغای قاسمه له بنه مالمی ناغا ته های ده رگه زینی سلیمانی به

عورفی: عارف محمودی شیخ نه سرو لای قازی ۱۸۹۶ م - ۱ - ۱ - ۱۹۶۱

مه زلوم سید نه محمدی سید محمدی به رزنجی ۱۹۲۰ - ۹ - ۸ - ۱۹۵۵

بهختیار زیور ۱۹۱۲ - ۳۰ - ۱ - ۱۹۵۲

وای: مسته فای مه لاهلی غه فوری مه لاهدر ۹ - ۱۹۳۲

سالم زه کی ساحتیران ۱۸۸۶ هـ - ۳ - ۱۲ - ۱۹۴۴

مایل: مه لارشیدی لاه ۹ - ۱۳۲۰ هـ

شهید مه لاه شریف قوتابی مه لانا خالد بروه

مه لاهمدون (حمدی) ی کوثر ۱۸۵۲ م - ۱۹۱۸ م

ره نجوری: مه لاه عومره له ده وری نه محمد پاشای دووا حوکمرانی بابانداژناوه

نه محمد فایق (فایق تاپ) ؟ - ۱۹۵۳

محمد وهفا ۹ - ۱۹۵۹

فایز: مه لاه محمدی حاجی مه لاه سوولی دلیزه ۱۸۹۲ - ۱۹۷۰

سه فوهت مه لاه مسته فای حاجی مه لاه سوولی دلیزه ۱۳۲۴ هـ - ۹ - ۱۲ - ۱۹۶۳

حاجی مسته فاه پاشا ۱۲۸۱ رومی - ۱۹۳۶

ثاری: نه جمه دینی حاجی مه لاه سوولی دلیزه ۱۹۱۰ - ۳ - ۱۱ - ۹۶۸

فهیزی: مه لاه محمدی حاجی مه لاه سوولی دلیزه ۱۸۹۰ - ۱۹۲۳

شیخ ره سوولی بیده نی ۱۳۰۳ هـ - ۱۳۶۶ هـ

شیخ عه بدولکه ربی نه محمد پر نه ۱۳۰۳ هـ - ۱۳۶۱ هـ

زاهیر: مه لاه محمدی دلیزه ۱۲۵۰ هـ - ۱۳۱۸ هـ

مه عسوم (عاسی) مه لاه محمد نه مینی دلیزه

شیخ نه جی قهره داغ ۱۲۸۳ هـ - ۱۳۵۱ هـ

شیخ نووری بابہ علی ۱۳۰۵ھ - ۱۲ - ۳ - ۱۹۵۶

ناجی: مہممودی ناوبوہ خہ لکی قہرہ داغ بوہ

فانی: مہلا حمہ سنی تابلاخ ؟ - ۱۹۴۰ م

فانی: مہمند ناغای رہ سول ناغا ۱۹۱۰ - ۳ - ۴ - ۱۹۷۳

شاہو: مہلا حمہ سنی قازی: ۱۸۸۲ - ۲۳ - ۶ - ۱۹۷۱

شہکیب: مہلا فہرہ ج.

عہ بدوہ رحمان بہگی بابان (نفوس)

حاجی باقی (بہنگینہ) ۱۹۰۸ - ۱۵ - ۹ - ۱۹۷۲

ٹہخول ٹہحمہ دہرویش ۱۹۱۱

شیخ مستہ فای شیخ نہجی قہرہ داغ

حمہ مد علی مہدھوش ۱۹۱۹

نووری کاکہ حمہ ۱۹۲۳

حمہ مد شیخ حسین بہرنجہ بی (ع . ح . ب) ۱۹۲۳ لہ بہرنجہ لہ دایک بوہ

علی عہ بدوللا شہوم ۱۹۲۵ لہ مہلہ بیجہ لہ دایک بوہ

عہلی عارف ناغا ۱۹۰۹

کاردوخی شیخ حمہ مد ٹہمینی بیارہ بی ۲۵ - ۳ - ۱۹۱۶ - ۱۹۸۳

حمہ سب قہرہ داخی ۱۹۳۱ لہ سولہی چرچہ قہلا لہ دایک بوہ

حسین ناظم ۱۸۷۲ - ۱۹۳۲

حمہ مد ٹہمین زہکی ۱۸۸۰ - ۱۹۴۹

سالح قہفان ۱۸۸۳ - ۱۹۶۸

ٹوفیق وہبی ۱۸۸۸ - ۱۹۸۴

رہشید نہجیب

رہفیق حیلمی ۱۸۹۸ - ۱۹۶۰ لہ کھ رکوک لہ دایک بوہ

مستہ فا سائب

عہ بدولواحد نووری ۱۹۰۳ - ۷ - ۱۹۴۴

عہ بدوللا گوران ۱۹۰۴ - ۱۸ - ۱۱ - ۱۹۶۲ لہ مہلہ بیجہ لہ دایک بوہ

عهلي بابير ناغا (که مالی) ۱۸۸۶ - ۲۹ - ۱۱ - ۱۹۷۴
 نووری شیخ سالح ۱۸۹۶ - ۱۹۵۸
 بینکس فایق ۱۹۰۵ - ۱۹۴۸
 نهجهمه دین مهلا ۱۹۰۲ م - ۱۹۶۲
 نهجهمه خواجه ۱۹۰۳
 ههوری: نه بووبه کر ۱۹۱۵ - ۸ - ۴ - ۱۹۷۹ له دنی چناره لای ده ره نندی خان
 له دایک بووه
 ئیبراهیم نهجهمه ۱۹۱۲
 شاکیر فهتتاح ۱۹۱۲
 مه لاجهمه دی کوردی ۱۹۰۹
 مه محمود نهجهمه ۱۹۱۵ - ۱۷ - ۹ - ۱۹۶۱
 محهمه سه عید ناکام ۱۹۱۷ - له مه هاباد له دایک بووه
 نهجهمه ههردی ۱۹۲۲
 ره فیک چالاک ۱۹۲۵ - ۳۱ - ۱۱ - ۱۹۷۳
 موحهمه محهمه نهمین ۱۹۲۱ - ۲۳ - ۷ - ۱۹۸۰
 کهریم زه ند ۱۹۲۵
 عه بده وللا جهوه هر ۱۹۲۰ - ۱ - ۶ - ۱۹۸۲ له دنی میوئی قهره داخ له دایک بووه
 عومهر عه بدوره حیم ۱۹۲۱
 نووری عه لی نهمین ۱۹۲۲
 عه بدوللا شالی ۱۹۲۴
 حهمه سالح دیلان ۱۹۲۷
 کامهران موکری ۱۹۲۹ - ۳ - ۱۴ / ۱۹۸۶
 کاکه ی فهللاح ۱۹۲۸
 جه مال بابان ۱۹۲۷
 غه فوور ره شید داراغا ۱۹۲۳ - ۲ - ۱۲ - ۱۹۷۶
 نهجهمه غه فوور ۱۹۲۷ - ۱۹۸۱

غه فوور ميرزا كهریم ۱۹۲۸
 كه مال جه لال غه ریب ۱۹۲۹
 جه مال نه بهز ۱۹۳۱
 محمد مهلا كهریم ۱۹۳۱ له ییاره له دایك بووه
 عیزه دین مستهفا ره سوول (دوكتور) ۱۹۳۴
 مستهفا سألح كهریم ۱۹۳۳
 عه بدوللا میدیا ۱۹۳۱
 عه بدوللا نه زده ر ۱۹۳۲
 جه مال شالی ۱۹۳۱
 نووری وه شتی ۱۹۳۲
 ثمین میرزا كهریم ۱۹۳۳ - ۱۹۸۴
 فهره یدون عملی ثمین ۱۹۳۴
 کامیل ژیر ۱۹۳۴
 ناها بابان ۱۹۳۳
 شیرکو ییکهس ۱۹۴۰
 فه تاح كهریم كاوه ۱۹۴۱
 ره نوف یتگره ر ۱۹۴۲ له كهركووك له دایك بووه
 عومهر كهریم عهزیز ۱۹۲۴ - ۱۹۷۶
 فوناد عیزه ت ۱۹۳۰
 محمد قودسی ۱۹۲۲ له قودس له دایك بووه له ۱۹ - ۶ - ۱۹۴۷ دا به دارا كراوه
 نه حمه دی عهزیز ناغا
 قادر پرسی ۱۹۳۴
 هوگر گوران ۱۹۳۴
 سه بریه نووری خه فاف (دایکی سولاف) ۱۷ - ۱۲ - ۹۲۸
 جه مال شارباژیری ۱۹۴۱ له گوندی واژه ی شارباژیر له دایك بووه
 سألح هزار له هه له بیجه له دایك بووه و مردووه

سەلام مەھمى، ئەحمەد شوكرى، عومەر عارف ۱۹۲۳ - ۱۹۸۶/۱۲/۲۳، عومەر عەلى ئەمىن، محمد سالىح سەئىد، محمد نوورى توفىق، محمد ئەمىن مەنگووپرى، محمد عەلى وريا، شىخ محمدەدى خال ۱۹۰۴، محمدەد فېدا، شىخ جەعفەر بەرزنجى (سالى ۱۹۸۱ كۈچى دوۋايى كردوۋە).

عەبدوللا كوردى ۱۹۳۰/۸/۱۹

(زىيادە چاچى دوۋم - ئەوانەى بەداخوۋە لەبىر چوون):

مەلا ئەسەدى مەھوى شاعىر ۱۸۹۸ - ۱۹۷۶/۴/۲۵ شىخ ئەحمەد ئەمىن شاعىر بەرپوۋەرى قوتابخانەى لەتېفە.

۱۸۹۰ - ۱۹۵۵، مەلا حامىدى مەلا حەمدوون (زەكى) شاعىر ۱۸۹۶ - ۱۹۷۶/۱/۳، شىخ ئەحمەدى شىخ عەلى (فەزى)، مەلا كاكە حەمەى حاجى سەيفوللا ۱۸۸۴ - ۱۹۶۱/۵/۱۰، جەمىل سائىب، شىخ لەتېفى خەفەد ۱۹۱۷ - ۱۹۷۲/۵/۲، ئىسماعىل شاۋەيس، محمدەد رەسوول ھاۋار، حەمەبو. (ھۆشەنگ)، حىن عارف، ساجىد ناۋارە، محمدەد كەرىم فەتھىلا، د. ئىحسان فۇئاد، حەسەنى شىخ حەمە مەرف، عەلى عىرفان، فەزىل عىرفان، مەحمۇد زىۋەر، حەمە سەئىد بەگ (ھەزار)، عەبدولرەحمان موق (شىرۋ)، عەبدولقادر حىشەمت، عەبدولقادر قەزاز، عەبدولقادر خەفاق، فابىق كاكەمىن، جەمال خەفاق، مەحمۇد فەھمى ھەسەند، عوسمان عوزىرى، ماجىد عەبدوللا، مستەفا قەرەداخى (سالار)، عەبدولكەرىم رەبەتى، جىهان عومەر، كەمال محمدەد ناھىر، ناھىر سالىح سەئىد، عەلى ناچى عەتتار، د. كاۋس قەھتەن، د. كەمال مەزھەر، جەلال مەحمۇد عەلى، عەبدولكەرىم باراۋى، رەئوف شىخ عارف.

سەرچاۋە: - مېژوۋى ئەدەبى كوردىيە ئەلانەدىن سوجادى، بۆژنامەكانى ژىن ۱۹۶۳/۱۹۵۳، كاكەى ئەللاخ، كۆكرەۋەكانى ئۆمىد كاكە رەش.

شاعیر و نووسر

حاجی توفیق (پیر میرزا)
۱۸۶۷ز - ۱۹۵۰ز کۆچی دوابی کردوه

زینور لهفهنلی
۱۸۷۵ز - ۱۹۴۸ز کۆچی دوابی کردوه

لهمین فهیزی بێگه
۱۸۶۰ز - ۱۹۲۹ز کۆچی دوابی کردوه

نەمەن زەکی بەگ
 ۱۸۸۰ز - ۱۹۴۹ز کۆچی دوازی کردو

مەحمەد بەگی ساقیران (حەمدی)
 ۱۸۷۶ز - ۱۹۳۶ز کۆچی دوازی کردو

رفیق حەلمی
 ۱۸۹۸ - ۱۹۶۰/۸/۴

شەيخ نوری شەيخ سەڵح
 ۱۸۹۶ز - ۱۹۵۸ز کۆچی دوازی کردو

گوران
۱۹۰۴ ز - ۱۹۶۶ ز کوچی دوايي کردو

لایق بی کس

● فرماندار (حاکم و موله سهریفه کانی) ●

سلطانی له دروستکردنیه وه تا ۱۹۶۰

رتوکه چاپ نه کراوه که ی جه مال بابان (میژوی) شاری سلطانیه وه وه رگراوه که نه ویش له (ته ئینگی سلطانی) ی میژووناسی مه زنی کورد خوالی خوشبوو ئه مین زه کی به گی نه مر وه رگراوه له گهل کتیه که ی (ریج) وه هندی سه رچاوه ی تره وه ریگرتوه

سلانی میلادی	ریژانی	حوکم	ناوی حاکم یا خود موله سهریفه
	مانگ	سال	
			ئیراهیم پاشا کوری ئه حمده پاشای بابان
			دروستکهری شاری سلطانی
۱۷۸۶			عوسمان پاشا کوری مه حمود پاشای بابان
۱۷۸۷			ئیراهیم پاشا دیسانه وه
۱۷۸۹			عه بدوله حمان پاشای مه حمود پاشای بابان
۱۷۹۷			ئیراهیم پاشا دیسانه وه
۱۸۰۲			ئوره حمان پاشا دیسانه وه
۱۸۰۲			عه لی پاشا
۱۸۰۳			عه بدوله حمان پاشا دیسانه وه
۱۸۰۴			خالد پاشای بابان
۱۸۰۴			عه بدوله حمان پاشا دیسانه وه
۱۸۰۸			سلطان پاشا کوری ئیراهیم پاشا
۱۸۱۱			عه بدوله حمان پاشا دیسانه وه

مه‌حموود پاشای کوری نه‌وره‌جهان پاشا		۱۸۱۳
عه‌بدوللا پاشای بابان		۱۸۱۴
مه‌حموود پاشا دیسانه‌وه	؟	؟
عه‌بدوللا پاشا دیسانه‌وه	۲	۱۸۲۱
مه‌حموود پاشا دیسانه‌وه	۱	۱۸۲۳
موحه‌مه‌د پاشای کوری خالید پاشا	۲	۱۸۲۴
مه‌حموود پاشا دیسانه‌وه	۱	۱۸۲۷
سلطان پاشای بابان برای مه‌حموود پاشا		۱۸۲۸
مه‌حموود پاشا دیسانه‌وه		
سلطان پاشا دیسانه‌وه		
مه‌حموود پاشا دیسانه‌وه		۱۸۲۹
سلطان پاشا دیسانه‌وه	۴	
نه‌حمه‌د پاشای بابان کوری سلطان پاشا	؟	
مه‌حموود پاشا دیسانه‌وه	؟	
نه‌حمه‌د پاشا دیسانه‌وه		۱۸۴۳، ۱۸۴۱
کورژاندنه‌وه‌ی حوکی بابانه‌کان		
عه‌بدوللا پاشای بابان		
قادرپاشای بابان به‌قائمقامی		
عه‌بدوللا پاشا دیسانه‌وه		
«حوکی تورکه‌کان»		
ئیسپاعیل پاشا		
نووری پاشا		
مه‌زه‌هر پاشا		
ئیراهیم پاشا ماردینی	۴	۱۸۷۴ : ۱۸۷۰
نه‌شرف پاشا		
مه‌زه‌هر دیسانه‌وه		
ئیراهیم پاشا دیسانه‌وه		
ثابت پاشا		
زیوه‌ر پاشا		

عالم پاشا		۱۸۸۵، ۱۸۷۹
رؤوف پاشا		
طاھر پاشا	۱	۱۸۸۶
بھرام پاشای - دیار بھکری	۱	۱۸۸۷
عہلی رھضا پاشای تھرضرومی	۱	۱۸۸۸
میرلوا راسم پاشا	۳	۱۸۹۲، ۱۸۸۹
عہبدولرہحان پاشا	۱	۱۸۹۲
صالح پاشای کھرکوکی	۱	- ۱۸۹۳، ۱۸۹۲
رھفعمت بھگ	۱	۱۸۹۵-۱۸۹۴
غالب پاشا	۱	۱۸۹۶-۱۸۹۵
عہبدوللا پاشای دیرھلی	۱	۱۸۹۷
تھلیاس سامی بھگ	۱	۱۸۹۹-۱۸۹۸
صالح سالم پاشا	۱	۱۹۰۱-۱۹۰۰
جھمال بھگ	۱	۱۹۰۲
صالح وھصفی تھفھندی		۱۹۰۳
توفیق پاشا		۱۹۰۵-۱۹۰۴
ضیا پاشا		۱۹۰۶
حسین بھگ		۱۹۰۸-۱۹۰۷
بایز فھمی بھگ		۱۹۱۱-۱۹۰۹
شھوقی بھگ		۱۹۱۴-۱۹۱۲
مھقسوود بھگ		۱۹۱۵-۱۹۱۴
عہلی رھزا بھگ		
حوکمی ٹینگلیزو شینگ مھحموود		۱۹۱۵
		۱۹۱۸
میجھر نوثیل		دھشرینی دووھم -
شینگ مھحموود جاری بھکھم	۱	۱۹۱۸
		خزیرانی ۱۹۱۹
میجھر سون		- مارت ۱۹۲۱
		نپسانی ۱۹۲۱

گوئڊ سمیٿ	۱۹۲۲-۱۹۲۳	تشریف ۽ مکہ
شیخ محمود جاری دوهوم	۱۹۲۳-۱۹۲۴	مارت
ٽینگلیزه کان	۱۹۲۳-۱۹۲۴	ماریسی
شیخ محمود جاری سی'هم به قاجاگی (حکومتی خونی)	۱۹۲۳-۱۹۲۴	تہ مووزی
تہ حمہ دہنگی توفیق به گک	۱۹۲۴-۱۹۲۵	تہ مووزی
تہ حمہ دہ فنی ھولیری (احمد عثمان)	۱۹۲۷-۱۹-۱۹	تہ مووزی
توفیق وھبی	۱۹۳۰-۵-۹	تہ مووزی
تہ حمہ دہ گکی توفیق به گک دیسانوہ	۱۹۳۰-۵-۳	تہ مووزی
صالح زھکی صاحبقران	۱۹۳۰-۸-۲۲	تہ مووزی
ناجی ھورمزی جیگر - وھکیل	۱۹۳۰-۹-۲۸	تہ مووزی
مہجید به عقرونی	۱۹۳۵-۴-۲۴	تہ مووزی
حاجی ږھمزان	۱۹۳۵-۵-۱	تہ مووزی
حمید عہدول مہجید صہرصر	۱۹۳۶-۷-۱۲	تہ مووزی
حسین فہوزی	۱۹۳۶-۷-۲۵	تہ مووزی
	۱۹۳۷-۹-۳۰	تہ مووزی
	۱۹۳۷-۱۰-۱	تہ مووزی
	۱۹۳۹-۲-۱۷	تہ مووزی
	۱۹۴۰-۳-۱۳	تہ مووزی
	۱۹۴۰-۷-۱	تہ مووزی
	۱۹۴۰-۷-۸	تہ مووزی
	۱۹۴۱-۵-۵	تہ مووزی
	۱۹۴۱-۵-۵	تہ مووزی
	۱۹۴۱-۶-۲۷	تہ مووزی

مستفا قهره داخی	۴ ۱۹۴۱-۶-۲۸
	۱۹۴۳-۱۰-۲۳
	۳ ۱۹۴۳-۱۰-۳۱
ره فیق حهیب	۱۹۴۴-۲-۵
	۶ ۱۹۴۴-۲-۱۲
دین نووری	۱۹۴۴-۸-۵
مه عروف جیاووک	۱۹۴۴-۸-۷
	۱۹۴۶-۴-۳
موسا شاکیر	۲ ۱۹۴۶-۵-۱۸
	۱۹۴۶-۶-۲۷
حه سه ن تاله بانی	۵ ۱۹۴۶-۸-۱۱
	۱۹۴۸-۱-۱۷
سه ید عه لی حه جازی	۳ ۱۹۴۸-۱-۱۹
	۱۹۴۸-۴-۱۳
جه میل ره شید (جینگ)	۴ ۱۹۴۸-۵-۱۱
	۱۹۴۸-۹-۱۲
داود سلمان (جینگ)	۲ ۱۹۴۸-۹-۲۱
	۱۹۴۸-۱۱-۴
نه جمه دین صائب	۱۹۴۸-۱۱-۵
	۱۹۵۰-۱۱-۲۱
جه لال خالید	۳ ۱۹۵۰-۱۲-۲
	۱۹۵۲-۲-۳
موزاحیم ماهیر	۵ ۱۹۵۲-۲-۲۸
	۱۹۵۴-۷-۲۰
شامیل به عقووی	۲ ۱۹۵۴-۷-۲۲
	۱۹۵۴-۹-۱۶
میرلیوا عومه ره عه لی (جینگ)	۸ ۱۹۵۴-۹-۱۷
	۱۹۵۷-۵-۱۶

عبدالمطلب امين الهاشمي	١٨-٥-١٩٥٧
له ژماره (١٣٩٥) ى	
٢٩-٥-١٩٥٨ ى	
رؤښنامه ى (ژين)هوه	
هادى رشيد چاوشلى	١٩٥٨
عادل جلال	١٩٥٩
باقر الدجيلي	١٩٦٠

موتسه ریف و شارهوانیه کان

حسین فوزی
(موتسه ریف)

بهنامین نوری
(موتسه ریف)

تولین رهسی
(موتسه ریف)

حومەر عدلی
(موتەسەر یەف)

حاجی ڕەمەزان
(موتەسەر یەف)

ئەحمەد بەدی توفیق بەگ
(موتەسەر یەف)

● موڦى يەكەنى سەلتانى ●

موڦى لەلايەن سەلتانى دەولەتى عوسمانى يەوە فەرمانى بۇ دەرتەچو و دادەنرا بەموڦى ئەو شارە وە موچەيان بۇ دەپرايەوە . ئەم موڦى يانە ھەموو زانائى ئايىنى بوون و لەناو خەلک دا زۆر دەرکەوتوو بوون و رېزىيان ھەبوو . ھەج کۆسپىكى قانۇنى يان ئايىنى بەاتا بە رىئى دادگا و شەرەو موڦى خۆى رېنگاى بۇ دادەنان وە ھەج بىر يارىكى دادگا دەر چوايە لەبابەت ئەو کۆسپە ئايىنى يەوە دەبوايە بچووايە لای موڦى ، ئەو دەيتوانى بىر يارى لەسەربەدات ياخود ھەلى وە شىئىنەو بەتايىبەتى بىر يارى خەنکەندى يەكېک دەر بچووايە لە دادگا بەلى ئىمزاي موڦى جى بەجى نەدە کرا وە ھەر وەھا موڦى بۆى ھەبوو کە ھەموو جۆرە فتوايە بەدات وە لەو موڦىانەى کە لە سەلتانى دا بوون توانيان ناوى ئەمانەى خوارەو تۆماربەکەين کەبەک لەدواى بەک ھاتوون

۱ مەلا عەبدولرە ھانى نۆدشى لە دەورو بەرى سالى ۱۱۹۰ کۆچى لەدىئى نۆدشەى ناوچەى ھەورامان لەدايک بوو وە لە سالى ۱۲۶۶ى کۆچى دا لە سەلتانى کۆچى دواى کردوو . لەگەردى سەيوان نۆزراو . ماوۋى موڦى يەتەکەى لەزەمانى ئەحمەد پاشاى بابان دا بوو

۲ حاجى مەلا ئەحمەد کورۋى مەلا عەبدولرە ھانى نۆدشى لە سالى ۱۲۲۷ى کۆچى لەدىئى نۆدشە لەدايک بوو لەدواى کۆچ کردنى باوکى ئەم بوو بەموڦى سەلتانى لە سالى ۱۳۰۲ى کۆچى دا لەسە کۆچى دواى کردوو .

۳ حاجى مەلا ئەحمەدى چاوما کورۋى مەلا مە ھموودى پىر ھەسەنى کە لە دەورو بەرى سالى ۱۲۲۰ى کۆچى لەدىئى دىلتەزەى ناوچەى قەرەداخ لەدايک بوو وە لە سالى ۱۲۸۸ کۆچى لە ھەج وەفاتی کردوو .

۴ - شیخ مستهفای بابا ره سوولتی بهرزنجی له سالی ۱۲۳۵ی کۆچی له بهرزنجه له دایک بووه وه له سالی ۱۳۰۲ کۆچی له سلطانی کۆچی دواي کردوه له گردی سه یوان نیژاوه .

۵ - شیخ محمدهدی شیخ عهلی شیخ بابا ره سوولتی بهرزنجی که له سالی ۱۲۶۹ی کۆچی دا له سلطانی له دایک بووه وه له سالی ۱۳۲۴ی کۆچی هه ره له سلطانی کۆچی دواي کردوه .

۶ - حاجی مهلا محمدهدی کوری مهلا محمدهدی چاومار له ده ورره بهری سالی ۱۲۵۰ی کۆچی له سلطانی له دایک بووه وه له سالی ۱۳۱۵ی کۆچی دا له سلطانی کۆچی دواي کردوه له گردی سه یوان نیژاوه .

۷ - مهلا عهبدول عهزیزی کوری حاجی مهلا محمدهدی که له سالی ۱۲۸۸ کۆچی له سلطانی له دایک بووه وه له رۆژی ۲۰ - ۸ - ۱۹۴۷ی زاین دا کۆچی دواي کردوه له گردی سه یوان نیژاوه .

نئیینی

له دواي نه مانی ده وله قی عوسانی یه وه ئیتر مو قی نه ما ..

سه رچاوه

۱ - التعریف بمساجد السلیمانیة نویسنی ملا محمد قزلبی

۲ - علماؤنا فی خدمه الدین نویسنی مهلا عبدالکریمی مدرس .

نەقیبەکانی سەلتانی

نەقیبیش ھەروەھە کو موفقی لە لایەن سولتانەووە فەرمانی بۆ دەر دەچوو کە بکری بە نەقیبی ئەو شارە وە مووچەیی بۆ ئەپرایەووە ئەبوابە نەقیب لە بنەمالەیی سادات بوابە ھەر ئەمیش سەرپەرشتی ئیش و کاری ساداتی کردووە و ھەج کۆمپینکیان بەتایە ری لە گەڵ مەیری دا ئەم تەرباری لە سەر ئەدا وە پێیان ئەوترا نەقیبی ئەشراف . لەو نەقیبانەش توانیان ئەمانەیی خواریووە دەسنیشان و تۆمار بکەین

۱ - شیخ مەحمودی کۆری شیخ ماف کۆری شیخ ھەسەنی گەزەردە کۆری شیخ موھەممەدی نۆدی بە ، سالی ۱۲۰۰ھ لە دێی گەزەردەیی ناوچەیی قەرەداخ لەدایک بوو یەکەم نەقیب بوو لەزەمانی بابانەکاندا . ئەم زانایە لە سالی ۱۲۷۵ھ لە سەلتانی کۆچی دوابی کردووە ، لەگەردی سەیان نێزراو .

۲ - سەید ئەحمەدی میرە سوور کۆری شیخ مەحمودی نەقیب کە لە سالی ۱۲۴۰ھ لە سەلتانی لەدایک بوو وە لەدوابی باوکی بوو بە نەقیب لە سەلتانی . وە سالی ۱۳۱۵ھ ھەر لە سەلتانی کۆچی دوابی کردووە . تەرمەکی لەگەردی سەیان نێزراو .

۳ - سەید ئەحمەدی نەقیب کۆری سەید ئەحمەدی میرە سوورە لە سالی ۱۲۸۰ھ لە سەلتانی لەدایک بوو وە لە سالی ۱۳۲۷ھ چوو بۆ ھەج لەوی کۆچی دوابی کردووە .

۴ - شیخ مستەفای نەقیب کۆری شیخ موھەممەدی کۆری کاک ئەحمەدی شیخ لە سەلتانی لەدایک بوو وە لەوی کۆچی دوابی کردووە .

شیخ مارفی نه قیب کوری شیخ موحه ممدی کوری کاک نه حمه دی شیخ .
تی بینی
نه قییش ههروه کو موختی به نه مانی ده وله تی عوسمانی نه مانیش نه مان ..

سه رچاوه
چهند وه سیه به کبان ده مست کهوت که له مالی شیخ ره نوونی سهید نووری
سهید نه حمه دی نه قیب دابوو له گه له هندی سه رچاوه ی زانیاری تر له م بابه ته وه .

قازى بەكافى سەلتانى

بە ھۆى ھەندېك بەلگەى كۆنەو ە دەستان كەوتوۋە ، وە بەپىئى ئەو
تەئىخانەى كە لە سەرى بوو توانيان ھەندېك لەو قازى بەكۆنانە بناسېن كە لە كافى
خۆى دا لە سەلتانى قازى بوون: ئەمانەش بىرىنى بوون .

۱ قازى عەبدول سەمەد

لەسالى ۱۲۰۱ھ وانا (۱۷۸۶ - ۱۷۸۷)ز قازى بوو لە سەلتانى ئەمەش لە
وەسېقە بەكدا بوو بە مۆركراوى كە لە بىر يارىكى دادگاي بابانېدا ھاوتوۋە بە مېژوۋى
۱۲۰۱ھ وە بە ئىمزاو مۆرى ئىبراھىم پاشا لەگەل چەند ناۋېك وەكو عەبدول رەھىم
كۆرى شېخ ھەسەن ، شېخ ئەحمەد كۆرى شېخ عەبدوللاى عەوالان وە مېكائىل
قازى قەرەداخ ئەم وەسېقە بە دەربارەى زەوى و زارى مەلا مستەفاى كۆرى مەلا
شەمسەددىنى قەلجەبى دەركراو وە ناۋى عەبدول سەمەد بەقازى سەلتانى تياناۋىراو .

۲ سەيدە عەلى بەرزنجى

ئەم قازى بە ناوەكەى بە مۆرەو لەسەر وەسېقە بەكى بابانى بەكان دا ھەبە كە لە
مانگى شەۋالى سالى ۱۲۴۴ھ دا نووسراو وە ناۋى ھەشت شايەت و لەگەل ناۋى
عەبدول قادر نائى قازى و ئەحمەدى كۆرى شېخ مەروۋى نۆدىنى واتە كاك
ئەحمەدى شېخ ، ئەم وەسېقە بە سەنەدېكە دەربارەى جۆگەو ئاۋېك لەدىئى
(ئالېشە) بە كەھى مەلا رەسوۋلى گجەناۋى بوو لە عوسمان ئاغاي كۆرى مەسرەفى
كۆپو . ناۋى سەيدە عەلى بەرزنجى لەۋى دا بەقازى سەلتانى ناۋىراو .

۳ - شېخ ھىسنى قازى

لە سالى ۱۲۶۴ھ واتە ۱۸۴۷ - ۱۸۴۸ز قازى بوو لەسەر شەجەرەى
سەيدەكافى شەبەدىن بە تەئىخى رۆژى ۲۳ى شەۋالى ۱۲۶۴ھ ناۋى نووسراو وە دوو
جۆر مۆرى پېۋە .

۴ - شیخ عەبدول سەلام :

ئىستان مەزگەوتى شیخ سەلام بەناوى ئەمەو بە، چونكە ھەرخۆى ئىمام و خەتیب و مودەرىسى ئەم مەزگەوتە بوو . ھەروەكو لەكەبى (التەریف بمساجد السەلانیة) داكە مەلا موھەممەدى قەزەلبەگى دايناو دىبارى كراو، كە ناو بەك قازى سەلانی بوو .

۵ - شیخ عەبدول سەمەدى كۆرى سەید عەلى بەرزنجى ئەمیش ناوى لەسەر شەجەرەى سەیدەكانى شەبەدین كە شتىكى زۆر بەنرخە ناوى بەقازى دىبارى كراو ئەوێ شایانى باسە ئەم شەجەرە بە دزى ۲۷۵ مەترە بە پانیەكەیشى ۲۱۵ مەترە بە ناوى ئالتون نووسراو لەمانگى شەوالى سالى ۱۲۶۴ھ وەتۆزە مۆرى لەسەر وەكو مۆرى عەبدول رەحمان موفتى مودەرىس وە سەید ئەحمەدى نەقیب وە كاك ئەحمەدى شیخ و كۆتایى بەكەى بە ئیمزای شیخ مەحمودى نەمەر ھاتوو .

۶ یوسف ستان ئەفەندى

ئەمەش لە سالى ۱۸۸۷ز قازى سەلانی بوو كە لە مێووی سەلانی دا لە نووسینی ئەمین زەكى بەگ دىبارى كراو .

۷ - شیخ مستەفای كۆرى شیخ عەبدول سەمەدى قازى كە مێردى ئامینە خانى كەچى شیخ ئەو پەرجانى قەرەداخی بە ھەروەكو شیخ موھەممەدى خال ئەلیت كە ئەم پیاوھم دیو ھەورو بەرى ۱۹۱۵ز كۆچى دواى كردوو .

۸ صبغة الله ئەفەندى كە لە سالى ۱۳۳۴ھ واتە ۱۹۱۴ - ۱۹۱۵ز قازى سەلانی بوو . ئەمیش ناوى لەسەر سەنەدێكى توركى بەتەئریخى ۱۵ى موھەرەمى سالى ۱۳۳۴ھ دىبارى كراو كە ئەم سەنەدەش ھەربارەى ھەندێك لەمیرانى عایشە خانى زنى كاك ئەحمەدى شیخ .

۹ - مەلا مەعرووفى وەھبى

ئەمیش سالى ۱۳۳۸ھ واتا ۱۹۱۸ ، ۱۹۱۹ز قازى سەلانی بوو و ناوى لەسەر وەسیقە بەك ھەبە كە بە تەئریخى چوارى ھەرەمى سالى ۱۳۳۸ھ لە مەھكەمەى شەرى سەلانی ھەرچوو ئەم وەسیقە بەش ھەربارەى ھەندێك زەوى و زارە لەدى

جیشانه که له بهینی شیخ مه عرووفی شیخ نه حمه دی شیخ زه سوولی به رزنجی وحاجی
حه سه نی کوری حاجی عملی خه لکی کافی گومه دا نوو سراوه ، لهوی دا ناوی مه لا
مه عرووف وه هبی به قازی سلیمانی دیاری کراوه .

۱۰ - شیخ مسته فای قهره داخی
له سالی ۱۹۲۶ ز قازی سلیمانی بووه .

۱۱ - نه حمه د موختاری ههولیری
له دواي شیخ مسته فای قهره داخی بووه به قازی سلیمانی وه له سالی ۱۹۳۷ ز
خانه نشین (تقاعد) کراوه .

۱۲ - شیخ ئیبراهیمی نه قیب که خه لکی که رکوک بووه له سالی ۱۹۳۹ ز له سلیمانی
قازی بووه .

۱۳ - شاباز حهیده ری که خه لکی ههولیر بووه له سالی ۱۹۴۰ ز دا بووه به قازی
سلیمانی له سالی ۱۹۴۵ ز دا هر له سلیمانی دا کۆچی دواي کردوه

۱۴ - شیخ موحه مده دی خال له سالی ۱۹۴۵ ز بووه به قازی سلیمانی هه تا کو
سالی ۱۹۴۸ ز له م سالد دا بو ماوه ی ۴ مانگ گواستراوه ته وه بو که رکوک ، وه
حاکمیک له جیگا که ی دانراوه ، ناوبراو دواي چوار مانگه که گه راوه ته وه بو
سلیمانی وه هه قازی بووه تا سالی ۱۹۵۶ ز وه له دواي نهو گواستراوه ته وه بو
موسل وه لهوی کراوه به قازی یه که می موسل تا سالی ۱۹۵۷ گه راوه ته وه بو
سلیمانی هه به قازی یهقی تا سالی ۱۹۶۷ خانه نشین کراوه

تی بینی : نه م قازی یانه ی که ناومان تو مار کردوون له زنجیره ی یه که وه تا
حهوت که به هو ی وه سائق کۆنه وه ده ستان که وتوون . هه ندیکیشیان میزوی له
سورنیه ، نازانین ئایا چه ند قازی تر له به بنیان دا بووه ناوی یان چی بووه ؟ یان
کامیان له دواي کامیانه وه هاتوون . به لام له حهوته مه وه واته له شیخ مسته فای

کۆری شیخ عبدال سەمەدی قازی یەوێ هەتا چواردهەم واتە شیخ
موحەممەدی خالە هەموو یان یەک لەدوای یەک هاتوون و هیچ کەس لە
بەینیاندا نەهاتووێ .

نی یێنی مامۆستای خالە . چەندجاری نەقل کراوە . لەو ماوەیانەدا
عبدوللأ موفتی هەولیری و مەلایە شادی موفتیش لە سلێمانی قازی بوون (ع).
(م)

شیخ موسی‌قای نه‌قیب

موسوی عبدالعزیز
۱۲۸۸ ز له دایک بووه
۱۹۴۷ ز کوچی دوايي کړدوه

شیخ محمدی‌غالی
(قازی)
۱۹۰۴ ز له دایک بووه

شیخ محمد موختاری لاریللی
(قازی)
۱۸۸۵ ز له دایک بووه

سەرۆکه‌کانی شاره‌وانی

بوکه‌لک وه‌رگرتن له‌م باسه‌مان ته‌ماشای گۆفاری (سلێانی) بلاوکراوه‌ی
 شاره‌وانی سلێانی ژماره‌ (١) سالی ١٩٦٨ لاپه‌ره ١١ کراوه ئهم به‌ریزانه
 ئۆمارکراون

- ١ - عه‌لی به‌گی حه‌مه‌به‌گک باوکی فایه‌ق به‌گک زه‌مانی عوسمانی .
- ٢ - سه‌یید ئه‌حمه‌دی بابا ره‌سوول
- ٣ - ئاغا فه‌تووللا باوکی توفیق ئه‌فه‌ندی .
- ٤ - غه‌فوور ئاغای حاجی عه‌بدووللا باوکی ئه‌حمه‌د ئاغا
- ٥ - محی‌دین ئه‌فه‌ندی قادر ئه‌فه‌ندی مودیری پڕیژی وه‌کیلی سهرۆکی
 شاره‌وانی سالی ١٩١٤
- ٦ - ئه‌حمه‌د به‌گی فه‌تاح به‌گی صاحبقران (حه‌مدی) سالی ١٩١٦ -
 ١٣٣٥هـ .
- ٧ - عه‌بدووللا به‌گی حاجی حه‌سه‌ن ئه‌فه‌ندی موحه‌مه‌د ئاغا ، باوکی مه‌جید
 یاهور ..

له‌کاتی فه‌رمانه‌روایی میجه‌رسۆندا له‌ حوزه‌یرانی ١٩١٩ تاكو ماری

١٩٢١

- ٨ - ئه‌وره‌حان ئاغای ئه‌حمه‌د پاشا له‌ ١٣ شباطی ١٣٤٠ رۆمی
- ٩ - عیززه‌ت به‌گی وه‌سمان پاشای جاف ٥ ی حوزه‌یرانی سالی ١٩٢٣ز .
- ١٠ - سه‌یید که‌ریم ئه‌فه‌ندی کوپری سه‌یید ئه‌حمه‌دی بابا ره‌سوول ١٧ ی حوزه‌یرانی
 ١٩٢٣

١١ - مه‌حمود ئه‌فه‌ندی قادر ئاغا، (به‌که‌م جار)

١١ ی ته‌مموزی ١٩٢٤ له‌ کاتی (چه‌په‌ندا)

۱۲ - يه کتا به گي مسته فا به گک له ۲۶ ي کانوونی يه که می ۱۹۳۱ تا ۲۲ ي تشرینی دووهمی سالی ۱۹۳۵

۱۳ - مه محمود ئه فه ندی قادر ئاغا بۆ جاری دووهم له ۳۰ تشرینی دووهمی ۱۹۳۵ تا ۳۰ مایسی ۱۹۴۴

۱۴ - قادر ئاغا ی حاجی مهلا محی دین يه که بجار له ۸ / ۵ / ۱۹۴۴ وه تا ۲ / ۸ / ۱۹۵۰

۱۵ - ره شید غه فوور له ۳ / ۸ / ۱۹۵۰ تا ۱ / ۱۲ / ۱۹۵۱ قادر ئاغا ی حاجی مهلا محی دین دووهم بجار له ۱ / ۱۲ / ۱۹۵۱ تا ۲۱ / ۸ / ۱۹۵۴

فاتیق هوشیار ۲۰ / ۸ / ۱۹۵۴ تا ۵ / ۸ / ۱۹۵۶

عبدوللا به گي همه عمل به گک (وه کیل)

۱۹ - حسن ره فعت له ۶ / ۱۱ / ۱۹۵۶ تا وه کو تهمووزی ۱۹۵۸

۲۰ - شاکیر فه تاح له ۵ / ۸ / ۱۹۵۸ تا ۲۴ / ۱۲ / ۱۹۶۱

سەيد ئەحمەدى بابا رەسول

(سەزۇك شارەۋانى)

۱۲۷۸ ك لە دايتك بۈرۈ

۱۹۱۸ ز كۈچى دۈيى كەردۈر

مەيدۇللا بەگى يارەر

(سەزۇك شارەۋانى)

غەفور ئاغاي حاجى ئەولاي گەرە
(سەزۇك شاربوانى)

ئورەحمان ئاغاي ئەحمەد پاشا
(سەزۇك شاربوانى)

قادر ئاغاي حاجى مەلا مىھى الدين
(سەزۇك شاربوانى)

غېرەت بەگى ومىسان پاشا
(سەزۇك شاربوانى)

موختاره کانی شاری سلجانی

له ناو شاری سلجانی دا ئهم موختارانه هه بیون که به گوێره ی گه پره که کان
دانرا بیون و جیا کرابوونه وه. ئه مهش لیسته ی ناوه کانیانه له گه ل گه پره ک و کانی
موختاری یان

ناو	گه پره ک	کانی موختاری ی
۱ - محان	موختاری گه پره کی گوێزه	زه مانی تورک
۲ - قجول	موختاری گه پره کی مه لکه ندی	زه مانی تورک
۳ - عه بولی موختار	موختاری گه پره کی کانێسکان	زه مانی تورک
۴ - محی سالار	موختاری گه پره کی کانێسکان	زه مانی مېجهرېسون
۵ - قاله ی مه محمود ناغا	موختاری گه پره کی مه لکه ندی	زه مانی تورک
۶ - مه لا سه عید	موختاری گه پره کی	
۱ - ئیبراهیم ئه فه ندی لطف الله	سه ر شه قام و ده رگه زین	زه مانی تورک
	موختاری گه پره کی مه لکه ندی	۱ / حوزه یرانی
		۱۹۲۶
۱ - محی الدین ئه فه ندی	موختاری گه پره کی گوێزه	ئه بیلوولی ۱۳۳۹ هـ
۲ - عبدالرضا عه بدوللا	موختاری گه پره کی ده رگه زین	ئه بیلوولی ۱۳۳۹ هـ
۱ - موحه مده علی	موختاری گه پره کی کانێسکان	ئه بیلوولی ۱۳۳۹ هـ
۱ - شه ریف ئه فه ندی سه عید	موختاری گه پره کی گوێزه	۲ کسانوونی
		دووه م ۱۹۲۸
۱ - فه رج ئه فه ندی ئه حمده	موختاری کانێسکان و چوار باخ	۲ کانوونی دووه م
		۱۹۲۸
۱ - دانیاو کور ی شه له مو	موختاری خووله کان	۲۵ تشرین
		دووه می ۱۹۳۰

۱۹۲۴ / ۷ / ۱	دهرگه زرين وسه رشه قام	۱۴ - په زما موچه محمد که مال
۱۹۳۶/۱/۹		
۱۹۳۷ / ۴ / ۱۰	موختاری دهرگه زرين وسه رشه قام	۱۵-مسته فا مه عسوم عه بدوللا
۱۹۴۴	موختاری مه لکه ندى	۱۶ - حه سەن حەمە سوور
۱۹۴۷	موختاری گويزه	۱۷ - په شيد شهريف تهغه ندى
۱۹۴۹	موختاری دهرگه زرين	۱۸ - جه مال مسته فا مه عسوم
۱۹۵۴	موختاری سه رشه قام	۱۹ - عه باسى مه لا عارف
۱۹۵۸ تا ۱۹۴۴	موختاری کانيسكان وچوار باخ	۲۰ - صالح ميراو
۱۹۵۴	موختاری چوار باخ	۲۱ - نهمين حاجي سه عيد
۱۹۵۴	موختاری مه لکه ندى	۲۲ - نهمين حسين ناغا
	جووله كان	۲۳ - موشين

سه رچاوه

هه نديکي زه ماني تورک له پياوې شاره زای به ته مه نا چوو ، وه هه نديکي له
سجلی کوڼی شاره وانی په وه وهرگيراه

قوتابخانه كان

وهك امه و بهر باسكرا ، سلتانی له سه ره تاي دروست كردنيه وه مه ليه ندي خويندن و خوينده واري بوو .. له سه رده مي بابانه كان دا حوجره و پاشان مزگه و ته كان جيگه ي خويندن و فير كردن و خوينده واري بلا و كردنه وه بوون . كه دا گير كه ري تور كيش هات مه شخه لي خوينده واري له مزگه و ته كان دا هه ر به رده وام بوو .. ته وه تا (حاجي قادري كوني) له ته سته مو و له وه باسي ته وه ده كات كه كاك ته حمده له شوين مه ليه ندي بابان ماوه و هه ر به كوردي دهرس ته ليتته وه .

قوتابخانه ي تازه بابته بو دروست كردني كادير بو كاري ميري له سه رده مي تورك دا له سلتانی دامه زرا ، به لام تا سه رده ميكي دوور نه يتواني جي به مزگه و ته چول بكات هه ر چي كوردي خويندنيشه له م قوتابخانه نا نه دا ته وه له سه ر ده مي شيخ مه حموده وه ده ست پي ده كات تا ئيسنا قوتابخانه كان ي سلتانی و ده ورو به ري به كوردي ته خوين . قوتابخانه كان ي سلتانی سه ر چاوه ي گه شه و جم و جوول و پيشكه و تني شار بوون به ره به ره ش هه ر له په ره سه ندنا بوون .

ته و ته ركهي قوتابخانه و ماموستا و قوتاي به جي يان هيناوه شاياني ته م توماري شانازي بهن

(ع . م . ر)

له زه ماني عوسمانلي دا ته م قوتابخانه هه بوون

قوتابخانه ماموستا قوتاي

۱ - روشدي يهي

عه سكه ري ۱ ۱۳ ۱۰۶

ته نها له به غداو سلتانی هه بوو له سالي ۱۸۹۲ ز دامه زراوه

- ۲ - سه‌ره‌تایی کوران له سالی ۱۸۹۹ ز دامه‌زراوه به‌ك‌دانه
- ۳ - قوتاخانه‌ی كلدانی سه‌ره‌تایی سالی ۱۸۱۵ ز دامه‌زراوه ۱۳ قوتایی
- ۴ - قوتاخانه‌ی جووله‌ك‌ی سه‌ره‌تایی ۲۵ قوتایی
- دوای ئهو قوتاخانه‌ه ئه‌مانه‌ش هه‌ر له زه‌مانی عوسمانلی دا دامه‌زران

قوتایی	ماموستا	سه‌عدادی‌یه‌ی سالی ۱۸۶۸ ز	
دامه‌زراوه			مێنکی
۷۰	۷	۱	سه‌ره‌تایی مئالان
۱۰۰	۴	۱	(الابتدائية للاحداث)
۵۰	۲	۳	سه‌ره‌تایی دوو‌هه‌م
			(الابتدائية الثانية)
۲۷	۱		سه‌ره‌تایی یه‌كه‌م
			له‌سه‌ته‌ك
۳۰	۱	۱	- سه‌ره‌تایی یه‌كه‌م
			له‌هه‌له‌نجه
۳۰	۱	۱	۶ - سه‌ره‌تایی یه‌كه‌م
			له‌چه‌مچه‌مال
۲۵	۱	۱	۷ - سه‌ره‌تایی یه‌كه‌م
			له‌پنج‌جۆن
۱۷	۱	۱	۸ - سه‌ره‌تایی یه‌كه‌م
			له‌ئاغچه‌له‌ر
۹۱	۱	۱	۹ - سه‌ره‌تایی یه‌كه‌م
			له‌پشده‌ر

سه‌رچاوه له كنجی میژووی سلێمانی یه‌وه نووسینی ئه‌مین زه‌كی به‌گ وه‌رگه‌راوه

تی بینی قوتابخانه‌ی نه‌عدادی‌به‌ی مولکی له‌ سالی ۱۹۰۸ له‌ سهر فەرمانی صه‌فوه‌ت به‌گ‌گ که‌ له‌ و‌کانه‌دا قانیدی عه‌سکه‌ری سلطانی بوو ۵۰۰ لیره‌ی به‌پیتاک له‌ناو سامانداره‌کافی شاره‌که‌دا کو‌کرده‌وو و‌ه‌و بینایه‌ی پینکرد .. نهم قوتابخانه‌یه‌ له‌ سالی ۱۹۰۸ - ۱۹۱۴ ز له‌ شوینی قوتابخانه‌ی فه‌یصه‌لی‌به‌ی جاران بوو که‌ نیستا بازاری (عصریه) پاشان گو‌یزراوه‌ت‌وه‌ بو مالی حاجی حه‌سه‌نه‌فه‌نی سه‌روو سه‌را له‌به‌رته‌وه‌ی له‌شه‌ری به‌که‌می جیهانی دا‌بو‌وبه‌ شوینی سه‌رکرده‌نی سوپای عوسمانی مدیره‌که‌یان پیاو‌ینکی تورکان بووه‌ ناوی (فایق وه‌یصه‌ل) بووه‌ هه‌روه‌ها قوتابخانه‌ی ږشه‌دیه‌ی عه‌سکه‌ری شوینه‌که‌ی جارانی خه‌سته‌خانه‌ی خواره‌وه‌ بووه‌ نیستا شوینی ږاگرتنی ئۆتۆمۆبیل به‌رامبه‌ر به‌ بازاری زانکو له‌و‌کانه‌دا تورکه‌کان بوو و‌ه‌و مه‌به‌سته‌ دروستیان کردوو و‌ه‌و قوتابخانه‌یه‌ هه‌تا جه‌نگی به‌که‌می جیهانی سالی ۱۹۱۴ ده‌وامی کردوو

مدیره‌که‌یان (ږه‌شید زه‌کی کابان) بووه‌ . پاشان نهم قوتابخانه‌یه‌ له‌ سالی ۱۹۱۵ بوو به‌ قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تایی به‌ ناوی قوتابخانه‌ی (تشویقیه) پاشان سالی ۱۹۱۶ گواسته‌وه‌ بو مالی قادر نه‌فه‌ندی گه‌وره‌ که‌ له‌ گه‌ږه‌کی ده‌رگه‌زین بوو نهمه‌یش ناوی مدیره‌ی ماموستا کافی بوو

- ۱- زیوه‌ر نه‌فه‌ندی (مدیر) ۲- مه‌لا سه‌عید نه‌فه‌ندی (ماموستا)
- ۳- شیخ عه‌بدول‌رحمان نه‌فه‌ندی (ماموستا)
- ۴- شیخ مه‌حمود نه‌فه‌ندی (ماموستا)
- ۵- عمل نه‌فه‌ندی دیاربه‌کری (ماموستا)
- ۶- جه‌بار نه‌فه‌ندی (ماموستا)

سالی ۱۹۱۶ شوینی نهم قوتابخانه‌یه‌ بوو به‌ خه‌سته‌خانه‌ی تورکه‌کان له‌سالی ۱۹۱۹ دا که‌ ئینگلیزه‌کان هاتن بووبه‌ خه‌سته‌خانه‌ی مولکی هه‌روه‌ها قوتابخانه‌یه‌کی سه‌ره‌تایی کو‌ږان که‌ شه‌ش پۆلی هه‌بوو که‌ پشیان ده‌وت (برهان‌الترقی) کا شوینه‌که‌ی له‌خوار قوتابخانه‌ی گو‌یزه‌ی کو‌ږان لای بازاری شووشه‌بوو مدیره‌که‌یان (سه‌ید نه‌حمه‌دی مه‌ره‌خه‌س) بوو . وه‌ هه‌روه‌ها قوتابخانه‌یه‌کی سه‌ره‌تایی ی‌کچان هه‌بوو شوینه‌که‌ی پشتی سه‌را لای کاریزی نه‌حمه‌د زه‌نگه‌نه

بوو ، مدیره که یان ناوی (مه لیحه ی شیخ سه لام) بوو ژنی ماموستا (عه بدوللا نووری)
خوشکی شه مسه دین سه لام (حه سه ن فلاح) بوو ، له سالی ۱۹۱۵
نهم قوتابخانه بهرده وام بوون تا هاتی ئینگلیز سالی ۱۹۱۸

سەرچاوه

- ۱ - شیخ عهزیزی شیخ ره شیدی طاہر که خزی قوتابی بهک بووه لهو سهرده مه دا
- ۲ - فولاد ره شید بهکر نه فهنندی که خزی قوتابی بهک بووه لهو سهر ده مه دا

زەمانى داڭىركەرى ئىنگلىز

ئەو قوتانجانانى كە لە سەردەمى تۈركەكاندا كراپونەو ھېچيان نەمان .
قوتانجانەيك لەم سەردەمدەدا كراپەو ە ناوى (نمونهى سەئادەت) يەكەم جار
لەمالى نەجىب ئەفەندى لای مالى حاجى قادرى جەبار كراپەو ەلەوىۋە
گواستيانەو ەبۇ شۇئى مەلەندى ەسكەرى تۈركەكان كە پىيان دەوت (قشله) ،
نەنىشت باخى مىللى بەرامبەر مەگەوتى گەورە كە ئىستا خەستەخانە ە شۇئى فەحصى
چاۋە . ئەم قوتانجانە ەلە سالى ۱۹۱۹ تا سالى ۱۹۲۱ دەوامى كرد . مەبرى قوتانجانە
يەكەم . ەبۇللا نوورى بوو ە دوو ەرشىد زەكى كابان بوو مامۇستاكانىشۇ ،
ئەمانەى خوارەو ەبوون .

۱ - مەلا سەئىد ئەفەندى

۲ - زىۋەر ئەفەندى

۳ - شىخ موحەممەد زوھدى

۴ - شىخ ئەحمەد نىم

۵ - شىخ ەبۇلرەحمان

۶ - خواجه ئەفەندى

۷ - ەبۇللا ەبرى

۸ - موحەممەد باشقە

۹ - ئەحمەدى ەزىز ئاغا

۱۰ - كاپتان ھۆلەكە ئەفسەرىكى ئىنگلىزى بوو دەرسى ئىنگلىزى ئوتتومە ... ئەم

قوتانجانە ە دوو پۇلى ناۋەندى لەگەلدا كراپەو ..

سەرچاۋە : قۇاد ەرشىد بەكرەكەخۇزى قوتانىيك بوو لەم سەردەمدەدا .

زەمانى ھۆكمدارى شېخ مەحمودى نەمىر سالى ۱۹۲۲

ۋەكىلە خوارەۋە نووسراۋە بەئى دەستكارى لەرۋىنامەى (بانگى كوروستان) دا
ژمارە ۱۱ رۆزى ۲۹ - ۱۰ - ۱۹۲۲ م .

پشت بە خوا

ۋەزارەتى زانستى

ژمارە - ۱ -

رۆزى ۱۰ ى تشرىنى يەكەم ۱۹۲۲ پېشگاھى ھۆكمدار . لەسەر فەرمانتان بۆ
بەريۆەبردنى قوتابخانەكان بەم جۆرە مامۇستايان دامەزرا

۱ - قوتابخانەى ناوەندى مەحمودى

۱ - رەفىق جىلمى - بەريۆەبەر

۲ - صالح رەفەت - مامۇستا

۳ - خواجه ئەفەندى - مامۇستا

۴ - سەعيد صدق - مامۇستا .

۵ - زېۋەر ئەفەندى - مامۇستا

۶ - سەعيد ئەدىب قەزاز - مامۇستا

۲ - قوتابخانەى سەرەتاي قادىرى

۱ - شېخ موحەممەد زوھدى - بەريۆەبەر

۲ - سەعيد زەكى - مامۇستا

۳ - عەزىز ئەفەندى - مامۇستا

۳ - قوتابخانەى سەرەتاي پەئووفى

۱ - سەعيد عاكف - بەريۆەبەر

۲ - ئىمەد ئەفەندى - مامۇستا

۳ - موحەممەد پەمزى رەھىم - مامۇستا .

کوتابخانه‌ی سهره‌تای لطیفیه :

۱- محمد حمیدی عزیز ناغا - به‌پیره‌به‌ر

۲- فاتی نه‌فندی - ماموستا

۳- شیخ محمد - ماموستا

۵- جه‌نای ره‌شید زه‌کی کابان مفتیش عام وه‌له‌ پاش ته‌واو بوونی دامه‌زاندنی ماموستاو قوتابخانه‌کان ناوی شارو دینه‌ته‌کانی تریش قائیمه‌یان پیشکesh به‌ باره‌گاهتان نه‌کرت ..

وه‌زیری زانستی

حاجی مسته‌فا پاشا

تی‌بی :

ژماره‌ی قوتایی له‌م کاته‌دا گه‌بسته ۸۰۰ قوتایی (له‌یادداشتی ره‌فیتی حلیمی به‌رگی شه‌شم لاپه‌ره ۵۹۵) ..

له‌ رۆژنامه‌ی (رۆژی کوردستان) ژماره ۱۲ سالی ۱۹۲۲ لیسته‌ی نه‌و زانه‌ موخته‌ره‌مانه‌ که‌ بو‌ نه‌لیسه‌ی ته‌له‌به‌کانی مه‌که‌نی ته‌عدادی به‌ی مه‌حموودی پاره‌یان ته‌به‌رووع فهرمووه :

روپیه	ناو
۲۵۰ روپیه	۱- حه‌زهرتی مه‌لیکی موعه‌ززه‌م ده‌فهی ته‌وه‌ل
۱۵۰	۲- حه‌زهرتی مه‌لیکی موعه‌ززه‌م ده‌فهی دووه‌م
۶۰	۳- حه‌زهرتی ره‌ئیس الرؤساء
۱۵۰	۴- ره‌ئیس مالیه‌ عبد الکرم افندی عه‌له‌که
۱۰	۵- ق : عسکر کوردستان جنایی صالح زکی به‌گ
۱۰	۶- ملحق عسکر کوردستان فاتی حلیمی به‌گ
۱۵	۷- ملازم رواندزی نه‌مین به‌گ

۸- ملازم اول یونس ماهی افندی ۳۰

۹- رئیس شعبه ۳ دائرة ق : عسکری ملازم عزیز حکمت

قزاز ۱۰

• ۱۰- ملازم ثاني ابراهيم افندی

• ۱۱- ملازم ثاني حکمت افندی

• ۱۲- ملازم ثاني رشید افندی

• ۱۳- ملازم ثاني فتح افندی

• ۱۴- مامور حساب رشید افندی

• ۱۵- مدیر حساب شعبه ۲ ق عسکر

• کوردستان رؤوف افندی

• ۱۶- قوماندان طابور پیاده عبد القادر افندی ۲۰

• ۱۷- رئیس بلدية محمود افندی

• ۱۸- دائره‌ی محکمه ۱۰

• ۱۹- مدیر طابو فاتق بهگ ۱۰

شوتی قوتابخانه‌کان لږه‌مانی حکمداری

شیخ مه‌حمود سالی ۱۹۲۲

۱- قوتابخانه‌ی ناوه‌ندی مه‌حمودی له شوتی مدرسه‌ی رشديه‌ی عسکری .

شوپنی خه‌سته‌خانه‌ی خواره‌وه . قوتایی به‌کانی قوتابخانه‌ی مه‌حمودی کلایان

له‌سه‌ر ده‌کرد له‌شیره‌ی سداره‌دا پی‌یان ده‌وت (ئه‌نوه‌ری) چونکه ئه‌و ده‌مه

سداره نه‌هاتبه‌ سلجانی . ره‌نگی خو‌له‌میشی له‌پیشه‌وه به‌ سیمی سپی نووسرابوو

(مه‌حمودی)

۲- قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تایی قادری له مالی حاجی صالحی خه‌فاف کۆلانی خوار

ئوروزدی .

۳- قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تایی ره‌ئوونی له‌سه‌ر شه‌قام له‌مالی حاجی فره‌جی حاجی

حامید .

۴- قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تایی لطفی پشتی مزگه‌وتی (مفتی) له‌مالی حسین مه‌ظلوم .

زەمەننى ھەققى ھۆكۈمەتنى ھىرقى ۋە ھەممىزنى ھۆكۈمەتنى ھىرقى

پاش نەمانى ھۆكۈمدارى شېخ مەھمۇد ئەمۇ قوتانجانە نەمان . لەھۋاى بۆردمانى
سەلمانى دەست كرايەۋە بەگدەنمەۋى قوتانجانە سالى ۱۹۲۴ دەست كرايەۋە بەدەمۋام لە
قوتانجانە كاندا . كە ئەمانەى لای خوارمەۋە بوون :

۱ - قوتانجانەى سەرەتالى يەكەم .

لەبەكى سەرەتالى يەۋە تا دوۋەمى ناۋەندى لەمالى بابا ەلى شېخ مەھمۇد
بەرامبەر مەزگەۋى گەۋرە ، بەرپۆۋە بەرى قوتانجانەكە (صالح افندى قىطان) بوو .

۲ - قوتانجانەى سەرەتالى دوۋەم تاپولى چۆرەمى ھەبۋو لەصابونكەران لەمالى
يەكەبەگ . بەرپۆۋە بەرەكەيان (تۇفېق فېكرەت) بوو .

۳ - قوتانجانەى زانستى شەۋ : لە سالى ۱۹۲۶ دا پاش داۋا كەردى چەند كەسەك
توانيان ئەم قوتانجانە يەكەنەۋە بۆ ئەمۇ قوتايانەى كە بەرپۆۋەش و كاريان ھەبۋو
نەيان تۋانپۋە بېچە قوتانجانەى رۆۋ لە بەرگەنگى مەبەشەتە كەيان چۈنەتە ئەم
قوتانجانە يەۋە بە شەۋ خويندوۋيانە .

دۋاى ئەم قوتانجانانە ھەندى . قوتانجانەى تازە كرايەۋە ھەندى بېكىشى گۋاستيانەۋە
شۋېنېكى تر ۋەك :

۱ - مەكەنى يەكەم لەمالى بابا ەلى گۋاستيەۋە بۆ شۋېنى مەكەنى سېاسى
كەمبەجەرسۇن لى دۋە نېشت ، شۋېنى مەكەنى فەبەلى يەى جاران بازاری
ەصرى ئېستا بەرپۆۋە بەرەكەى صالحە فەنى قەفطان بوو سالى ۱۹۲۸ .

۲ - مەكەنى دوۋەمى ئېيتدائى كرايەۋە لەمالى سەەى مارق كۆلانى بەرامبەر مەيانى
ماستەك لەبەكەۋە تا شەشى سەرەتالى . بەرپۆۋە بەرى قوتانجانە شېخ قادر نوورى

بوو . سالى ۱۹۲۸

ثم قوتابخانهش پاش سالی ۱۹۳۰ کرانهوه ..

۱- قوتابخانه‌ی ناوه‌ندی (متوسطه) کوپان : پاش سالی ۱۹۳۰ کرایه‌وه ..
مه‌که‌ی به‌که‌م که‌پۆله‌کافی زیادی‌کرد ، ناوه‌ندی‌یان لیّ جیا‌کرده‌وه ، چوونه
بینا‌که‌ی پشتی خه‌سته‌خانه‌ی سه‌ره‌وه که ئیستا (جمهوریه) به ، شوینی
مه‌که‌ی غازی‌ی جاران .. دوا‌ی ثم قوتابخانه‌یه بوو به سانه‌وی ..
به‌ری‌وه‌به‌ره‌کافی ثم زاتانه‌بوون !

۱- رشید زکی کابان

۲- عبدالله نوری مه‌ندی ۱۹۳۵

۳- رفیق حلمی

۴- ودیع فتح الله میرزا سالی ۱۹۴۶

۲- قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تای فه‌بصه‌لی به له‌یه‌که‌وه ناشه‌ش شوینی بازاری عه‌صریه که
ناوه‌ندی‌یان لیّ جیا‌کرده‌وه بوو به مه‌که‌ی سه‌ره‌تای ..
به‌ری‌وه‌به‌ره‌کافی

۱- عه‌لی شوق

۲- فؤاد رشید

۳- جلال محمد سیف الله

۳- قوتابخانه‌ی گۆزه له پۆلی به‌که‌وه تا پۆلی شه‌ش .. به‌رام‌به‌ر سینه‌مای گۆزه
بازاری زی‌وه‌ری ئیستا که به‌ری‌وه‌به‌ری

۱- عه‌زیز فرج سه‌لیم

۲- عبد الغفور ملا علی ملک‌ندی

۳- رؤوفی حاجی امین

۴- قوتابخانه‌ی (ایوبیه) له‌گه‌ره‌کی چوارباخ له (هۆلی) له‌مالی داره‌گه‌ره ..
به‌ری‌وه‌به‌ری

۱- علی شوق

۲- عزیز صالح گورون

۳- جمال مجید سلیم

- قوتابخانه‌ی (خالديه) له‌ده‌رگه‌زین له‌مالی حاجی صالحی قاسم . خوار
سینه‌مای دلشاد .

به‌ریوه‌بری :

۱ - عبد الواحد نوری

۲ - مجید علی

۳ - مصطفی بهجت مولود

۴ - یونس توفیق

۶ - قوتابخانه‌ی کانیسکان له‌گه‌ره‌کی کانیسکان بازاره‌ بچکۆله ، سه‌روو مزگه‌وتی
گه‌وره شوپینی قوتابخانه‌ی ږیژانی کچان ..

به‌ریوه‌بری

۱ - توفیق فکرت

۲ - عزیز فرج سلیم

۳ - شیخ ابو بکر (هه‌وری)

۷ - قوتابخانه‌ی امیر عبد‌الاله له‌گه‌ره‌کی ده‌رگه‌زین له‌مالی عومه‌ری سام‌ئاغا ..
به‌ریوه‌بری

۱ - حسین صالح‌ئاغا

۲ - علی مظفر

۸ - سانه‌وی کوپان سالی ۱۹۴۷ بیناکه‌ی ته‌واو بوو له‌پشتی خه‌سته‌خانه‌ی
جه‌مه‌وری گواستیه‌وه بینای تازه که ئیستاش سانه‌وی کوپانه ..

به‌ریوه‌بری :

۱ - جلال نهال سالی ۱۹۴۷

۲ - موسی صمد سالی ۱۹۴۹

۳ - سلیمان ملاح سالی ۱۹۵۳

۴ - معروف دلی سالی ۱۹۵۴

۹ - قوتابخانه‌ی غازی له‌پیش دا له‌جووله‌کان بوو .
به‌ریوه‌بری

۱- جلال محمد سیف الله .. دوابی گواستیهوه ده رگه زین لای
کونه فروشه کان ، بهر یوه بهری (فوزی رشید) بوو .
دوابی له سالی ۱۹۴۷ که سانه وی گواستیهوه نه وان چوونه شوته که یان .
بهر یوه بهری

۱- عزیز فرج سلیم

۲- مجید سعید

۳- علی محمد صدیق

۴- علی مظفر .

۱۰- قوتا بجانته مه لکه نندی : له گهره کی مه لکه نندی له مالی عهونی نه فهنندی حاجنی
گوروون ، بهر یوه بهری (رشید کریم) دوابی گواستیهوه بو گهره کی گاوران
بهر یوه بهره کی عزیز میزا صالح بوو .

قوتابخانه کالی کچان

۱- قوتابخانه‌ی سهره‌تایی کچان : له صابونکهران ، له مالی عملی به‌گی فتح الله به‌گ سالی ۱۹۲۶ کرایه‌وه .

به‌ریوه‌به‌ری :

گوزیده‌خانی ژنی عزیزی بامولکی (کوری حاجی مصطفی پاشا) ئه‌م قوتابخانه‌به‌له سالی ۱۹۲۸ گواستیه‌وه به‌رامبه‌ر مالی شیخ قادری حفید ناوئرا (زه‌هرا) ..

۲- قوتابخانه‌ی سهره‌تایی زه‌هرا به‌رامبه‌ر مالی شیخ قادری حفید گواستیه‌وه ده‌رگه‌زین . له سه‌رگول خوار مالی عزت به‌گی وه‌سه‌مان پاشا له مالی حاجی ئه‌حمده‌ی پیمووز .

به‌ریوه‌به‌ری : فاطمه‌ی خانی محی الدین افندی ژنی ئه‌حمده‌ی به‌گی صاحبقران (حه‌مدی) ی شاعیر .

۳- قوتابخانه‌ی سهره‌تایی صدیقه به‌رامبه‌ر مالی شیخ قادری حفید

به‌ریوه‌به‌ری : زه‌هراخانی کچی حاجی مصطفی پاشا ، ژنی عزت به‌گی وه‌سه‌مان پاشا ، ئه‌م قوتابخانه‌به‌له‌وکانه‌دا دامه‌زرا که زه‌هرا گواستیه‌وه ده‌رگه‌زین .

۴- قوتابخانه‌ی سهره‌تایی گوژیله له‌گه‌ره‌کی گوژیله له قه‌زازه‌کان . به‌ریوه‌به‌ری :

۱- مه‌لیحه‌ی شیخ سه‌لام : ژنی ماموستا عبد الله نووری خوشکی شمس الدین (حسن فلاح) ..

۲- زینه‌ی احمد مختار : سالی ۱۹۲۸ دامه‌زراوه

۳- ئامینه حسن

۵- قوتابخانه‌ی سهره‌تایی عیراقیه

له‌کولانی پشتی مرگه‌ونی گه‌وره له مالی احمد به‌گی متصرف . به‌ریوه‌به‌ری

۱- زکیه‌ی رزوقی قسطو

۲- په‌روین مصطفی

۳- صبرییه حسین ناظم .

ناوهندی کچان

- له سالی ۱۹۳۸ بۆیه کم جار له شوی سهره تانی (صدیقه) کرایه وه
 به ریوه بهری
 ۱. زه هراخان زنی عزت بهگی وه میان پاشا
 ۲. عطیه گرایت

تی بیفی

سهره تانی (صدیقه) که بوو به ناوهندی گواستیان وه پستی مالی باباعلی شیخ
 به محمود له مالی حاجی مهلا فره ج .
 به ریوه بهری فاطمه خانی صالحه فنی قهفتان . دواپی گواستیان وه نه نیش
 مالی فقی رشیدی قهشان .
 به ریوه بهری
 (شفیقه سعید ۱۹۵۳)

ژماره ی قوتابخانه	ژماره ی قوتانی	ژماره ی ماموستا
۱ - سانه وی کوران	۳۲۰	۱۴
۲ - ناوه ندی کچان	۱۰۰	۳
۳ - سهره تانی کوران	۱۶۱۰	۵۳
۴ - سهره تانی کچان	۷۶۰	۳۹

له گوفاری گه لاویژه وه له سالی ۱۹۴۷ وه رگیاره .

هروه ها بیجگه لم قوتانجانهای سهره وه ، هر له سالی ۱۹۴۰ قوتانجانهای منالانی
تیکه لاو (الاحداث المختلطة) ، بهرامبر مالی حمه می نویره حمان ناغا له شوینی
مهندس خانه که .

به ریوه بهری

۱ - فاطمه خانی محی الدین افندی

۲ - وهیه غفور

له پاشی سالی ۱۹۴۷ سانه وی کچانیش کرایه وه هر له شوینی ناوه ندی یه که دا

به ریوه بهری

۱ - گولنار احمد مختار

۲ - نزله سعید شیخ حسین

۳ - صبیحه حسن جراح

۴ - نه سرین مصطفی مظهر ۱۹۵۸

له سالی ۱۹۵۰ تا سالی ۱۹۵۸ هم قوتانجانانه کرانه وه

ا - کوران

۱ - سهره تانی سهر شه قامی کوران

به ریوه بهری محمد رشید محمود ..

۲ - سهره تانی صلاح الدین

به ریوه بهری : محمد توفیق عزیز

۳ - سهره تانی (فیصلیه) ی شهو

به ریوه بهری جلال محمد سیف الله

۴ - ناوه ندی کوران له ده رگه زین له مالی عومه ری سام ناغا سالی ۱۹۵۴

به ریوه بهری (احمد ابراهیم فتح) احمدی قاضی .

۵ - قوتانجانهای ناوه ندی پیشه سازی (الصناعة) له ۱۱ - ۱۱ - ۱۹۵۴

دامه زراوه ، هر له شوینه که ی ئیستا به ریوه بهری :

۱ - ناجی جعفر صندوق

۲ - عبد الحمید جاسم

۳ - عزیز سعید عباس

۶ - خانہی ماموستایان (دار المعلمین) ی سہرہ تانی کوران لہ گہرہ کی شورش
لہ شوبنی قوتابخانہی بہ کیتی سالی ۱۹۵۶ دامہ زراوہ
بہ ریوہ بہری کمال محمد امین

۷ - ناوہندی کشت وکال (الزراعة) لہ کانیسکان بہ ریوہ بہری عبد الله
ابراہیم سراج سالی ۱۹۵۷ دامہ زراوہ

ب - کچان

۱ - سہرہ تانی (ملکۃ عالیہ) لہ نہ سحابہ سپی بہ ریوہ بہری ! شفیقہ سعید

۲ - سہرہ تانی (تاج) لہ مالی رفیق حلمی بہ ریوہ بہری شفیقہ محمود

۳ - سہرہ تانی (مہ لکہندی) لہ مہ لکہندی پیرمہ سوور بہ ریوہ بہری اختر صالح
عباس .

۴ - خانہی ماموستایان (دار المعلمات) ی سہرہ تانی کچان سالی ۱۹۵۶ دامہ زراوہ
لہ جادہی مہولہوی لہ مالی نوری بہگی حمہوبہگ بہرامبہر دوکانی (حمہ علی
مدهوش) بہ ریوہ بہری غنیہ عباس العزازی

نہم دوو قوتابخانہی ہش ہہوون دوا ی سالی ۱۹۵۰

۵ - قوتابخانہی ٹیکہ لاو (مختلطة) ہشتی باخی گشتی ..

بہ ریوہ بہری : سعاد حکیم

۶ - باخچہی منلان - روضۃ الاطفال - لہ شوبنی باخی میلی شوبنی
بہ ریوہ بہریاتی پروہرہدی سلجانی بہرامبہر مرگہونی گہورہ بہ ریوہ بہری: کانیہ رہہفتہ

- قوتانجانەى ھونەرى مائىدارى - مدرسة الفنون البيئية سالى ۱۹۵۷ - ۱۹۵۸
دامەزراو ، لە پيش دا لە شونى سانهوى كچان بەرامبەر مالى شينخ قادرى
حفيد .

بەريۆبەرى نەسرین مصطفى مظهر سالى ۱۹۵۸ - ۱۹۵۹ گواستيانەو
بەرامبەر مژگەوى گەورە شونى مەخزەنى معاريف بەريۆبەرى گەلاويز عزيز
فرج ..

ئەم قوتانجانەى خوارەو سالى ۱۹۵۸ دواى شورشى ۱۴ ئەموز كرانەو
ھەندېكيان ناوەكانيان گۆرا تا سالى ۱۹۶۰

قوتابخانه کانی سهره تایی کوران

- ۱ - قوتابخانه‌ی سهره‌کوتن (فصلیه‌ی کون)
جلال محمد سیه الله ریوه‌به‌ر
- ۲ - قوتابخانه‌ی وه‌ته‌ن
هاشم صدیق به‌ریوه‌به‌ر
- ۳ - قوتابخانه‌ی بیکه‌س
طاهر یحیی به‌ریوه‌به‌ر
- ۴ - قوتابخانه‌ی زیوه‌ر
احمد سعید مولود به‌ریوه‌به‌ر
- ۵ - قوتابخانه‌ی جمهوری
حسیب شیخ احمد به‌ریوه‌به‌ر
- ۶ - قوتابخانه‌ی سه‌یوان
عزیز میرزا صالح به‌ریوه‌به‌ر
- ۷ - قوتابخانه‌ی ده‌رگه‌زین
رؤوف حاجی امین به‌ریوه‌به‌ر
- ۸ - قوتابخانه‌ی به‌رزان: (عبدالاله)ی‌کون به‌ریوه‌به‌ر
بهجت سعید کابان
- ۹ - قوتابخانه‌ی سهرچنار ، له‌سهرچنار به‌ریوه‌به‌ر
محمد عارف عبد الرحمن
- ۱۰ - قوتابخانه‌ی به‌کره‌جو ، له‌به‌گره‌جو به‌ریوه‌به‌ر
انور توفی
- ۱۱ - قوتابخانه‌ی پیره‌مه‌گرون (غازی)ی
عبد الغفور ملا علی به‌ریوه‌به‌ر

قوتابخانه‌کافی سهره‌تایی کچان

- له ۱۴ ی نه‌موزی ۱۹۵۸ تا سالی ۱۹۶۰ له‌سهره‌تای جمهوریه‌تدا
- ۱- قوتابخانه‌ی نیشتمان. ته‌نیشته‌ی مالی قتی پشیدی قشان (صدیقه‌ی کۆن) به‌ریوه‌به‌ری شفیه‌ی سعید.
- ۲- قوتابخانه‌ی سهره‌ستی له‌خانوی رفیق حلمی (ملکه‌ی عالی‌ی) کۆن. به‌ریوه‌به‌ری بییه‌ی فتح الله.
- ۳- قوتابخانه‌ی گولآله له‌گهره‌کی گاوران. (زه‌رای) کۆن. به‌ریوه‌به‌ری معصومه‌ی صالح.
- ۴- قوتابخانه‌ی روناکی له‌پشته‌ی پانه‌ی فه‌رمانبه‌رانه‌وه به‌ریوه‌به‌ری رافده‌ی نشأت احمد.
- ۵- قوتابخانه‌ی خانزاد له‌سهره‌قام شیوی قازی به‌ریوه‌به‌ری منیره‌ی صالح قفطان.
- ۶- قوتابخانه‌ی خه‌بات له‌لای مالی همه‌ی نه‌وره‌حان ناغا به‌ریوه‌به‌ری لطفیه‌ی نوری قفطان.
- ۷- قوتابخانه‌ی ئازادی (تاجی کۆن) ته‌نیشته‌ی قوتابخانه‌ی روناکی به‌ریوه‌به‌ری شفیه‌ی مه‌حمود.
- ۸- قوتابخانه‌ی بلیسه‌ی پشت یانه‌ی فه‌رمانبه‌ران له‌گه‌ل قوتابخانه‌ی رووناکی دا جوت بوون به‌ریوه‌به‌ری بدریه‌ی علی.
- ۹- قوتابخانه‌ی سه‌رچنار له‌سه‌رچنار به‌ریوه‌به‌ری صبریة عثمان پشه‌ری.
- ۱۰- قوتابخانه‌ی ئازادی ئیواران به‌رامبه‌ر ئه‌سحابه‌ی سه‌پی له‌خانوی حاجی محمود سامی.
- به‌ریوه‌به‌ری ملیحه‌ی کریم.

په پوښه پوره کافي پوره رده ی سلطاني
سالی ۱۹۳۴ دوو سال په پوهندی به که رکوکوه بوو ..

رشید کابان ۱۹۳۶

مصطفی مظهر ۱۹۳۹

صالح سعید قادر ۱۹۴۷

احمد رنعت دوغره ه چی ۱۹۵۳

عبد الجید حسن ولی ۱۹۵۴

عزیز محمد قادر ۱۹۵۴

۷- شاکر علی نکرینی

۸- عبد الجید حسن ولی (بوجاری دووهم)

۹- صالح سعید قادر (بوجاری دووهم) ۱۹۵۷

موسی صمد سعد الله ۱۹۵۹

سهرچیره

له روزنامه ی (زین) دوه

هندی بهرر ری قوتاجانه کان سجلاتی کون

سهرگوزشته ی چوار نافردي خوینده واری کورد

که له خوینده واره بهرزه کافي زه مانی عوسانلی بوون ...

۱- ملیحه شیخ سه لام

ناونیشانو بری له ژاننامی نهم نافرته مان له به غدا له خزمانیه وه وده ست

که وت به به لکه ی باوه پیکراوه وه هه روه کرخوی له خواره وه بلاوی ده که ینه وه

الاسم ملیحه نزهت عبد القادر الشیخ السلام القاضي (في السلیمانیة)

محل وتاریخ الولادة المتفک ۱۸۹۴م

الدراسة

أ- دراسة القرآن عند الملا احمد في السلیمانیة

ب- اللغة الفارسیة عند خالها السيد عمر عرفان

ج- اللغة الفارسیة والترکیة عند والدها السيد عبد القادر القاضي

د - الصف الثاني في مدرسة كربلاء الابتدائية للبنات

- مدرسة ديوانية للبنات

سنة التخرج ١٣٣٠ هجرية اي ١٩١٠م

التعيينات

١ - تعينت في ١٧ - ٢ - ١٩١٥ الى ٩ - ١١ - ١٩١٨ براتب (٤٠٠ قرش) مديرة

مدرسة السلطانية للبنات وبعدها كانت عاطلة عن العمل .

٢ - تعينت مديرة في مدرسة بعقوبة للبنات في ١ - ٢ - ١٩٢٦ والى ٨ - ٧ -

١٩٢٦

٣ - تعينت مديرة مدرسة السلطانية للبنات في ٢١ - ١٠ - ١٩٢٧ براتب ١٠٠

روبية

٤ - تعينت مديرة مدرسة كويژه في سنة ١٩٣٩

تى بىنى بۆيه نهم ئافزەتە نهم هەموو شوپىنەى كردوو بە قوتايىتى و ماموستايەتى .
چونكە باوكى بو هەر شوپىنك گواسترايىتە وە نەميشى بەگەل خۆى دا بردوو . بۆيه
هەر لە (مستفك) لەدايك بوو . لە سالى ١٩٦٨ كۆچى دواى كردوو لەگردي جوگە
نيرزاو

٢ فاطمة خانی محى الدين ئەفەندى

ناو فاطمة محى الدين ئەفەندى قادر ئەفەندى لەدەورو بەرى سالى ١٩٠٠ز
لەشارى سلماى لەدايك بوو . لەپيش دا لەحوجرەى مەلا فاطمەلاى مژگەوتى حاجى
مەلا بەسول قيرى قورئان بوو . لەدواى دا باوكى بەفەرمانى ميرى عوسمانلى
گويزرايوە بۆ (كەركوك) بۆ مديرى ريزى (گەمرك) وە لەوىو بۆ (كربلاء) و
(بصرة) وە دواى بۆ (بەغدا) .

فاطمە خانيش لەگەل داىك و باوكيدا رۆى وە لەم شوپانە خویندوو بەتى دواى
شەهادەى سەرەتايى لە بەغدا وەرگرت وە سالى گراني بەکە ١٩١٨ هاتنەو بۆ سلماى
هەر لەو سالا دا باوكى كۆچى دواى کرد ..

ئەم فاطمە خانە ھەر لەمەلەوہ دادەنیشت تا سالی ۱۹۲۶ کە مەکتەبی کچان سەر لەنوێ کراوہ ، چونکە مەکتەبی کچان لە دووای شەری جیہانی یەوہ داخرا بوو ، لەلای مائی شێخ قادری حەفید بەرۆژ قوتابی کچان ئیوارانیش زانستی بوو ژنان لەوێ دەیانخویند بەکێک لەو قوتابیانە (حەسە خانی نەقیب) بوو .

بەلام کچانی رۆژ ھەر بەردەدام بوو ، ناوئرا (زەھرا). فاطمە خان لەوێ دا تەنھا ماموستا بوو و دەرسی ئەوتەوہ بەلام گوزیدەخانی ژنی عەزیز یامولکی (کۆری حاجی مصطفی پاشا) بەرپۆتەبەری قوتابخانە کە بووہ دووای ئەو زەھراخانی ژنی غیژت بەگی وەسەن پاشا ، کچی حاجی مستەفا پاشا بو بەرپۆتەبەر لەدوای دا قوتابخانە زەھراگواستییەوہ بو دەرگەزێن لەمائی حاجی ئەحمەدی پیرۆز داوون وە فاطمە خان بوو بە بەرپۆتەبەری قوتابخانە کە ھەتا سالی ۱۹۶۲ بەلام لەجێی زەھرا قوتابخانە (صدیقە) کرایەوہ . وەزەھرا خان ھەرلەوێ بە بەرپۆتەبەری مایەوہ .

فاطمەخان ھەتا ئێستەش ماوہ لەگەرەکی دەرگەزێنە لەمەلە کۆنەکی باوکی دا دانیشتووہ کاتی خۆی شووی کردووہ بە احمد بەگی فتاح بەگ (حەمدی)ی شاعیر ..

۳ گوزیدە خان

ھەرۆ کو فاطمە خان بۆی باس کردین و ئەلیت گوزیدە خان لە کوردەکانی تورکیا بووہ ، لە شاری ئەستانبولەوہ ھاتووہ ، عەزیز یامولکی کۆری حاجی مصطفی پاشا لەوێ ماری کردووہ ، وە لەگەڵ خۆی ھێنابووی .. ئەو خویندەواری یەکی کە ھەمی بوو لەوێ فێربوو .

۴ زەھرا خان

ئەم ئافرەتە ھەرۆ کو فاطمە خان بۆی باس کردین ئەلیت زەھرا خان کچی حاجی مصطفی پاشای یامولکی بووہ ، کە باوکی لەتورکیادا سەرکردە یەکی گەرۆ و لێھاتوو بووہ .. ھەر لەوێ فیری خویندەواری بوو بوو ...

تىيىنى

لە شارەكەماندا چەند قوتابخانەيەكى سەرەتايى ھەبوون ، ژمارەيان دەگەشتە ھەشت قوتابخانە ھەريەكەيان بريتىبوو لە شەش پۆل ھەر پۆلىكىش نزيكەى بىست قوتايى تىدا بوو .

رۆزگارلىك قوتايىيان دووجار دەواميان دەکرد بەيانيان لە سەعات ھەشتەو ھەشت دەرسيان دەخويند ھەتا دوانزەى نيورۆ پاشان دەرويشتەو ھەشتەو ، قوتابخانە لە سەعات دوو ھەشتەو دەستيان دەکردەو بە دەوام دوو دەرسى تريان دەخويندو دەرويشتەو ، بەلام رۆزاني پىنج شەمان ھەر بەيانيان لە سەعات ھەشتەو تا سەعات دوانزەى نيورۆ بوو .. لەو سەردەمەدا لەجياىى (جەرەس) زەنگ ھەبوو بريتى بوو لە ئاستىكى ئەستورى نوشتاوە لەشيوەى ژمارە ۱۸ بوو . بە ئاستىكى بارىك لە كاتى تەوابوونى دەرس يان چوونە ژورەو ھەدا قوتايى يەك يان فەراشەكان لىيان دەدا

لەژورى پۆلدا كە وانەيان دەخويند ھەر قوتايىيەك مامۇستا پرسیارى لىبكردايە گەر نەى زانايە بەدار لەبەرى دەستى دەدا

زۆر جاريش ئەگەر قوتايىيەك زۆر تەمەل بوايە ھەموو پۆلەكە بەم گۆرانىيە گالەتيان پى دەکرد تا تەمى خواردوو ببوايە

تەمەلى بۆ تەلەبە
رەفيقان بە خوا عەييە
ھەرچى دەرس نەزانی
ناھىنى لەتە نانی

يىنگومان لە سەر داواى مامۇستا ئەم گۆرانىيە دەوترا ئەمەش گەشەو ھاندانىك بوو بۆ قوتايىيان كە ھەول بەدەن بەر ئەم گالە پىكردنە نەكەون .

وه بهم جوړه قوتا پياښان فيري ژماردن ده كړد :

پهك و دووسى و چوار ئاسانه

توبى ژميره و بيزانه

پينج و شش كوا گرانه؟

ژماره ي زور ئاسانه

حهوت و ههشت و نوو ده

ههركهس بيزانئ مه رده

له و نه ي (ماموستا زيور نه فهندي)

وہبہری قوتاہخانہ کان و بہریوہبہری
ارہف وہ نمونہ ی قوتاہی و قوتاہخانہ کان

رہشید زہکی کابان
(بہریوہبہری پھروہرہ)

۱۸۷۶ ز - ۱۹۴۰ ز کونجی دواہی کردہ

موسٹفا مہزہر

(بہریوہبہری پھروہرہ)

۱۸۸۸ ز - ۱۹۴۶ ز کونجی دواہی کردہ

قہلتان

وہبہری قوتاہخانہ ی ہکھم)

موسٽه‌فا مولود (بهريومبيري قوتابخانه‌ي خاليديه)
 ۱۹۰۴ ز - ۱۹۴۵ ز کوچي دوايي کړدو

ع‌دريز ف‌روج سليم (بهريومبيري قوتابخانه)
 ۱۸۹۲ ز - ۱۹۶۵ ز کوچي دوايي کړدو

ک‌ريم به‌گي زانسي
 (بهريومبيري قوتابخانه‌ي زانسي)
 ۱۹۰۷ ز له دايک پوره

ف‌زاد رشيد
 (بهريومبيري قوتابخانه‌ي له‌يسه‌ليه)
 ۱۹۰۵ ز له دايک پوره

جلال محمد سيف الله
(بهريزه‌بەری قوتابخانەى هەيسەلێه)
١٩٠٨ ز - ١٩٦٦ ز کۆچى دواى کردوه

رەشید کەریم ئەفراسیاب
(بهريزه‌بەری قوتابخانەى مەلکەندی)
١٩٠٨ ز - ١٩٧٦ ز کۆچى دواى کردوه

شیخ ئەبو بەکر جەلال
(هموری)
(بهريزه‌بەری قوتابخانەى کانیسکان)
١٩١٢ ز - ١٩٧٩ ز کۆچى دواى کردوه

یونس تولیق عبدالله رحمان
(بهرنومبهری قوتابخانه‌ی عالی‌په)
۱۹۱۵ز له دایک پوه

حمزیزى میرزا صالح
(بهرنومبهری قوتابخانه‌ی له‌پویه)
۱۹۱۴ز له دایک پوه

عبدالله غفور ملا علی
(بهرنومبهری قوتابخانه‌ی گوڼږه)
۱۹۲۱ز له دایک پوه

دسته‌ی مامورستانای قوتابخانه‌ی نمونه‌ی سعادت - ۱۹۲۰ -

مامورستانان و قوتابیانی قوتابخانه‌ی نمونه‌ی سعادت - ۱۹۲۰ -

وېنەي چەند قوتايىدەك لەبەر مرگەوتى

گەورەدا - ۱۹۳۸ -

فاتمه خاتون محي الدين لعلهندي
(بهريوه بهري قوتايخانهي زمهرا)
۱۹۰۵ ز - ۱۹۸۶ ز کوچي دوايي کردوه

معليحه عهبدولقادر شينخ سلام
(بهريوه بهري قوتايخانهي گويزه كچان)
۱۸۹۴ ز - ۱۹۶۸ ز کوچي دوايي کردوه

نوسرين موستهفا موزهدر
(بهريوه بهري ساتموي كچان)
ساقي ۱۹۲۹ ز له داپك بووه

فاتمه صالح قهلتان
(بهريوه بهري قوتايخانهي صديقه)
ساقي ۱۹۱۱ ز له داپك بووه

● نەفسەرەکانی سوپای عوسمانلی ●

دەولەتی عوسمانی بەزۆر مەبەس کە بەکیکیان پەیداکردنی کادیرە بۆ کاری دەولەت لە سلطانی قوتابخانەیی روشدییە عسکری کردەووە و رینگەیی بۆ لاوانی ئەم شارە تەختکرد کە بخوێن و رووبیکەنە ئەستەموول و پێ بگەن بەلێ زۆر بەیان نەئەهاتنەو لە هەموو پانانی ئەو ئیمپراتۆریەتە مەزنەدا بلاو ئەبوونەو و کاریان ئەگرتە دەست بەلام هەر ئەو پێگەبشتن و دەسلەندارییە و ئەو گەبشتنە پایەیی بەرزە بەلگەیی درەوشەداری شاری سلجانییە نموونەیی دەسلەت و توانای کوردە لەناو ئەو ئیمپراتۆریەتەدا کە هەر ئەم نموونەیی پەنجەرەیی بۆ گەلیک لیکدانەووی میژوونی تازە دەربارەیی ئەو سەردەمە ئەکاتەو کە دەرغەتی خۆی و سەرئەنجامی تازەیی میژوو نووسانی ئەوی ..

(ع م و)

ئەفسەرەكانى سوپاى عوسمانلى -

چۆن لەو سەردەمەدا دەبوونە ئەفسەر؟!

پاش تەواو كردنى قوتابخانەى سەرەتا ئى ھەر قوتابىەك بىويستايە بىيەت بە ئەفسەر ئەچووە قوتابخانەى (رەشیدىەى عەسكەرى) كە لە سەلجۇقى كرابووە كە برىنى بوو لە سى پۆل و پاش سى سال خويندنى دەرسى عەسكەرى ئەچوون بۆ (اعدادى عەسكەرى) لە بەغدا سى سالیس لەوى ئەباغخویند پاش تەواو بوونى ئەچوون بۆ مدرەسەى (حرى) لە ئەستەموول (استانە) لەویش پاش سى سال خويندنى دەرسى عەسكەرى ئەبوون بە ئەفسەر (ملازم ئانى).

قوتابخانەى رەشیدىەى عەسكەرى تەنھا لە سەلجۇقى كە لە سالى ۱۸۹۲ زاینى كراوە تەووە لە بىناى خەستەخانەى ناوەرەستەووە كە ئىستا رووخاووە شونى پراوەستانى ئوتومبیلە بەرامبەر بازارى زانكو، توركەكان ئەو بىنايەيان بۆ ئەو مەبەستە دروست كەردبوو وە رەشیدىەى عەسكەرى لەگەل اعدادى عەسكەرىش لە بەغدا ھەبووە ئەو ئەفسەرەكانەى خەلجى سەلجۇقى كە دەرچوون پیاوێ گەورەيان تیا ھەلگەوتووە كە پایەى بەررۇيان وە رەگرتووە لە سوپاى عوسمانلىدا وە ھەر وەھا لە حوكمدارىتى شەيخ محمود وە لەناو سوپاى دەولەتى عىراقىشا روتبەى عەسكەرى سوپاى عوسمانى.

ئەوانەى كە پىيان ئەوترا پاشا ئەمانەبوون

- ۱ مشیر (مشیر) دوو شیرو چوار ئەستیرە
- ۲ برنجی فریق - فریق اول - دوو شیرو سى ئەستیرە
- ۳ - فریق - فریق - دوو شیرو دوو ئەستیرە
- ۴ - میرلوا - لواء - دوو شیرو یەك ئەستیرە

ئەوانەى كە پىيان ئەوترا بەگ ئەمانە بوون

- ۱ میر ئالای - زەیم - تاجیک و سى ئەستیرە

- ۲ قائم مقام عسکری - عقید - تاجیک و دوو تهستیره
- ۳ - بینباشی (طاہور اغاسی) - مقدم - تاجیک و یهك تهستیره

تهوانه ی که پی یان تهووترا تهفهنندی تهمانه بوون

- ۱ قدملی یوزباشی (قولاغ اغاسی) - رئیس اول - تاجیک
- ۲ - یوزباشی - رئیس - سی تهستیره
- ۳ ملازم اول - م . اول - دوو تهستیره
- ۴ ملازم ثانی - م . ثانی - یهك تهستیره
- ۵ - ضابط وکیل - نائب ضابط - نیشانیك بهسهر شانی بهوه .

تهوانه ی که لهوانه بچوکتز بوون تهمانه ی خواره وهن

- ۱ - باش چاووش - رئیس عرفاء - چوار خهت به قولیهوه
- ۲ - باش چاووش معاونی - عریف - سی خهت به قولیهوه
- ۳ چاووش - نائب عریف - دوو خهت به قولیهوه
- ۴ اون باشی - جندی اول - یهك خهت به قولیهوه
- ۵ برنجی نفر - نفر - جندی - پی نیشان بوون .

جگه لهم روتبانه ههنندی (منصبیش) ناوی تایهتی خوی ههبره وهکو :

- ۱ مرکز قوماندانی - امر انضباط
- ۲ - قانون ضابطی - انضباط
- ۳ ژاندرمه قوماندانی - مدیری عسکری ئاسایشی شار
- ۴ سهر قومیسهر - مدیری پولیس

بینباشی و قدملی یوزباشی بهوانه تهلین که له کلیه ی حرلی ده رچوون .

طاہور اغاسی و قولاغ اغاسی بهوانه تهلین که له عسکری بهوه پی گه بشتوون .

خەلکی سەلجانی لەناو ئەفسەرەکانی سوپای عوسمانلی دا

- ١ - سعید پاشای حسین پاشا خندان - رئیس شورای دەولەت و وزیر خارجه .
  - ٢ - عزت بك حسین پاشای خندان - وزیر داخلية
  - ٣ - شریف پاشای سعید پاشا خندان - مرخص کوردان له جمعیت اقوام
  - ٤ - فواد پاشای سعید پاشا خندان - برنجی فریق و یاور پادشاه .
  - ٥ - سلیمان بك حسین پاشا خندان - میر الای و یاور پادشاه .
  - ٦ - خلیل خالد پاشا - والی له بیروت و سفیر له بلغراد و تاران
  - ٧ - حاجی مصطفی پاشا یاملکی (نمرود) میرلوا رکن رئیس ارکان حرب له ئەنقەرە قائدی فرقهی ٢١ له بەغاو قائدی فرقهی ٢٧ له بیروت رئیس محکمی عرفی له دژی کماله کان . وه گەلی پایه‌ی‌تری هه‌بووه له سوپای عوسمانلی دا
  - ٨ - عبدالله حلمی پاشا میرلوا قائدی فرقهی مدفعی له ئەسته‌موول وه له وی کۆچی دوا‌ی کرد .
  - ٩ - حاجی اوڤرحان به‌گی حاجی محمد اغا باوکی ڤرشید پاشا - میرلوا قائدی ناوچه‌ی سەلجانی .
  - ١٠ - صدیق پاشا القادری میرلوا به‌دیل گێرا له ڤوسیا بو‌ه جنرال ئەم ڤوتبه‌به‌یان له سوپای سپی دژی شوڤرشدا پی‌به‌خشی .
  - ١١ - امین فیضی بك - میر الای امر الفیلق المدفعی ١٢ له موصل قوماندانی لوی سەلجانی مدیری اعدادی عسکری له بغداد شاعرو فیلسوف و ادیب بو‌وه
  - ١٢ - احمد کمال ده‌مرکانی میرالای له سوپای مصطفی کمال مایه‌وه
  - ١٣ - مصطفی بهجت درویش افندی خالی فەرهبی حمه سێو ملازم ثانی .
- سالی ١٩١٧ زاینی له‌گەل علی احسان پاشا به‌ ئوتومبیل هاته‌وه بو سەلجانی له مائی حاجی ملا سعید که‌رکوکی زاده میوان بوون له تورکیا مایه‌وه تاروتبه‌ی گه‌یشه‌ میر الای .

- ۱۴ - احمد حمدي كابان برای جلال كابان - روتبهی میر الای
 ۱۵ - احمد کمال محمد بك برای نوری بهگی گومرك روتبهی میر الای .
 ۱۶ - زهدی روسم بك میر الای قائد فیلق له روسیا له قفقاس شهید کراوه
 ۱۷ - سعید بهگی حاجی رسول بك له وانو باشقه‌لا له تورکیا نه‌فسه‌ری ته‌موین
 بووه .

۱۸ - توفیق محمود اغا برای په‌شهی مختار له‌دایکه‌وه له تورکیا مردووه رتبهی
 قائمقام عسکری بووه .

۱۹ - کریم بهگی خانزاده جوانی - روتبهی (قائمقام عسکری) له سالی ۱۹۲۳ -
 ۱۹۲۴ ماله‌که‌ی بهر بومای ٲینگلیزه‌کان که‌وت .

۲۰ - محمد حلمی ملا محمد امین قائمقام عسکری قوماندانی ههموو نه‌سیره‌کان
 بوو له شه‌را له انقره ماموستای اعدادی عسکری له به‌غداد له زه‌مانی عوسمانلی وه له
 سالی ۱۹۲۶ له ازمیر کوچی دوا‌ی کردووه .

۲۱ - عبدالله بهگی کا که حمه - قائمقام عسکری امر موقعی ولایه‌تی موصل ،
 بو به‌خواه‌ونی روزنامه‌ی (چه‌نه‌باز) له‌موصل . باوکی فاتق ٲینک‌ه‌سی شاعر .

۲۲ - سعید حق - قائمقام عسکری - مدیر سجون عام ووزیر دفاع له‌عیراق .
 ۲۳ - رشیددارا (قائمقام عسکری)

۲۴ - عبدالقادر افندی امین افندی وه‌سمان اغا به‌روقه (بینباشی) سه‌روکی
 محکمی عسکری له سلطانی له سوپای عوسمانیدا

۲۵ - اسماعیل بهگی بابان (بینباشی) باوکی ره‌زابه‌گی (بینباشی)
 ۲۶ - محمد امین زه‌کی بك (بینباشی) ارکان له‌سه‌ر کردایه‌تی ارکانی حرب
 لای‌خلیل پاشا ، امری کلیه‌ی عسکری روتبه‌ی عقید سالی ۱۹۲۴ له ده‌وله‌تی
 عیراق له به‌غا وزیر (الاشغال) ووزیر (معارف) ووزیر (اقتصاد) ووزیر (الدفاع) .

۲۷ - ره‌زابه‌گی اسماعیل بهک (بینباشی) قائمقام له‌عیراق
 ۲۸ - عمر وه‌بی (میر الای) له استمبول کوچی دوا‌ی کردووه

۲۹ - عبدالله افندی حاجی سعید (بینباشی) قائدی حامیه‌ی عسکری له کرکوک
 له سوپای عوسمانلی

- ۳۰ امین زهکی - بیناشی - بو به لواء وه رئیس ارکانی جیش له شوپشه‌که‌ی
رئشید عالی سالی ۱۹۴۱
- ۳۱ خالد سعید - بیناشی - بو به قائدی سوپای پیاده لای شیخ محمود بوو به
ماموستا له ده‌وله‌تی عراق .
- ۳۲ نوری وه‌یسی به‌گ (میر الای) قائدی فرقه بوو وه له باندرمه
کوچی دوا‌ی کردوه .
- ۳۳ رشید بك به‌ناوبانگ به کویر رشید قاعقام عسکری له اسطنبول کوچی
دوانی کردوه .
- ۳۴ صالح زهکی صاحبقران (بیناشی) له دیاربکر رئیس فیلق ۳۳ و قائدی
سوپای شیخ محمود متصرف له ده‌وله‌تی عراق له سلیمانی
- ۳۵ علی یاوه‌ری حاجی حمه‌اغا (بیناشی) له تورکیا نه‌هاته‌وه مردووه
- ۳۶ فرج فهمی قادر اغا (بیناشی)
- خه‌زوری عه‌ونی افندی حاجی گورون له سالی ۱۹۱۶ ی زاین له‌ناوچه‌ی (زینو
شیخ) کوچی دوانی کرد .
- ۳۷ عبدالله افندی حاجی حه‌سه‌نه افندی (عبدالله یاوه‌ر) باوکی حاکم مجید
(بیناشی) قائدی فیلقی ۱۲ له موصل مدیری مدرسه‌ی حریه له شام سه‌روکی
شاره‌وانی سلیمانی له زه‌مانی میجه‌رسون
- ۳۸ دکتور حسین افندی بابه‌جان (بیناشی) به‌که‌م دکتوری خه‌لکی سلیمانی
- ۳۹ حاجی قادر افندی یاملکی برای حاجی مصطفی پاشا (قدملی یوزباشی)
مدیر ناحیه له عراق
- ۴۰ - کریم پوستم (کریم شالوم)^(۱) قدملی یوزباشی طوبجی .
- ۴۱ توفیق وه‌بی بك (قدملی یوزباشی ارکان) متصرف وزیر وامر کلیه‌ی
عسکری بغداد له عراق

پۆژنامه‌نووس و نیشته‌په‌روه‌رێکی گه‌روه‌و خاوه‌ن مێژوو بوو. که نه‌ی کارێ گه‌روه‌ی له‌سه‌ر بنووسری.

- ۴۲ رفیق محمود اغا (قدملی یوزباشی) برای پشه‌ی مختار له‌دایکه‌وه
- ۴۳ حاجی رمضان علی اغا (قدملی یوزباشی) بو به‌لوا له عراق ئاموزای حاجی امین کاکه‌حه‌مه
- ۴۴ احمد بک پشدری (قدملی یوزباشی) به‌ناوبانگ به‌داره‌که‌نیه
- ۴۵ عمر صالح رضا (قدملی یوزباشی) به‌ناوبانگ بو به (عمر فوزی) تونج ای . بویه مدیری یولیس له ادرنه له تورکیا نه‌اته‌وه
- ۴۶ عبدالقادر عبدالعزیز (قدملی یوزباشی) مقدم له عیراق
- ۴۷ غفور ئاغای قادر ئاغا یوزباشی ارکان حرب له‌شاری موصل خه‌زووری رشید کابان
- ۴۸ جمال عرفان (یوزباشی) له سه‌رکردایه‌تی ارکان حرب لای علی احسان پاشا میجر له‌سوپای شیخ محمود له‌وکاته‌دا به‌ده‌سیسه کورزا سالی ۱۹۲۳
- ۴۹ بیجت ابراهیم اغای روقیه (یوزباشی) برای خاله‌ میچه‌و رشیده افندی به شیشه له تورکیا نه‌هاته‌وه .
- سلطان افندی باوکی مجید سلطان (یوزباشی).
- ۵۱ عمر وهبی برای قاله‌ی مه‌نیج خان (یوزباشی)
- ۵۲ علی کوری وه‌ستا عبدالله محمد سلیمان کوری ۳ برای ده‌لاکه‌که (یوزباشی) ئاموزای خاله‌ عه‌ده‌ له‌شهری جیهانی به‌که‌م له‌چه‌نه قه‌لعه قاجی به‌فر بردی توشی نه‌خوشی کانکرین بو له‌وی ئه‌مری خوای کرد
- ۵۳ بکر صدق (یوزباشی) قائدی حرکه‌ی ۱۹۳۶ زعیم وقائد فرقه‌و رئیس ارکانی جیش له عراق .
- ۵۴ نورالدین محمود (یوزباشی) زعیم له عیراق رئیس ارکانی جیش ووزیری دفاع وریس وزراء
- ۵۵ ماجد مصطفی (یوزباشی) قائدی سوپای سواره لای شیخ محمود وزیر له ده‌وله‌تی عیراق
- ۵۶ - حمدی بگی رشید پاشا (یوزباشی) دوانی بو به (سه‌رقومیسهر) مدیری پویس له کرکوک له عوسانی

- ۵۷ قادر اغا حاجی محمود اغا (یوزباشی)
- ۵۸ صالح افندی کاکال (یوزباشی) باوکی ابراهیم گوردی
- ۵۹ احمد بهجت قره داغی (یوزباشی) اندام له جمعیتی کوردستان له زه مانی شیخ محمود. بوو به ماموستا له عراق
- ۶۰ عبدالقادر سعید (یوزباشی) باوکی یونس افندی مهندس له سه فهر به لك له كوت شهیدكرا
- ۶۱ عبدالرحمن سعید (یوزباشی) بوبه رئیس محاكم له كركوك له عراق
- ۶۲ احمد زکی (یوزباشی) بو به مدیر ناحیه طق طق له عراق
- ۶۳ امین افندی وه سیان اغای روقیه (یوزباشی)
- ۶۴ سعید افندی لاله (یوزباشی)
- ۶۵ احمد بهگی سلیمان بهگی قوچ بك (یوزباشی) سهروکی بهشی قانونی عسکری بو له سلیمانی له عوسمانلی
- ۶۶ صالح افندی حاجی رسول اغ (یوزباشی)
- ۶۷ محمد افندی خه جو له (یوزباشی)
- ۶۸ عون افندی حاجی گوروون (یوزباشی) مودیری ناحیه له عراق
- ۶۹ - عهلی باوه و خوجواجه نه فهندی (یوزباشی) له تورکیا له سالی ۱۹۲۶ له سه ر کوردایه تی کوژرا
- ۷۰ فتاح افندی یابه شاز (یوزباشی) ماموستای ریاضیات له مدرسه ی رشیدی عسکری.
- ۷۱ سعید رها افندی (یوزباشی) هاوکاری راپهرینه که ی شیخ محمودی کرد له سالی ۱۹۲۴ گه راپه وه بو تورکیا له (وان) بوبه مأمور گمرک.
- ۷۲ سید امین (یوزباشی) رئیس له سوپای عراق بوبه سه ره رشکاری اغصار له سلیمانی
- ۷۳ صالح زه کی توفیق (یوزباشی) زه عیم وقائدی فرقه ی دوو له كركوك ومودیری گشتی خه تی شه مهنده فهر له عراق.

- ۷۴ - رشید زه کی کابان (یوزباشی) مدیری مکه بیروشدیهی عسکری له به غدادو له سلطانی بو به مدیری معاریف - عراق -
- ۷۵ - مجید بك حاجی رسول بك (یوزباشی) رئیس له سویای عراق ورئیس نجید له سلطانی
- ۷۶ - نزهت فتاح شمش خانه: (یوزباشی) پاشان بوو به ماموستا له سلطانی و ههولیر له عراق.
- ۷۷ - علی قادر ئاغا (یوزباشی)
- ۷۸ - دهرویش ئهفندی (یوزباشی).
- ۷۹ - رهمزی ففتاح (یوزباشی) مهركهز قوماندانی قائم مقام له شاری خانه قین .
- ۸۰ - جمیل ئهفندی ئهمین ئهفندی و هسان ئاغا (یوزباشی)
- ۸۱ - عبد القادر عزیز (یوزباشی) رئیس اول له سویای عراق
- ۸۲ - عبد العزيز مصطفى یا ملكی (یوزباشی) عقید له عراق و سلکی خارجی (کوری حاجی مصطفى پاشا).
- ۸۳ - علی ملك (یوزباشی) له ئهسارهت و هفاتی کردوو
- ۸۴ - علی شاهناز «یوزباشی»
- ۸۵ - نوری حمه و بهگ «یوزباشی» مقدم آمر حامیه له سلطانی عراق..
- ۸۶ - ئاسهف نزهت ئهفندی (یوزباشی)...
- ۸۷ - ئهمین عربان (یوزباشی) خهزوری شیخ صالح شیخ محمدی حفید
- ۸۸ - کریم حق گاور (ملازم أول)
- ۸۹ - اسماعیل احمد بهكدهست (ملازم اول)
- له موصل له سهربان كهوته خواره و دهستی شكا دوانی بریانه و
- ۹۰ - احمد فهمی حاجی حسین: (ملازم أول) له سویای عوسمانلی له بهشی استخبارات، له سویای شیخ محمود کرابه میجر، دوانی بوو به مدیری ناحیهی چه مچه مال.
- ۹۱ - صالح عبد الرحمن قهفنانچی (ملازم اول) بوو به مدیری مکتب له سلطانی... عراق

- ۹۲ - حسون افندی (یوزباشی) باوکی حاجی مهدی ..
- ۹۳ سعید ئه‌فندی یوزباشی باوکی یحی ئه‌فندی ره‌سام
- ۹۴ - قادر ئاغای موزیقه. یوزباشی
- ۹۵ فتاحی امینی عه‌نار ژن‌برای شیخ محمود میرئالای وه له ئه‌ستانبول کۆچی دوابی کردوووه .
- ۹۶ رشید ئه‌فندی عاصیه خان (یوزباشی) له حرکه‌ی شیخ محمود له‌شه‌ری به‌ینی کوردو ئینگلیزدا له ده‌ربه‌ندی بازیان شه‌هیدکرا
- ۹۷ - توفیق ئه‌فندی باوکی صالح زکی (یوزباشی)
- ۹۸ عزت طوبچی «یوزباشی» ئه‌فسه‌ری لای شیخ محمودو رئیس له‌سویای عیراق
- ۹۹ قادر ئه‌فندی قه‌ره‌داغی (یوزباشی) قوماندانی بلوکی سلطانی بو له سویای عوسمانلیدا
- ۱۰۰ اسماعیل حق شاره‌یس (یوزباشی) قائمقام له‌عیراق
- ۱۰۱ حه‌مه‌ی میرخان (یوزباشی)
- ۱۰۲ رشیدی بکر ئه‌فندی (یوزباشی) باوکی قزاد ره‌شید
- ۱۰۳ کاکه امین (یوزباشی)
- ۱۰۴ محی الدین ئه‌فندی مه‌لا موسی (یوزباشی)
- ۱۰۵ حاجی صالح ئاغای علی خان (یوزباشی)
- ۱۰۶ صدق به‌گی فاته شه‌لی (یوزباشی)
- ۱۰۷ شوکت ده‌رویش ئه‌فندی (یوزباشی)
- ۱۰۸ مصطفی شوقی (یوزباشی) ضابطه‌ی تجنید له عیراق (عمارده) وه خواوه‌نی گۆفاری په‌یژه ..
- ۱۰۹ ادهم ئه‌فندی احمد ئه‌فندی حاجی محمود ئاغای (یوزباشی)
- ۱۱۰ رشید ئه‌فندی امین ئاغای (یوزباشی) نوینه‌ری شیخ محمود له‌گه‌ل ملا عارف صائب چون بو ئیران بو شاری ته‌وریز نامه‌یان برد بو پروسه‌کان ناوبراو له سلطانی به‌نه‌خوشی شیرپه‌نجه مرد .

- ۱۱۱ محمود جودت: (ملازم اول) له سویای عراق له ۱۹۳۷/۱۱/۲۰ نېعدادم
کرا له سر نهووی مدیری عامی مالیہی کوشت به ده مانچہک که ناوی (عبد
القادر سنوی) بوو
- ۱۱۲ فائق کاکه امین (ملازم اول) نه فسر له سویای شیخ محمود، مقدم
له سویای عراق
- ۱۱۳ رشید نه فندی حاجی برابم ناغا (ملازم اول) برای خاله مچه
له شہری به کمی جیبانی دا بریندارکرا، له قاهره له خسته خانه پیش نه می
ده ربچی تورکه بهک لیره رشادی بی نه بیت لی نه دزن تیرتیک ده چی.
دوای تهاو بوونی شہرکه دیتوه بو سلطانی به سواری پاییسکیل.
- ۱۱۴ عبد الرحمن به گی رشید پاشا: له تورکیا نه هاتوه ناروتبهی گه بشته
میرثالا.. له وی مردوه.
- ۱۱۵ یحیی عبد الرحمن عه مبر ملازم اول له نهستانبول له چه نه قه له
شهیدکرا.
- ۱۱۶ رؤوف نه فندی امین نه فندی وهسمان ناغا: ملازم اول فرماندهی
سربازی دیوانی شیخ محمود، مدیری حسابات له وه زارعتی دیفاع له عراق.
- ۱۱۷ محمود ناغا محمد ناغا - ملازم اول - له تورکیا کوچی دواپی کرد.
باوکی توفیق وره فیق نه مانیش نه فسر عوسمانلی بوون، دواپی ژنه کی شوی
کرده وه به شریف نه فندی باوکی ره شیدی مختار.
- ۱۱۸ خسرو امین بهگ: ملازم اول به گنجی کوژوا
- ۱۱۹ علی کوردی. ملازم اول مقدم له سویای عراق.
- ۱۲۰ حه موه فی مام ریش ملازم اول
- ۱۲۱ علی جودت بهگ عزیز نه فندی لاه، ملازم اول له تورکیا مایه وه تا
کوچی دواپی کرد له نه سته موول، برای عبد الله حلمی پاشا
- ۱۲۲ شوکت به گی عثمان بهگ (ملازم اول) مقدم له سویای عراق
- ۱۲۳ رها نه فندی ملازم اول له سویای عوسمانلی به موور هه لکه ند نه ناسرا
باوکی مدیری ناحیه حه مبه جمیل بوو

- ۱۲۴ محمود خاوهر ملازم أول . مقدم له سوپای عراق
- ۱۲۵ جمیل خاوهر : ملازم أول له سوپای تورك و عراق
- ۱۲۶ فهمی شانگهر، به ناو بانگك به (فهمی مزیل) مدیر ناحیه و ضابط تجنید
له عراق
- ۱۲۷ توفیق فكرهت ملازم أول له عراق بووبه به ریو بهری قوتابخانه له شاری
سلتانی.
- ۱۲۸ قادر سعید فلاح (قاله ی ئایشی خان) ملازم ثاني، له شهر ی دهر بهندی
بازیان دا به دیل گیرا سالی ۱۹۱۹. له دوا یی دا بووبه مهندس له نه شغال له
سلتانی و هولیر
- ۱۲۹ علی نه فندی ملازم ثاني له عراق بووبه موجه خور له نه شغال برای کاکه
امین بوو.
- ۱۳۰ - احمد فخری ملازم ثاني . مقدم له سوپای عراق برای محمد علی
کور دی.
- ۱۳۱ - کامل حسن نه فندی ملازم ثاني . هاوکاری راهبرینه که ی شیخ محمودی
کرد له شهر ی ئاوباریک دا. پاشان بووبه مهندس و مدیری نه شغال له سلتانی.
- ۱۳۲ بهجت احمد نابلس . ملازم ثاني .
- ۱۳۳ رفعت احمد نابلس . ملازم ثاني خه لکی سلتانی بوون و له شاری نابلس
له دایک بوون خالی فایه قی کاکه نه مین بوون .
- ۱۳۴ - یونس قادر چه چول - ملازم ثاني - له شهر ی به که می جیهاندا وون بوو.
- ۱۳۵ فهمی سعید نالهند ملازم ثاني له شهر ی به که می جیهان وون بوو
- ۱۳۶ - مصطفی محمد نه فندی خه جول - ملازم ثاني رئیس اول سوپای عراق
- ۱۳۷ محمد قادر . ملازم ثاني برای علی قادر فراشی متوسطه سالانی ۱۹۳۰ له
چه نه قه لعه له توركیا شهید کرا.
- ۱۳۸ محمود نه فندی ره سام ملازم ثاني باوکی محمد قدسی
- ۱۳۹ عبد الحمید عبد الغنی قره داغی ملازم ثاني مدیری پولیس له سلتانی
عراق

- ۱۴۰ - علي سه‌رووت ملازم ثاني مدیری پولیس له هه‌ولیر عراق
- ۱۴۱ - عبدالرحیم چه‌چهی مه‌لا نادر ملازم ثاني له چه‌نه‌قلعه شه‌هیدکرا.
- ۱۴۲ - مه‌دی ملا رشید. ملازم ثاني له چه‌نه‌قلعه شه‌هیدکرا
- ۱۴۳ - هادی ملا رشید ملازم ثاني برابون له چه‌نه‌قلعه شه‌هیدکرا
- ۱۴۴ - عارف به‌گی سعید ملازم ثاني رئیس له سوپای عراق دا
- ۱۴۵ - علی ئەفەندی حاجی صالح ناغا ملازم ثاني مدیر پولیس له عراق
- ۱۴۶ - عزیز حکمت قزاز ملازم ثاني ئەفسەر له سوپای شیخ محمود مقدم له سوپای عراق
- ۱۴۷ - عزیز کوردی ملازم ثاني رئیس له سوپای عراق
- ۱۴۸ - ابراهیم روری ملازم ثاني
- ۱۴۹ - حامد جودت ملازم ثاني رئیس له سوپای عراق
- ۱۵۰ - رشید جودت ملازم ثاني عقید له سوپای عراق امر موقع البصرة.
- ۱۵۱ - فتاح ئەفەندی ملازم ثاني
- ۱۵۲ - رمزی عبدالکریم قادر ناغا ملازم ثاني له‌شەری (قناتی سووس) له‌گه‌ل سوپای جمال پاشای سفاخ له‌گه‌ل تورکه‌کان له‌دزی ئینگلیز بریندار ئەبیت. له خه‌سته‌خانه‌له‌شام ملک فیصلی یه‌که‌م پێش ئەوه‌ی بێ به‌ملیکی عراق سه‌ر له خه‌سته‌خانه‌که ئەدات لێ ئەپرسیت ناوت چی‌یه؟ خه‌لکی کویت؟ ئەلێ: رمزی عبدالکریم خه‌لکی سلیمانی له‌عراق.
- ۱۵۳ - امین زه‌دی به‌گ: ملازم ثاني له‌شەری یه‌که‌می جیهانی دا له چه‌نه‌قلعه شه‌هیدکرا. ئەم زاته‌ برای نوری به‌گی گوهرگ بوو.
- ۱۵۴ - صدقی عباس احمد ملازم ثاني، مقدم ورئیس تجنید له سوپای عراق له شاری سلیمانی
- ۱۵۵ - احمد فخری امین یا ملکی: ملازم ثاني مقدم له سوپای عراق قائم‌قام له هه‌له‌نجه مدیری تجنید له ناوچه‌ی سلیمانی خوشکه‌زای حاجی مصطفی پاشای یاملکی یه‌.

- ۱۵۶ - ئىبراھىم حەقى حاجى گوروون - بىر ئاي غەزنىيە ئەفەندىسى حاجى گوروون (قەدەملى يوزباشى)، ئە ئەستەموول كۆچى دوۋاى كىرد.
- ۱۵۷ - مەمەد رەمىزى ئەحمەد بەگ: مامى جەمىل سەئىد بەگ (قەدەملى يوزباشى) ئە ئەستەموول كۆچى دوۋاى كىردوۋە.
- ۱۵۸ - تۇفيق رەمىزى (يېنىباشى) ئە چەقەقەلە كۆچى دوۋاى كىردوۋە.
- ۱۵۹ - مەمەد زەكى مەرووف سوور (مىر ئاللى) ئە ئەستەموول كۆچى دوۋاى كىردوۋە.
- ۱۶۰ - فەوزى بەگ (يېنىباشى) ئە مەنقەرە كۆچى دوۋاى كىردوۋە.
- ۱۶۱ - ئەنۋەر بەگ (مىر ئاللى). ئىستا ئە ئەستەموول خانەنشىنە.
- ۱۶۲ - عارف حىكەت (قەدەملى يوزباشى). ئە ئەۋەى بابانەكانە. ئە ئەستەموول كۆچى دوۋاى كىردوۋە.
- ۱۶۳ - ھادى ئاللى (مىر ئاللى). ئە ئەۋەى بابانەكانە ۋەزىمى عارف حىكەتە.
- ۱۶۴ - رەشىد سەلىم ئەفەندى (يوزباشى). ئە ئەكشىر كۆچى دوۋاى كىردوۋە.
- ۱۶۵ - ئەلى باۋەرىى حاجى فەتتەخ ئەفەندى (قەدەملى يوزباشى). خالى تاهىر بەگى جەمىل بەگى بابان.
- ۱۶۶ - ئەلى غالىبى غەبەى رىحان (يېنىباشى). ئە مەرسىن كۆچى دوۋاى

ئەم ئەفسەرەنى لای خوارەو نازان روتەیان چى بوو؟

- ۱ - ھەمى عەدى قالە بېچكۆل
- ۲ - عزيز ئاغای حسین ئاغا
- ۳ - فەھمى سەید
- ۴ - مەحمود سامى حاجى کەریم ئاغای رۆقیە.
- ۵ - نوری محى الدین ئەفەندى مدیر شرطە لە ئەاستەنبول کۆپرەى خاالى ئەورەحانی حاجى عزیز وەکیلى سىنگەر
- ادیب ئەفەندى حاجى عارفى مستو.
- ۷ - فرج صالح رەندەن براى عەبەپشى
- ۸ - احمد کمال ملاغفور لە زەمانى سىفرەلک دا لە شارى باکو شەھیدکراو.
- ۹ - محمد غالب چىنگیانى
- ۱۰ - کمال عىرفان براى جەال عىرفان ئەمىش لەشەرى سەفەر بەلک دا لە ولاتى زکیا شەھیدکراو.. ئەفسەرى روکن و مدفعى بوو.

ئىبىنى

لەسالى ۱۹۱۷ى زابىنى دا مصطفى بېجەت دەرویش ئەفەندى ، لەگەلّ علی ئىحسان پاشادا ھاتن بۆ سىلمانى بەئوتومبىل بۆ سەرپەرشتى جەنگى نىوان (تورك) و (روس). لەناوچەى ئىران لە مالى حاجى ملا سەید کەرکوکلى زادە بەرامبەر مەزگەوتى دوو دەرگا بوون بە ميوانى مصطفى بېجەت کە خاالى فەرەجى ھەمە سىتو ، لای خزمەکانى و توويعتى پتر لە ۱۵۰ ئەفسەرى کورد لە تورکیا نەھاتوونەتووە وە خویشى چوووە بۆ تورکیا و نەھاتوونەتووە . ناوبرا و روتەى گەپشە مېرئالایى و جگە لەو زۆر کەسى تریش نەھاتوونەتووە پلەیان بەرز بۆتووە و نەوہیان لەوى پەرەى سەندوووە ھەتاکو ئىستا مال و مەندالیان ھەر لەوى ماون.

نفسره گاتی سوپای عوسماتی

سعيد پاشای حسين
پاشا خاندان

عمرزت بهگ حسين
پاشا خاندان

سله پمان بهگ حسين
پاشا خاندان

شهریفه پاشای سعید
پاشا خاندان

فوزاد پاشای سعید
پاشا خاندان

موستفا پاشا بasmولکی

- ۱۱ قادر ئاغای توفیق ئاغا: ئەندازىياری شارەوانى بووہ..
 ۱۲ عزت ئەفەندى: سەرۆكى ئەندازىياری شارەوانى بووہ
 ۱۳ - کریم بەگى سعید بەگ: دواى عزت ئەفەندى ئەم سەرۆكى ئەندازىيارانى
 شارەوانى بووہ
 ۱۴ مصطفى صائب: ئەندازىياری شارەوانى بووہ
 ۱۵ محمد امين ئەفەندى: ئەندازىياری شارەوانى بووہ
 ۱۶ جلال میرزا: ئەندازىياری شارەوانى بووہ.

سەرچاۋە:

زۆريان لەكەس و كاريانەوہ ئەوانى تریش كە لە شارەوانى بوون كەلك لە تۆمار
 (سجلى) ى ئەودەمەى شارەوانى وەرگىراوہ.

ئى بىنى:

ئەم ئەندازىيارانە شەھادەى ھەندەسەى ئەوسايان ھەبووہ، ئەندازىياری ئەوكانە
 بوون ھەندىكى كەمىشيان ئەوہشيان نەبووہ، ئەوسا لە بەغدا قوتابخانەى ئەندازىياری
 ھەبوو ئەم ئەندازىيارانە زوربەيان ئەفسەر (ضابط)ى زەمانى تورك بوون...

هەندى له پارێزەرە کۆنەکان

ئەو پارێزەرانی که له کۆن دا هه‌بوون هه‌تا کو دووانی سالانی چل زور به‌یان خۆبند و یانه‌و شه‌هاده‌ی حقوبیان هه‌بووه ، چ له عیراق دا یان ئه‌سته‌موول بووبیت به‌لام هه‌ندیکی تریان خۆبندنیان ته‌واو نه‌کردووه‌و شه‌هاده‌که‌یان وه‌رنه‌گرتووه‌... به‌لام له‌بلیمه‌تی خۆیان توانیویانه که محامات بکه‌ن... ئه‌مه‌ش ناوه‌کانیانه.

- ١ حاجی توفیق (پیره‌مێردی شاعیر) یه‌که‌م که‌س بووه که شه‌هاده‌ی حقوقی هیناوه‌ته‌وه له ئه‌سته‌موول به‌لام محاماتی نه‌کردووه.
- ٢ عبد‌اللهی شیخ قادری شیخ سه‌لامی قاضی بی‌یان ده‌وت عادل ئه‌فه‌ندی له سالی ١٩٢٠ - ١٩٢١ دا محاماتی کردووه
- ٣ احمد گۆس‌آله: برزای مامه‌یاره (که‌گردی مامه‌یاره‌ی به‌ناوه‌وه‌یه).
- ٤ شیخ عارف قه‌ره‌داخی
- ٥ احمد فائق توفیق ئه‌فه‌ندی
- ٦ رفیق ئه‌فه‌ندی توفیق ئه‌فه‌ندی
- ٧ فتاح ئه‌فه‌ندی مامه‌ خه‌لانی
- ٨ - علی مامه‌ شیخ (شیخه)
- ٩ نجیب ئه‌فه‌ندی فتاح ئه‌فه‌ندی
- ١٠ ابراهیم ئه‌فه‌ندی فتاح ئه‌فه‌ندی
- ١١ اسحاق شاول
- ١٢ اسحاق میر

وینه‌گره‌کان

وینه‌گرتن هونه‌ریکی تازه و رېك وېټك بوو. له‌زه‌مانی عوسمانلی له‌سلطانی دا نه‌بووه، بویه‌خه‌لکی ټو دهمه له شارانی ته‌سته‌موول و به‌غدا وینه‌یان ده‌گرت. دواى داگیرکردنی ټینگلیز له سلطانی پېشه‌ی وینه‌گرتن په‌یدا بوو.

شایانی باسه بومیزوو که په‌کم ټامیری وینه‌گرتن له‌لایه‌ن میژوو نویسی کورد حسین حزنی موکریانی و کابرایه‌کی لوبانی‌په‌وه هېترابه سلطانی، شیخ له‌تقی دانساز لئی کړین، له زه‌مانی شیخ مه‌موددا به‌کاری ده‌هېنا بو ئیش وکاری خوږیان وهك گرته‌وه‌ی نویسن (استنساخ) دواى ټو ټامیره‌ی فروشت به بیا نه‌فندی‌ی په‌سام، ټیر هر ټو بو وینه‌گرتن به‌کاری ده‌هېنا.

ټم به‌سهراته شیخ عبد‌الله‌ی کوږی شیخ لطیفی دانساز بوی گېرامه‌وه ټویش له‌باوکی‌په‌وه بیستبووی

وینه‌گره‌کان و شوینه‌کانیان

- ۱ فانوس و ټه‌جی، ټهرمه‌نی بوون و شهریک بوون. بو ماوه‌ی په‌ك دوو‌سال مانوه شوینه‌که‌یان به‌رده‌رکې. ه‌رابوو، له پیش شهرى شه‌شی ټه‌یلوولی په‌ش‌دا.
- ۲ - نووری جووله‌که‌بوو، ته‌نېشت مرگه‌ونی موفی به‌رامبه‌ر قوتاځانه‌ی (فیصلیه) بوو.

- ۳ - يەھودا ئەمىش جۈولەكە بوو بەرامبەر حەوشى سەرا ، لەمالى حەسەنى دەولەت كە ئېستا بانقى رافىدەبنە ، لەحەوشەكەدا وێنەى دەگرت.. ھەر لەو مالەدا خنكانيان چونكە پارەيان پىشك دەبرد.
- ۴ - محمود ئەفەندى رەسام ، باوكى محمد قدسى شەھىد. وەختى خۆى ئەفسەرى عوسمانلى دەپىت ، پاشا نەمانى ئەو دەولەتە لەشارەكانى قدس و عان جىگىر دەپىت ژن دىپىت پاشا ماوھەك ئامېرىكى وێنە گرتن پەيدا دەكات دەى ھىپىت بۆشارى سلىمانى ، شوتەكەى بەرامبەر حەمامى فاطمە خان بوو .
- ۵ - بىجا ئەفەندى رەسام .لەكۆلانى بەرامبەر حەوشى سەرا .
- ۶ - شىخ مصطفى شىخ سەيد بەرامبەر قابىى سەرا شوتەكەى ئىستاي .

مه‌بخانه‌چیه‌کان

- ئەمەش لیستەى ناوی مه‌بخانه‌چى به‌کافی سلتانی و شوبنی کاره‌کانیانه...
- ۱ - جۆرج - یه‌که‌م مه‌بخانه‌چى بوه، له‌ به‌رده‌رکی سه‌را
  - ۲ - ئیسطیفان - خواز سینه‌مای سیروان به‌رامبه‌ر چیشته‌خانه‌ی تارا
  - ۳ - عه‌بدی گه‌وره‌ - جووله‌که‌ بووه‌ خوار سینه‌مای سیروان به‌رامبه‌ر
چیشته‌خانه‌ی تارا
  - ۴ - عه‌بدی بچووک - جووله‌که‌ بووه‌ خوار سینه‌مای سیروان به‌رامبه‌ر
چیشته‌خانه‌ی تارا.
  - ۵ - ئاده‌م - جووله‌که‌ بووه‌ خوار سینه‌مای سیروان به‌رامبه‌ر چیشته‌خانه‌ی تارا
  - ۶ - جرجیس سه‌ره‌تای شه‌قامی صابونکه‌ران، به‌رامبه‌ر گه‌راجی عه‌به‌.
  - ۷ - طویا: ده‌رکی گه‌راجی عه‌به‌.
  - ۸ - ئوفیک: صابونکه‌ران سه‌روو جرجیس.
  - ۹ - که‌سه‌ر: جاده‌ی مه‌وله‌وی به‌رامبه‌ر بینا که‌ی توفیق قه‌زاز.
  - ۱۰ - سرکیس ئه‌فه‌ندی: سه‌رپرده‌که‌ به‌رامبه‌ر ئاشی مه‌لا فه‌یزی.
  - ۱۱ - کامل: جاده‌ی مه‌وله‌وی ته‌نیشته‌ حسینی حاجی وه‌ی.
  - ۱۲ - نوئیل: جاده‌ی مه‌وله‌وی به‌رامبه‌ر شیخه‌ی نوقول ته‌نیشته‌ میخائیل ساکو.
  - ۱۳ - نیشان: خوار سینه‌مای سیروان به‌رامبه‌ر چیشته‌خانه‌ی تارا.
  - ۱۴ - ئاوه‌ل، چاووش خوار سینه‌مای سیروان به‌رامبه‌ر چیشته‌خانه‌ی تارا

(تىيىنى)

عارەق و شەراب خەلك لەزەمانى توركدا لەمەلە جولەكەكان و گاۋرەكان بەدزى يەوە دەيانكړى و دەيانخواردەوە چونكە قەدەغە بوو.. بەلام كە ئىنگلىزها تاش بۆردومانەكە لە سالى ۱۹۲۵دا يەكەم مەنجانەكرايەوە لەبەردەركى. سەرادا، كاپرايەكى ئەرمانى بەناوى (جۆرج) عارەق بە قەرا بە لە گومرگ وەرى دەگرت و دەبكرده قاپەوە، بەرەحەتى تىيى دەكرد و بە تەپە دۆر سەرى دەگرت و قاپى دەدا بەنيورويى واتە ۳۷ر۵ فلس ھەروەھا قەرايە تەنەكەش ھەبوو وەشووشەش ھەبوو لەشپووى ئىستوانەى غازدا بەلام ملەكەى باريك بوو..

«نرخى خواردنەوە.. لەسالى ۱۹۳۰ تا ۱۹۴۰: قاپى عارەق بە (۷۵) فلس بوو قاپى شەراب ۴ عانەبو = ۱۶ فلس
لەسالى ۱۹۴۰ تا ۱۹۵۰: قاپى عارەق بە ۱۵۰ فلس بوو قاپى شەراب بە ۰ فلس بوو.. قاپى ويسكى بەيەك دینار بوو..
لەسالى ۱۹۵۰ - ۱۹۶۰: قاپى عارەق بە ۴۰۰ فلس بوو قاپى شەراب بە ۱۵۰ فلس بوو قاپى ويسكى بە ۵۰۰را قاپى بىرە ۱۲۰ فلس بوو..
(بىرە لە سالانى پەنجادا لە سلطانی پەيدا بوو)

سكالا نووس
يان
ئەرزو ھالچەكان...

- ۱ مەلا ھەلى مەلۇكەندى، لەدوكانەكەى خۆى دا بەرامبەر ھەوشى سەرا.
  - ۲ - عارف ئەفەندى
  - ۳ - خالە بەگ
  - ۴ شەيخ ھەمەمىن
  - ۵ - مەلا ئىسماعىل
  - ۶ - طلعت
  - ۷ - عومەرە شەل
  - ۸ جاويد
  - ۹ ئەسەد رەبائى
  - ۱۰ عوسمان دانش
- ئەمانە ھەموو لەناو ھەوشى سەرادا كۆرسى و مېزىان دانابوو ئەرزو ھالچان بۆ
خەلك دەنۆسى..

عەرپانەمو عەرپانەچى يەكان

لەكافى خۆى دا عەرپانەى (يايلى) دوو ئەسپى ، لەناو شاردا بەكار دەھىترا بۆ
ھات وچۆو گواستەوئى خەلک، ئەوکاتە ئوتومبىل نەبوو لە شاردا وەتەنانەت
جادهش نەبوو وەھەر عەرپانە بەکۆلانەكان دا دەگەر، لەپىش دا لەلايەن
شارەوانى يەو نرخیان بۆ دادەنرا بەپىتى ئەو شوپانەى ھات و چۆيان پيا دەکرد.
لەدواى ئەوئى کە يەكەم جادە کرايەو سالى ۱۹۳۸ ھەتا دواى سالانى شەستەكان
ھەر عەرپانە لەناو شاردا باوى بوو، بەكار دەھات بەلام ئوتومبىل بە زۆرى بۆ
دەرەوئى شار بەکار دەھىترا زۆرجار خەلک ھەر بەئارەزوو بۆگەرەن ئیوارەن سواری
عەرپانە دەبوون بەناو شاردا دەگەرەن، جارجار بۆ قەراع شاریش دەچوون، خو بە
تايبەتى مندالان لەجەژنا ھەر سواری عەرپانە دەبوون بە چەپلە لیدان و گورانی وتن
بەناو کۆلان و جادە دا دەگەرەن. زۆر جاریش باو بوو کە مندالان رايان دەکرد
بەدواى عەرپانە دا و خۆيان بەدوا کەیدا ھەلدەواسى و منالانى تریش کە چاویان
لى دەبوو ھاواريان دەکرد: مامەکە قامچىك بۆ دواو... ئەویش قامچىكى
دەھاویشت و مندالەکە خۆى بەر دەدايەو، زۆرجاریش مندالان بەدروئى ئەوئى
کەس بەدواى عەرپانەکەو يیت بۆ رابواردن ھاواريان دەکرد ئادەى خالە گيان
قامچىك بۆ دواو.

ئەودەمە زۆر ئافرەت رووى نە ئەھات بە جادە دا ھات وچۆ بکات و بچىت بۆ
مالان ، لەبەر ئەو مەنلىکيان دەنارد عەرپانە يەكى دەھىتاو لەبەردەم مەلەکە دا رای
دەگرت ئىنجا ئافرەتەكان سواری دەبوون و پىئى دەرویشت بۆ شوپى
دیارى کراویان.

دروستبوونى عەرپانەش لەسەرەتای سالانى سى دا بوو.

ئەمانەش ئىمرونەى ھەندىك لىو عەرەبانچىانەن كە لە كاتى خۆى دا عەرەبانەيان
ھەبووہ..

۱ توفىقە كۆتۈر: ئەمە يەكەم كەس بوو كە لە كەركووكەوہ عەرەبانەى ھىنا بو
سلىتانى:

- ۲ - على بەگ
- ۳ مولود
- ۴ عمرە سوور
- ۵ وەستا محمد
- ۶ صالح مىراو
- ۷ على فايز
- ۸ قالەى حاجى ئەورەحمان
- ۹ مام سليم
- ۱۰ حاجى غريب
- ۱۱ عەبەى حاجى قادر
- ۱۲ حسن قادر
- ۱۳ صابر
- ۱۴ مام صالح
- ۱۵ صديق
- ۱۶ على قمر
- ۱۷ ھەمەقەرگەى
- ۱۸ عەول كەرىم
- ۱۹ جەلالى عەلى فائز
- ۲۰ پۇۋى عەلى فائز
- ۲۱ غرىبى عەلى فائز
- ۲۲ جىمالى عەلى فائز: بىرابوون
- ۲۳ مطلبى عەلى بەگ

۲۴ -	محمدی علی بهگ
۲۵ -	صلاحی علی بهگ: برابوون
۲۶	حمه امين (مينه کویر)
۲۷	رہ شہی مینہ (رہ شہ کہ چہل) نهم دووانہ برابوون
۲۸ -	عثمانی رہ شہ جووتہ
۲۹	عومہ ری رہ شہ جووتہ: برابوون
۳۰	مہلا علی
۳۱	عوسہ ی غہ زیم: برابوون
۳۲	حمه امين ئیراهیم
۳۳	خلہ ی عہ رہ بانچی
۳۴	عثمانی عومہ رہ سوور
۳۵	عوسہ ی حہ پسہ
۳۶	عثمان قہ رہ توغانی
۳۷	علی زبہ: نهم دووانہ برابوون
۳۸	رہ حمان مہ ولوود

ئوتومبىل چىيەنى لە سىلتانى :

لە سالى ۱۹۱۹ى زايىنى دا لەزەمانى مىجەرسۇن دا لە سىلتانى ئوتومبىل ھاتە سىلتانى يەوہ. شۇنىڭكى تەرخان كىردى بو بۇ فېربوونى ئوتومبىل و مەكىنە چا كىردن ، بەو شۇنىڭە شيان دەوت (مەندىسخانە). لەمالى احمدبەگى فتاح بەگك (ھەمدى) ى شاعىردا بوون كە بەرامبەر مالى ھەمەى ئەورەجان ئاغا، بوو، مەندىسىكى ئېلگىزىيان لەگەل دا بوو.. كە ناوى ماۋزىدىن بوو... ھەرۋەھا ماۋەبەكى تىرىش ماجىد مصطفى سەرپەرشى دە كىردن.

ھەرۋەكو مۇھمۇدى قالە شەۋقە بۇي گىرامەۋە كە ئەۋانەى لەۋى ئىشيان دە كىرد يەكى مانگى (۵۰) رۇپىيان ھەبوۋە، زۇرپان خەلكى شارەكە بوون كە لەدۋاى دا ناۋيان دەبەين. ئەمانە زۇرپان ۋازيان لە ئوتومبىل چىيى ھېناۋ ھەندىكى تىرىشيان بەردەۋام بوون لەسەرى، گەلېك لە خەلكى تىر لەمانەۋە فېربوون.. ئەۋەى شايانى باسە كۆمەلە ئوتومبىل چىيەكى ئەرمەنى و ئاسۋورى ھەبوون لە سىلتانى... ئەمانە لە جەنگى يەكەمى جىيەنى يەۋە كە لە تۈركىيا كەۋتە لېدانى ئەرمەنى و ئاسۋورى يەكان ئەمانىش ناچار ھەلھاتىن ھەندىكىيان روۋيان كىردە كوردستانى عىراق و زۇرپان لە سىلتانى جىنشېن بوون. پاش چەند سالىك دۋاى ئەۋەى كە ئەۋ مەلەندە كرايەۋە ھەندىك لەخەلكى سىلتانى فېرى ئوتومبىل چىيى بوون لەدۋاى دا ھەر لەمانەۋە ئەرمەنى و ئاسۋورى يەكان فېربوون.

ئەم باسەمان كىرد لە بابەت چۈشنى ئوتومبىل كە ھاتە كايەۋە بەلام باباسىك بىكەين لەسەر زىانى يەكەم شۇفېرى شارى سىلتانى و مامۇستاي يەكەم دەۋرەى شۇفېرى.

لەسالی ۱۹۱۹ی زاینیدا هەروەکو باسەن کرد مێجەرسۆن بوو بە حاکمی سیاسی لە سلێمانی دا. ئەمیش دوو شوقیری هیندی لەگەڵا بوو... لەبەر ئەوەی ئەم دوو شوقیرە ئۆتۆمبیلەکانیان بە شکاوی لای تاسلوجەو کەندەکەووە بەجی هێشتووە نەیانزانیبوو چاکێ بکەنەو هەردوکیانی بەدەست بەسەری ناردنەووە بۆ بەغدا وەداوای لێکرد بۆن کە ئۆتۆمبیل چێیەکێ زۆر باشی بۆ بێنن بەمەرچێک میکانیکیەکێ باش بیت وە هەروەها ئینگلیزی یەکێ چاکیش بزانیت.

هەر لەم کاتەدا لاویکی هیندی میکانیکی زان تازە هاتبوو بەغداو هەموو رۆژێک بەفەرمانی عەسکەری لە ئوردوگای هیندی یەو واته (مەسکەر ریشید) بە ئۆتۆمبیلە عەسکەری ئەکە یەو دەچوو بۆ (باب المەظم). لەبەر ئەوەی کە ئەم لاو زۆر بەرەحم بیووە لەرێگای خۆی دا هەرچی پیرو مەتاو ئافەرەنیکێ بەدی بکەدایە، سواری دەکردن لەسەر ئەم کردارە لێرساوەکە کە باش چاوەشینکی ئینگلیزی دەرەق دەیت. رقی لێ هەل دەگرت. کەداواکە میجەرسۆن دیتە لابان. ئەم ئینگلیزە دەرەقە ئەو لاو هیندی بە بانگ دەکات و پێی دەڵێت: ئەوا ناوی تۆی بەرەحم درا بەو کاربەدەستە کە بێت نێر بۆ لای لێرەحمینکی زۆر توند کە حاکمی شارێکە کە زۆر دوورە لە بەغداو. هەر بەم جۆرە پاش چەند رۆژێک (گۆگۆل جان مەکورجی) دەکەوێتە رێی لە بەغداو بەرەو شاری سلێمانی ئەو شارە کە خوشی و بێست. هەرگیز بەجی نەهێشت، وە لەو رۆژەوێ کە هات کە لە مانگی مارتی ۱۹۱۹ز یەو مایەو هەتا کورۆزی پێنجشەممە ۱۸/۱۲/۱۹۸۰ کە وەفاتی کرد وە لە خاکی پاکی گەردی سەیان نێزا... گۆگۆل جان - خەلکی شارێکی نزیک (کلکەتا) بە لەناوچە ی بنگال لە هیندستان... باوکی بەو زەیفە گۆزراوەتەو بۆ شاری (گایا) کە شارێکی گەورە بە لە هیندستان، لەوێ لە سالی ۱۸۹۴ز لەدایک بوو... وە چۆنە قوتابخانە ی گەلی فیری خوێندن و نووسین بوو... هێشتا مەتاو بوو کە نەخۆشی ناوون بۆ بوو ئەو دایک و باوک و چەند بڕایەکی بەو دەردە رویشیبوون و ئەویش لە تاو دا بەدەشت و لادی دا ئاوارە بوو... تا دوا ی لە مالی خزمینکی لە کەلکەتا گیرساوەتەو. پاش ماوە بەک هەر بەو مثالی بە لەبەر پۆستەخانە ی مەرکەزی دا بوو بە ئەرزو حال نووس، لەپاشان بوو بە جایی لە (ترام

واي) تا جاريك لگەل دەست و پۈنەنەكەي (تاغور) كە خەلكى ناوچەي خۇيان بوون چووه بۆكشمير ھەندىك ھۆنراوھو ھىكەتى ئەم فەيلەسوفەي لەبەر بوو. لەروژى ۱۹۱۸/۱۲/۱ ز دا چۆتە قوتايخانەي راھىنانى عىسكىرى لە شارى (راول) پەندى) فېرى ميكانيكىي ئوتومبىل و لىخوپىنى بوو، پاشان ناردوويانە بەرھو شارى (بەصرە). ئىنجا با باسى گەشتەكەي بىكەين بۆ سىلتانى: بۆرۆزى دووھم لە گەبىشتى كاك مكورجى بۆ سىلتانى (مىجەرسۆن) گوىي لە فەرەڤرى ئوتومبىل كە دەي وە لە پەنچەرەي زوورى دائىرە سەر دەر دىنىت، يەككە لە دوو ئوتومبىلەكەي خوى دەيىت و سەرى سور دەيىت. دە نىر ت بەدواي مكورجى دا.. (مكورجى لە قەلەبى خىزانەكەيانە لە بەنگال) پىي دەليت: چۆت ئەم ئوتومبىلە چاك كردهو؟ پارچەكانىت لەكوئى بوو؟.. لەو لآم دا موكرجى دەليت لە پارچەي ئەويان ئەميان تەوا كردهو بەميان ئەوي تريانم راكىشا ھەتا گەبىشتە مهندس خانە پاشان بە شىنەي ئەويشيان چاك دەكەم.

سۆن - بەم وەلآمە زۆر دلخۆش دەيىت فەرمان دەدا كە رى و شونىكى زورچاكى بۆ تەرخان بىكەن. زۆر رىزى لى دەگريت.. بە ھوى توانايى مكورجى يەو لەسەر فەرمانى حاكىمى ناو براو بربار دەدريت بە كردهوئى دەورەيەكى شۆڤىرى بۆ يەكەبجار لەشارى سىلتانى لە بەھارى سالى ۱۹۲۰ ز ھەر بۆ ئەم مەبەستە جار دەدريت وە لە رۆژنامەي ئەو رۆژى سىلتانى دا بلاو دەكريتەو. وردە وردە لاوانى شار خۇيان ناو نووس دەكەن، روو دەكەن مەلەندى دەورەكە كە لە مهندس خانە بوو... (بۆ مەبەستى بلاو كردهوئى كورنە باسك لەسەر زيانى يەكەم شۆڤىرى شارى سىلتانى و ماموستاى يەكەم دەورەي شۆڤىرى، بەرپىز ماموستا كمال گوگۆل جان مكورجى) لەروژى ۱۹۲۷/۴/۱۹۷۹ لەو بابەتەو وەختى خوى گەلى پىسارى لە باوكى كردهو.. نەقابەي كرىكاران ھەندىكى كەمى لى بلاو كردهو ديارى يەكى بچووكىشيان بۆ بىردبو بۆ مألەو پىش مردنى بە ماو بەك جالەو رۆژە دا واتە ۱۹۲۷/۴/۱۹۷۹ كاك مكورجى ناوى ئەم كەسانەي بەياد كركە لە لاوانى شارەكەمان بوون وە لەو دەورەيەدا بەشداريان كرك بوو.. ئەمەش ناوەكانىانە:

مەلای ئوتومبىل چى

عەبدەى ئوتومبىل چى

عمودى قالە شەوقە : كە بە ناوبانگك بوو بەوۋى كە وتوۋىنى : «خوتان بگرن باز دەدەم».

عملى چاۋەش و كۆرەكەى ، كە خەلكى كانىسكان بوون..
عمود شوكت دانساز
نامق ئاغا..

فتاحى چايچىى براى دەرويش ئەمىن
جىالى براى اديب ئەفەندى
عەبەى براى مەلاى ئوتومبىل چى
على ناجى..

لەرژى ۱۹۲۱/۲/۳۰ لە سەر داۋاى خۆى لەسلىانى وازى لە عسكرى ھىناۋە بە سەفەى مەدەنى (سويل) لەئىشەكەى خۆى دا ماۋەتەۋە ھەتا سەرەتاي مانگى ئەبلولولى سالى ۱۹۲۲ ، لە كاتىكا بە ناچارى ئىنگلىزەكان شارى سلىانى يان بەجى ھىشت.. بەلام ھەرمابەۋە وورده وورده دەستى كرد بەكاسى و چەند ئوتومبىلىكى تازەى كرى و خستىيە سەر ئىش لە نيوان سلىانى و كەركوك ، كەركوك و ھەولير ، كەركوك و كفرى وە رۆژ بە رۆژ بارى ژبانى باشتەر دەبوو ھەروەھا حەسەخانى نقيب و شىخ عمودى نەمر زۆريان خوش دەويست ناويان نابوو (غفور) وە بەغفور ھىندى ناوبانگى دەرکرد يان غفوره پەش.. پاش گەرانەۋەى شىخ عمود لەھىندستان وە گەبشتى بۆسلىانى رۆژى ۳۰ ئەبلولولى ۱۹۲۲ز بوو بە حوكمدارى كوردستان كاك غفور ئوتومبىلىكى تازەى پىشكەش دەكات ، ئەويش لى ۋەر دەگرت بەلام پارەكەى بۆ رەت دەكانەۋە داۋاى ئەۋەى لى دەكات كە خۆى لە سەرى بىت. ھەموو جارى لە رۆژى ھەينى كە بە مەوكىيىكى رېك وپىك كە لە چەند سوارپك لەپىش ئوتومبىلەكەۋە وە چەند سوارپكىش لە داۋاى ئوتومبىلەكەۋە پىك ھاتبوو.. جەنانى مەلىك دەبرا بۆ مژگەۋنى كاك ئەحمەدى شىخ..

ئوتومبىل چىە كۆنەكان ھەتاسالى ۱۹۶۰

- ئەمەش لىستەى ناوى ئوتومبىل چىەكانن كە لە رېنگاوبانەكانى دەورى سلىمانى
ئىشيان كىردووه ، ھەروەھا جوړى ئوتومبىل كانيان ديارى كراوه بەم شىوہ بہ
- ۱- غفور ھىندى رېنگاى ھەلەبجە بەقەمەرە .
  - ۲- عبدەى ئوتومبىلچى (عبدە امىن) رېنگاى پىنجوڭن بەقەمەرە .
  - ۳- مەلاى ئوتومبىلچى رېنگاى ھەلەبجە لۆرى .
  - ۴- گەرەبىت رېنگاى پىنجوڭن بەقەمەرە .
  - ۵- شەرام رېنگاى پىنجوڭن بە لۆرى .
  - ۶- پەتروس : رېنگاى ھەلەبجە بە لۆرى .
  - ۷- يوسف پشیلە رېنگارى بەكرەجۆ: پاص قەمەرە .
  - ۸- عەبەرەشى ئوتومبىلچى رېنگاى ھەلەبجە بەپاص .
  - ۹- سەنەكرىم رېنگاى ھەلەبجە: لۆرى .
  - ۱۰- ئاگۆب رېنگاى كەركوك: لۆرى .
  - ۱۱- بارلىف : رېنگاى قەلادزە: لۆرى .
  - ۱۲- كەسپەر : رېنگاى ھەلەبجە: قەمەرە .
  - ۱۳- كىغام (براى كەسپەر) رېنگاى ھەلەبجە: پاص قەمەرە .
  - ۱۴- شاھىن رېنگاى ھەلەبجە بە لۆرى .
  - ۱۵- عىسالى رېنگاى ھەلەبجە: بە پاص .
  - ۱۶- سامى بەگ رېنگاى كەركوك: لۆرى .
  - ۱۷- ۋەستاشفىق رېنگاى كەركوك: لۆرى .
  - ۱۸- عەبەقصاب رېنگاى قەلادزە: لۆرى .
  - ۱۹- عەبەى حاجى محى الدىن رېنگاى پىنجوڭن قەمەرە .
  - ۲۰- ئەخەخورشە ئوتومبىلچى لاى شىخ محمود .
  - ۲۱- كرىمى ئىپام رېنگاى ھەلەبجە بەپاص .

- ۲۲ - ئەھى ئېلىم : بران : رېنگاي ئەينال بەقەمەرە .
 «بەم قەمەرە بە دەوترا كەرى ماستەكە» .
- ۲۳ - ئەورەجانى ئېلىم : رېنگاي ھەلەبجە بە لۆرى .
- ۲۴ - حىسن زاخونى رېنگاي بەكرە جو بەپاىس قەمەرە «بەم پاىسە ئەوترا خەپرەكە
 شكاوى بەكرەجو» .
- ۲۵ - ھەمەرۈوت : رېنگاي ھەلەبجە بەلۆرى .
- ۲۶ - خەمۇ : رېنگاي كەركوك قەمەرە .
- ۲۷ - يۈسۈفە سۈور : رېنگاي ھەلەبجە : قەمەرە .
- ۲۸ - بەھجەت ھەسبەنە رېنگاي كەركوك : لۆرى .
- ۲۹ - بارۈن ۋەرتان : رېنگاي قەلادزە لۆرى .
- ۳۰ - ھەۋشار .
- ۳۱ - مىتى : رېنگاي پىنجۈين لۆرى .
- ۳۲ - مىشايل براپوون .
- ۳۳ - ەلى ماركوفى رېنگاي تاسلۇجە قەمەرە .
 «ئەمىش ھەر پى دەوترا كەرى ماستەكە» .
- ۳۴ - صالح ەھرەب : رېنگاي كەركوك بە پاىس .
- ۳۵ - سەيد ەھرەب براپوون .
- ۳۶ - ەلى شاھپوور رېنگاي ھەلەبجە بە لۆرى .
- ۳۷ - ەببە گەۋرە رېنگاي ھەلەبجە بە لۆرى .
- ۳۸ - ەلى ەھجەم رېنگاي پىنجۈين بە لۆرى .
- ۳۹ - سەئەشەيت رېنگاي ھەلەبجە بە قەمەرە .
- ۴۰ - توفىق تەبارە رېنگاي كەركوك بەقەمەرە .
- ۴۱ - مەمەد ەھجەم رېنگاي قەلادزە بە لۆرى .
- ۴۲ - مەمەد شاملى رېنگاي قەلادزە بە پاىس .
- ۴۳ - شەيخ سەلمان رېنگاي قەلادزە بە لۆرى .
- ۴۴ - ەلى . رېنگاي ھەلەبجە بە لۆرى .

- ۴۵ - احمد عهجه م ناوشار به لۆرى .
- ۴۶ - على جووله كه رېنگاي ههله بجه به لۆرى .
- ۴۷ - قارچك رېنگاي پىنجوين به لۆرى .
- ۴۸ - نىرسيىس رېنگاي قه لادزه به لۆرى .
- ۴۹ - سيمون رېنگاي قه لادزه به لۆرى .
- ۵۰ - پابه نى رېنگاي قه لادزه به لۆرى .
- ۵۱ - نه وانيس رېنگاي قه لادزه به لۆرى .
- ۵۲ - يوسفه كه چهل رېنگاي ههله بجه به قه ميره
- ۵۳ - ئالتون رېنگاي كه ركوك به لۆرى .
- ۵۴ - گورگين رېنگاي كه ركوك به لۆرى .
- ۵۵ - نه پريم رېنگاي كه ركوك به لۆرى .
- ۵۶ - وانه رېنگاي كه ركوك به لۆرى .
- ۵۷ - برايم ئالتون رېنگاي كه ركوك به لۆرى .
- ۵۸ - داود ئىبراهيم رېنگاي پىنجوين به لۆرى .
- ۵۹ - ئيشو ئىبراهيم رېنگاي به غدا به لۆرى برايون .
- ۶۰ - بارليف : رېنگاي كه ركوك به لۆرى .
- ۶۱ - كريكۆره شهل رېنگاي ههله بجه به لۆرى .
- ۶۲ - بارۆن كريكۆر : رېنگاي ههله بجه به لۆرى .
- ۶۳ - جمال رفعت رېنگاي كه ركوك به لۆرى .
- ۶۴ - جميل گورون رېنگاي ههله بجه به پىكاب .
- ۶۵ - حه مەدى شهل زه لم به گه لابه .
- ۶۶ - حه به نه فراسياب رېنگاي كه ركوك به لۆرى .
- ۶۷ - قهره رېنگاي كه ركوك به قه ميره .
- ۶۸ - احمد مالىش : رېنگاي قهره داخ : پاس .
- ۶۹ - حه مەدى ره سوله قه له رېنگاي كه ركوك به لۆرى .
- ۷۰ - جه ميلى كوبرا رېنگاي ههله بجه به پىكاب .

- ۷۱- حەسەن پالەوان رېنگای کەرکوک بە لۆری .
- ۷۲- قادر زەکی (ئوتومیلچى ئىشغال) پاص قەمەرە .
- ۷۳- محمد عساف (ئوتومیلچى ئىشغال) بە لۆری .
- ۷۴- فوزى سەرسى ئوتومیلی ئاورشېنە کە لەگەل قىرتاۋ لە بلدیە
- ۷۵- حەمە حکیم رېنگای ھەلەبجە بە پاص .
- ۷۶- کریمی فەرەجەفەنى رېنگای قەلا دزە بە لۆری .
- ۷۷- رۇوفى فەرەجەفەنى رېنگای قەلا دزە بە لۆری .
- ۷۸- جلالى فەرەجەفەنى قەلادزە بە لۆری .
- ۷۹- جال فەرەجەفەنى قەلا دزە بە لۆری براپوون .
- ۸۰- محمود سمیت ئوتومیلچى عزت بەگى وەسمان پاشا
- ۸۱- ئەحمەبېچکۆل رېنگای قەلادزە بە لۆری .
- ۸۲- ئەنوەرى صالح تاتە رېنگای قەلادزە بە لۆری .
- ۸۳- ئەبو علی رېنگای قەلادزە بە لۆری .
- ۸۴- عمر چەقو بەز: قەلادزە بە لۆری براپوون .
- ۸۵- عەبەكەچەل رېنگای قەلادزە بە لۆری .
- ۸۶- عمر ھىندى براپوون: رېنگای قەلادزە بە لۆرى .
- ۸۷- عارفى چابچى رېنگای سورداش: پاص قەمەرە .
- ۸۸- خولەى رەحمە الله رېنگای قەلادزە: پاص .
- ۸۹- مچەى تاتە رېنگای ھەلەبجە بە پاص .
- ۹۰- حەمە کەلە رېنگای ھەلەبجە بە پاص
- ۹۱- سەمە بابم براپوون رېنگای ھەلەبجە بە پاص .
- ۹۲- عمر محمود رېنگای بەغدا بە لۆرى .
- ۹۳- قالە سوورى گەرە رېنگای قەلادزە بە لۆرى .
- ۹۴- خولە سوور براپوون لەبەلەدى بەكە بە قەمەرە
- ۹۵- یوسفەلال ھەلەبجە بە پاص .
- ۹۶- مچەى حاجى ئابشى بەغدا بە لۆرى .

- ۹۷ - نوری توالېت قەلادزە بە لۆرى .
- ۹۸ - شېخ محى الدين رانیه بە پاص .
- ۹۹ - سوك ياس رېنگای قەلادزە لۆرى .
- ۱۰۰ - روبېن برايون: رېنگای كەركوك بە لۆرى .
- ۱۰۱ - گرەيىت ئەلى سەكېس رېنگای كەركوك بە لۆرى .
- ۱۰۲ - فەيزە رېنگای كەركوك بە لۆرى .
- ۱۰۳ - ئۆفېقە سوور: رېنگای سورداش بە لۆرى .
- ۱۰۴ - مامەحسە رېنگای كەركوك بە لۆرى .
- ۱۰۵ - شريف برايون: رېنگای كەركوك بە قەمەرە .
- ۱۰۶ - مېجەى كاكەى نەنى: رېنگای ھەلەبجە بە لۆرى .
- ۱۰۷ - جلال كوردى رېنگای ھەلەبجە بە قەمەرە .
- ۱۰۸ - محمود مولود رېنگای ھەلەبجە پاص قەمەرە .
- ۱۰۹ - شېخ رضا رېنگای كەركوك بە لۆرى .
- ۱۱۰ - سەيدە رېنگای رانیه بە لۆرى .
- ۱۱۱ - عەبەنابلۆن رېنگای چوارتا بە لۆرى .
- ۱۱۲ - صالح وەلى: رېنگای بەكرەجۆ لۆرى .
- ۱۱۳ - عەبە تەرەزان: رېنگای ھەلەبجە بە لۆرى .
- ۱۱۴ - كېرىم ھەتتېو: رېنگای رانیه بە لۆرى .
- ۱۱۵ - احمد دار تاش: رېنگای كەركوك بە لۆرى .
- ۱۱۶ - حاجى گاروت: رېنگای كەركوك بە لۆرى .
- ۱۱۷ - بلەى ئوتومېلىچى: رېنگای پىنجوين بە قەمەرە .
- ۱۱۸ - ئەيۇب: رېنگای ھەلەبجە بە قەمەرە .
- ۱۱۹ - جانى گاۋر: رېنگای ھەلەبجە بە قەمەرە .
- ۱۲۰ - حسەكەنۆش: رېنگای ھەلەبجە بە پاص .
- ۱۲۱ - ھەمەكە چەل: رېنگای تەينال بە پاص .
- ۱۲۲ - نلەكە چەل: رېنگای چوارتا بە لۆرى .

- ۱۲۳ - عەزە كەچەل: رېنگاي ھەلەيجە بە جېب .
- ۱۲۴ - ياسىنە ورگە: قەلادزە بە لۆرى .
- ۱۲۵ - محمد پىلاو: براپوون: رېنگاي ھەلەيجە بە لۆرى .
- ۱۲۶ - انورى خەجى رېنگاي ناوشار قەمەرە .
- ۱۲۷ - مصطفى احمد لاي شېخ قادرى حفيد ، بە قەمەرە .
- ۱۲۸ - صالح ھەمبەلە رېنگاي ھەلەيجە بە لۆرى .
- ۱۲۹ - ھەمەلۆرى: رېنگاي ھەلەيجە بە لۆرى .
- ۱۳۰ - بلە زازو لاي شېخ لطيف بە قەمەرە .
- ۱۳۱ - رەھىمە دۆم رېنگاي ھەلەيجە بە گەلابە .
- ۱۳۲ - رۇوفى احد دووباش: رېنگاي كەركوك پاص .
- ۱۳۳ - محمودى قادر چاۋەش رېنگاي كەركوك پاص .
- ۱۳۴ - عمر عادىلە لە ئەشغال بە لۆرى .
- ۱۳۵ - ملا عزيز ملا على صحاف رېنگاي چوارتا بە پاص .
- ۱۳۶ - عباس برايم دەرويش رېنگاي پىنجوين بە لۆرى .
- ۱۳۷ - على برايم دەرويش بران . پىنجوين بە لۆرى .
- ۱۳۸ - ئەھمەى خانم رېنگاي ھەلەيجە بە پاص .
- ۱۳۹ - رەشى عەجەم رېنگاي كەركوك بە لۆرى .
- ۱۴۰ - غولام عەجەم رېنگاي قەلادزە بە لۆرى .
- ۱۴۱ - عوسەى تېرۆك: رېنگاي كەركوك بە قەمەرە .
- ۱۴۲ - رسول سېركانى: رېنگاي رانىيە بە لۆرى .
- ۱۴۳ - قالەى لەبلى رېنگاي كەركوك بە قەمەرە .
- ۱۴۴ - جلال ئالتون: رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە .
- ۱۴۵ - عەبەى حاجى محى الدين: رېنگاي كەركوك بە قەمەرە .
- ۱۴۶ - مەلا حسن: رېنگاي قەرەداغ پاص .
- ۱۴۷ - ھەمەى عەينە: رېنگاي ھەلەيجە ، قەمەرە .
- ۱۴۸ - غفور چاۋەش: رېنگاي بەغدا بە لۆرى .

- ۱۴۹ - حمە: امين شاه محمد لەخەستەخانە بە ئيسعاف .
- ۱۵۰ - صابري احمد شاه محمد رېنگاي بەغدا بە لۆرى .
- ۱۵۱ - عدنان بار چاوش رېنگاي بەرزنجە بە لۆرى .
- ۱۵۲ - حمەى حەبى رېنگاي بەغدا بە لۆرى .
- ۱۵۳ - حسين صاحب رېنگاي ھەلەيجە بە پاص .
- ۱۵۴ - فەرەجە پتە رېنگاي کەرکوک بە لۆرى .
- ۱۵۵ - زۆراب رېنگاي ھەلەيجە بە لۆرى .
- ۱۵۶ - حمە دلخە رېنگاي کەرکوک بە لۆرى .
- ۱۵۷ - روکسى موسى رېنگاي کەرکوک قەمەرە .
- ۱۵۸ - دلخەى گاۋر موسى براۋون . رېنگاي کەرکوک قەمەرە .
- ۱۵۹ - حمە پالەۋان رېنگاي کەرکوک بە لۆرى .
- ۱۶۰ - رەشە سەر سېي رېنگاي بەغدا بە لۆرى .
- ۱۶۱ - ۋەستا محمودى ئالەند رېنگاي ھەلەيجە بە لۆرى .
- ۱۶۲ - قادر نەمەلى رېنگاي ھەلەيجە بە لۆرى .
- ۱۶۳ - قەدورى رېنگاي زەلم بە گەلابە .
- ۱۶۴ - عبد الله رېنگاي رانيە بە لۆرى .
- ۱۶۵ - ھەمزە براۋون رېنگاي رانيە بە لۆرى .
- ۱۶۶ - فتاحى ولکە رېنگاي ھەلەيجە بە پاص .
- ۱۶۷ - صابرى مام حمە امين رېنگاي پىنجوئين بە لۆرى .
- ۱۶۸ - حمەى مامە عەزە رېنگاي کەرکوک بە قەمەرە .
- ۱۶۹ - غريب ابو شوارب رېنگاي بەغدا بە لۆرى .
- ۱۷۰ - کريم دالە رېنگاي ھەلەيجە بە پاص .
- ۱۷۱ - عومەرى سەعە زلە رېنگاي بەغدا لۆرى .
- ۱۷۲ - دالى اکبر : رېنگاي بەغدا لۆرى .
- ۱۷۳ - بکر شاسوار رېنگاي کەرکوک قەمەرە .
- ۱۷۴ - حمە براخاس رېنگاي کەرکوک لۆرى .

- ۱۷۵ - رەشە تەنەكە رېنگاي ھەلەپچە قەمەرە .
- ۱۷۶ - نوورە رېنگاي بەغدا لۆرى .
- ۱۷۷ - على مامە ھەمە پېنجوڭىن بە لۆرى .
- ۱۷۸ - ئەھەي مامە ھەمە رېنگاي ناوشار بە قەمەرە .
- ۱۷۹ - حسين مامە ھەمە رېنگاي ھەلەپچە بە لۆرى .
- ۱۸۰ - نوورى خراجايى رېنگاي بەغدا بە لۆرى .
- ۱۸۱ - كرىم ھەشاش رېنگاي ھەلەپچە بە لۆرى .
- ۱۸۲ - عمر ابو شوارب رېنگاي قەلادزە بە قەمەرە .
- ۱۸۳ - ھەمەرەشى توفىق رېنگاي چوارتا بە لۆرى .
- ۱۸۴ - مەجىد عارف محى الدين رېنگاي قەرەداغ بە پاص .
- ۱۸۵ - عباس عارف محى الدين براپوون: رېنگاي بەغدا بە لۆرى .
- ۱۸۶ - سەمە چاوشىن رېنگاي قەلادزە بە لۆرى .
- ۱۸۷ - ھەمەي مام احمد رېنگاي بەغدا بە لۆرى .
- ۱۸۸ - ۋەستا احمد رېنگاي ناوشار بە لۆرى .
- ۱۸۹ - ھەمە بالە رېنگاي بىنگرد بە لۆرى .
- ۱۹۰ - عەبە بۆرەكەي لاي جىالى حاجى سەئىد ئاغا بە قەمەرە .
- ۱۹۱ - كرىمى نالە باخى رېنگاي ھەلەپچە بە لۆرى .
- ۱۹۲ - نورى عزيز جەمە لاي مەدىرى پولىس .
- ۱۹۳ - ھەسە دەبۆى زەئىف لە ھەستەخانە ...
- ۱۹۴ - ھەسە دەبۆى قەلەو لە ھەستەخانە .
- ۱۹۵ - غنى فرج ئوتومبىلى ئاورشىنەكە لە بەلەدىيە
- ۱۹۶ - عەرىف على ئوتومبىلچى ئاگر كوژانەۋە
- ۱۹۷ - كرىم تەگەرانى رېنگاي چوارتا بە پىكاپ
- ۱۹۸ - ھەمە رەمىزى رېنگاي بەرزىجە بە پاص .
- ۱۹۹ - على توۋلە رېنگاي بەرزىجە بە پاص
- ۲۰۰ - مەچە توۋلە براپوون: رېنگاي ھەلەپچە قەمەرە

- ۲۰۱ - حمەمە نىرە يەك رېنگاى ھەلەيجە قەمەرە .
- ۲۰۲ - قالەى پەشە ناسك رېنگاى ھەلەيجە قەمەرە .
- ۲۰۳ - حمەمە جوان لای حمەمە ئاغای ئەرەجان ئاغا بە قەمەرە ..
- ۲۰۴ - خەلەى عەتە رېنگاى ھەلەيجە بە قەمەرە .
- ۲۰۵ - عوسمانى عەتە (كېچى عەتە) رېنگاى ھەلەيجە بە قەمەرە .
- ۲۰۶ - علی ھەمبەلە رېنگاى ھەلەيجە بە قەمەرە .
- ۲۰۷ - عەبە پۇنتياك رېنگاى كەركوك بە قەمەرە .
- ۲۰۸ - احمد بيوك رېنگاى ھەلەيجە بە قەمەرە .
- ۲۰۹ - حمەمە ھەلاو رېنگاى بەغدا بە قەمەرە .
- ۲۱۰ - عەبەى مەلازن رېنگاى بەغدا بە قەمەرە .
- ۲۱۱ - علی بارام رېنگاى ھەلەيجە بە قەمەرە .
- ۲۱۲ - قالە پاپاىس رېنگاى ھەلەيجە بە قەمەرە
- ۲۱۳ - عمرى مام فتاح: رېنگاى ھەلەيجە بە قەمەرە .
- ۲۱۴ - عثمانى مام فتاح بران: رېنگاى كركوك بە قەمەرە .
- ۲۱۵ - حمەمەى حاجى ملا شريف رېنگاى ھەلەيجە بە قەمەرە .
- ۲۱۶ - احمد مارسىدس رېنگاى ھەلەيجە لۆرى .
- ۲۱۷ - بىكرى فارسە پىشە رېنگاى ھەلەيجە پاص قەمەرە
- ۲۱۸ - ھەسەن پىتاقە رېنگاى ھەلەيجە قەمەرە
- ۲۱۹ - حمەمە ھۆپ رېنگاى ھەلەيجە قەمەرە .
- ۲۲۰ - قالەى صالح تانە رېنگاى ھەلەيجە لۆرى .
- ۲۲۱ - ھەسەن صالح تانە رېنگاى ھەلەيجە پاص .
- ۲۲۲ - ھەسەن صالح تانە: رېنگاى ھەلەيجە قەمەرە (بران) .
- ۲۲۳ - شەوكتى مەلا رېنگاى بەغدا بە لۆرى .
- ۲۲۴ - عزيزى كرىمى ھۆزى رېنگاى ھەلەيجە بە لۆرى .
- ۲۲۵ - نورى ھەببە رېنگاى بەغدا بە لۆرى .
- ۲۲۶ - حمەمە درىژو: رېنگاى پانىە پاص

- ۲۲۷ - مصطفیٰ کریم (مچھکول) رینگای رانیہ حبیب
- ۲۲۸ - بطرؤس رینگای چوارتا لوری .
- ۲۲۹ - حمہ ۵۵ رینگای ہلہ بیجہ قہمرہ
- ۲۳۰ - حمہ قوتو : رینگای ہلہ بیجہ قہمرہ .
- ۲۳۱ - حسین خولہ گہ بہ لہ خہستہ خانہ
- ۲۳۲ - گورونی خولہ گہ بہ رینگای ہلہ بیجہ قہمرہ
- ۲۳۳ - حسنی مہلا تایہر : رینگای بہ غدا بہ لوری .
- ۲۳۴ - ثحہی فہوج رینگای ہلہ بیجہ قہمرہ .
- ۲۳۵ - نوری محمد فرج رینگای بہ غدا بہ لوری .
- ۲۳۶ - علی محمد فرج بران : رینگای بہ غدا بہ لوری .
- ۲۳۷ - احمد حبیب رینگای سہید سادق ، لوری .
- ۲۳۸ - عہرہ ش رینگای ہلہ بیجہ بہ قہمرہ .
- ۲۳۹ - حبیب رینگای ہلہ بیجہ قہمرہ .
- ۲۴۰ - شیخ رؤوف ہلہ بیجہ قہمرہ .
- ۲۴۱ - خولہ پہش رینگای ہلہ بیجہ قہمرہ .
- ۲۴۲ - پولص رینگای ہلہ بیجہ قہمرہ .
- ۲۴۳ - انور نیشان رینگای ہلہ بیجہ قہمرہ .
- ۲۴۴ - مسیح نیشان رینگای ہلہ بیجہ قہمرہ
- ۲۴۵ - پولص رحیم (بانہ گاوری) : رینگای ہلہ بیجہ قہمرہ .
- ۲۴۶ - حہسہ فی پالتو رینگای رانیہ لوری .
- ۲۴۷ - خولہی عہبہی ٹوٹومیلچی رینگای سورداش پاص .
- ۲۴۸ - مہولہ رینگای قہلادزہ لوری
- ۲۴۹ - صابری مام سعید لای حسین حاجی پہشید .
- ۲۵۰ - لفتہ رینگای پینجوین بہ لوری .
- ۲۵۱ - خالد گول جہمین : (بران) رینگای ہلہ بیجہ بہ پاص .
- ۲۵۲ - رحیم کریم رینگای ہلہ بیجہ بہ لوری .

- ۲۵۳ - حممه كرم بران رېنگای چوارتا به پاص .
- ۲۵۴ - فخری توفیق دلال رېنگای به غدا به قهमेره .
- ۲۵۵ - علی سعید رېنگای به غدا به قهमेره .
- ۲۵۶ - علی شرعی رېنگای هه له یخه به قهमेره .
- ۲۵۷ - نامق صالح رېنگای هه له یخه به قهमेره .
- ۲۵۸ - حسن عه به دلاک رېنگای کرکوک به قهमेره .
- ۲۵۹ - یونس رهمهزان رېنگای به غدا به لوری .
- ۲۶۰ - بهاء الدین رشاد رېنگای به غدا به قهमेره .
- ۱۶۱ - ابراهیم توفیق رېنگای به غدا به قهमेره .
- ۲۶۲ - بکر توفیق رېنگای هه له یخه به قهमेره .
- ۲۶۳ - عزیز قادر رېنگای کرکوک به قهमेره .
- ۲۶۴ - فاتق توفیق ته یاره رېنگای کرکوک به قهमेره .
- ۲۶۵ - نامیق توفیق ته یاره (بران): رېنگای کرکوک به قهमेره .
- ۲۶۶ - نهحه ی ههمین : رېنگای چوارتا به قهमेره .
- ۲۶۷ - رؤوفی نوری عزیز رېنگای چوارتا به قهमेره .
- ۲۶۸ - فهره ج قوتو رېنگای برزنجه به لوری .
- ۲۶۹ - علی سیف الله رېنگای پېنجوین به لوری .
- ۲۷۰ - کریم سیف الله بران: رېنگای هه له یخه لوری
- ۲۷۱ - علی ملا عزیز : رېنگای کرکوک لوری .
- ۲۷۲ - عثمانی ملا عزیز رېنگای کرکوک لوری .
- ۲۷۳ - بکری ملا عزیز : رېنگای کرکوک لوری
- ۲۷۴ - فاتق ملا عزیز : رېنگای هه له یخه لوری بران .
- ۲۷۵ - جلالی وهستا مردان رېنگای هه له یخه پاص .
- ۲۷۶ - خوله ته له رېنگای هه له یخه پاص .
- ۲۷۷ - حممه سی تن رېنگای چوارتا قهमेره .
- ۲۷۸ - نوری غریب رېنگای به غدا لوری .

- ۲۷۹ - فرج غریب بران: ڀنگای به غدا لوری .
- ۲۸۰ - حمه ته یاره ڀنگای هه له یجه قه موره .
- ۲۸۱ - علی حمه کریم ذنچی ڀنگای هه له یجه لوری .
- ۲۸۲ - حمه نه میم ڀنگای کرکوک قه موره .
- ۲۸۳ - عمر فارس ڀنگای هه له یجه قه موره .
- ۲۸۴ - عه بهی له تورکه ڀنگای هه له یجه لوری .
- ۲۸۵ - حسن ته یاره: ڀنگای هه له یجه به پاص .
- ۲۸۶ - حسین ته یاره: ڀنگای هه له یجه به پاص بران
- ۲۸۷ - حمه فرج عربی: ڀنگای عربیت به لوری .
- ۲۸۸ - عومر عربی: بران ڀنگای عربیت به لوری .
- ۲۸۹ - عثمان صابر مزگر: ڀنگای هه له یجه به قه موره .
- ۲۹۰ - حمه هه لوا: ڀنگای به غدا به لوری .
- ۲۹۱ - احمد پالهوان: ڀنگای که رکوک به قه موره .
- ۲۹۲ - حسین سعید: ڀنگای که رکوک به قه موره .
- ۲۹۳ - محمود عرب ڀنگای هه له یجه به قه موره .
- ۲۹۴ - نوری حبیب: ڀنگای که رکوک به قه موره .
- ۲۹۵ - حمه شکور: ڀنگای چوارتا به پیکاب
- ۲۹۶ - مه لاعلی: ڀنگای کرکوک به پاص .
- ۲۹۷ - که مالی گهچ: ڀنگای کرکوک به لوری .
- ۲۹۸ - حمه می نهحه زرگونزی: ڀنگای کرکوک به قه موره
- ۲۹۹ - عومری دهرویش شهریف لای باباعلی شیخ محمود
- ۳۰۰ - کریمی بارام: ڀنگای هه له یجه به قه موره
- ۳۰۱ - بکری بارام: ڀنگای به رزنجه به پاص بران .
- ۳۰۲ - صابری فوره جی حمه موراد: ڀنگای هه له یجه به قه موره
- ۳۰۳ - حمه می فوره جی حمه موراد: ڀنگای هه له یجه به قه موره .
- ۳۰۴ - جلالی فوره جی حمه موراد: ڀنگای هه له یجه به قه موره بران .

- ۳۰۵ - علی ئاسكە رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە .
- ۳۰۶ - ئەمورەجان رېچىم مەقەبا: رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە .
- ۳۰۷ - انورى رېچىم مەقەبا: رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە بران .
- ۳۰۸ - كرىمى مام ئەمورەجان (كريم پالەوان): رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە .
- ۳۰۹ - توفىقى حاجى باقى (توفىق پالەوان): رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە .
- ۳۱۰ - عەبەى رەحە (عەبە پالەوان): رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە .
- ۳۱۱ - رەفىقى فاتە قەمورور: رېنگاي ھەلەيجە بە پاص .
- ۳۱۲ - عثمانى فاتە قەمورور: رېنگاي بەغدا بە لورى .
- ۳۱۳ - صلاحى فاتە قەمورور: رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە بران .
- ۳۱۴ - نجم الدين عبودى: رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە .
- ۳۱۵ - ھادى بە كوتىر: رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە .
- ۳۱۶ - عومەرى ھەمە: رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە .
- ۳۱۷ - بىكرى ھەمە: رېنگاي بەغدا بە لورى .
- ۳۱۸ - نورى ھەمە: رېنگاي بەغدا بە قەمەرە بران .
- ۳۱۹ - رەشە ھەمە: رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە .
- ۳۲۰ - ھەمەى سارو: رېنگاي كركوك بە قەمەرە .
- ۳۲۱ - ھەمە رەحىم پىرىژن: رېنگاي ھەلەيجە بە لورى .
- ۳۲۲ - سالى عەبەى عەدە: رېنگاي بەرزنجە پاص .
- ۳۲۳ - ئابەرە شىت: رېنگاي ھەلەيجە لورى .
- ۳۲۴ - سلام بىچكۆل: رېنگاي ھەلەيجە بە لورى .
- ۳۲۵ - على حاجى غرىب: رېنگاي كركوك قەمەرە .
- ۳۲۶ - سالى ھەمەبەل: رېنگاي ھەلەيجە قەمەرە .
- ۳۲۷ - قالە عربەتى: رېنگاي عربەت لورى .
- ۳۲۸ - رۇوفى سەروپى: رېنگاي دەربەندىخان قەمەرە .
- ۳۲۹ - نورى حاجى عەول: رېنگاي بە رزنجە پاص .
- ۳۳۰ - نجم الدينى حاجى كورە: ناوشار: لورى .

- ۳۳۱ - ئەحمەدى بلە شىخە: رېنگاي ھەلەيجە بە لۆرى.
 ۳۳۲ - سەدى ھەمە امين: رېنگاي بە رزنجە پىكاب.
 ۳۳۳ - نورى ھەمە شىت: رېنگاي ھەلەيجە بە پاص.
 ۳۳۴ - على ھەمە شىت: رېنگاي ھەلەيجە بە لۆرى بران.
 ۳۳۵ - قالەى پىزە بەرخە: رېنگاي ھەلەيجە قەمەرە.
 ۳۳۶ - ئەحمە سەرسپى: رېنگاي كركوك قەمەرە.
 ۳۳۷ - جەلى پاپىسكلجى: رېنگاي بەغدا لۆرى.
 ۳۳۸ - جەلى ئەحمە ئەلەمىشاوى: رېنگاي ھەلەيجە قەمەرە.
 ۳۳۹ - شىخ حسن: رېنگاي ھەلەيجە پىكاب.
 ۳۴۰ - شىخ كرىم: رېنگاي ھەلەيجە لۆرى بران.
 ۳۴۱ - امين لەيلانى رېنگاي كركوك لۆرى.
 ۳۴۲ - حسين مۆرىس: رېنگاي كركوك لۆرى.
 ۳۴۳ - مەشكۆ: رېنگاي قەلادزە قەمەرە.
 ۳۴۴ - مصطفى سام سام: رېنگاي چوارتا پىكاب.
 ۳۴۵ - عمرى سام سام: رېنگاي چوارتا پىكاب.
 ۳۴۶ - جەلالى سام سام: لای مەدرى مەعارف بران.
 ۳۴۷ - لطف كەلەكە: رېنگاي بەغدا لۆرى.
 ۳۴۸ - مەھمەد كەلەكە: رېنگاي كركوك قەمەرە بران.
 ۳۴۹ - ھەسەن بېكۆل: رېنگاي چوارتا پىكاب.
 ۳۵۰ - عادل: رېنگاي بەغدا لۆرى.
 ۳۵۱ - شوكت: برازاي مەھمەد شاملى رېنگاي بەغدا لۆرى.
 ۳۵۲ - على سەعەتچى: رېنگاي ھەلەيجە جىب.
 ۳۵۳ - احمدى غەربى مامەخلانى: رېنگاي ھەلەيجە لۆرى.
 ۳۵۴ - ھەمەى صوفى: رېنگاي بەغدا بە قەمەرە.
 ۳۵۵ - كەمالى عصمت: رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە.
 ۳۵۶ - ەزەى ھەمە طوبجى: رېنگاي بەغدا لۆرى.

- ۳۵۷ - ساله شیت: رینگای چمچمال به لوری .
 ۳۵۸ - حه‌مه نه‌یاره رینگای موصل به لوری .
 ۳۵۹ - ره‌شه‌جگه‌ره رینگای موصل به لوری .
 ۳۶۰ - مارف مولود له‌ئیداره علی .
 ۳۶۱ - حسین مچه‌ی ره‌عنا رینگای چوارتا به لوری .
 ۳۶۲ - جزا خپه رینگای پینجوین به لوری .
 ۳۶۳ - کمال سعید رینگای به‌غدا به لوری .
 ۳۶۴ - دارا له‌خسته‌خانه .
 ۳۶۵ - عومهری حه‌مه‌ی سه‌کینه له‌خسته‌خانه .
 ۳۶۶ - فاضل عزت رینگای که‌رکوک به‌قه‌مه‌ره .
 ۳۶۷ - شوکت عزت: رینگای هه‌له‌یجه پاص قه‌مه‌ره .
 ۳۶۸ - فخری عزت رینگای هه‌له‌یجه قه‌مه‌ره بران .
 ۳۶۹ - عبدول عارف رینگای به‌غدا قه‌مه‌ره .
 ۳۷۰ - عمر عارف عونیل به‌غدا قه‌مه‌ره بران .
 ۳۷۱ - صابری عه‌زه گومله‌یی هه‌له‌یجه به پاص .
 ۳۷۲ - که‌مالی سه‌عه‌بانه‌یی . به‌غدا به‌لوری .
 ۳۷۳ - ساله‌سوور: پینجوین به لوری .
 ۳۷۴ - عمر که‌له‌شیر رینگای به‌غدا به لوری
 ۳۷۵ - عه‌زه که‌له‌شیر بران رینگای به‌غدا به لوری
 ۳۷۶ - حاجی شه‌وقی رینگای که‌رکوک به قه‌مه‌ره
 ۳۷۷ - وه‌هاب رینگای زه‌لم به لوری
 ۳۷۸ - سه‌لام: بران رینگای زه‌لم به به‌لوری
 ۳۷۹ - کریم پشید رینگای به‌غدا به لوری
 ۳۸۰ - عمری عه‌به ده‌لاک رینگای پینجوین به لوری
 ۳۸۱ - کریمی عه‌به ده‌لاک: رینگای پینجوین به لوری بران:
 ۳۸۲ - عومهری خه‌لفه پشه رینگای به‌غدا به لوری

- ۳۸۳ - ھەممى كاتىب: رېنگاي كركوك بە لۆرى
- ۳۸۴ - ەلى كاتىب: رېنگاي كركوك بە لۆرى بران:
- ۳۸۵ - جلالى حاجى جىگەر: رېنگاي كركوك بە لۆرى
- ۳۸۶ - قادرى ئايشى: رېنگاي پىنجوين بە لۆرى
- ۳۸۷ - پاشالە: رېنگاي قەلادزە بە لۆرى
- ۳۸۸ - حاجى فاضل: رېنگاي كەركوك بە لۆرى
- ۳۸۹ - رۇوفى ملارشىد: رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە
- ۳۹۰ - ەمرى ملارشىد: رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە بران:
- ۳۹۱ - ئەورەحمانى حاجى كرىم: رېنگاي كركوك بە قەمەرە
- ۳۹۲ - ەئمانى حاجى كرىم: (برابوون) رېنگاي كركوك بە بەقەمەرە
- ۳۹۳ - شىخ بىكر: ھەلەيجە بە قەمەرە
- ۳۹۴ - ەمرى مام براىم: رېنگاي دەربەندىخان بە بەقەمەرە
- ۳۹۵ - ەئمانى مام براىم: رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە. بران
- ۳۹۶ - ەمەلاو عزيز: رېنگاي قەلادزە بە پاص
- ۳۹۷ - رەزا: رېنگاي بەغدا بە لۆرى
- ۳۹۸ - ەمەورگە: رېنگاي بەغدا بە لۆرى بران
- ۳۹۹ - شوكت فرج صالح: رېنگاي قەلادزە بە جىب
- ۴۰۰ - شوقى فرج صالح: رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە. بران
- ۴۰۱ - فاضل غفورە گبو: رېنگاي ناوشار بە پىكاب
- ۴۰۲ - ەومەرى شەمە: رېنگاي ھەلەيجە بە پاص
- ۴۰۳ - ەلى شەمە: رېنگاي ھەلەيجە بە پاص بران
- ۴۰۴ - كرىمى ەمەسور: رېنگاي بەغدا بە لۆرى
- ۴۰۵ - بەكرى سەەرەش: رېنگاي چوارتا بە پاص
- ۴۰۶ - صلاحى ەلى بەگ: رېنگاي ھەلەيجە بە قەمەرە
- ۴۰۷ - ەممەى كاكە رەش: رېنگاي كەركوك بە قەمەرە
- ۴۰۸ - خسرو غفور: رېنگاي كەركوك بە قەمەرە

- ٤٠٩ - خسرو قادر ولى
 ٤١٠ - عزيز احمد جولاء
 ٤١١ - شيخ على
 ٤١٢ - درويش علي
 ٤١٣ - رهؤوف عهبدوره حمان
 ريڳاي به غدا به لوري
 ريڳاي هه له يجه به لوري
 له ئيداره ي محلي
 ريڳاي كه ركوك به لوري
 ريڳاي هه له يجه به پاس

سەرچاوه

زوربه ي ئهم ناوانه له. همه كه لاله ئه حمده چاوهش ئوتومبيلچى كه له سالى
 ١٩١٩ له دايك بووه له گهړه كى سه رشه قام وه له ١٠ - ٨ - ١٩٤٢ ئيجازه ي
 ليخوري ئوتومبيلي وه رگرتوه وه رگيراوه

گهراج و نهقلیانهکان

۱ - گهراجهکان

۱ - گهراجی عه‌بده خواونه‌که‌ی خاله عه‌بده ئه‌مین بووه‌یه قه‌مه‌ره ئیشی ده‌کرد له‌رینگای سلطانی و که‌رکوک، ده‌لآله‌که‌ی ناوی توفیق ده‌لآل بوو...

شوینه‌که‌ی: جینگای راگرتنی ئوتومبیل له‌به‌رده‌رکی سه‌را

۲ - گهراجی فرج ئه‌فه‌ندی خواونه‌که‌ی حه‌مه‌ی فهرج ئه‌فه‌ندی بووه‌یه وه‌لوری و جیب ئیشی ده‌کرد له‌رینگای قه‌لآدزه‌و رانیه‌و پینج‌وین دا ده‌لآله‌که‌ی حه‌مه‌ی‌لووت بوو وه‌ شوینه‌که‌ی به‌رامبه‌ر مزگه‌وتی سید ئه‌حه‌مه‌دی نقیب بوو..

۳ - گهراجی کریمی فرج ئه‌فه‌ندی خواونه‌که‌ی کریمی فرج ئه‌فه‌ندی بووه‌یه لوری و پاص و قه‌مه‌ره و جیب له‌رینگای سورداش و قه‌لآدزه‌و رانیه ئیشی ده‌کرد، وه‌ده‌لآله‌که‌ی ناوی (موسی) بوو شوینه‌که‌ی بازاری صلاح الدینی ئیستا‌بوو.

۴ - گهراجی قاله خواونه‌که‌ی کریمی فرج ئه‌فه‌ندی بوو. قه‌مه‌ره و پاص و جیب له‌رینگای دوکان و که‌رکوک ئیشی ده‌کرد. ده‌لآله‌که‌ی صالح و قاله کو‌رب‌بوو شوینه‌که‌ی به‌رامبه‌ر بازاری صلاح الدینی ئیستا‌بوو..

- گهراجی ئه‌سحابه‌سپی خواونه‌که‌ی گه‌ره‌ییت نعلبدیان و شیخ طال‌بی حه‌مه‌ی غریب بوو. پیکاب و قه‌مه‌ره له‌رینگای شاره‌زو‌ورو هه‌له‌ب‌جه ئیشی ده‌کرد ده‌لآله‌که‌ی عه‌به‌ نازی بوو شوینه‌که‌ی هه‌ر له‌ ئه‌سحابه‌سپی وه‌ ئیستا‌ش هه‌ر گه‌راجه.

نه‌قلیانه‌کان

نه‌قلانی سلطانی خواونه‌کانی شیخ طالب و حه‌مه‌ی به‌کر‌بوون قه‌مه‌ره له‌رینگای پینج‌وین و هه‌له‌ب‌جه ده‌ره‌ب‌ه‌ندیان ئیشی ده‌کرد ده‌لآله‌که‌ی هه‌زه‌ی با‌رام) بوو. شوینه‌که‌ی: له‌جاده‌ی کاوه‌ خوار خه‌سته‌خانه‌ی خواره‌وه به‌در ئه‌سحابه‌سپی

۲ - نه‌قلیانی گۆږڙه خاوه‌نه‌که‌ی له‌پیش دا گهره‌بیت بوو له‌دوایی
دا عومهری مام فتاح و غفور داراغا بوونه‌خواه‌نی . قه‌مه‌ره له‌پ‌تی که‌رکوک و
به‌غدا ئیشی ده‌کرد. ده‌لآله‌کای: نه‌له‌تورکه‌ومچه‌بوون . شوینه‌که‌ی له‌سه‌ره‌تای
شه‌قامی صابونکه‌ران به‌رامبه‌ر دوکانی جرجیس که ئیستا جینگای راگرتنی
ئۆتۆمبیله

۳ - نه‌قلیانی خه‌پام خاوه‌نه‌که‌ی ئه‌حه‌ی لاله‌امین و حه‌مه‌ی حاجی مه‌لا شه‌ریف
بوون .

قه‌مه‌ره له‌پ‌ینگای به‌غدا و که‌رکوک ئیشی ده‌کرد. ده‌لآله‌کانی (حه‌مه‌ی ئابیشی و
فه‌ره‌جه‌کونج بوون) شوینه‌که‌ی به‌رده‌رکی سه‌را که ئیستا جینگای راگرتنی
ئۆتۆمبیله

۴ - نه‌قلیانی صلاح الدین
خاوه‌نه‌که‌ی حسن بی‌طاقه‌بوو . قه‌مه‌ره له‌پ‌ینگای که‌رکوک و به‌غدا ئیشی ده‌کرد .
ده‌لآله‌کانی ئه‌حه‌شه‌مال و حه‌مه‌گۆج بوو . شوینه‌که‌ی خوارسینه‌مای گۆږڙه به‌رامبه‌ر
بازاری شووشه‌ی ئیستا

خاوهن گهراج و لوتومیل چیهکان و ده‌لانه‌کان

حمەدی فەرەج ئەلمەنلی
(خاوهن گهراج)

هەڤوڕ هینلی
(لوتومیلچی)
١٨٩٤ز - ١٩٨٠ز کۆچی دوایی کردووە

هەبەرئەمین (خاڵە هەبە)
(خاوه. گهراج)
١٩٠٠ز - ١٩٧٥ز کۆچی دوایی کردووە

مہرشی لوتوبیل جی
۱۸۹۶ ز - ۱۹۶۲ ز کوچی دوائی کردوہ

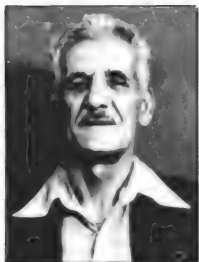
لموزی میرزا حسین
(لموزی سرسہی لوتوبیلی)
۱۹۰۵ ز - ۱۹۷۷ ز کوچی دوائی کردوہ

سەنە كەرىم
(فوتومبيلچى)

حاجى مەھمۇدى ھەسەن ئەفەندى
(فوتومبيلچى)
سالى ۱۹۱۱ ز لە دايك بوو

ھەممە كەلەلى بابىم
(فوتومبيلچى)
سالى ۱۹۱۹ ز لە دايك بوو

يوسف رۇستەم
(فوتومبيلچى)
سالى ۱۹۱۴ ز لە دايك بوو

موسی رشید (دلال)
سالی ۱۹۱۳ ز له دایک پوه

تولېق دلال

همزیز بارام مه محمود (دلال)
۱۹۱۶ ز - ۱۹۷۵ ز کونجی دوايي کړدوه

چېشتخانه کان

له پېش چېشتخانه دا جاران پي يان دهووت ئاشخانه ، يان لوقه نته نهمه
له زه ماني توركه وه به خواوه ني چېشتخانه يان دهووت ئاشچي يان لوقه نته چي
نهمه ش ليسته ي ناوي چېشتخانه و خواوه نه كاني تي كه له و سرده مهي سلما ني دا
به ناو بانگ بوون و كراونه توه

- ۱ - چېشتخانه ي قاله ي قجول لاي گومرگه سوتاو .
- ۲ - چېشتخانه ي حاجي عه به كيري ئاشچي بهر نه سحابه سبي
- ۳ - چېشتخانه ي حاجي نهميني ئاشچي بهر نه سحابه سبي
- ۴ - چېشتخانه ي مام لطيف ياپراخ و كفته ي دروست ده كرد . شويته كهي ، ناو
بازار ته نيشت حاجي دهرويشي قصاب
- چېشتخانه ي فتاحي ئاشچي ته نيشت مام لطيف . نهميش هر ياپراخي
دروست ده كرد
- چېشتخانه ي حاجي زهينه ل جينگاي چاينخانه ي مينه شهل بهرامبه رگه راجي
همه ي فوره ج نه فندى . ر
- ۷ - چېشتخانه ي يه زنيك ته نيشت چاينخانه ي صالحى وه ستا بسته بهرامبه ر ئوتيلي
نه وقاف .
- ۸ - چېشتخانه ي كرمي لوقه نته چي بهرامبه ر قاپي چلي سينه ماي ره شيد
- ۹ - چېشتخانه ي قاسم ته نيشت خه لفه ره شيد . بهرامبه ر سينه ماي سيروان نهم
پياوه گاور بوو ، بوو به ئيسلام ناوي خو ي نا قاسم .
- ۱۰ - چېشتخانه ي دهرويش لوقه نته چي ، لاي بازاري شووشه بهرامبه ر شهو كني
ده ساز
- ۱۱ - چېشتخانه ي عه ل سوورو به كرى غفور شهربك بوون له دوكانيك دا له زير
ئوتيلي نه وقاف .
- ۱۲ - نزهري لوقه نته چي له ناو خهوشى ئوتيلي ميرزا حسين .

نەوت

وھەختی خۆی نەوت لەزەمانی عوسمانلی دا گەرمیانی بەکان بەولایخ دەیان هێنا
لەکانی نەوتەکان لە (گۆلداوا) کە دەکەوێتە بەینی (توزخورماتو) و (قادر کرم) ھوو
ھەرباری چوار تەنەکە بوو .. دەیان کردە ناو شەلنەو ھەریگای دەربەندی باسەر ھوو
بە بەردەمی دی (دیلێز) و رینگای (قەرەداغ) و (تانجرو) دەھاتە ناوشار . دەیان برد
بۆ خانی غفور ئاغا خانی مێوژە (خورماکە) شوینی بازاری (محو) . لەوی
حاجی یوسف ناو کە بازرگانی نەوتی دەکرد ، لێ دەکرین لەگەڵ سەعی نەوتچی
کە دوکانی ھەبوو لە دەشتی ئەحمەدی ساغا (بەر ئەسحابە سپی) خۆی نەوتی لە
دوکانە کەیدا دەفرۆشت .

ھەر ھەتا ئەم دوو کەسە بە تەنەکە دەیانفرۆشتە ھوو بە نەوتفرۆشە دەس گێرەکان کە
بە گەرە کەکان و کۆلانەکان دا دەیان گێرا ئەمانیش بە تەنەکە دەگەران و بە قاپ
دەیانفرۆشت . مالا ئێ یان دەکرین بۆ قوتیلەو چا بە کاریان دەھێنا
لەسالانی چل و پەنجادا بوو بە عەرەبانە ی بچکۆلە کە نەوتفرۆشەکان خویان
رایان دەکێشاو ھاواریان دەکرد

نەوت بە تەنەکو بەگالۆن

نەوت فرۆشەکان لەسەرەتادا ئەمانە بوون ..

۱ - عەلۆل

۲ - بلە ی باقی و ھەمە ی باقی

۳ - سالە ی عروس

نرخى قايتك نەوت

۱ - زەمانی تورك بە چوار پۆل بوو .

۲ - زەمانی ئینگلیز بەعەنەبەك

۳ - زەمانی دەولەتی عێراق بە ۱۰ فلس

(به نزين و پڙون)

له دواى شه پرى به رده ركى سهره به نزين و پڙونى ئوتوميل هاتونه شاره كه مانه وه
كه مه لا فه يزى و صبغة الله شهريك بوون و وه كيلى ميرى بوون ، له دوكانيكدا ته نيشت
سینه ماى په شيد ، شويى چاينخانه ي صالحى وه ستا بسته . بهرامهر مزگه ونى سيد
نه حمه دى نه قيب . نه وانيش گاور يكيان خستيووه سهر ناوى (نهرمه ناك ناغا) بوو
له بهرميل دا به گالون ده يان فروشت .

نرخى گالونيك پڙون ۹۰ فلس بوو .

نرخى گالونيك به نزين ۴۰ فلس بوو

نهم وینیمه له سالی ۱۹۰۶ ز له بهخا گیراوه.

له راستهوه یو چپ: ریزی په کم:

نهرنسیس عمله که، نمرکه ندر قش.

ریزی دووم: خیزانی عبدالرحیم عمله که برای نهرنسیس، عبدالرحیم عمله که.

نهرنسیس و عبدالرحیم برای کدیمی عمله که.

حاجی مهلا شریف
عالمی

محمود لہفندی رسمام
۱۸۹۴ز - ۱۹۶۹ز کوچی دوائی کردوہ

پہلیا لہفندی رسمام
لہ سالی ۱۹۷۵دا لہ نزدیکہی نمہنی ہشتا سالیدا کوچی دوائی کردوہ

بهشهی شریف لعلعلی موختار
فخوش و موختاری گهره کی گویزه

همه نی همه سوور
موختاری گهره کی مملکه نندی

همه ی باقی (جابرچی)

سالف میراو
موختاری گهره کی کاتیکان

سۆلی سالیح عەبدولرەحمان

(تجارەتی توتن)

١٨٩٢ز - ١٩٥٥ز کۆچی دوايي کردوه

مەلا علی سەحاف

(خاوێن کێشخانە)

١٨٨٣ز - ١٩٥٨ز کۆچی دوايي کردوه

حەمەي لەمێن مەلي

قەبرە لێکەن و حەقاپەت خوان

رەشید لەفەندی سەحاف

١٨٩٠ز - ١٩٧٣ز کۆچی دوايي کردوه

مورچه‌ماتی باخه‌وان
۱۹۰۷ ز - ۱۹۸۲ ز کۆچی دوابی کردوه

هوسەر قه‌زاز
په‌که‌م کەس سینه‌مای هه‌ناپه سلیمانه‌وه
۱۹۰۵ ز - ۱۹۸۴ ز کۆچی دوابی کردوه

کەسپەر سەرکێس (مه‌ی فروشێ)
۱۹۰۰ ز - ۱۹۶۱ ز کۆچی دوابی کردوه

حاجی فه‌تاحی حه‌لوایی
۱۸۹۲ ز - ۱۹۸۳ ز کۆچی دوابی کردوه

مهدي بهتروس جهرجيس (مەي فروشى)
ساڵى ١٩١٢ ز له دايك بووه

جهرجيس بهتروس جهرجيس (مەي فروشى)
١٨٩٧ز - ١٩٧٢ز كوچى دواى كردوه

نيسانى موسى (مەي فروشى)
ساڵى ١٩١٣ز له دايك بووه

دوكانى حممه سافح سليمان
توتنجى بهردم قهيسەرى نەقيب
١٨٩٤ز له دايك بووه

وینتی عهدبانه له بهردم دیواری سەرا
(رهتولی عەلی فایز)

وینتی عهدبانه له بهردم سەرادا - سالی ١٩٥٧ -

عەربانچەکان لە کاتی کەدا کە بەغیر هاتەوی رۆژە کاتیان لە کەن - لە موشر ناوا لە ئەموزی
سالی ١٩٥٨ دا گیراوه

وێنی جاران کە وڵاخ میوهاتیان لەبەرد بو ناو شار لە ناو بەرچەندا

عەلی فاتیزی عەربانچی

١٩٠٢-١٩٦٥

- ۱ - دروست کردن شاری سلطانی .
- ۲ - گهره که کان و لقه کانیان .
- ۳ - گرده کانی ده وروپشتی شار .
- ۴ - کاریزه کانی ناوشارو ده وروپشتی سلطانی .
- ۵ - ناشی ناوو شوینه کانی .
- ۶ - گورستانه کان (سهرقه بران) ی ده وروپشتی شارو قه برهه لکه نه کان .
- ۷ - شه خسه کانی ناو شارو ده وروپشتی .
- ۸ - باخه کانی ده وروپشتی سلطانی (باخی سه وزه) .
- ۹ - مزگه و نه کان .
- ۱۰ - حوجره کان .
- ۱۱ - حه مامه کان - گهرماوه کان .
- ۱۲ - خانه کان و قه یسه ری به کان .
- ۱۳ - مه یانه کان و گوزره ره کان .
- ۱۴ - نانه واکان .
- ۱۵ - قه سابه کان .
- ۱۶ - جگه رچی به کان .
- ۱۷ - سه روپی چیه کان .
- ۱۸ - ده باغچه کان .
- ۱۹ - ریخوله چیه کان .
- ۲۰ - که بابخانه و که بابچه کان .

- ۲۱ - قاوره‌خانه و چاپخانه و چاپچی به کان .
- ۲۲ - سه‌وزی فروشه‌کان - سه‌وزی که‌وه‌رو که‌ره‌وز .
- ۲۳ - سه‌وزی فروشه‌کان - سه‌وزی بامیه و نه‌ماته .
- ۲۴ - به‌قاله‌کان - به‌قالی میوه .
- ۲۵ - به‌قاله‌کان - به‌قالی وشکه‌موزه‌خیره .
- ۲۶ - عه‌تاره‌کان - عه‌تاری داوو ده‌رمان .
- ۲۷ - عه‌لافه‌کان .
- ۲۸ - تاشه‌کان - تاشی مه‌کینه .
- ۲۹ - هه‌لاجه‌کان .
- ۳۰ - کارگه‌چی به‌کان .
- ۳۱ - جو‌لاکان .
- ۳۲ - مرتاب‌چی به‌کان .
- ۳۳ - وه‌تراق چی به‌کان .
- ۳۴ - خوخنانه چی به‌کان .
- ۳۵ - چه‌نخاخ سازه‌کان .
- ۳۶ - شیر گه‌ره‌کان .
- ۳۷ - که‌وش درووه‌کان .
- ۳۸ - کل‌اش و کل‌اش فروشه‌کان .
- ۳۹ - پانی به‌رز درووه‌کان .
- ۴۰ - پی‌لاو درووه‌کان .
- ۴۱ - زین درووه‌کان - سراج .
- ۴۲ - مزگه‌ره‌کان .
- ۴۳ - خانه‌کان - خانی ولاخ .
- ۴۴ - کۆپان درووه‌کان .
- ۴۵ - نالیه‌نه‌کان .
- ۴۶ - به‌ناکان .

- ۴۷ - دارناشه کان .
 ۴۸ - ئاسنگه ره کان .
 ۴۹ - تهنه که چى به کان .
 ۵۰ - خه پاته کان - (به رگدرووه کان) .
 ۵۱ - ئوتو چى به کان ..
 ۵۲ - لَيقه درووه کان .
 ۵۳ - ده لاکه کان .
 ۵۴ - توتن چى به کان .
 ۵۵ - حه لَوا چى به کان .
 ۵۶ - کوتالَ فروشه کان .
 ۵۷ - ده سنگيره کان .
 ۵۸ - شهر به ت چى و ماستاو فروشه کان .
 ۵۹ - سه قا کان .
 ۶۰ - جار چى به کان .
 ۶۱ - سه عات چى به کان .
 ۶۲ - سه رافه کان .
 ۶۳ - حساي پاره ي کون .
 ۶۴ - کيشانى جاران (به سه ننگ و نه رازوو) .
 ۶۵ - بارزگانيتى و بارزگانه گان .
 ۶۶ - خاوه ن مولکه کان .
 ۶۷ - کاروان چى و باجو باج گر .
 ۶۸ - مه لاکانمان .
 ۶۹ - شاعيره کانمان .
 ۷۰ - فه رمانداره کان (حاکم و مونه سه رريف) .
 ۷۱ - موفتى به کان .
 ۷۲ - نه قيه کان .

- ۷۳ - قازی به کان .
- ۷۴ - سه روکی شاره وانی به کان .
- ۷۵ - موختاره کان .
- ۷۶ - قوتا بجان به کان .
- ۷۷ - نه فسه ره کافی سوپای عوسمانلی .
- ۷۸ - هه ندی له نه نداز یاره کۆنه کان .
- ۷۹ - هه ندی له پار یزه ره کۆنه کان .
- ۸۰ - نووسه ره کاغمان (له گهل شاعیره کانداناویان هاتوووه) .
- ۸۱ - وینه گره کان .
- ۸۲ - مه بجان به کان .
- ۸۳ - نه رزو حال چی به کان - (سکالا نووسه کان) .
- ۸۴ - عه ره بانه چی به کان .
- ۸۵ - ئوتومیل چی به کان .
- ۸۶ - گه راج و نه قلیاته کان .
- ۸۷ - چیشته خانه کان .
- ۸۸ - نهوت و پۆن و به نزمین .

وینہی شہ جادہ تنافہی روشدی یہی - کہ ۷۷
 سلیمان خاں لہ ۱۷ ی ہوزہ پرائی ۱۹۱۵ء

ذوق علی عثمانیہ

نام و نام خانوادہ	تاریخ و وقت	مقام	نام و نام خانوادہ	نام و نام خانوادہ	نام و نام خانوادہ	نام و نام خانوادہ	نام و نام خانوادہ
محمد علی عثمانیہ	۱۷ ی ہوزہ پرائی	سلیمان خاں	محمد علی عثمانیہ	محمد علی عثمانیہ	محمد علی عثمانیہ	محمد علی عثمانیہ	محمد علی عثمانیہ

نام و نام خانوادہ	نام و نام خانوادہ	نام و نام خانوادہ	نام و نام خانوادہ	نام و نام خانوادہ	نام و نام خانوادہ	نام و نام خانوادہ	نام و نام خانوادہ
محمد علی عثمانیہ	محمد علی عثمانیہ	محمد علی عثمانیہ	محمد علی عثمانیہ	محمد علی عثمانیہ	محمد علی عثمانیہ	محمد علی عثمانیہ	محمد علی عثمانیہ

یاد رہے کہ یہ تمام نام و نام خانوادہ جو اس میں درج ہیں وہ صرف اس کے لئے ہیں جو اس کے لئے ہیں

نظامت امور

محمد علی عثمانیہ

محمد علی عثمانیہ

احمد علی عثمانیہ

محمد علی عثمانیہ

وینہی شہ جادہ تنافہی روشدی یہی
 عسکریہ سلیمان خاں لہ ۱۷ ی
 ہوزہ پرائی ۱۹۱۵ء

(ئاشى ئاۋو ئامىرەكانى)

ئاشى ئاۋو لەمانەى خوارەو پىك ھاتوۋە:

۱ - تەنۋورەى ئاش: بىرىتى يە لە دىۋارىكى خروە ناۋەۋەى بۇش ئەبىت. بە بەردو قورو قىل دروست ئەكرىت، بە بەرزى لە ۶م تا ۱۰م بە گوپرەى ئەۋ ئاۋى جوگاپە كە لە بەردەمى ئەروات. لە سەرەۋە دەمى تەنۋورە كە ۱م ئەبىت لە دىۋى ناۋەۋە لە سەرەۋە بۇ خوارەۋە بەرە بەرە تەسك و بارىك ئەبىتەۋە تاكو ۋاى لى دىت لە ژىرەۋە بۆرى يەكى چۈار پىنج ئىنجى پىدا پروات كە ئەم بۆرىەش پىى دەللىن (دەم دۆل)

۲ - دەم دۆل: ۋەكو بۆرى يەكى ۴ ئىنجى لە دار دادە تاشرى، درىزى ۲۵ تا ۳۰ سەم ئەبىت، كە ئەدرىت لە ئاخىر كۈنى تەنۋورە كەۋ بە زور ئەم دەم دۆلەى تى ئەپررى.

۳ - زەمۋىك: لە شىۋەى بۆرى يەكى ئەستورتر لە دەم دۆلە كە، سەرەكەى تى بارىك تر ئەبىت لە سەرى ئەۋسەرى يەۋە كۈنىكى تىدادەبىت، كە دەمەكەى دوو ئىنج دەبىت كە لە دار دادە تاشرى و سەرە ئەستورەكەى لە دەم دۆلە كە قايم دەكرىت و درىزى ۳۰ سەم ئەبىت.

۴ - تۇپى ئاش: بىرىتى يە لە دارىكى ئەستورى خىر، ۋاتە لە قەدى درەختىل و دەبرىتەۋە بە بەرزى ۶۰ - ۷۰ سەم ئەبىت، ۋە دەمى (قۇرى) تۇپە كە ۷۰ - ۸۰ سەم بىت و كۈنىكى تى دەكرىت لە ناۋەپاستەۋە لە سەرەۋە بۇ خوارەۋەۋە لە تەنىشتەكانىۋە چالى لى ھەلدەكەنرى كە ۲۱ تا ۳۲ پەرەى تى بىرىت بۇ ئەۋەى لە كۈنى زەمۋەكەۋە ئاۋى تەنۋورە كە ھاتە دەررى، بە گوپر بىدات لە پەرەكان بۇ ئەۋەى تۇپەكە بسورپىنئەۋە.

۵ - پەرە: ئەۋەپە كە لە دار دادە تاشرى لە شىۋەى لەبى دەستدا، دوو بست درىزى ۋەك بست پان كە سەرىكى دەبرىتە چالى تۇپەكەۋە، سەرەكەى تى بە

دەرەوۈ ئەبىت، لەشايىدا كە ئاۋى تەنۈرەى ئاشەكە لە كۈنى زەمۈرەكەو دېت بە گۈپ ئەيدات لە پەرەكان و تۆپەكە ئەسۈرئىتەو.

٦ - بىستە: بىرىتەيە لە ئاسنىكى درىژ لە شىۋەى شىردا، درىژى دەورى مەترىك ئەبىت و ئەستورى ٣ - ٤ سەم ئەبىت سەرىكى نوك بارىك و سەرەكەى تىرى چوار گۆشەيە، سەرە چوارگۆشەكە لە سەرەوۈ دەخرىتە ناو تەوەرەيك، كە لە دار يان ئاسن دروست ئەكرىت و لە ژىرەوۈ نووكى بىستەكە دەخرىتە سەر گۈللە تۆپىكى ئاسن، كە ناوۋەراستى كۈنىكى تىدايە. بۇ ئەوۋى كە لە سەرەوۈ دەستارەكە سۈرپاەوۈ، ئەمىشى لەسەر گۈللە تۆپەكە بسۈرپىتەو ئەم گۈللە تۆپەش ئەخرىتە سەر دارىكى ئەستۈرۈ پان وەك لەۋجى تەختەو لەسەر تەختى ئەرزى ژىرەوۈ دادەنرى و شۈنى گۈللە تۆپەكە چال دەكرىت و دەورپشتى گۈللە تۆپەكە بە پواز قايم ئەكەن و ئەم تەختەيە پىى ئەلەن (خەردار).

٧ - تەوەرە: لە دار دروست دەكرىت، يان لە ئاسن، درىژى، دەورى ١٠ سەم ئەبىت و پانى دسم، ئەم تەوەرەيە بە قەدەر كۈنى بەرداشەكە ئەبىت و لە كۈنى بەرداشى سەرەوۈ قايم دەكرىت و لە ناوۋەراستى كۈنىكى تى دەكرىت، سەرى بىستەكە سەرە چوار گۆشەكەى تى قايم دەكرىت بۇ ئەوۋى ھەر بەرداش سەرەوۈ بسۈرپىتەو

٨ - بەرداش: بىرىتەيە لە دەستارىكى بەردى گەورە خېر و بە ئەستۈرايى ١٠ - ١٢ سەم و لە ناوۋەراستدا كۈنىكى تىادا دەبىت. بە بۆشايى (قەبرى) ١٠ سەم كە گەنمەكەى تى بچىت بۇ ھارېن و گەورەيى بەرداشەكە بە پىى ئاۋ زۆرى و كەمى دەبىت و خېرى بەرداشەكە لە بەينى مەترو زىاتەر. بەرداش دەبىت دوۋان بىت، يەككى لە سەرەوۈ و دوۋەم لە ژىرەوۈ. وەك دەستار بو ھارېن.

٩ - نى: بىرىتەيە لە دارىكى دابراۋ وەكو پلوسك، ئاۋى چال ئەبىت، درىژى مەترىك و كەم تر سەرەوۈ خوار دادەنرى، لە ناو تەنۈرەى ئاشەكە بۇ ئەوۋى ئاۋى جۆگاكە كە ھاتە ناو تەنۈرەى ئاشەكە بىدات لە پلوسكەكە بۇ ئەوۋى ئاۋەكە بە گۈر بچىتە دەم دۆلەكەو.

۱۰ - پى ئاش: دارىكە لە شىۋەى ھەوجار، درىژى مەترو نىۋىك ئەبىت كۈنىك ئەكراپە خەردارەكەو سەرىكى پى ئاشەكە بارىك ئەكراپە، ئەكرا بە كۈنى خەردارەكە ۋە، لىنى قايم ئەكرا. ئەمە بۇ ئەۋەى ئەگەر بىان وىستايە ئاردەكە وورد بواپە، دابان ئەنەۋاند، ئەگەر بىان وىستايە زىر بىت ھەلىان ئەپرى

۱۱ - لوغم: لوغمى ئاش ئەۋ ئاۋەى لە پەرەكان ئەدات بۇ ئەۋەى تۈپى ئاشەكە بسورىنىتەۋە، ئاۋەكە دىتە خوارەۋە بۇ سەر خەردارى ژىر گۈللە تۈپەكە، شۈنى بۇ چال كراۋە لەسەر خەردارەكە ئاۋەكە لەۋىۋە ئەچىتە ئاۋ ئەۋ لوغمە كە ۋەك جوگەلە بۇيان كرددوۋ سەرىگىراۋە، لەۋىۋە ئەچىتە سەر جوگای دەرەۋەى ئاشەكە، لەۋىۋە ئەروات بۇ ئاشىكى تر.

۱۲ - دۆلىانى ئاش: لە شىۋەى دوۋكانىك ۳ لای دىۋارى خشتى كال و بە قور سواغ ئەدرىت. سەرىشى بە دارى خەر دارەرا ئەكرىت و قامىشەزەلىشى لەسەر ۋائەخەن و بە قور سەرەكەى سواغ ئەدەن و كۈنىك ۋەك كالاۋرۋىزە ئەكەنە سەرى دۆلىانەكە. ئەم ئايرىنەى كە بەستراۋن لە يەك ئەچىتە ژىر ئەم دۆلىانە، ۋائە لە ژىر خەردارى گۈللە تۈپەكەۋە تا سەرى بەرداشەكەۋە كە دوۋ مەترىك بەرز ئەبىت. بەلام بەرزى دۆلىانەكە ۳ بەرز ئەبىت، كە زەلامىك لە سەرەۋە بە دانىشتەۋە بىۋانى گەنم بىكەتە ئاۋ كۈنى دۆلىانەكەۋە بە ھۈى كەۋچكە ئاش بچىتە ئاۋ كۈنى بەرداشەكەۋە لەم لاۋ ئەۋلاى دىۋارەكە سەكۈ لە خشتى كال و ۳ درۋىست ئەكەن، بو ئەۋەى بىۋان بچىتە سەر دۆلىانەكە.

۱۳ - كەۋچكە ئاش: ۋەك پلۋسكىك لە دار ناۋەكەى چال ئەكرىت سەرىكى قايم ئەكەن لە كۈنى دۆلىانەكە سەرەكەى تىرى ئەچىتە سەر كۈنى بەرداشەكە بو ئەۋەى لە كۈنى دەم دۆلەكەۋە گەنم بچىتە ئاۋ كۈنى بەرداشەكە.

۱۴ - چەقەنە: چەقەنەى ئاش ئەمىش دارىكە راست ۋچەپ لە يەك ئەدرىت، لە شىۋەى (خاچ)دا، قۇلىكى بە كەۋچكەكەۋە قايم ئەكەن، قۇلەگەى تىرى لە دۆلىانەكە قايم ئەكەن و سەرى دارەكە لای خواروۋى ئەكەۋىتە سەر بەرداشەكە بۇ

نهوئی که بهرداشه که سوورابه وه، چهقنه که دهجووئینی، نهویش که وچکه ی
ناشه که دهلهرزینی بهم جوړه گهنمه که له که وچکه که وه دهکوینه خواره وه بو کونی
بهرداشه که وه بهپاری.

تی بینی:

أ - هم ناشه گهنم و جوو گهنمه شامی و هرزن نه هاریت و چهلتو و کیشی پی کره
نه کری.

ب - باراش: نوو گهنمه به که نهیبن بو هارین.

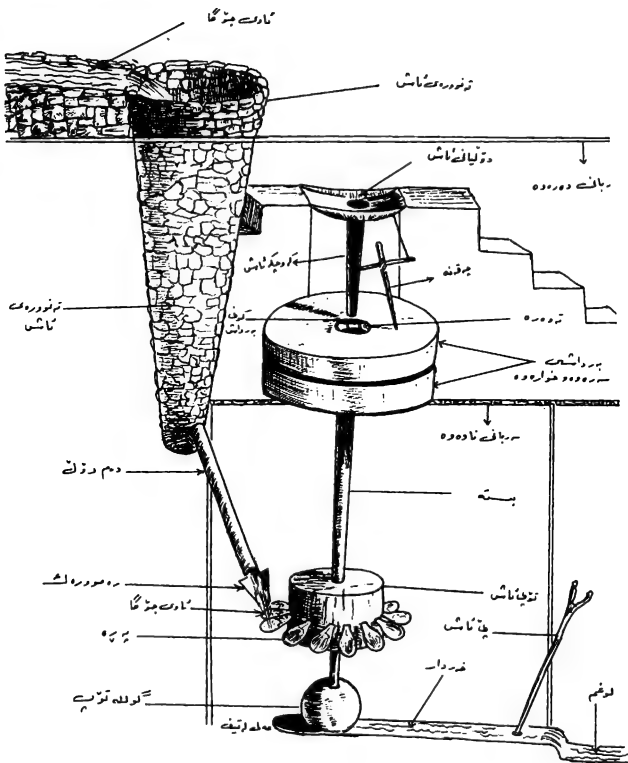
ج - موه همدی گهنم به نه اندازه ی (که پوله پک) واته نریکه ی نیو حوقه دهکات
کل ده دریمه وه له باتی پاره ی هارینه که.

د - نوو گهنمه ی نه کریته ناو کونی دولیاننه که به قیاس گهنمه که روو نه که نه سهر
دولیاننه که به هو ی چهقنه که وه نه چیه ناو کونی بهرداشه که له سهریشه وه گهنمه که
وورده وورده ههرس دښت بو ناو کونه که، نهویشی نه مینیه وه به دهست نه بکه نه
ناو کونه که وه. یان به هو ی (کوله) وه که له شپو ی ره حه تیه کی گه وری له دار
دروست کراوه نه بکه نه به سهر کونی دولیاننه که وه که دوو نه که گهنم ده گریت،
لهو یوه تی نه که نه بو هارین.

ه - هم بهرداشانه شپه کانی دی ی (سویره له) که نه که وینه دامینی شاخی
که تو له شاربازیر. بهرده که یان لهو شاخه نه هینا وه ستای تایه تی دروستی نه کرد.
له سالی سیه کاندای جووتی به ۲۰۰ - ۳۰۰ روپیه وه سالی پنه کاندای جووتی به
۳۲ دینار به گویره ی زوری ناو و که می و گه ورو و پچو وکی بهرداشه که بو نه و ی
نو و ناوی جوگایه بتوانی نو و بهرداشه بسورینیه وه هم بهرداشانه له پیش
به کارهینانی دا زبر نه بوو که زور به کار نه هات ساف نه بوو نه مجا بیرازیان نه کرد تا
زبر نه بوو وه، که زوریش یشی بکردایه ته نک نه بوو وه وایلی نه هات نه شکاو به
که لکی یش کردن نه وه هات، جووتیکی تریان بو نه کری.

- هم ناشه هه مووی له ناو ژو وریکی گه ورو دا بوو و ده رگاشی هه بوو جیگای

که لوبه‌ل و باراش و ناشه‌وانه که بوو. بهس ته‌نوورهی ناشه‌که له سه‌ره‌وه. واته له
ده‌ره‌وه له‌به‌رده‌م جوگای ناشه‌که‌دا دروست کرابوو.
سه‌رچاوه: مه‌لا قادری مه‌لا که‌ریمی مه‌لکه‌ندی که خاوه‌نی ناشی خو‌یان بون
له خوار جو‌له‌کان وه له سالی ۱۹۰۰ز له گه‌ره‌کی مه‌لکه‌ندی له دایک بوه ته‌لّیت
له ته‌مه‌نی ده‌دووانزه سالانه‌وه له‌و ناشه‌سه‌ر په‌رشتیم کردوه تا سالی ۱۹۶۱ ئیت
دوای ته‌وه باوی نه‌ماوه‌و وازمان لی هینا.

سوله يمانی

نه نندازيار نوري کاکه حه مه

شاری پر جووله و گوزین و جوانی

پرو گله زه زده و نه زمی له شانی

خوره هلات گوژده و پشت له قه یوانی

سه ر به گو به نندی نهی سوله یمانی

دامه نی نه زمی تا کو ناو گردان

له گرده گروئی و هه روتنی شاخان

کانه به رد به پیک بو بناغهی شار

له قهلق به پشت نیستر به ره و خوار

کانی موسه لم به ره و زیرینوک

پر خه له و خه رمان په لهی گهنم و نوک

نه سترکی قه دی گوژدهی ده غلودان

په ند ناو کراوه بارانی زستان

تووه کهی قوجه له قه راغ شاره

شوینیکی به رزی میژویی دیاره

بن تووی ولویه سینه ره جیگی

سه رچنار جار جار که دووره یرنگای

خوار و شه رکاریز قامیشه لانه

وهک قوریه شکاو شوینی سهیرانه

له ته کی زروته جه جاجه و هه را

بوته روزه کهی (قه ره وهیسی) کوژرا

له خانى عەجەم نەختى بۆ ژووروو

چووينە گوزەرو ناو كۆپان دروو

ژنى بەر ھۆلى باوھش بە منداڭ

كۆمەڭ ئەبەستىن لە پېر ئاش بەتال

پنەو تىرۆك و كۆپى سەر تەنوور

بەيتوبالۆرى ژنى دەسمال سوور

كۆرى قەندەكېش پەستەكى ئەستور

سىڭىل فىش ھەموو كىلاو زەردو سوور

رانك ھەلۋاى پىشتىنى مىل مىل

شۆپ بە كەمەريا كىسەو سەبىل

لاوى ھەرزەكار مووى خەتى داوھ

دلى بە پىشكۆى عەشقىا چزاوھ

شەو لە كۆلانا بەسۆز گۆرانى

روو لە كچۆلەى چىڭى سەربانى

سانى شەوئى دى منال بۆ بەرات

مىوژو نوقول پارە كەن خەلات

گەردن ئازادى چەژن وخوگۆپىن

دەھۆل و زوپنا بەزم و ھەلپەرىن

بۆ چەرخ و فەلەك منال گىژووپ

ماين چەقەل و كورسى كورسى پېر

پەزو دارمىوى گەردەكەى سەيوان

سەد ھەيف و خەسار بۆتە گۆرستان

بۆ تاي سى بەرۆ دۇھا يەنوسە

چاويەشە چارى ھەر مانى لووسە

شیت و هار ئەبەن بۆ شەخسی پەر نوور

دەرمانی دەردیان وا لە میری سوور

بۆ گۆجو ئیفلج بۆ دەردی بادار

پیری شەوکیلا و کانی بای ناودار

خووی شەرە گەرەك بە قۆچەکانی

یەكتر بەزانی دووبەرەکانی

زوران گرتنی جاری جارانی

پشەتە پشەرەو ئەی سولەیمانی

⁽¹⁾ خانى عەجەم يەكئىك بوو لە خانەکانى پەر لە بازرگان لە سولەیمانى لە پش شەرى جیهانى یەكەمدا.

«پروون کردنه‌وو سوپاس نامه‌یه‌ك بو چاپی دووهم»

پیش هه‌موو شتیك ناوی هه‌ر چ كه‌سیك هاتی ب له‌كتیبی (شاری سلیمانی) دا هه‌رچ كاروپیشه‌یه‌کیان هه‌بووه كه‌تیایدا ناویان تۆماركراوه‌و ناویان براوه‌و هه‌موو براو كه‌س و باوو باپیرمانن، هه‌ر هه‌موو جیگای ریزو شانازییه‌ بو كه‌س و کاریان و بو كۆروو كچیان و بو نه‌وه‌كانیان، وه‌ ناویان چوووته‌ میزوی شاره‌ دلیره‌كه‌مانه‌وه‌، شاری هه‌لمه‌ت و قورباتی، شاری برایم پاشای بابان و مه‌ولانا خالیدو كاك ئەحمەدی شیخ و شاری شیخ مه‌حمودی نه‌مرو شەشی ئەیلول و شاری راپه‌رپینی سالی ۱۹۴۸ - ۱۹۵۲ - ۱۹۵۴ - ۱۹۵۶ ز پر له‌خه‌بات و شه‌هیدان، ئەم شاره‌ هه‌رچه‌نده‌ ته‌مه‌نی دوو سه‌د ساله‌، به‌لام به‌قه‌د شاریکی ۲ هه‌زار ساله‌ قاره‌مانیه‌تی و مه‌ردایه‌تی و کاره‌ساتی هه‌مه‌جۆره‌ی به‌خۆیه‌وه‌ دیوه‌.

دیاره‌ خه‌لكی ئەم شاره‌ رپی باوو باپیریان وون نه‌کردوووه‌و هه‌ر له‌سه‌ر هه‌مان ریناز ئەروژ، ووریان، زیره‌كن، نیشتمان په‌روه‌رن، وه‌جاش زاده‌ن و له‌خویان نه‌گۆراون، هه‌ر خه‌لكی شاره‌كه‌ی جارائن، به‌لگه‌ش ئەوه‌یه‌ كه‌ كتیبی (شاری سلیمانی) كه‌وته‌ كتیخانه‌ی كوردی و بازاره‌وه‌ خه‌لكی به‌ په‌روش به‌ دلێکی فراوان و خوشی‌یه‌وه‌ هاتن به‌پیر كتیبه‌كه‌وه‌ كه‌ له‌ چه‌ند رۆژێك دا له‌ بازارا نه‌ما چونكه‌ ئەزانن ئەو كتیبه‌ له‌ خویانه‌و بو‌ خویانه‌و بو‌ نه‌وه‌ی داهاتیانه‌، هه‌ر چ كه‌سیك له‌م شاره‌دا ئەگه‌ر خوی به‌ نرێسه‌رو رۆشنیرو دلسۆزی ئەم شاره‌ ئەزانن داوا‌ی ئی ئەكه‌م ئەم كتیبه‌ كه‌ میزوی شاره‌كه‌مانه‌ ئەوانیش هه‌تا زوووه‌ هه‌لیكه‌ تا له‌ده‌ست نه‌چوووه‌ تا چه‌ند پیاویکی به‌ ته‌مه‌ن و شاره‌زا ماوه‌ كه‌ سه‌رده‌می تورك و ئینگلیزیان بینیوه‌ به‌ چاوی خویان و به‌سه‌ره‌اتی خوشی و ناخوشی شاره‌كه‌یان دیوه‌و ئیستاكه‌ سه‌رچاوه‌ن بو‌ زۆر زانیاری كه‌ تا ئیستا تۆمار نه‌كراون و سودیكي گه‌وره‌ی هه‌یه‌ بو‌ ئیستا دوا رۆژ ئەوانیش ده‌ست بده‌نه‌ كۆكرده‌نه‌وه‌ی ئەم بابه‌ته‌و قۆلی ئی هه‌لگه‌ن و بینه‌ مه‌یدانه‌وه‌و هه‌ر كاغه‌زو قه‌لم زۆره‌، كه‌ ئەمه‌ دلسۆزی و خوشه‌ویستی به‌رامبه‌ر شاره‌كه‌و هیلاك بونی ئەویی، ئەوه‌ی به‌كه‌م و كۆری ئەزانن چاکی بكه‌نه‌وه‌و ئی زیاد كه‌ن و باسه‌كه‌ فراوانترو به‌تام و چیژتری بكه‌ن منیش

يارمه تيان نهدوم و پىخوشحال نهم نك له بهر نهوى خويان تواناي نهويان نى به هر چ كه سيك بهرهمه ميكي چاك بنوسى نهمان و كو كوتك بيدهن بهسرو گوي لاگيا وهك پيشيان نلين (نگهر گول نيت، دركيش مبه) خو نگهر دنگ خوش و شاعبرو نوسه ريش نهم كه نهم بهرهمه نگهر بيانه ويت بهرهمه ميك لهم لايه نه پيشكش به شاره كميان بكن نبيت خويان هيلاك بكن وه واز له سودى خوى ببيت نيمش شانازى پيوه نهمين، وهكو نلين به ريش نى به نيشه، يان همدنى كهس نگهر بلين نهم ناوانه ي كه له ناو كتيبه كدا هاتووه نه بوايه به ناوى سياني واته ناوى خوى و باوى باپرى بهي شوهرت (نازانو) بوايه، نهم جوړه ناوانه كه بوونه شوهرتى نهو كهسه له ناو شاره كميان، نهوه له ناو هموو ميله تيكا ههيو بووه، نگهر نهو كهسانه ي كه ناومان هيتان له ناو نهم كتيبه دا، ناوى خوى و باوك و باپرى وهك له ههويه كيدا نووسراوه ناو بهيترين ناي كهس نه زانن كين وه مبه ستهان كنى به ههتا نهو كهسه ش نازانن كه مبه ست خويته ي. بو نمونه سه يري (دهليل تهله فون) بكه نهو ناوانه كه نووسراوه نگهر خزمى خوت نهمين و ژماره ي تهله فونه كت لا نه ي و به ويت تهله فون بو يه كنى بكه ي نازانن نهو ناوانه كين و كنى نين.

كه وايي ههركه سيك له مودوا يه ويت بهرهمه ميك ببيت بهرهمه نهو ناوانه ي كه ناويان نهبات لهو كتيبه دا وهك عالم و مهلاو شاعبرو ناودارانن نهم شاره هي واي تيايه زياد له سهديان سهو په نجا سال له موه پيش كوچى دوايى كردوه، نه ي بترين ههويه كانيان له گورا دهرينين كه گوريشيان نه ماوه، ماناي له مودوا هيچ كه سيك نايي دهست بداته قه لهم نك يه كيكي تر نهمه ي له توانا دا نى يه وي نى ناخوش بيت نير نبيت ناش بهتالى لي بكرنت. ناي له شاره كمياندا عالم و زاناي ناودار وهك موفتى سلياني مهلا نهمه دى چاومارو مهلا نهمه دى چاوهار كه ناوبانگان هه بووه له زور كتيده ناويان هاتووه، يان وهك شاعبري به ناوبانگ هه سدن كه نوش يان فايق بيكهس خو بيكهس نه بووه يان شاعبرو بليمه تى به ناوبانگ مهلا همه دونه كوئر يان پياوى وهك قاله ي نايه خان كه به ناوى دايكه وه ناوبانگي دهر كردوه كه نهو پياوه نه فسه ريكي سوباي عوسمانى بو له

جولانهوی شیخ مهحمودی نهمردا نهفسهريکي نهو لهشکره بووه لهگهل شينخدا له سالي ۱۹۱۹ز بهدیل گيراو له دهولتهی عيراقدا بو بهنهاندازیارو بهربوبهبری (تیشغال) له سلیمانی و ههولیر لهو کاتهدا زور یارمهتی ههزارانی داوه بهتاییهتی خهلکی سلیمانی که روی تی کردوه و چون بو لای هموی دامهزراندون و پاری نهركی ریگاشی له گیرفانی خوی داو نهتی نهام پیاوه نهوهنده خوشهویست بو لای خهلك، كه بهگهنجی نهمری خوی کرد كه تهرمهكهیان هینابهوه نهو روزه نهو شاره ژن و پیاو خروشابون به گریانوه قوریان بو نهپوا. نهامنه نمونهی چهند كهسینکی ناودارن لهناو میژوی ۲۰ سهده سالهی شارهكهماندا نهگهر (نازناو) یان لایهرن كهس نایان ناسیت کین و کینین و ناویان وون نهیت، یان نهو تام چیژی نامینی، بو نمونه سهیری بهرگهکانی رستهی مرواری نهديب و زاناو روزهنامهگهري گهوهري كورد ماموستا علاء الدین سجادی بکهن كه لایهنتیکی فولکلوری گهوهري لهناو كوردهواریندا تومار کردوه. سهدهها رهوداوی خوش خوش و ناوی سهیر سهیری تیا ناو براوه كه بونهته هوی بهتام و چیژی نهو بهرگانه. تارادهیهك نهوهی نهدهب دوستیش نهبو یان بلین ههر خویندهوار نهبووه زیاتر به پهروشت بون له خوینتهوارهكان بو، تا ئیستاكهش به تاییهتی شهو لهزستاندا بو به شهوچهري خهلكی چونكه نهام بابهته کتیانه زور كهمن لهناو كوردهواریدا. خهلك تیر بون له شیعر و چیروك به تاییهتی لهم کاته ناسكهدا خهلكی نهو روزهگاره خهريکه رابوردویان لهپیر نهچینهوه، وهك دهزمان پیوستیان بهم جوړه کتیانه ههیه كه یادگاری جارانه وهك شریتیکی سیئهما وایه كه جارانی دینهوه یادو خوشیهك نهادات بهدل و میشکی، وه زانیاریهکیشه بو نهوهکانیان و میژویهك و سامانیکه بو نهوهی داهاتومان.

ههروهها ههر چ كهسیك ناوی هاتبی لهم کتییهدا ههر چ كاروكاسبی و پشهیهکیان ههیهو جی شانهزی نهوهکانیانه كه بهئارهقی ناوچهوان مالن و منانی خویشان بهخپوکردوه، ههر له کریکاریك و هممالیک ههتا تاجیریک و خاوهن مولکیک ههمو بهشهرن و هیچ جیاوازییهکیان نییه، جیاوازییهکیان بهس کرداری جوانه، نهگهر كهسیك کرداری ناشرینی ههبيت لهناو خهلكیدا به پاره

ناشارته وه، به تاييه تي له ناو خه لکي نهم شاره دا که به زيړه کي و ووريایي
 ناويانگيان دهر کردوه وه که پرمزدي شاعر نه فرمونت:

نه‌پایه و پاره، نه‌پیشه و په‌گهز
نه‌جوانی و رو‌کەش، نه‌به‌رگ و مه‌ره‌ز
یه‌ک تو‌ز له‌ نه‌رخ‌ی هه‌یج که‌س زیاد نا‌کات
که‌ م‌رو‌ف نه‌یه‌ی خو‌ی نه‌رخ‌یه‌ی به‌رز

نمونه‌ی یکی خوشی تر: جاریکیان ده‌عوت نه‌کن، کارتۍ نه‌زرن بۆ حاجی توفیق (پیره میزد) نه‌وی کارتۍ ده‌عوته که نه‌بات بۆ خاوه‌نه‌گه‌ی، بهس لسه‌ر کارته‌که نوسرابو حاجی توفیق نه‌ویش نه‌ییات بۆ حاجی توفیقی تازه دهلهمه‌ند پاش ماوه‌یک گله‌ی لی نه‌کن که نه‌هاتوووه بۆ نه‌م نو زیافه‌ته پیره میزد یینه‌زانن، نه‌لی نه‌گهر ئیزارلیل هات رۆحم بکشیث له‌ینیرم رۆحی حاجی توفیقی تازه دهلهمه‌ند بکشیث.

ڦٽر وٽ ڀڃڻيان ٿيڻ زور ورتن قورٺان خوشه يان ٿيڻ بو
مروڻي ٺاقل ڏيسارو ٿيڻ ٻه سڀه. له گهڻ ريزو سلامدا
خوشه ران و خه ٺڪي شاره خوشه ويسته كه مان كه يارمه تيان داوين
كه خويان بو بونه سرچاوي يسه كانان به تايه تي ٿوانه ي ناومان
پردون له ڪڻيه ڪه دا كه ناوه ڪا تيان بو يارورد كردوين پاش
كو ڪردنه وي، هدره ها ٿو به ريزانه ي كه داواي ويته ي باو ڪيائين
لي ڪردون بو رازانده و يادگاري ٿو پياوه به ريزو خوشه ويسته
له ناو شاره كه ماندا كه دلوزي خويان پشان داوه به راميهر باوو
باپيرو شاره خوشه ويسته كه يان، هدره ها ريزو سلام بو ٿو كه سه
رؤشنبرايه ي كه به تله فون يان ها ته لامان يان به نامه پيرو باييان
له من و خويان گرد به پونه ي ده رچوني به رگي به ڪمي ڪڻيه ڪوه

ھەر لېرەشا سوپاسى ھونەر مەند مامۇستا ەلى لەتيف ئەكەم كە
 وىنەى بەرگى بەكەمى كىتەكەى بۇ شارەكەى رازاندوتەو لەگەل
 بەرئىز خالە ھەمە فەرەج كە پاش پاك نووس بەخەتتىكى خوش
 بەرگى دووھى كىتەكەى بۇ نوسىنەو مىش ئەلیم دەستەگانىان
 خوش بىت، ھەر وەھا سوپاسى مامۇستا ەبدولرەقىب يوسف
 ئەكەم بۇ يارمەنى زانبارى و رىنومایى ھەر وەھا بەناوى خوم و
 خەلكى شارە خوشەو ىستەكەمان زور سوپاسى بەرئوبەرى گشتى
 دەزگای روشنبرى و بلاوكر دتەو ى كوردى ئەكەم كە بوئە ھوى
 ھاتتە بەرھەمى ئەم كىتەكە بەبوئەى بېرەو ى دووسەد سالى
 شارى سلیپانى لەچاپ درا. لە کوتاییدا داوا لە خەلكى شارەكە
 ئەكەم ھەر چ كەم و كورى و ھەلەى چاپ ھەىە لە ناو كىتەكە دا
 یان ناویان لەبیر چو و تۆمار نەكراو ەشت بەخوا بۇ چاپى دووم
 راستى ئەكەینەو و ئەوانەى ناویان بۇ ھىتاوین كە باو و بابیریان
 ناویان نەھاتو و لەكارو پىشەكاتیاندا ناومان نوسون بۇ چاپى
 دووم دوا ووتە بەرھەمى یاش ئەو ىە كە جەماو ە لى رازى
 بىت و ىىیان خوش بىت. وەك خوالىخوشبو نەجمەدین مەلا
 ئەى فەرمو.

(عەتر ئەو ىە كە خوى بوئى بىت ئەك خاوەنەكەى مەدحى بكات)

ئەكرەم صالح رەشە

۱ - ل ۱۴۲ لە ناترەكانا ھەمەي زىنەب جىاوازە لەگەل ھەمەي زىنەبى چايچى كە لە ل ۲۰۶ ناوي ھاتووە .

۲ - ل ۱۴۵ ھەمامى موفتى : نوسراوہ خواوہنى مولك خوشك و براى كەريمى ئەلەكەو مالى موفتى وە لە ھەمام چى يەكان خالى يەك نوسراوہ ھەمەكاكەي موفتى ، بەلام كوراني ھەمە كاكە ئەلەين ئەم مولكە بەس ھى مالى موفتيەو ھەمەكاكەي موفتى ھەمامچى نەبوە .

۳ - ل ۱۹۹ خالى ۲۰ چايخانەي مەجولى خامە نوسراوہ ھەر لەم چايخانەيەوا ساليكيان لە سەردەمى عوسمانى دا بۆ ماوہى ساليك تياترۆش ئيشى تيدا دەكرد . راستيەكەي لە زەمانى عوسمانى دا تياترۆ نەبوەو لەو چايخانەيەدا نەبوە زەمانى ئينگليز تياترۆ ھاتوتە سلياني لە بەردەم دەشتى ئەحمەدى ساغا (ئەصحابە سې) نزيك ئەو چايخانەيە بەلام خەلکى سليمانى بەوہ بازى نەبون و بەزۆرىيان داخستەن لە بەرگى دووہمى ئەم كتيپەدا لەباسى جولانەوہى ھونەرى لە شارەكەماندا بەدرىزى باس كراوہ منيش داواي لى بوردن ئەكەم .

من نوسيبوم كە مەجولى خامە پياويكى سوعبەت چى بو ھەموو رۆژنيك يەكيكى خەلکى دەرەوہى شار ئەھاتەن بۆ ئيش كردن ئەميش ھەر رۆژە نا رۆژنيك يەكيكى پائەگرت بەشەرتى ئەوہى مەركانەيەك ناوي دانابو لەگەل قاميشنيك ھەريەكى بەھاتايە بۆ شاگردى پىي ئەووت ئەمبۆ تەجروبەت ئەكەم ئەو قاميشەي ئەدايە

دهستی پیری ئووت تو ئومرو ئیشت ئه وه بی ئاوی ئه م مه رکانه به به م قامیشه تیکی هه لده تا خهست ئه بیته وه منیش پات ئه گرم به شاگرد ئه وه به سزمانهش هه ر له به یانی به وه تا ئیواره به قامیشه که ئاوی تیک هه لئه دا خهست نه ئه ویه وه ئیواره پیری ئووت تو به که لکی شا گردی نایه یت بو به یانی یه کیکی تری پائه گرت .

۴ - ل ۳۰۴ ناوی به ناکان خالی ۱۸ نوسراوه وهستا ئیسماعیل حه سن وه هه ر له و باسه دا له دروست کردنی زور بینا ناوی هاتوه به لام راستیه که ی وهستا ئیسماعیل عه بدول ره حمانه که باوکی قاله ی وهستا ئیسماعیلی قه سابه .

۵ - ل ۳۱۷ خالی هه شت نه قار عه لی بوسکانی نوسراوه خو ی له ئه صل دا بری که ریمی عه بدول لا بوسکانی به که ئه ویش له خالی شه شهم دا ناوی براوه به لام ئه م له جنسیه که یدا به ناوی عه لی بوسکانی نوسراوه هه ر له ناو نه قاره کاندا هه ر به عه لی بوسکانی ناویراوه .

۶ - ل ۴۶۶ مه کته بی ئه عدادی موکی ئه براوه له پیش روشدی عه سکه ری به وه بنوسرایه هه ر وه ها پیش دروست بونی روشدی به ی عه سکه ری له سلیمانی . له روشدی به ی عه سکه ری بغاو ئه سته مبول خوندویانه هه ر له هه مان لاپه ره دا زور به ی کتیه کان به نیوه چل چاپ کراوه .

رقم الايداع ١٣٨٨ في المكتبة الوطنية ببغداد

لسنة ١٩٨٧

دهر هيناني هونه ري
عبدالقادر علي مردان
